קינדערעק גראָטעסק אַפטיילונג פאַר הומאָר און סאַטירע	ערצעהלונגען און פעליעטאנען פון: פ. בימקא, א. אייזענשלאס, א. ליטווין, י. אַבערזשאנעק, א. מיק און אנד.	רייזע-בעשרייבונגען און מאָרעספאָנדענצען פון: ד"ר נ. סלושץ, מארק ראזומני, י. שעכטמאן.	א ר ט י ק ל ע ן פון א דור. ז. שטרויק, ד"ר א. מוקדוני, ב. עפעלבוים, ז. זילבערצוייג, מ. גראַיווער, ד"ר ה. רוזשאנער און אנד.	היינט 20 זייטען אין נומער

№ 87 — Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem — פרייז 40 גראָשען — Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

פסח נומער

23-טער יאהרגאַנג	11 kwietnia 1930 r.	פרייטאג, פ׳ צו י"ג ניסן תר"צ	רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047.

כשר לפסח

דער גרעסטער גענוס — איז צו טרינקען דעם

טעע

פון דער איבעראַל בעוואוסטער פירמע — פון דער איבעראל בעוואוסטער פירמע

וו. וויסאָצקי און קאָמפּ.

פריהער מאסקווא — איצט לאנדאן

№ 510 און № 74

וועלכער איז אנערקענט אלס די בעסטע אויפ׳ן מארק

ספעציעלע ערפאלגן האבען די סארטען

צו בעקומען איבעראל — איז אָריגינעלע פערפאַקונג באַנדראָלירט. — צו בעקומען איבעראל!

בהכשר של הרב מדנציג ר׳ יעקב סגלוביץ בן הרב הגאון ר׳ חיים זצ"ל מווילנא עם ועד הרבנים מווארשא.

כשר לפסח — כשר לפסח

ANGLAS שאָקאָלאַד קאַקאַאָ

כשר לפסח — בהכשר של הרב מדנציג יעקב מאיר סגלוביץ בן הרב הגאון ר׳ חיים זצ"ל מווילנא עם ועד הרבנים מווארשא — כשר לפסח

כשר לפסח — די אין לאָדז בעוואוסטע יודישע שאָקאָלאַד-פאַבריק ZŁOTY RAJ

מאַכט בעקאַנט דער ג׳ קונדשאַפט דאָס צו דעם בעפאָרשטעהענדען פסח איז פערזעהען מיט אַ רייכען אויסוואַהל פון פערשידענע שאָקאָלאַד און קאַרמעלען כשר לפסח אַפילו למהדרין מן המהדרין.
פערקויפס-שטעלע: ווּסכאַדניא 50, זאַוואַדזקא 11, צעגעלניאַנא 26.
בעמ. דאָס אַלעס ווערט געאַרבייט בהכשר גמור אונטער דער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים כדי אויסצומיידען אַ געדראַנג ווערט די ג׳ קונדשאַפט געבעטן זיך בעצייטענס צו פערזען מיט סחורה

מעהד, וויין של פסח

פערלאַנגט נור פון דער עלטסטער לאָדזער פאַבריק

ש. ווישליצקי, פיעטריקאָווער 10

גאַראַנטירט בעסטע קוואַליטעט — ביליגסטע פרייזען. צו בעקומען אין אַלע רעסטאָראַנען און שענקען.

וואַרנונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט אונזערע ג. אָפנעהמער און קאָנסומענטען, אַז אויפ׳ן מאַרק האָבען זיך בעוויזען סחורות בעזונדערס פאַלטענשטאָפען ענליכע צו אונזערע אויסאַרבייטונגען, וואָס די פאַרבען זענען נישט דויערהאַפט אויף די זון און ווערען פערקויפט פאַר אונזערע. דעריבער בעטען מיר די ג. קויפער פון אונזערע סחורות שטרענג אַכטונג צו געבען אויף די אויפשריפט פון די פלאמבעס דייטליך „J. M. Kupfer, Zgierz" נישט ווי אין די פאַלסיפיקאַטען בלויז Kupfer

מיט אַכטונג

J. M. Kupfer Zgierz

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון אונזערע ג׳ לעזער!
צום היינטיגען נומער ווערט בייגעלעגט
פלוג-בלעטער פון וויין-געשעפט
ש. ראזענבלום, לאָדז, נאַרוטאַוויטשאַ 9.

Dr. med. H. Krauskopf

אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנא 45 טעל. 113-47
נעמט אָן פון 4—7 אָווענד.

דער אינהאַבער פון דער שאָקאָלאַד פאַבריק

„פּראָגרעס",

בעמערקונג: אַלעס אייגענע אויסאַרבייטונג.

קאָנסטאַנטינער 14, טיילט מיט, אַז פאַר דער בעקוועמליכקייט פון דער ג׳ קונדשאַפט, איז ערעפענט געוואָרען אַ פיליע אין לאָדז,

אויף ווּסכאַדניא 52

די פיליע איז שטענדיג פערזעהן אין אַ גרויסען אויסוואַהל מיט פערשידענע צוקערוואַרג, שאָקאָלאַד, מאַרמאַלאַד, באָמבאָניערעס אַלעס

כשר לחג הפסח אפילו למהדרין

מיט אַכטונג „פּראָגרעס" לאָדז, 11-טער ליסטאָפאַד 14.

כשר
ווייל זיי ווערן פראָדו-צירט פון אָנהויב ביז'ן סוף דורך יודישע הענד

געשמאק
ווייל זיי ווערן אויסגעאַרבייט פון די בעסטע ווייטרויבען

געזונט
ווייל זיי זענען געמאַכט פון ווייטרויבען

זענען די

„כרמל" ווייגען און קאניאק

Sté „CARMEL" Varsovie Vins et Cognacs naturels de Palestine

TRADE MARK

פון באראן ראטשילד'ס ווייז-קעלערען.

עס איז נישטא קיין בעסערער וויין אויף פסח! עס איז נישטא קיין יודיש הויז, וואו עס זאל זיין מעגליך דער סדר אהן כרמל-וויין.

מיר ווארנען פאר פאלסיפיקאטע!

געוויסע פערזאָנען נוצען אויס די פּאָפּולעריטעט פון „כרמל-וויין" און מאַכען נאָך פערשידענע פאַלסיפיקאַטען. „כרמל-וויין" איז אַ יודיש נאַציאָנאַל אַרטיקעל איז דער חוב פון יעדען יוד צו העלפען בעקעמפען די פאַלסיפיקאַטען.

גיט אכטונג אויף דעם סימן פון עכטען „כרמל" אויף די שוץ-מארקע, אהן דעם איז עס א פאלסיפיקאט

„כרמל" איז דער בעסטער וויין אין דער וועלט

„כרמל" שטארקט געזונטע און היילט קראנקע

„כרמל" איז דער שטאלץ פון דער ארץ-ישראל-פראדוקציע

אונזער ג' מיטגליד ה' יצחק ליפמאן בעקער צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין יונג-פערשטאָרבענעם זוהן

נ"ע **משה**

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל. זייט געטרייסט מיט די טראַדיציאָנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

די גבאים און מתפללים פון דער „חברה חייטים."

זאַכאָדניאַ 42.

אכטונג האנדווערקער!

דינסטאג, דעם 15 ד.ח. (ערשטען טאָג חול המועד) פינקטליך 8 אָוונד, קומט פאַר אין אונזער לאָקאַל (פּאָלודניאָוואַ 4)

א גרויסע האנדווערקער פערזאמלונג

טאָג-אָרדנונג: 1) שטייער-פראַגען, 2) האַנדווערקער עגזאַמענס, דערגענצונג'ס קורסען, 3) די פראַגע פון בעשעפטיגען לערן-יונגלעך א. א. זעהר וויכטיגע פראַגען. מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען: אַדוואָקאַט צימערמאַן, אַדוו. שטריק, אינזש. זיעלינסקי, דיר. אָרדינאַנס א. א.

האנדווערקער! עס ליגט אין אייער אינטערעס אונבעדינגט פינקטליך, מאַסענוויז צו ערשיינען.

פאַר דער פערוואַלטונג

פרעז. ד"ר שווייג, סעק. ראַט. מ. פייז.

דאנקזאגונג!

מיר דאַנקען זעהר אונזערע פאַבריקאַנטען די ה"ה

א. און פ. פיאסקאווסקי און מ. קאפעל

פאַר די 100 פוד מצות, וואָס מיר האָבען בעקומען אַזוי ווי יעדעס יאָהר אויף פסח. מיר ווינשען זיי אַ פריילּיכען יום-טוב און אַלדעס גוטס.

די אַרבייטענדע ווי אויך די רעדוצירטע אַרבייטער פון דער פירמע א. א. פיאַסקאָווסקי,

עס פאָלגען 150 אונטערשריפטען.

„הזמיר" זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 21. „הזמיר"

דאָנערשטאָג, ה. 17 אַפּריל, 3-טער טאָג חול-המועד, 8.30 אָוועגד

רעליגיעזער קאנצערט

מיט בעטייליגונג פון אָבערקאַנטאָר פון וואַרשאָווער סינאַגאָגע

משה קוסעוויצקי

כאָר און אָרקעסטער פון „הזמיר" אונטער לייטונג פון דיר. פייבישיס. ביים קלאַוויר פרל. ל. לאַקס.

בילעטען טעגליך אין דער קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

יהללך זר ולא פיך!!

ווער עס וויל פאַר זיין געלד האָבען כשר לפסח און אַ עונגיו"ט דערצו דער וועט געוויס זיין געברויך פון

ווייך און מעהד

קויפען נור ביי דער עלטעסטער וויין-פירמע

מ. פעליקס, פיעטריקאווער 20

בעקאַנט איבעראַל, פאַר רעיעלע און אָריגינעלע וויינען אַלע סאָרטע אויך כרמל-וויין, קאָניאַק און שליוואָוויץ.

פערקויף פון די נייסטע פאַסאָנע

מענער-העטען

גרויסער אויסוואַהל! — ביליגע פרייזען! ווי אויך נעהמע אן צו פאַסינירען צו זעהר ביליגע פרייזען!

H. APPEL, Łódź

ul. Piotrkowska 60. (אין הויף)

עלעקטרישע זשארובקעס

— און —

עלעקטרישע מאַטעריאַלען אַ גרויסען אויסוואַהל

— צו בעקומען ביי —

ר. קארן לאדז,

ציגעל-גאַס 29, טעל. 11-116.

פרישע אנאַדען - באַטעריעס צו ראַדיא שטענדיג אויף לאַגער.

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

Piotrkowska 6, tel. 44-95

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוועגד

Dr. L. PIKIELNY

UROLOG

ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָז, אורין-קראַנקהייטען

Nawrot 8. telefon 219-90

נעמט אָן פון 4 — 7

Dr. Med. E. Reicher

ספּעציעל אַרצט

פאַר הויט האָר און וועגערישע קראַנקהייטען

דיאַטערמיע-בעהאַנדלונג און עלעקטרא-טעראַפּיע

פּאָלודניאָוואַ 28 נעהמט אָן פון 8—10 פריה 12—2

אָוו. 7—8.30. זונטאָג פון 9—2

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

Dr. med. Adam Bender

נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 41-75

ספּעצ. פאַר אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען

Dr. med. H. Gutsztadt

אקושער-גינעקאָלאָג

צוריקגעקעהרט

Zach. dnia 62 (Cegieln. 23) telef. 29-52

נעמט אָן פון 9 ביז 10 און פון 5 ביז 7 אָוועגד.

רעיעל, גוט און ביליג!

קויפט מען נאר אין דער וויינהאנדלונג

ע. שיקער, לאדז

פולנאצנא 1, טעלעפ. 107.84

דאס איז די עלטעסטע פירמע אין לאדז, וועלכע עקזיסטירט זייט דעם יאהר 1865 און איז דורך איהרע רעיעלע בעהאַנדלונג דער ג' קונדשאַפט גוט בעקאַנט.

וויין פון 1.60 זל. א פלאש

אַלע סאָרטען „כרמל-וויין" און קאָניאַק. ריינער האָניג-מעהד אויך איז נאָך מעהד פון פאַר די מלחמה, אויך לאַגער די פיינסטע ליקערען

עכטער שליוואוויץ שפּירט של פסח

אויסער פערשידענע סאָרטען, אויך פון דער בעקאַנטער פירמע יאַפע גראָדנאַ

אַלעס כשר לפסח! | אַלעס כשר לפסח!

נישט אלץ וואס שיינט—איז גאלד!

לאָזט זיך נישט פערטומלען פון קלינגענדע נעמען און שרייענדע רעקלאַמעס! פערלאָזט זיך נישט אויף צווייפעלהאַפטע הכשרים און פאַבריצירטע דעפּעשען! איבערציינט אייך אין די קוואַליטעטען!

„כרמל-אריגינאל" איז דער איינציגער ארץ-ישראל וויין, וואָס איז גאַראַנטירט מיט דער פולשטענדיגער ריינקייט, עכטקייט און נאַטירליכקייט.

„כרמל-אריגינאל"

איז דער איינציגער ארץ ישראל וויין, וואָס בעזיצט די אייגענהענדיגע אויטענטישע הכשרים פון אַנגעזעהענסטע רעליגיעזע אויטאָריטעטען הרב אברהם יצחק הכהן קוק און הרב יוסף חיים זאָנענפעלד!

פאדערט זשע דעם עכטען און כשר'ען ארץ-ישראל-וויין „כרמל-אריגינאל"

זייט פאָרזיכטיג ביים קויפען! געדענקט אונזער שוץ-מאַרקע.

Dr. med. J. LUBICZ

Ortopeda

גראַנסקאַ 28, טעל. 183-17

ספּעציאַליסט פון ביינער און געלענקע-קראַנקהייטען פערקרימונגען פון פליצעס און גלידער

פון זעמסליכע אָרטאָפּעדישע אָפּעראַציעס; ווי הויקערס געגען פלאַט פוס קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען א. א. וו. נעמט אָן 3

Dr. med. D. RAWICZ

ספּעציאַליסט פאַר קינדער און אינערליכע קראַנק

צוריקגעקעהרט און איבערצויגעזן

קילינסקיעג 49 טעל. 154-36

נעמט אָן פון 3—5 נאָכמ.

ווי אַזוי דער טראָצקיסט בליומקין איז געפאָהרען קיין א"י

כאַראַקטעריסטישער עפּיזאָד פון'ם לעבען פון טראַגיש-בעריהמטען רעוואָלוציאָנער, וועלכער איז דערשאָסען געוואָרען אין מאָסקווא. — דערצעהלט פון בעקאַנטען יודישען עסקן ד"ר ז. טיאַמקין

יא בריף פון פּאַריז, ספּעציעל פאַר'ן „לאָדזשער טאָגעבלאַט" — פון י. שעכטמאַן

מען שרייבט לעצטענס אַ סך וועגען דעם יודישען יונגענמאַן, דעם געוועזענעם לינקען סאָציאַליסט=רעוואָלוציאָנער יעקב בליומקין, וועמען די באָלשעוויקעם האָבען מיט אַ קורצער צייט צוריק דערשאָסען אין מאָסקווא פאַר זיין „טראָצקיזם". די איינגעאַרטיגע און אַוואַנטוריסטישע ביאָגראַפיע פון בליומקינ'ען איז אויסערגעוועהנליך רייך. מען קען איהם אַלס אַ דרייסטען טעראָריסט=רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט דעם 6. יולי 1913 אין מיטען העלען טאָג דערשאָסען אין מאָסקווא דעם דייטשען אַמבאַסאַדאָר גראַף מירבאַך פאַר זיין שטיצען די באָלשעוויקעם — מען קען איהם אַלס אַ בעל תשובה, וועלכער איז מיט 9 חדשים שפּעטער פּלוצלונג געקומען צום ראש פון קיעווער „טשעקאַ", לאַציס'ן, האָט געבעטען מחילה ביי דער באָלשעוויסטישער מאַכט און איז אַליין געוואָרען אַ טשעקיסט. מען קען איהם אַלס אַ הייסען טראָצקיסט, וועלכער איז געווען אַ געוויסע צייט טראָצקי'ס פּערזענליכער סעקרעטאַר און האָט מיט זיין לעבען בעצאָהלט פאַר זיין אַגיטאַציע לטובת דעם געפאַלענעם פיהרער פון דער רויטער אַרמעע. מען דערצעהלט אַ סך וועגען פערשיידענע טונקעלע מאָמענטען פון זיין פּאָליטישער קאַריערע און מען איז איהם אַפילו חושד אין שפּיאָנאַזש, אָבער אין דער ביאָגראַפיע פון בליומקינ'ען איז, ווי עס שיינט, קיינעם נישט בעקאַנט. וועגען אָט דעם אומבעקאַנטען עפּיזאָד אין דעם בונטען לעבען פון יעקב בליומקין האָט מיר די טעג צופעליג דערצעהלט דער בעקאַנטער יודישער עסקן ד"ר ז. טיאַמקין, דער ברודער פון דעם פערשטאָרבענעם וולאַדימיר טיאַמקין.

* * *

דאָס איז געווען אין יאָהר 1920. קאָנסטאַנטינאָפּאָל איז דעמאָלט געווען דער צענטער און דער דורכגאַנגס=פּונקט פאַר טויזענדער יודישע עמיגראַנטען, — און ספּעציעל פאַר די ערשטע נאָך=מלחמה'דיגע עולים קיין ארץ=ישראל. די שטאָט האָט זיך געפינען אונטער דער שותפות'דיגער קאָנטראָל פון די אַנטאַנט=מלוכות און עס האָט עקזיסטירט דאָרט אַ ציוניסטישע ביוראָ, בראש פון וועלכער עס איז געשטאַנען ד"ר קאַלעב. אין דער זעלבער צייט איז קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל צוזאַמען מיט אַ ריי אָנגעזעהענע ציוניסטישע עסקנים, וועלכע זענען אַנטלאָפען בעת'ן אָנקומען פון די באָלשעוויקעם אין אָדעס, געקומען ד"ר ז. טיאַמקין. ער איז בעשטימט געוואָרען דורך דעם „דזשאָינט" אַלס פערוואַלטער פון דעם עמיגראַציע=ביוראָ פון „דזשאָינט". אין זיינע הענד האָט זיך קאָנצענטרירט די גאַנצע עמיגראַציע=אַרבייט אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. די אַנטאַנט=אָקופּאַציע האָט זיך בעצויגן צום דזשאָינט און צום ציוניסטישען ביוראָ מיט פולען צוטרוי און האָט אויפ'ן סמך פון ד"ר טיאַמקינ'ס עמפּפעהלונגען אָהן שום שוועריגקייטען אַרויסגעגעבען וויזעס פאַר יודישע עמיגראַנטען.

איינמאָל האָט ד"ר טיאַמקין דערזעהן ביי זיך אין ביוראָ אַ יודישען יונגענמאַן, וועלכער איז צו איהם געקומען אַלס אַ פערטרעטער פון ד"ר קאַלעב. ער קוקט זיך צו און דערקענט אין איהם אַ געוועזענעם באָלשעוויסטישען קאָמיסאַר אין אָדעס, רעוויזין (אַ זוהן פון אַן אַלטען ציוניסטישען טוער), וועמען ער האָט גוט געקענט בעת דער ערשטער באָלשעוויסטישער ממשלה אין אָדעס. יענער ווערט בלייך, ווי די וואַנד, און בעט זיך רחמים, ער זאָל איהם חלילה נישט מסר'ן. געקומען איז ער קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, כדי זיך צו ראַטעווען פון די דעניקינצעס. קיינער האָט איהם פערזענליך ניט געקענט און, היות ווי ער בעהערשט גוט איינגע אייראָפּעאישע שפּראַכען, האָט מען איהם צוגענומען אַלס בעאַמטען אין ציוניסטישען ביוראָ פון ד"ר קאַלעב.

ד"ר טיאַמקין האָט דעם אַנטלאָפענעם באָלשעוויסטישען קאָמיסאַר צוגעזאָגט, אַז ער וועט אָפּהיטען זיין סוד. — אין אַ צייט אַרום איז אָבער צו איהם ווידער אַמאָל געקומען רעוויזין, אַנ'אויפגערעגטער און איבערגעשראָקענער, און האָט איהם דערצעהלט נאָך אַ סוד: אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל געפינט זיך בליומקין, דער זעלבער בליומקין, וועלכער האָט גע'הרג'עט מירבאַך'ן און וואָס איז אַזוי פּאָפּולער געוואָרען גראָד אין די אַנטי=באָלשעוויסטישע קרייזען. מען האָט איהם דעמאָלט נאָך געהאַלטען פאַר אַנ'אומברחמנות'דיגען שונא פון די באָלשעוויקעס און רחמנות געהאַט אויף אַ מענשען, וועלכער האָט זיך געמוזט אויסבעהאַלטען פאַר די פערפאָלגונגען פון „טשעקאַ" — מען האָט נאָך דעמאָלט אין די ברייטע געזעלשאַפטליכע קרייזען נישט געוואוסט, אַז ער איז שוין מיט עטליכע חדשים צוריק אַוועק צו די באָלשעוויקעס און איז אַליין געוואָרען אַ „טשעקיסט". רעוויזין האָט דאָס אַפשר אויך נישט געוואוסט — לכל הפּחות, האָט ער דאָס ד"ר טיאַמקינ'ען נישט דערצעהלט. דערצעהלט האָט ער אַנ'אַנדער זאַך: לויט זיינע ווערטער איז בליומקין געקומען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל פון קרים, כדי צו ראַטעווען זיין לעבען. אין קרים איז דעמאָלט געזעסען גענעראַל וראַנגעל מיט די רעשטלעך פון דעניקינ'ס אַרמעע. דאָרט האָט געהערשט אַ שרעקליכער רעאַקציאָנערער און אַנטיסעמיטישער טעראָר. בליומקין, אַלס רעוואָלוציאָנער און אַלס יוד, איז געווען אין אַ שטאַרקער סכנה. מיט גרויס מיה, איינשטעלענדיג זיין לעבען, איז איהם געלונגען זיך אַרויסצורייסען פון די הענד פון די וראַנגעלאָווצעס און אויף אַ פּאַסאַזשיר=שיפעל צו אַנטלויפען קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. אָבער אויך דאָ איז ער ענטדעקט געוואָרען דורך דער אַנטאַנטישער „קאָנטר=ראַזוועדקע" און זיין אַרעסט איז געווען נאָר אַ פראַגע פון טעג. מען מוז ראַטעווען אַ יודישע נשמה, מען מוז בליומקינ'ען, ווי עס איז, אויף אַ לעגאַלען אופן, משלח זיין פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל, און היות עמיגראַציע קיין ארץ=ישראל געפינט זיך אין די הענד פון ד"ר טיאַמקין, זאָל ער געבען בליומקינ'ען אַ סערטיפיקאַט און איהם אַוועקשיקען קיין ארץ=ישראל. ער וועט דאָרט לאַנג נישט פערבלייבען, ער וועט שוין אַליין געפינען אַ מיטעל זיך צוריקצוקעהרען קיין רוסלאַנד. דער עיקר, ער זאָל קאָנען בשלום פערלאָזען קאָנסטאַנטינאָפּאָל.

ד"ר טיאַמקין האָט צו זיך אַרויסגערופען בליומקינ'ען, האָט איהם אויספיהרליך אויסגעפרעגט, כדי צו זיין זיכער, צי מען נאַרט איהם נישט, און האָט ביי זיך בעשלאָסען צו ראַטעווען דעם קרבן פון „טשעקאַ". ער האָט איהם אַריינגעשטעלט אין דער רשימה פון די ארץ=ישראל=עולים און פאַר איהם בעקומען אַנ'ערלויבניש אַריינצופאָהרען קיין ארץ=ישראל.

ווי לאַנג בליומקין איז פערבליבען אין ארץ=ישראל — איז גענוי נישט בעוואוסט. ווי עס שיינט, האָט ער זיך דאָרט פערהאַלטען גאַנץ רוהיג און קיין שום פּאָליטיק נישט געפיהרט. פאַרהאַן ידיעות, אַז ער איז אָפּגעווען אין לאַנד נישט מעהר ווי דריי=פיר וואָכען און האָט דאַן געפונען די מעגליכקייט צו פאָהרען צוריק קיין רוסלאַנד.

ד"ר טיאַמקין איז געווען איבערצייגט, אַז בליומקין האָט אויך פאַר זיינע נייע קאָמוניסטישע חברים געהאַלטען בסוד אָט דעם ציוניסטישען עפּיזאָד פון זיין לעבען. עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען, אַז ער האָט געהאַט אַ טעות. גראָד די טעג, נאָכדעם, ווי עס איז אָנגעקומען די ידיעה וועגען בליומקינ'ס דערשיסען דורך די באָלשעוויקעס, איז דעם ד"ר טיאַמקין אויסגעקומען זיך צו טרעפען מיט בעסעדאָווסקי'ן. רעדענדיג וועגען בליומקינ'ען האָט בעסעדאָווסקי דערמאָנט, אַז אין די קאָמוניסטישע קרייזען האָט מען אָפט דערצעהלט וועגען דעם, ווי אַזוי „די ציוניסטען האָבען געראַטעוועט בליומקינ'ען און איהם אָפּגעשיקט קיין פּאַלעסטינאַ". בליומקין האָט, אַלזאָ, די ציוניסטישע טובה נישט פערגעסען. צי האָט ער אַמאָל געפּרובט בעצאָהלען זיין חוב מיט גוטס לגבי די פערפאָלגטע ציוניסטען אין רוסלאַנד, — איז נישט בעקאַנט, און דאָך זענען געווען צייטען, ווען בליומקין איז געווען אַ קרוב למלכות אין באָלשעוויסטישען רוסלאַנד..

———:0:———

ווי יודען ריכטען אָפּ דעם סדר אין פערשידענע מדינות

אינטערעסאַנטע מנהגים ביי די ספרדישע יודען.—בוכאַרער יודען פייערן דעם סדר „בציבור". — דער חכם און דער נע ונדניק.—ווי אַלט זענען די פּיוטים פון דער הגדה?—טראַגישע מאָמענטען פון דער יוד. פערגאַנגענהייט.—ווי דער מהר"ל האָט ביי זיין געבורט געראַטעוועט פון עלילת דם.

דער מנהג פון „סדר=אַריבערטראָגען" איז פאַרהאַן ביי אַלע יודען פון דער גאַנצער וועלט.

די ספרד'ישע יודען פייערן דעם סדר מיט אַ ספּעציעלער פּראַכט. זיי און זייערע פרויען טוען זיך אָן צום סדר דאָס שענסטע און דאָס בעסטע, טייערע צירונג. דעם שטיק מצה פון אפיקומן „בייהאַלטען" זיי נישט אונטער דעם קישען, נאָר וויקלען דאָס איין אין אַ זיידענעם טוך און וואַרפען אַרויף אויף די פּלייצעס.

די יודען פון בוכאַראַ און קאַווקאַז זענען זיך נוהג מייסטענס צו פייערן דעם סדר „בצבור". עס קומען זיך צונויף עטליכע פאַמיליעס צו איינעם אין דער וואוינונג, על פּי רוב צו אַ „למדן", צום „חכם", און דאָרט ווערט „ברוב עם", געפּראַוועט דער סדר. די הגדה זאָגט איינער פון זיי, געוועהנליך, דער עלטסטער, דער „למדן", וועלכער פערטייטשט אויך פּסוק ביי פּסוק. און אַלע זיצען אַרום שטיל און הערען זיך צו.

אין מיטען דער הגדה גנב'עט זיך אַרויס פון שטוב איינער פון די בחורים'לייט, טוט זיך אָן פערשטויבטע וועג=מלבושים מיט אַ זאַק אויף די פּלייצעס און אַ שטעקען אין האַנד. ווען דער „חכם" קומט צו דער שטעל אין דער הגדה „והיא שעמדה לאבותינו ולנו", קלאַפּט דאָס בחור'ל אין טיר און בעט, מען זאָל איהם עפענען. ער איז אַ יוד, קומט פון ווייטען וועג און וויל האַלטען פּסח מיט יודען. דער „חכם" אינטע=וועניג אין שטוב מאַכט זיך נישט גלויבענדיג, און ער פרעגט איהם אויס פערשיידענע סימנים, צי ער איז אַ יוד. נאָכדעם פרעגט ער איהם, פון וואַנען ער קומט. און דאָס בחור'ל שטעהענדיג נאָך אַלץ הינטער דער טיר, דערצעהלט מיט אַ געבעט=שטימע, אַז ער קומט פון ירושלים, דער וועג איז ווייט, גזלנים און רויבער זענען איהם בעפאַלען, ער איז אַנטלאָפען פון זיי, געבלאָנדזשעט. ערשט דאַן עפענט מען איהם אויף די טיר, און דאָס בחור'ל קומט אַריין ווירקליך ווי אַ ווייטער וועג=געהער. עס ווערט אַ שמחה וששון, מען הויבט זיך אָן אויספרעגען וועגען ירושלים, די מקומות הקדושים, און דערנאָך זאָגט מען ווייטער די הגדה.

אין וועלכע צייטען איז עס געשריבען געוואָרען די „הגדה"? ווער איז געווען איהר מחבר?

וועגען דעם זענען פאַרהאַן אַ היבש ביסעל ביכער אויף דייטש, פראַנצויזיש, ענגליש און אויך אויף העברעאיש. עס איז זיכער, אַז אַ גרויסער טייל פון דער „הגדה" שטאַמט פון גאָר אַלטע צייטען, נאָך ווען דאָס בית=המקדש איז געשטאַנען, און יודען האָבען בעת דעם עסען דעם קרבן פּסח געזאָגט גאַנצע שטיקער פון דער [illegible] הגדה. אָבער עס איז אויך זיכער, אַז אַ סך זאַכען האָט מען אין דער הגדה צוגעגעבען שפּעטער.

טייל פּיוטים פון דער „הגדה" זענען שוין גאָר „יונג" געשריבען געוואָרען, אונגעפעהר מיט אַ 4—5 הונדערט יאָהר צוריק. אין די הגדות פון די ספרדים און די תימנ'ער זענען אונגעפעהר נישט פאַרהאַן אַ סך שטעלען, און אויך נישט די צוויי אינטערעסאַנטע רעטענישען און מעשה'לעך „אחד מי יודע" און „חד גדיא".

אין אַלטע ספרים געפינען מיר זאָגאַר, אַז אַזעלכע מעשה'לעך פלעגט מען ביים סדר דערצעהלען נישט דווקא אויף אַראַמעאיש, אָדער העברעאיש, נאָר אויך אויף יודיש. נאָכמעהר: „רש"י" שרייבט אין זיין ספר „הפּרדס", אַז עס איז געווען אַ מנהג צו זאָגען די הגדה נישט נאָר אויף העברעאיש נאָר אויך „בלע"ז" אויף פראַנצויזיש (רש"י האָט געוואוינט אין פראַנקרייך), כדי די פאַמיליען=מענשען, וואָס זיצען ביים טיש, זאָלען פערשטעהן, וואָס די הגדה זאָגט. אין אַנ'אַנדערען אַלטען ספר („רמה מלוגיל") געפינען מיר אַז אין ענגלאַנד איז מיט 800 יאָהר צוריק געווען אַ ספּעציעלע ענגלישע איבערזעצונג פון דער הגדה. און די דאָזיגע ענגלישע הגדה האָט מען אויך געלעזען ביים סדר פאַר די פרויען און קינדער.

דאָס אַלץ ווייזט, ווי דער גאַנצער „סדר" און „הגדה" איז געווען אַזאַ בעליבטער יום=טוב אין יודישען פאָלקסלעבען, אַז מען האָט זיך בעמיהט איהם צו מאַכען פּאָפּולער, פערשטענדליך פאַר אַלע.

ליידער איז דער דאָזיגער שעהנער און הערליכער יודישער יום=טוב פּסח אויך געווען איינער פון די טראַגישסטע מאָמענטען אין דער יודישער פערגאַנגענהייט. אין פּסח זענען פאָרגעקומען די שרעקליכסטע גזרות און בלבולים, וואָס האָבען, ווי אַ רויט שנירעל, זיך געצויגען דורך דער גאַנצער יודישער געשיכטע און אָפּגעקאָסט מיליאָנען יודישע לעבענס. דאָס זענען: די „שפּאַנישע אינקוויזיציעס" און דער „עלילת=דם".

די „אנוסים", די פערבאָרגענע יודען אין שפּאַניען, וואָס האָבען פּלומר'שט אָנגענומען די קריסטליכע רעליגיע, נאָר פערבעהאַלטענערהייט האָבען זיי אָפּגעהיט די יודישע אמונה, האָבען ספּעציעל פּסח=צייט געהאַט אויסצושטעהן פון דער אינקוויזיציע די שרעקליכסטע ליידען און פערפאָלגונגען. אין בעהאַלטענע קעלערס פלעגען די אנוסים זיך צונויפקלייבען פּסח ביינאַכט, און אָפּריכטען דעם סדר.

אָבער די אַגענטען פון דער אינקוויזיציע פלעגען זיי פאָרט „ענטדעקען", און דאָס האָט אָפּגעקאָסט צעהנדליגער טויזענדער יודישע לעבענס. עס איז אינטערעסאַנט צו בעמערקען, אַז נאָך עד היום האָבען די אייניקלעך פון די אַמאָליגע אנוסים פון שפּאַניען און פּאָרטוגאַל (זיי הייסען „נייע קריסטען") אַ מנהג צו עסען מצות (ביי זיי הייסט עס „הייליג ברויט") דעם 17=טען טאָג אין ניסן. פאַרוואָס דעם 17=טען טאָג? ווייל זייערע עלטער=עלטער=זיידעס האָבען מורא געהאַט פאַר דער אינקוויזיציע און געוואוסט, אַז דעם 14 טאָג אין ניסן, אין אונזער פּסח, ווערען זיי נאָכשפּיאָנירט פון די אינקוויזיציע=אַגענטען. זיי האָבען דעריבער אָפּגעלייגט די סדר=פייערונג אויף 3 טעג שפּעטער, ווען זיי האָבען געוואוסט, אַז מען וועט זיי שוין דאָך צורוה לאָזען. אַזוי איז דער דאָזיגער „מנהג" געבליבען ביז היינטיגען טאָג.

אָבער אומגעוועהנליך שרעקליכער און גרעסער איז געווען דאָס צווייטע אומגליק, דער „עלילת=דם", דער בלוט=בלבול, וואָס די שונאי ישראל האָבען אויסגעקלערט אויף יודען אום פּסח. טויזענדער יודישע שטעט זענען דורך דעם בלבול חרוב געוואָרען, מיליאָנען יודען זענען דורך דעם אומגעקומען. בסך הכל מיט עטליכע הונדערט יאָהר צוריק פלעגט אין יעדען יודישען שטעטעל פּסח צייט הערשען די טיפסטע מורא און זאָרג, און דער פּסח איז אַריבער און עס איז „גאָרנישט" געשעהען, איז געווען אַ שמחה וששון, אַ נס מן השמים.

אַרום דעם עלילת=דם זענען ביי יודען ענטשטאַנען אָהן אַ שיעור לעגענדעס און מעשיות מיט גאַנצע נסים ונפלאות, ווי אַזוי מען איז „ניצול" געוואָרען. איינע פון די דאָזיגע טרויעריגע און טיף=רוהרענדע ערצעהלונגען האָט טאַקע געשריבען היינריך היינע אין זיין דערצעהלונג „דער רבי פון באַכאַראַך". עס זענען ענטשטאַנען גאַנצע לעגענדעס וועגען פערשיידענע גרויסע יודישע רבנים און גאונים, וואָס פלעגען ראַטעווען די יודען און זייערע קהלות אין אַזעלכע עת צרות. אַזאַ רב איז, למשל, געווען דער בערוהמטער מהר"ל פון פּראַג. וועגען מהר"ל ווערט דערצעהלט, אַז שוין מיט זיין געבוירען ווערען האָט ער געראַטעוועט יודען פון עלילת=דם.

פּסח ביינאַכט, ווען דעם מהר"ל'ס פאָטער איז מיט זיין פאַמיליע געזעסען און אָפּגעריכט דעם סדר, האָט די מוטער פון מהר"ל געשפּירט ווייען און געמוזט געהן צו קינד. די שטוב=מענשען האָבען באַלד איבערגעריסען דאָס זאָגען די הגדה, און איינער איז אַרויסגעלאָפען אויף דער גאַס צו רופען אַנ'אַקושערקע. ווי זיי זענען אַרויסגעקומען אין דרויסען, האָבען זיי דערזעהן, ווי צוויי גויים זענען געשטאַנען ביי דער טיר מיט עפּיס אַ פּעקעל אין דער האַנד. די גויים, דערזעהענדיג די שטוב=מענשען, האָבען זיך שטאַרק דערשראָקען און גענומען אַנטלויפען. דערווייל איז אַדורכגעגאַנגען אַ פּאָליציי=סערזשאַנט, וועלכער האָט דערזעהן ווי מענשען אַנטלויפען מיט אַ זאַק אין דער האַנד, האָט ער זיי נאָכגעיאָגט און געכאַפּט. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאָס האָבען די גויים געוואָלט אונטערוואַרפען אין מהר"ל'ס פאָטער'ס שטוב אַ דערמאָרדעט קריסטליך קינד און אַרויסרופען אַ בלוט=בלבול. אין יענער נאַכט איז דער מהר"ל געבוירען געוואָרען, און די גרויסע רבנים האָבען דעמאָלט באַלד געזאָגט, אַז דאָס קינד וועט ראַטעווען יודען פון עלילת=דם.

איך, ווילהעלם און אַמאַנולאַה

פּסח=מאָנאָלאָג פון אַ דעטראָנירטען יוד

פון י. אַבערזשאַנעק.

דריי זענען מיר געווען. דריי מלכים, נישט דריי מלכי פון דער קאָרט, נאָר אמת'ע, געזאַלבטע מלכים. מלכים מיט טראָהנען, מיט איינגענע מלכות, מיט פּרינצען און פּרינצעסינס, מיט סוויטעס, מיט הויף=דאַמען — מלכים מיט אַלע קלימפּערלעך.

דריי מלכים זענען מיר געווען: איך, ווילהעלם און אַמאַנולאַה. ווילהעלם האָט געקיניגט איבער דייטשלאַנד, אַמאַנולאַה אין אַפגאַניסטאַן, און איך — מפּסח לפּסח...

ווילהעלם האָט זיך געהאַט זיין „סדר", אַ „סדר" פון „דייטשלאַנד, דייטשלאַנד איבער אַלעס". אַמאַנולאַה האָט געהאַט זיין „סדר" פון איינפיהרען רעפאָרמען אין אַפגאַניסטאַן, און איך האָב מיר געהאַט מיין „סדר" — אויפ'ן היסב=בעט...

ווילהעלם האָט געהאַט גענעראַלען, מיניסטאָרען, סאָלדאַטען און האַרמאַטען און איך האָב געהאַט איין איינציגען האַרמאַט — מיין ווייב!... איז מיין האַרמאַט איבערגעשטיגען אַלע ווילהעלמ'ס האַרמאַטען מיט זיינע זעלנער, מיט זיינע מיניסטאָרען און גענעראַלען... ווילהעלם האָט מלחמה געהאַלטען איין מאָל אין אַ יובל, און מיין ווייב האָט געשאָסען אָהן אויפהער — אַנ'אייביגע מלחמה האָט זי געפיהרט.

דריי מלכים זענען מיר געווען: איך, ווילהעלם און אַמאַנולאַה. דריי מעכטיגע זעלבסטהערשער, און אַלע דריי זענען מיר איצט דעטראָנירט געוואָרען. אַלע דריי האָבען מיר געמוזט אַבדיקירען פון אונזערע טראָהנען. אַלע דריי זענען מיר איצט נע ונד, אַלע דריי דרעהען מיר זיך איצט אַרום ווי אָפּגעקלאַפּטע הושענות און שרייען: „אני שלמה". איך בין עס דער געוועזענער, אַלמעכטיגער הערשער. מיין קאָלעגע ווילהעלם מעלקט קיה און האָדעוועט קרוליקעס אין דעם שטעטעלע דאָרן. אַמאַנולאַה איז געוואָרען אַנ'אַגענט פון טערקישען פעפער און פון פלינגען=פּאַפּיר, און איך, דער דריטער מלך, דער הערשער פון היסב=בעט, דער מלך, וואָס האָט יאָהר=איין, יאָהר=אויס געקיניגט איבער מרור, חרוסת און איבער זאַלץ=וואַסער. אָט איך דער מעכטיגער חרוסת=הערשער, האָב אויך, צוזאַמען מיט מיינע קאָלעגען ווילהעלם און אַמאַנולאַה, געמוזט אַבדיקירען פון מיין טראָהן, און פּונקט, ווי מיינע קאָלעגען, מוז איך איצט נעמען דעם וואַנדער=שטעקען און [illegible] גלות...

אין פּלוג איז דאָך די קשיא: מילא, אַז ווילהעלם מעלקט קיה און האָדעוועט קרוליקעס, האָט ער עס כשר פערדינט; אַז אַמאַנולאַה לויפט אַרום מיט טערקישען פעפער און מיט פלינגען=פּאַפּיר איז ער זיך אויך אַליין שולדיג. האָבען זיי זיך נישט געדאַרפט מישען אין פּאָליטיק. אַ מלך דאַרף זיך מישען אין פּאָליטיק? פאַר אַ מלך איז גענוג, אַז ער פערנעמט זיך מיט לינקע ליבעס, מיט אינטריגעס, אַז ער „זאַבאַוויעט" זיך מיט זיינע הויף=דאַמען, אָדער מיט'ן הויף=בלאַזען. ער דאַרף אונטערשרייבען דעקרעטען און אויסהערען ראַפּאָרטען. הלמאי, דער ענגלישער קעניג געאָרג, צי דער שפּאַנישער אַלפאָנס — צו פּאָליטיק זענען דאָך דאָ מיניסטאָרען, זאָלען זיי זיך ברעכען די קעפּ. זיי, ווילהעלם און אַמאַנולאַה, האָבען כשר פערדינט זייערע מפּלות, אָבער איך? פאַרוואָס קומט עס מיר, איך זאָל אַראָפּ פון מיין טראָהן? פאַרוואָס האָב איך פערלוירען די מלוכה? איך בין דאָך אייביג געווען אַ מלך חם (לייען: אַ מלך, וואָס האָט אייביג געזוכט אַ גמילת=חסד..) טאַ פאַר וואָס האָב איך געמוזט אַבדיקירען פון מיין טראָהן, פון מיין היסב=בעט, הייסט עס?

יאָ, איהר זאָגט טאַקע גערעכט. אַ קשיא איז עס, און טאַקע אַ האַרבע קשיא. איך וועל אייך אָבער ענטפערן אַ תירוץ. און כדי איהר זאָלט קלאָר ווערען אין דער סיבה פון מיין מפּלה, וועל איך אייך איבערגעבען די גאַנצע מעשה פּאָדראָבנע, ווי אַזוי און פאַרוואָס איך בין געקומען צו דער איצטיגער ירידה:

ווי איהר ווייסט, בין איך נישט פאַר אייך געדאַכט, אַ בעוויבטער. און אַ ווייב האָב איך, מילא, איהר קענט דאָך זי. אַ גאַנץ „פּאָדסטאַוויגע" יודינע, וואָס האָט אַ מויל אויף שרויפען און שילט מיט „גאַלט=זמיאָנעס", און אַז זי שילט איז דאָ וואָס צו הערען. אין גילדענעם גוטען, גיט זי צו מיר אַ זאָג: משה מרדכי, ווער אַ לאַמפּ.

— וואָס הייסט דאָס, פרעג איך זי, ווער אַ לאַמפּ?

— רו זאָלסט — זאָגט זי — הענגען און ברענען.

וואָלט זי נאָר בלויז געשאָלטען, וואָלט שוין געווען האַלבע צרות, די צרה וואָלט גאָרנישט אַזוי גרויס געווען, ווען זי וואָלט צו דעם שילטען נישט געוואָלט יעדען „יעשיען" ליגען אין קימפּעט. איז זי אָבער צו די אַלע צרות „נאַדזווישטשיינע" „פּראָדוקטיוו" און צו יעדען „יעשיען" האָט זי מיך מזכה געווען מיט אַ נייעם „טויט=מאַכער". יעדעם יאָהר אַ פריש „מוסטער" אַזוי האָט זי מיר צוזאַמענגעשטעלט אַ קאָלעקציע פון געלע, שוואַרצע און שאַטיגע און פון אַנדערע קאָלירען. גאַנצע יאָהרען האָב איך צו טון מיט שיר המעלות'ען און מיט זכרען נעמען. כ'האָב שוין אַלע באָבעס און עלטער=באָבעס, מיינע זיידעס און מיין ווייב'ס עלטער=זיידעס, אַזוי, אַז איך האָב שוין געמוזט זכרען נעמען פון אויסווערטס...

וועגען וואָס דערצעהל איך דאָס אייך? צו וואָס דאַרפט איהר דאָס אַלץ וויסען, אַז מיין ווייב איז אַ ספּעציאַליסטקע אויף שילטען, אַז מיין ווייב איז אַ פּראָדוקטיווע, און אַז איך האָב אַ פאַרבען=קאָלעקציע? צו וואָס דערצעהל איך אייך וועגען די שיר המעלות'ן מיט די נעמען, וואָס איך האָב געמוזט זכרען אויסווערטס? צו וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען? וואָסערע שייכות האָט דאָס מיט מיין פערלוירענעם טראָהן? וויל דערצעהל עס אייך טאַקע דערפאַר, ווייל דאָס האָט אַ שייכות, און גאָר אַ גרויסע שייכות מיט מיין אַבדיקאַציע.

ווי איך האָב אייך שוין דערצעהלט, האָב איך אָהן עין הרע אַ גאַנצע אַרמעע פון ביידע געשלעכטער. אַ „[illegible]" פון פערשיידענע „קאַטעגאָריעס". אַז עס פלעגט קומען פּסח צום סדר, האָבען זיך אַרום מיר בעזעצט מיין ווייב, די מלכה, אַלע „פּרינצען" און „פּרינצעסינס". איך, דער מלך פון אויבען=אָן אויפ'ן היסב=בעט. איך האָב געמאַכט דעם סדר לויט דער אַלטער קעניגליכער טראַדיציע. האָב געטיילט „מרור" און „חרוסת" מיט דער ברייטער האַנד, אַזוי ווי עס פּאַסט פאַר אַ מלך. דער יונגסטער בנ'אָק, דער יונגסטער פּרינץ האָט געפרעגט די קשיות, און איך האָב געענטפערט אַ תירוץ. איך האָב געזאָגט די הגדה, און די חברה האָט נאָכגעזאָגט וואָרט אין וואָרט. יעדעס וואָרט איז געווען אַ געזעץ. יעדער „בעפעהל" איז געוואָרען אויסגעפיהרט אונטערטעניג און געהאָרכזאַם.

דאָס איז אַלץ געווען, ווי לאַנג די חברה איז געווען קליין. איצט זענען זיי אָבער אונטערגעוואַקסען, און יעדער פון זיי האָט געפונען אַנ'אַנדערען „סדר". דער עלטסטער ריכט אָפּ קאַרל מאַרקס „סדר" און „אַרבייטער=ווינקעל". דער צווייטער איז געוואָרען אַ חלוץ און האָט גענומען אַ „חליצה", דער דריטער גיט מיר צו פערשטעהן, אַז מיין „סדר" איז שוין אַנ'אָפּגעלעבטער. ער האָט נאָר אַ פונקל=נייעם „סדר". אַ „סדר" אָהן מ"יר. דער פערטער לערענט נאָר פּשט, אַז ער האַלט פון אַ סדר אָהן דער הגדה, דער עיקר, זאָגט ער, זענען די קניידלעך... דער יונגסטער, דער פינפטער, שטראָפט מיך, אַז בעהאַלטען דעם אפיקומן איז אַ „בורזשואַזנע שפּעקולאַציע".

און אויב מיינע זיהן האָט יעדער פון זיי אַנ'אַנדערען סדר, זענען די טעכטער מיינע נישט „טערפּליווע" צו וואַרטען ביז פּסח צום סדר, און זיי פרעגען מיך קשיות אַ גאַנץ יאָהר. איינע הויבט אָן: מאַטעשי, כ'וועל דיר פרעגען אַ קשיא: פאַרוואָס האָט די געשטיפעלטע סטעפּמשע די בעקערינס שוין אַ נייעם העלען קאָסטיום מיט אַ פּעלטאָ=מאַנטעל און איך נישט?

אַ צווייטע פרעגט אַ צווייטע קשיא: פאַרוואָס איז מיין „קאָלעזשאַנקע", וואָס איז יונגער פון מיר, שוין אַ מאַמע פון צוויי צווילינגען, און איך ווער צוזעצט, צוקוקענדיג?

אַ דריטע פרעגט אַ דריטע קשיה און די פערטע פרעגט אַ פערטע קשיא. און די קשיות פרעגען זיי נישט פּסח צום סדר, נאָר אַ גאַנץ יאָהר. זיי פרעגען כסדר קשיות און איך האָב נישט קיין תירוץ.

ווי לאַנג זיי זענען נאָך געווען קליין, איז מיין „סדר" געווען אַ סדר, בין איך געווען אַ מלך און מיין ווייב אַ מלכה. האָבען זיי אָבער יעדער אַנ'אַנדערען „סדר", און יעדער ריכט זיך אָפּ זיין „סדר" לויט אַנ'אַנדערער טעאָריע; אַז מיינע טעכטער וואַרטען נישט אויף פּסח צום סדר, און פרעגען קשיות אַ גאַנץ יאָהר, און איך האָב אויף זייערע קשיות קיין תירוץ נישט — בין איך אויס מלך און מיין ווייב איז אויס מלכה.

דריי מלכים זענען מיר געווען: איך, ווילהעלם און אַמאַנולאַה. אַלע דריי זענען מיר אַראָפּגעזעצט געוואָרען פון אונזערע טראָהנען. ווילהעלם צוליב זיין „דייטשלאַנד, דייטשלאַנד איבער אַלעס", אַמאַנולאַה — צוליב זיינע רעפאָרמען, און איך — צוליב'ן סדר..

ווילהעלם מעלקט קיה און האָדעוועט קרוליקעס. אַמאַנולאַה איז אַנ'אַגענט פון טערקישען פעפער און פון פלינגען=פּאַפּיר. און איך, דער זעלבסטהערשער פון היסב=בעט, וואָס האָט געקיניגט מפּסח לפּסח. דער אַלמעכטיגער הערשער פון מרור און חרוסת — זוך איצט אַ גמילת=חסד אויף פּסח...

יודען, האָט מיטלייד מיט אַ דעטראָנירטען הערשער. אפשר ווייסט איהר, וואו מ'קאָן כאַפּען אַ גמילת=חסד אויף פּסח?...

———:0:———

קנײדלעך

שיםעו פון אייז פסח צום אנדערי
מיט דער הילף פון די ארבעה
בנים פון דער הגדה

געשמאלצט און געפעפערט
פון
אב—נעק.

די ארבעה בנים
פיער סארטען חתן בחורים.

חכם: — ער האט אויפגעהויבט נים חתונה.

רשע: — א חתן, וואס נעמט נדן און לערנט מיט'ן מחותן בלק.

תם: — לאזט זיך רעדען שידוכים, און מאכט זיך תמ'עוואטע, אז ער האט שוין א ווייב מיט קינדער

שאינו יודע לשאול: — א חתן, וואס גייט צו דער חופה און גלויבט, אז דער מחותן וועט אים געבען דעם נדן נאך דער חתונה.

לייב שטאבינסקי

אלו עשר מכות.

מיט די דאזיגע עשר מכות זענען מיר געשטראפט געווארען: א) אבראמאוויץ, ב) דאבאדאוויץ, ג) מאיאנטקאוויץ, ד) גרונטאוויץ, ה) לאקאלאוויץ, ו) דראגנאוויץ, ז) אשוויאטאוויץ, ח) לוקסוסאוויץ, ט) שילדאוויץ, י) מיעשקאניאוויץ.

לייב שטאבינסקי

א קשיה אהן א תירוץ.

„אלו נתן לנו את ממונם, ולא קרע לנו את הים דיינו". ווי איז אבער דער דין, אז ס'געלד נעמט מען ביי אונז צו, און איבער'ן ים לאזט מען אונז אויך נישט אריבער?...

לייב שטאבינסקי

דער היינטיגער בדיקת חמץ.

מיר טוען בודק חמץ זיין „אור לארבעה עשר" אין חודש ניסן איינמאל אין יאהר — די סעקוועסטראטארען זענען בודק חמץ די יודישע הייזער יעדען טאג און א גאנץ יאהר.

לייב שטאבינסקי

מעלדונג פון ראבינאט.

1) יודישע סוחרים זענען פטור פון אויסטרייסלען די קעשענעס ערב-פסח, ווייל זייערע קעשענעס ווערען אויסגע-טרייסעלט א גאנץ יאהר.

2) יודישע סוחרים זענען פטור פון פרעגען קשיות ביים סדר, ווייל היינט געהט אלץ אהן א סדר. זיי פרעגען קשיות א גאנץ יאהר, און קיין תירוץ גיט מען זיי נישט.

3) זיי זענען אויך פטור פון „מרור". שטאטס „מרור" איז נעגוג א קוק צו טון אויפ'ן וועקסעל-פארטפעל

לייב שטאבינסקי

א גוטער גאסט.

א היגער גביר האט זיך אויסגערימט, אז דער בעסטער גאסט איז אליהו הנביא: ער קומט נאכ'ן עסען, און אפי-לו פון זיין איינגעמס פום ריהרט ער נים ...

לייב שטאבינסקי

דער אמת'ער פשט.

פארוואס האט פרעה גוזר געווען נאר אויף זכרים און נישט אויף נקבות?

ווייל אהן זכרים זענען די נקבות נישט געפעהרליך...

לייב שטאבינסקי

וואס די ערד דעקט צו
א לאדזער חרמה.

צו א היגען פאבריקאנט קומט ארייך א סוחר נעכטען א „פעקעל". נאכ'ן אונ-טערשרייבען דעם וועקסעל, נעמט ער א בוסעל זאמד און בעשיט דעם אונטער-שריפט.

— פאניע דריימאן, — בעמערקט איהם דער פאבריקאנט — צו וואס שיט איהר זאמד. צו דעם איז דאך דא א לע-שער!

— איך האלט פון דעם ווערטעל — האט דער סוחר געענטפערט — אז דאס וואס די ערד דעקט צו, ווערט זיכער פערגעסען...

באגמאן

די פאליטישע פארטייען אין מצרים.

משה רבינו איז געווען א געשפאלטע-נער — ווייל ער האט געשפאלטען דעם ים.

יוסף הצדיק איז געווען אנ'אפגעריסע-נער — ווייל אסנת בת פוטיפרע האט איהם אפגעריסען א פאלע.

פרעה איז געווען א בונדאוויעץ — ווייל ער האט געוואלט, אז די ברייטע יודישע פאלקס-מאסען זאלען נישט געהן קיין ארץ-ישראל, נאר זיי זאלען בליי-בען אויפ'ן ארט.

יוכבד איז געווען א טשלאנקינע פון „בנות אגודת ישראל", — ווייל זי איז געגאנגען טבילה.

קנײדלעך
עפיגראם אזא

דער יוד איז נישט צו קרינ געבן דעי, האב נישט ליב קיין שוטערייען.
„זיי" מיט קניידלעך שוסען און הוישען.
דער יוד, ער טוט זיין רוהיג — צוקוקען.

קנאפו.

געכשר'טע דיאלאגען
צווישען יאסעל חקרן און משה שקרן

יאסעל: פארוואס זענען אין די סדר-נעכט אלע מענער גוט צו די ווייבער?

משה: ווייל עס איז א ליל שימורים, און מען דארף פאר מזיקים קיין מורא נישט האבען...

יאסעל: וואס איז דער חילוק פון משה רבינו ביז לעון טראצקי?

משה: משה רבינו האט פריהער גע-געבען מכות און דערנאך האט ער בע-פרייט און טראצקי האט פריהער בע-פרייט און דערנאך האט ער אליין בעקו-מען מכות...

יאסעל: דו ווייסט משה, די ארבעה בנים: אחד חכם, אחד רשע, אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול מיינט מען די פוילישע פרעמיערען: „חכם" דאס מיינט מען וויטאס'ן, „תם" מיינט מען נאוואק'ן און „שאינו יודע לשאול" מיינט מען פאראדעווסקי'ן

משה: און ווער איז דער רשע?

יאסעל: רשעים זענען זיי אלע גע-ווען...

אויף א מכה...
א געשווילעכץ צו וואס א דאק-טאר קען נישט העלפען.

די ערשטע טעג פסח קומט אריין א פאציענט צו דאקטאר מיט א געשוואלע-נעם פויך. פאר פסח איז ער געווען מיט לייטען גלייך און מיט אמאל איז ער גע-שוואלען געווארען.

דער דאקטאר אונטערזוכט איהם און קאן נישט פעסטשטעלען.

— איהר מוזט האבען צוקער, זאגט דער דאקטאר.

— נישט צוקער — זאגט א יוד, וואס שטעהט דערנעבען — ס'איז גאר מעהל: ער איז א כלל-טוער, האט ער פאר פסח אראפגעשלונגען א זעקעל יום-טוב'דיג מעהל...

אויפ'ן היסב-בעט
פסח'דיגע געדאנקען וואס זוכען א פערענטפערונג.

א מיידעל איז געגליכען צו פסח: פאר די תנאים איז ביים חתן יום-טוב, נאך די תנאים ווערט ביי איהם חול המועד. נאך דער התונה איז ביי איהם אסרו-חג..

פסח איז דער איינציגער יום-טוב, וועלכען די „יעווסעקעס" קאנען נישט בעקעמפען. מילא יום-ספור פערמאכט מען די שוהלען, חנוכה לעשט מען אוים די חנוכה-ליכטלעך, סוכות צינדט מען אונטער דעם סכך, אבער וואס זאלען זיי טון פסח? ארייננשיקען יעדען יוד א לחם און שטוב ארייז? — האבען זיי אליין נישט!...

די חתן-צייט איז ווי חול-המועד: אנגאנגענען יום-טוב'דיג איז נישט, און וואכענדיג אודאי נישט...

מייך אינטערוויאו
מיט וואלף נייהויז
א מתנה צו זיין יובילעאום

איך: ווי קוקען אויף אייך די אר-טיסטען?

יובילאר: פון אויבען אראפ.

איך: וואסערע געשמאק האט דאס פובליקום?

יובילאר: ס'ווענדט זיך לויט די פלעצער און לויט דער צייט: שבת נאכ-מיטאג עסט מען געשמאק אין די פאר-דערשטע רייהען קושעסלעך און אויף דער גאלעריע קנאקט מען באניקערען. איבערי-גענס, קאן איך נישט וויסען, ווייל איך שטעה צום פובליקום, ווי דער חזן צו די מתפללים.

איך: ווי זעהט עס אוים מיט די אר-טיסטען בכלל?

יובילאר: אונזערע ארטיסטען זע-נען ווי די מיניסטארען: זיי קאנען זיך לאנג נישט האלטען. א יודישער ארטיסט איז ווי א סאציאליסטישער דעפוטאט: ער שפילט אלע ראלען מיט אמאל.

איך: און ווי זעהט איהר אליין אוים?

יובילאר: נישקשה: ביים גרעם-ייען דירעקטאר-מאגעל בין איך פערזארגט מיט א דאך איבער'ן קאפ.

קנאפו.

רבנו סריש.

— זאג מיר, פינטשע, וואס איז דער טייטש פון פסוק „ומקבלין דין מן דין אמרין קדוש"?

— דער פשט איז א פשוט'ער: אז מען נעמט א וועקסעל און ער געהט פון האנד צו האנד דארף מען זאגען א רבנן-קדיש.

סאקאטעס

ווי יעדער זאגט „שיר השירים"

דער „זיידע" צום סיים — „ישקני".
די ענדעקעס צום „צענטראלעוו" — „שחורה אני ונאוה".
„בונד" צו פ.פ.ס — „אחריך נריצה".
לינקע פועלי-ציון צו די רויטע — „כי טובים דודך מיין".
פ.פ.ס. צום „צענטראלעוו" — „כשו-שנה בין החוחים".
דער סיים צו בארטעל'ן — „ברח דודי".
פוילען צו דער אמעריקאנער הלואה— „הנה זה עומד אחר כותלנו".
טשעכאווויטש צו מלוכה-טריבונאל — „שמיני נוטרה את הכרמים".

ממצרים ועד הנה.

דמאווסקי, לאמיעץ, נאוואטשינסקי,
יודענפרעסער גרויסע, קליינע,
עד מיר האבען זיי אין ארבעל
ממצרים ועד הנה..

נאך א פרעסער, נאך א הינטעל,
און בלבולים פול געמיינע,
זאל מען האוקען, זאל מען בילען
ממצרים ועד הנה..

יודען בלייבען תמיד יודען,
אומגעוועפט מיט טרוימען שעהנע,
און די הינטלעך בלייבען הינטלעך
ממצרים ועד הנה..

וואס מיר גלות? וואס מיר לוידען?
און די שארפע ציין פון שונא?
ע', מיר האבען זיי אין... ארבעל
ממצרים ועד הנה..

א פסח'דיגער

—:0:—

די נייע כרפס-אינדוסטריע אין לאדז

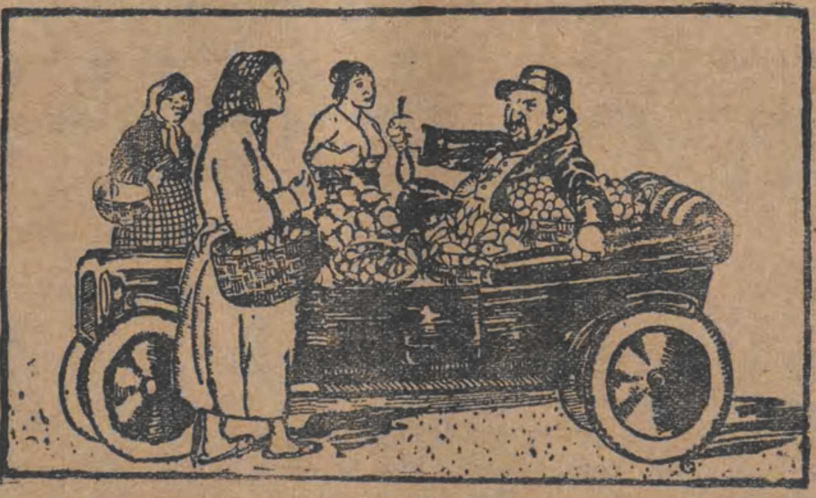

א געוועזענער לאדזער פאבריקאנט שטעהט מיט זיין לוקסוס-אויטא אויפ'ן טארג און שרייט: ביליג, ווייבעלעך, קויפט פעטרישקעס, מיי-רען, ציבעלעס און אנדערע פראדוקטען. אלץ כשר לפסח!..

מעז כשר'ט
א שטיקעל ערב פסח סך-הכל.

אזוי ווי ס'איז היינט ערב פסח און עס איז א מצוה צו כשר'ן די כלים, איז א יושר צו מאכען א שטיקעל סך-הכל און צו זעהען, וואס האט מען די לעצטע צייט געכשר'ט:

די ענגלישע אויספארשונגס-קאמיסיע אין א"י האט געכשר'ט דעם מיסטער לוק.

די סאנאציע האט געכשר'ט טשעכא-וויטש'ן.

פוילען האט געכשר'ט דייטשלאנד און דייטשלאנד האט געכשר'ט פוילען.

גער האט געכשר'ט אלעקסאנדער און אלעקסאנדער האט געכשר'ט גער.

די „פועלי אמוני ישראל" האלטען ביי כשר'ן קארל מארקס'ן.

לאוויניק פורמאל האט געכשר'ט די פיעכאטקובנא.

—:0:—

ער מיינט נישט די הגדה נאר די קניידלעך.

אז ליבעל מינצבערג האט זיך איבער-געבעטען מיט בנימין רוס, מיינען זיי ביי-דע נישט די הגדה..

מיט דעם עפענען אזויפיל נייע בענק אין לאדז, מיינען נישט די גרינדער די הגדה...

געהט א שאצער צו א זיצונג פון דער שאצונגס-קאמיסיע, מיינט ער נישט די הגדה..

מיט דעם אהיימשיקען די דעפוטאטען אויף א האלב יאהר, האט די רעגירונג נישט געמיינט די הגדה...

דערציילט אייך א מיידעל, אז זי האט א רייכען פעטער אין אמעריקא, און זי האט אנ'אייגענע וואוינונג, מיינט זי נים די הגדה..

געהט א „פארעל" אויפ'ן דעפטאק און „ער" רעדט צו „איהר" — מיינט ער נישט די הגדה... רעדט „זי" צו „איהם", איז דער בעסטער סימן, אז „ער" האט נישט געמיינט די הגדה...

ווערט אייער ווייבעל ראמאנטיש גע-שטימט, און הויבט אן און מערץ צו רעדען פון לאנקעס און פון גרינע פעל-דער, אוי ווי! — מיינט זי געוויס נישט די הגדה...

אויב א בחור בעקענט זיך מיט א מיי-דעל, און „זאפראשעט" זי אין קינא — מיינט ער נישט די הגדה..

מאראס, מאמער האט איהר אין שטוב א באנק, און אייער מאן „ראזושעט" אייך צו פאהרען „נא אדפאטשינעק",— זאלט איהר וויסען, אז אייער מאן מיינט נישט די הגדה...

האנינג-פוינעל

—:0:—

קנאפזארגערס קשיות

ערשטע קשיה:

אז די סיים-דעפוטאטען זענען אונבע-ריהרליך, טא פארוואס האלטען זיי זיך אין איין שלאגען?

צווייטע קשיה:

אז דאס געשעפט איז פערשריבען אויף מיין ווייב, און בכלל איז זי דער גאנצער „מאנספערשוין" אין שטוב, טא ווער דארף זיין דער מלך: איך צי זי?

דריטע קשיה:

אז איך פאהר אוועק אויף פסח, צי קאן מיין סוב-לאקאטאר זיין שני למלך?

בעמערקונג פון „חוזק": די פיהרטע קשיה איז א צו „דעליקאטע" און איז דעריבער פון „חוזק"-רעדאקטאר נישט געכשר'ט געווארען...

א שלעכט געשעפט
א געכשר'טער וויץ.

יודען מאכען א גאנץ יאהר נישט קיין גוטע געשעפטען, נאר ביי בדיקת-חמץ מאכען זיי גאר א שלעכט געשעפט. רהיינו?

נאר פשוט: זיי לעגען אוועק ברויט און זוכען ברעקלעך...

סאקאטעס

ביים סדר טאר מען נישט גענארען.

פאטער (צום קינד ביים סדר): פארוואס האסטו נישט געפרעגט די ער-שטע קשיה?

קינד: ווייל די ערשטע קשיה איז: „שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ", און אלע נעכט פון א גאנץ יאהר האבען מיר געגעסען חמץ. נו, מעג מען זאגען א ליי-גען?...

סאקראטעס

פסח'דיגע פאלקס-וויצען

איבערגעגעבען פון מויל צו מויל ביז צום „חוזק"

א פראסטער יוד, וואס האט אמאל גע-זאגט די הגדה און געקומען צו „כרפס", אויף וואס דער טייטש זאגט: „מען נעמט דעם פעטערזיל און מ'טונקט איהם איין אין זאלץ-וואסער" — האט דער פראסטאק געלייענט: „מ'נעמט דעם פעטער ז"ל און מ'טונקט איהם איין אין זאלץ-וואסער"

דער קעלמער מגיד איז אמאל פאר-ביינעגאנגען נעבען א קאמפאניע וואוי-לע יונגען, וועלכע זענען געזעסען אויף א באנק און האבען פון אלעמען אפגע-לאכט.

— רבי! — מאכען זיי צו איהם — מיר ווילען אייך עפעס פרעגען.

— נו, פרעגט!

— פארוואס, רבי — לאפט זיך ארוים איינער פון דער קאמפאניע און פרעגט— שטעהען די עשר מכות אין דער הגדה און נישט אין „ויתן לך"?...

— איך וועל דיר ענטפערן מיין זוהן: ווען די עשר מכות וואלטען שטעהן אין „ויתן לך", וואלט זיין דער פשט: גאר לך... אבער, אז זיי שטעהען אין דער הגדה, מיינט מען: לך, לך אף לך — אייך אלעמען...

ארבעה בנים
ערב פסח פאליטיק.

אויף דער פאליטישער ארענע, דארט טרעפט איהר די ארבעה בנים. ווי די אקטיארען אויף דער סצענע יעדער האט א ניי פנים.

ענגלאנד, אט דער חכם דרעהט דאס פאליטישע רעדעל. נארט ביי אלע אוים די בכורה און פיהרט נאכדעם אין בעדעל.

דער רשע, ל'מיין דעם פראנצויז, ער ווייזט באמת וואס ער קאן. מיין ים-פלאט געהט נישט לויז. מוז בעשטעהן פון 100 טויזענד טאן.

איטאליען, דאס איז דער תם. קוקט, וואו ס'בלאזט דער ווינד ווער ס'האט די שטארקע רעה נאך דעם לויפט ער געשווינד.

דער באלשעוויק מיט זיין „תורה" דאס איז דער שאינו יודע לשאול. טוט זיין ארבייט גאר אהן מורא — שטעלט אונטער אלעמען א פוסעל.

סאקראטעס

אזהרה מאת הראבינאט

דער ראבינאט ווארענט, אז די מיי-דלעך אין ווייבלעך מארען זיך נישט פוי-דערן פסח מיט קיין קאר-זאמעל-מעהל, ווייל ס'איז דא א חשש חמץ.

ר' פישעלע זוכט א קרישעלע...

געוועזן איז ער א סוחר, גבאי הי"ט מאיאנטקאווע, אבראטאוויע און דאכאדאווי. אויסגעקויפט פראטעסטען, און איצט ביי בדיקת חמץ זוכט מיט ליכט פישעלע א קרישעלע...

ער שוויצט שוין
א לאדזער מעשה'לע:

א היגער גביר, א קמצן, איז קראנק געווארען. פערשרייבט איהם דער דאק-טאר א מעדיצין מיט דער בעמערקונג, אז אויב ער וועט שוויצען, וועט ער גע-זונד ווערען, חלילה נישט — איז ביטער. האט דער חולה גענומען עטליכע מאל די מעדיצין און נישט גיישוויצט. האט ער זיך דערשראקען און גערופען צו זיך א כלל-טוער, כדי צו פערשרייבען נדבות אויף צדקה-חברות. ווי ער האט גענומען שרייבען די חברה א הונדער-טער, יענער חברה צוויי הונדערט, איז ער בעגאסען געווארען מיט א שווייס. זעהענדיג, אז ער שוויצט, האט ער א זאג געטאן צום כלל-טוער:

— כעקט אוים — איך שוויץ שוין!...

באנמאן

—:0:—

יודיש טעאטער
לייטונג: א. בעזמאן
1930
XX
אין זאל פילהארמאניע
20 נארוטאוויטשא 20
1910

מיט'ן עהרן-אנטייל פון אמעריק. סטארס
אננא און היימאן יאקובאוויטש
מיטוואך, דעם 16-טען אפריל פינקטליך 9 איז אווענד
א פייערליכע פארשטעלונג
לכבוד דעם
20-יעריגען יובילעאום
פון סופליאר
וואלף נייהויז
דער לאנג-
ערוווארטעטער שלאגער,
וועלכער פערמאגט קאמיזם,
הומאר, געזאנג און טענץ געשפילט
געווארען אין ווארשא איבער 100 מאל
היימאן יאקובאוויטש'עס גרויסע אויפפיהרונג
די אמעריקאנער חתונה
אין 2 אקטן מיט פראלאג פון היימאן יאקובאוויטש. הויפט-ראל סאסעלע - אננא יאקובאוויטש
נייע דעקאראציעס! - שיינע קאסטיומען! - ספעציעלער באלעט!
לאזאר פוקס
ערעפנען די יובילעאום פארשטעלונג וועט רעדע.
מ. קליין
עס איז ספעצ. אנגאזשירט גע-וואָרן דער ארטיסט און זינגער
צום שלוס: א קאנצערט-אפטיילונג
מיט אנטייל פון בעליבמן ארטיסט און זינגער מיכאל קליין, (פאלקס-לידער) י ראזאוו, (דעקלאמאציעס) טענץ דורכ'ן באלעט-מייסטער ב. לייבאוויטש.
עס נעמט אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה און פאדערמאן וויילאנד. מענער אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי און ראקאוו מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן.
בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

ממשותדיגע שריט פון דער רעגירונג צו בעקעמפן דעם ווירטשאַפטליכן קריזיס אין לאַנד

פיל אויסגאַבע', וואָס זענען פאַרגעזעהען אין בודזשעט, ווערען רעדוצירט

בעדייטענדע הילף פאַר סוחרים און אינדוסטריעלער

גרויסע קרעדיטען פאַר דער בוי־בעוועגונג און עפענטליכע אַרבייטען

שטייער־סיסטעם ווערט געענדערט!

וו אַ ר ש א. 10. אַפּריל. (טעלעפאָניש פון אונזער סיים־קאָרעספאָנדענט).
היינט איז ערשינען אַן אָפיציעלער קאָמוניקאַט פון מיניסטאָרען־ראַט, אין וועלכען עס ווערט אָנגעגעבען די שטעלונג פון דער רעגירונג צום ווירטשאַפטליכען קריזיס.

אין קאָמוניקאַט ווערט מיטגעטיילט, אַז די נייע רעגירונג האָט אידרע ערשטע צוויי זיצונגען געווידמעט די פראַגען, וואָס זענען נוגע דעם ווירטשאַפטליכען קריזיס. עס זענען אויסגעהערט געוואָרען רעפעראַטען פון די בעזונדערע מיניסטאָרען און מען האָט פעסטגעשטעלט די יסודות פון דער הילף, וואָס דאַרף געגעבען ווערען דער בעפעלקערונג אין דער איצטיגער שווערער צייט.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען קודם כל צו העלפען דער לאַנדווירטשאַפט דורך געבען הנחות פאַר׳ן תבואה־עקספאָרט.

נעמענדיג אין אַכט די שווערע לאַגע פון׳ם האַנדעל, איז בעשלאָסען געוואָרען אויפ׳ן סמך פון די פולמאַכטען, וואָס די רעגירונג האָט, צו ענדערן דאָס שטייער־סיסטעם.

ווייטער ווערט בעשלאָסען צו בעשטימען 50 מיליאָן זל. פאַר לאָמבאַרד־צוועקען און ערטיילען הילף די אינדוסטריעלער, וועלכע האָבען שטאַרק געליטען פון קריזיס און צו זאָרגען וועגען עקספּאָרט.

די רעגירונג בעשליסט אויך אונטערצונעמען אַ ברייטע בוי־אַקציע און אין צו פערגרעסערן די עפענטליכע אַרבייטען, בעשטימענדיג פאַר דעם צוועק אַ חוץ די 75 מיליאָן זלאָטעס וואָס זענען פאָרגעזעהן אין בודזשעט, —

ווייטערע 400 מיליאָן זל. די רעגירונג אַרבייט אויך אויס אַ ספּעציעל פּראָגראַם וועגען בויען דירות.

דער קאָמוניקאַט ענדיגט זיך דערמיט, אַז די רעגירונג האָט בעשלאָסען צו העלפען דער בעפעלקערונג און צו דעם צוועק וועט זי אויך רעדוצירען די אויסגאַבען, וואָס זענען פאָרגעזעהן אין בודזשעט.

נ ך די געשעהענישען אין אלקוש

אַ ל ק ו ש (טעלעפאָניש) נאָך די נעלע־ מען אַ פולשטענדיגע בערוהיגונג און די טונג געשעהענישען אין דער פאַבריק פאַבריק געהט שוין נאָרמאַל. די אויס־ „וועסטערני" איז איצט שוין איינגעטרע־ פאַרשונגס־מאַכט, וואָס איז אָנגעקומען

אויפ׳ן אָרט בעמיהט זיך צו ווירקען אויף דער פאַבריקס־דירעקציע צוריקצוציהען איהר רעדוקציע־בעשלוס, וואָס איז גע־ וועזען די דירעקטע סיבה פון די געשעהע־ נישען און אַזוי אַרום בעזייטיגען קאָנ־ פליקטען אויף להבא.

דער אַרבייטער, וואָס איז פערוואונ־ דעט געוואָרען בעת די געשעהענישען, געפינט זיך אין שפּיטאָל. זיין לאַגע איז נישט געפעהרליך.

ב. ב. געהט נישט צו די וואַהלען אין לוצקער קרייז

ל ו צ ק. (טעלעפאָניש) ב.ב. האָט צו־ ריקגעצויגען איהר וואַהל־ליסטע נומער 1 פון וואַהל־קרייז לוצק — ראָוונאָ — קאָסטאָפּאָל. אַזוי אַרום בלייבט אין דער־ מאָנטען קרייז נאָר איין ליסטע פון „ווידזאָלעניע".

מען האַלט, אַז ב.ב. האָט צוריקגעצוי־ גען איהר ליסטע דערפאַר, ווייל ביי נייע וואַהלען אין דעם קרייז, האָט ב.ב. נישט די מינדסטע שאַנסען צו געווינען אַ מאַנ־ דאַט.

אין שפּיץ פון דער ליסטע 1 שטעהען: פירשט ראַדזיוויל און ה׳ ווישליצקי.

פאַליציי אויף די שפּורען פון די מערדער פון באַנקיר צענטנערשווער

וו אַ ר ש א. (טעלעפאָניש) די ענערגי־ שע אויספאָרשונג, וואָס ווערט געפיהרט דורך דער וואַרשאַווער פּאָליציי מיט׳ן צוועק צו ענטדעקען די מערדער פון פּראַניש־אומגעקומענעם יודישען באַנ־ קיר צענטנערשווער, האָט דערפיהרט צו די שפּורען פון די מערדער.

ווי מען פערזיכערט אין מאַסגעבענדע קרייזען, איז דאָס ענטדעקען די מער־ דער נאָר אַ פראַגע פון עטליכע טעג.

געשלאָסען די יודיש־פּוילישע פער־שטענדיגונגס־קאָנפערענץ אין ניו יאָרק

נ י ו־י אָ ר ק, 10. (יט"א)
געמעלדען אוועגד איז דאָ געשלאָסען געוואָרען די יודיש־פּוילישע קאָנפערענץ פאַר איינשטעלען בעסערע בעציהונגען צווישען יודען און נישט יודען פון פּוי־ לען און אַמעריקאַ. עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ פּערמאַנענטען יודיש־פּוילישען פריינטשאַפטס־קאָמי־ טעט, אין וועלכען עס זענען אַריין צו 7 פערזאָן פון יעדען צד. פון יודישער זייט געהען אַריין אין קאָמיטעט: דער פּרע־ זעס פון דער פעדעראַציע פון די פּויל־ שע יודען אין אַמעריקאַ בנימין ווינטער, גרין, טינעל א. א. פון פּוילישער זייט גע־ העמען אַריין: דער גענעראַל־קאָנסול מאַר־ רעלעווסקי, ד"ר גרינבוים, וועגזשין, אַדוו. קרופּינסקי א. א.

כוליגאַנעם בעפאַלען אַ יודישען סוחר.

וו אַ ר ש אַ, 9. (טעל.)
אין אַ יודישער צוקערניע אויף פּראַגע זענען היינט אַריין עטליכע כוליגאַנעם, האָבען פערניכטעט די סחורה און גע־ שלאָגען דעם איינגענטימער און זיין פרוי. די דורכגעהער האָבען שפּעטער די כו־ ליגאַנעם פערהאַלטען און זיי איבערגעגע־ געבען אין די הענד פון דער פּאָליציי.

Tajemnicą powodzenia znanej od 40 lat pasty do zębów Kalodont, są jej niezrównane zalety jako doskonałego środka do racjonalnej pielęgnacji jamy ustnej

KALODONT
Piękne zęby

פאָרשלאַג פון קאָלאָניען־מיניסטער לאָרד פּאַספילד צו שאַפען אַ לעגיסלאַטיווען ראַט אין ארץ־ישראל

אָפּגעוואָרפען דורך דער אַראַבישער דעלעגאַציע

וואָס האָט די אַראַבישע דעלעגאַציע געפאָדערט פון פּרעמיער מאַקדאָנאַלד?

ל אָ נ ד אָ ן, 10. (יט"א)
דער מיטגליד פון דער אַראַבישער דעלעגאַציע אין לאָנדאָן נאַשאַשיבי האָט מיטגעטיילט פאָלגענדע פּרטים וועגען דער קאָנפערענץ פון דער אַראַבישער דעלעגאַציע מיט פּרעמיער מאַקדאָנאַלד און קאָלאָניען־מיניסטער לאָרד פּאַס־ פילד.

די דעלעגאַציע האָט אַרויסגערוקט די פאָדערונג: אַז עס זאָל אָפּגעשטעלט ווערען די יודישע אימיגראַציע, עס זאָל פערווערהט ווערען דער באָדען־פערקויף און עס זאָל צונויפגערופען ווערען אַ פּאַרלאַמענט אין די זעלבסטפערוואַל־ טונגען זאָל הערשען דאָס זעלבע סיס־ טעם ווי און איראַק און עבר־הירדן.

לאָרד פּאַספילד האָט דאַן געמאַכט פאָלגענדען פאָרשלאַג: אין א"י זאָל גע־ שאַפען ווערען אַ אַראַבישע אַגענץ לויט׳ן מוסטער פון דער יודישער „אַגענץ" און אַ לעגיסלאַטיווער ראַט אונטער׳ן פאָר־ זיץ פון הויך־קאָמיסאַר. אין לעגיסלאַ־ טיווען ראַט זאָלען זיין פערטרעטען 10 אַראַבער, 5 יודען און 5 ענגלענדער.

לויט דער מיטטיילונג פון נאַשאַשיבי זענען ביידע אָנרעגונגען דורך דער אַראַ־ בישער דעלעגאַציע אָפּגעוואָרפען געוואָ־ רען.

אייגשלאָסליך די מיטגלידער פון פּאָלי־ צײַ־אָרקעסטער זענען מאָביליזירט געוואָ־ רען מיט׳ן צוועק צו פערזיכערען די רוה אין לאַנד. קיין ירושלים קומען אָן טוי־ זענדער אַראַבער, וועלכע ווילען זיך בע־ טיילוגען אין די רעליגיעזע פּראָצעסיע. די ארץ ישראל רעגירונג האָט היינט אַרויסגעגעבען צוגאָב • פעראָרדנונגען וועגען דער זיכערהייט ביים נבי־ מוסא.

יודישע און אַראַבישע קאָמוניסטען אַרעסטירט אין ירושלים.

י ר ו ש ל י ם, 10. אַפּריל. (יטא) פון די 19 פּערזאָן, וואָס זענען מיט אַ פּאָר טעג צוריק אַרעסטירט געוואָרען אויף אַ אונלעגאַלער פערזאַמלונג, זענען 4 אַראַ־ בער בעפרייט געוואָרען. 10 אַראַבער זע־ נען פאַר׳משפט געוואָרען יעדער אויף אַ געלד־שטראָף פון 5 פונט, און 4 יודען און 1 אַראַבער זענען איבערגעגעבען גע־ וואָרען אין רשות פון גערילס. זיי ווערען אָנגעקלאָגט אין געהערען צו דער קאָמו־ ניסטישער פּאַרטיי.

ווי ע ן, 10. אַפּריל. (יטא) אין גרויסען זאַל פון ווינער מוזיק־פעראיין איז פאָרגעקומען אַ קאָנצערט פון בעקאַנטען יודישען זינגער וויטאָריאַ וויינבערג, אַ באַריטאָן פון מיילאַנד.

אויף מעטריקעס פון געשטאָרבענע אַמעריקאַנער בירגער געוואָלט אַרויסקריגען וויזעס קיין אַמעריקאַ

וו אַ ר ש אָ, 9. (טעל.)
אין אַמעריקאַנער קאָנסולאַט זענען די טעג געקומען איינינע עמיגראַנטען, וואָס האָבען מיט דאָקומענטען בעוויזען, אַז זיי זענען געבוירען אין אַמעריקאַ [illegible] אין אָבער געוואָרען אויסגעלענד. וואָס לויט׳ן אויסזעהן וויזען זיי אויס פיל עלטער, ווי עס איז אָנגעגעבען זייער צאָהל יאָהרען אין די דאָקומענטען. עס איז אונטערגענומען געוואָרען אַן אויס־ פאָרשונג און עס האָט זיך אַרויסגע־ שטעלט, אַז די דאָקומענטען זענען מע־ טריקעס פון געשטאָרבענע אין אַמערי־ קאַ. די מעטריקעס האָט זיי צוגעשטעלט אַ געוויסע גראַוויצקאַ. צוליב דעם זענען די אימיגראַנטען אַרעסטירט געוואָרען.

אַ יודישע פרוי — הויפּט־פּראָקוראָר פאַר אַרבייטס־ענינים אויף אוקראַינע

מ אָ ס ק וו אַ (יטאַ) די יודישע אַר־ בייטאָרין חנה אידראָיעלאָוו, אַ געוועזע־ נע שניידערין, איז דורכ׳ן פּרעזידיום פון אוקראַינישען „צִיק" בעשטימט געוואָ־ רען אַלס הויפּט־פּראָקוראָר פאַר אַר־ בייטס־ענינים.

קאָנפערענץ פון א"י דאָקטוירים

פאָדערט די רעזיגנאַציע פון ד"ר מאַגנעס

י ר ו ש ל י ם, 10. (יט"א)
דאָ איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון יודישע דאָקטוירים מעדיקער. צווי־ שען די אָנגענומענע רעזאָלוציעס פון דער קאָנפערענץ געפינט זיך איינע, וואָס פאָדערט די רעזיגנאַציע פון ד"ר מאַג־ נעס.

שטאַרקע פערזיכערונגס־מיטלען אין ירושלים

די גאַנצע פּאָליציי מאָביליזירט

י ר ו ש ל י ם, 10. (יט"א)
היינט איז אויסגעפאַלען דער ער־ שטער טאָג פון מוסולמענישען יום־טוב נעבי מוסא. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז היינט אָנגעקומען אַן אָפּטיילונג מי־ ליטער פון עגיפּטען. די גאַנצע פּאָליציי

געגעבען אַ נאָמען נאָך לאָרד באַלפור

ט ש ע ר נ אָ וו י ץ. (יטא) דער הונגער סוחר אברהם טינגער, האָט געגעבען אַ נאָמען זיין ניי־געבוירען קינד נאָך דעם פערשטאָרבענעם לאָרד באַלפור. ביים ברית־מילה האָט דער פאָטער פון קינד אויסגערופען: ויקרא שמו בישראל באַל־ פור...

דער טשערנאָוויצער מאַגיסטראַט האָט לכתחילה נישט געוואָלט פערשרייבען דאָס קינד אויף דעם נאָמען באַלפור, טענה׳נדיג, אַז באַלפור איז נישט קיין יו־ דישער נאָמען.

מר צבי זכם חברנו, קבל נא את ברכתנו: יברך ה׳ את הזוג החדש. את בתך היקרה ואישה החביב,
יתן לך מהם רוב נחת, בזכות חביבותך אל העמוד השלישי, שעלי׳ העולם עומד
ברגשי ככוד ויקר
ועד קופת גמילות חסדים
שאצל בית-הכנסת דווילקא

געזעלש. „יידישע בינע" אין וואַרשאָ אָפּט. לאָדזש.
קאַמעראַל־טעאַטער (טראַגוטאַ 1) אין געביידע פון גראַנד־האָטעל.
מאָנטאָג 14 אַפּריל, 2־טער טאָג יום־טוב 11 פריה
אַ גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג
„מעפיסטא"
פּאָעמאַ אין 3 אַקטן פון אורי צבי גרינבערג, סצ. בעאַרבייט: י. ראָזענבלאַט.
בילעטן פון 50 גר. ביז 3 גילדן צו בעקומען אין געז. יידישע בינע" פּיעטריקאָווער 102, אין צוקערניע פון גאָסטאָמסקי, פּיעטריקאָווער 76 און אין טאָג פון דער פאָרשטעלונג ביי דער קאַסע פון טעאַטער.

אפמאך צווישען אמעריקא, יאפאן און ענגלאנד צו בעגרעניצען די ענטוואפנונגען אויף די ימים

לאנדאן. (טו) מאקדאנאלד האט הײנט אװענד אפגעגעבען אן ערקלערונג אין פארלאמענט, אין װעלכער ער בע-שטעטיגט צװישען אנדערען, אז די לאנ-דאנער קאנפערענץ װעט אנהויב קומענ-דיגע װאך געשלאסען װערען.

מאקדאנאלד האט אין זײן ערקלערונג געזאגט: איך פרעה זיך צו קענען דא פעסטשטעלען, אז הײנט פארמיטאג איז געשלאסען געװארען אן ענדגילטיגער אפמאך צװישען אמעריקא, יאפאן און גרױס-בריטאניען.

די מײנונגס-פערשידענהײטען מכח די פלאט-בעדערפנישען פון פראנקרײך און איטאליען, האבען זיך ארויסגעװיזען אלס זעהר פערװיקעלטע און האבען בשום אופן ביז איצט נישט געקאנט גע-לעזט װערען.

מיר װעלען אױפ'ן פלענום פון דער פלאטען-קאנפערענץ קומענדיגע װאך בע-שליסען מכח'ן אונטערשרײבען דעם אפ-מאך. און די קאנפערענץ װעט דאן גע-שלאסען װערען מיט'ן תנאי אז די אונ-טערהאנדלונגען צװישען פראנקרײך, אי-טאליען און גרױס-בריטאניען זאלען װײ-טער פארטגעזעצט װערען, כדי צו ברענ-גען צו א הסכם מיט דער צװישען אמע-ריקא, יאפאן און ענגלאנד שוין דערגרײכ-טער פערשטענדיגונג.

מאקדאנאלד'ס ערקלערונג איז פון אלע פארטײען אויפגענומען געװארען מיט שטארקע אפלאדיסמענטען

בלוטיגע קאמפען צווישען הינדוזן און פאריזען

לאנדאן. (טו) פון באמבײ מעלדעט מען, אז אין דער שטאט נאשיק איז גע-קומען צו בלוטיגע צוזאמענשטױסען צװישען די בראהמינער און פאריאסען. בעת דער פראצעסיע, אין װעלכער עס האט זיך בעטײליגט א גרױסער המון בראהמינער. האבען די פאריאסען זיך בעמיהט אנטײל צו נעמען אין דער רע-ליגיעזער פראצעסיע און זײ האבען זיך געװאלט ארײנרײסען אין טעמפעל. עס איז אויסגעבראכען א בלוטיגער קאמף און העכער 100 פערזאן זענען פערװאונ-דעט געװארען. די פאליצײ האט מיט גרױסע שװעריגקײטען צוריקגעשטעלט די ארדנונג.

גהאנדי ארעסטירט

לאנדאן. (טו) גהאנדי איז צוליב די אנשטרענגונגען פון דער לעצטער װאך קראנק געװארען. זײנע אנהענגער האבען פונדעסטװעגען נישט אפגעשטעלט די ארבײט בײם ארױסנעמען דאס זאלץ פון ים.

שטרייקענדע באהן-ארבייטער פערהאלטען א צוג

לאנדאן (טו) שטרײקענדע באהן-ארבײטער האבען מיטװאך אױפגעהאל-טען דעם פאסט-צוג, װאס איז געגאנגען פון באמבײ קײן קאלקוטא. 25 באהן-אר-בײטער האבען זיך אװעקגעשטעלט פאר'ן לאקאמאטיװ און אזוי ארום נישט גע-לאזט דעם צוג רירען פון ארט. ערשט, װען עס איז אנגעקומען א ספעציעלער צוג מיט פאליצײ, האט דער פאסט-צוג געקאנט רירען פון ארט.

צוויי גרויסע שרפות אין גאליציע

לעמבערג (טעלעפאניש) פון סטרי מעלדעט מען, אז אין טארטאק און זײזיע זשוגען װאס געהער צום יוד װײנגארטען און איז שוין נישט טעטיג זײט 1923, איז אױסגעבראכען א גרױסע שרפה. עס איז אפגעברענט געװארען די מאשינען-האלע אין װערט פון 20.000 דאלאר.

װי עס איז פעסטגעשטעלט געװארען, איז דער טארטאק אונטערגעצונדען גע-װארען דורך אונגעשטעקטע פערברעכער. די פאליצײ פיהרט אן אויספארשונג.

א צװײטע גרױסע שרפה האט אויס-געבראכען אין דער גרױסער אײזען-גי-סערײ פון דער פירמע „קארפא-אציע“ אין נאדװארנא, װאס האט פערניכטעט די פאבריקס-מאגאזין צוזאמען מיט די גוס-פארעמס און טישלער-מאטער-אלען. דער שאדען בעטרעפט 70.000 זל.

דער אראבישער אויפרוף „צום ענגלישען פאלק“

לאנדאן. (יטא) דער סעקרעטאר פון דער אראבישער דעלעגאציע אין לאנ-דאן זשאמעל על הוסײני האט פער-עפענטליכט אין נאמען פון דער אראבי-שער עקזעקוטיװע אין ארץ-ישראל אין דעם העכסטען מוזולמאנישען ראט אן אויפרוף צום ענגלישען פאלק װעגען ארץ ישראל. גלײך אין אנהויב פון אויפרוף בעװארענען זיך די אויטארען פון אויפ-רוף ערשטענס, דאס די אראבער קעמ-פען נישט געגען יודען אלס יודען, נאר געגען דער „אגרעסיװיטעט פון די פאלי-טישע ציוניסטען“, און צװײטענס, דאס די אראבישע בעװעגונג טראגט נישט בשום אופן קײן אנטי-ענגלישען כאראק-טער. װײטער װערען אויסגערעכענט אין אויפרוף די אראבישע טענות געגען דער באלפור-דעקלאראציע און עס װערט גע-שילדערט דער אנטײל פון אראבער אין דער אדמיניסטראציע און די זעלבסט-פערװאלטונג אין ארץ-ישראל די בור-זשעט-בעלאסטונג פון יעדען ארץ-ישראל אײנװאוינער בעטרעפט 4 פונט יעהרליך, בעת פאר דער מלחמה האט די שטײער-בעלאסטונג אין סיריען בעטראפען 16 שילינג און אין איראק װײניגער װי 2 פונט. דערבײ — טענה'ט דער אראבי-שער אויפרוף — װערען גרױסע סומען פערװענדעט אויף פאליצײ-שוץ, העברע-אישע בעאמטע און איבערזעצער, העב-רעאישע בילדונגס-צװעקען און אימי-גראנטען-פערזארגונג. דער אויפרוף גרײפט אן די יודישע אימיגראציע און די יודישע ערד-אײנקויפען מיט די זעל-בע ארגומענטען, װאס זענען גוט בעקאנט פון די פערהאנדלונגען פון דער בריטישער אויספארשונגס-קאמיסיע. װײ-טער געהען די טענות װעגען די קאנצע-סיעס, װאס זענען ערטײלט געװארען יו-דישע אונטערנעהמער, װי רוטענבערג'ס עלעקטריזיטעטס-קאנצעסיע און די ים-המלח-קאנצעסיע. צום סוף פאלעמיזירט דער אראבישער אויפרוף מיט די יודישע היסטארישע רעכט אין ארץ-ישראל און זאגט צװ. אנד. „אויב מען װאלט אנגע-נומען פאר בעגרינדעט דעם יודישען היס-טארישען ארגומענט, קאן אויך מוסא-ליני הײנט צו טאג פערטײדיגען דאס רעכט צו קאלאניזירען ענגלאנד“. צום סוף פון אויפרוף װערט געזאגט: „די אראבער אין ארץ-ישראל רוקען ארויס די פרידליכסטע פאדערונגען. זײ װילען, דאס אין ארץ-ישראל זאל געשאפען װע-רען א נאציאנאלע, דעמאקראטישע רע-גירונג, אין װעלכער די פאלעסטינער אראבער און יודען װעלען זיך בעטײלי-גען פראפארציאנעל צו זײער צאהל. די אײנװאנדערונג פון אראבער, קריסטען און יודען צוגלײך, פאר אלע װעמען עס איז טײער דאס לאנד פון רעליגיעזען שטאנדפונקט, דארף ענטשפרעכען דער עקאנאמישער אויפנאהמס-פעהיגקײט פון לאנד“.

דר. לאה מעריצי ערשטע פרוי — פראפעסאר אין איטאליען

רוים (יטא) פרל. ד״ר לאה מעריצי איז דורכ'ן איטאליענישען בילדונגס-מיניסטער בעשטימט געװארען אלס פרא-פעסאר אין רוימישען אוניװערזיטעט. דאס איז די ערשטע פרוי, װאס פער-נעמט א פראפעסאר-פאסטען אין איטא-ליען.

געשטארבען הרב הכולל פון בערענזאיץ הרב שלמה שרייבער

פראג. (יטא) אין בערעגזאיץ (קאר-פאטען-רוסלאנד) איז געשטארבען דער דארטיגער רב הכולל הרב שלמה שרײ-בער, אײנער פון די פיהרענדע רעליגיעזע פערזענליכקײטען אין קארפאטען-רוס-לאנד און אן אור-אײניקעל פון הרב עקיבא אײגער. אין דער לויה האבען זיך בעטײליגט 4000 פערזאן פון קארפאטען רוסלאנד, סלאװאקײ און אויסלאנד. דער לטעראר־ישער עזבון פון הרב שרײבער נעמט ארום 200 בענדער.

„הזמיר“ № 21 אלעע קאשטשושקי „הזמיר“
זונטאג, ד. 13 (1-טער טאג פסח 4 נאכמ., מאנטאג, ד. 14 (2-טער טאג פסח) 9 אװענד, דינסטאג, ד. 15, 9 אװ. דורך ד. „יוד. טעאטער סטודיע“ פון „הזמיר“
די גאלדגרעבער (דער אוצר)
קאמעדיע אין 4 אקטען פון שלום עליכם
רעזשי: י. מ. מאשקאװיטש, מוזיק: הענעך קאן, דעקאר. און קאסטיומען יצחק ברױנער, ריטמיק און טענץ איזא הארארי
אין קירצען: „צעהן מיליאן“ פון דוד אײנהארן, רעזשי: איזידאר לעװי

הכשר לחג הפסח על צערעס, ראדיאל וריטא

ב״ה

שמעתי שיש אנשים בעיר לאדז שמפקפקים על הכשרות של „צערעס“, ראדיאל“ „וריטא“ על חג הפסח, לזאת מצאתי א״ע מחויב בדבר להודיע בשער בת רבים אשר השומן אגוז הנקרא „צערעס“ או „ראדיאל“ וכמו כן הפלאנצענבוטטער הנקרא „ריטא“ הנעשה בהפאבריק של ה׳ שיכט א. ג. בטצבין היה תחת השגחתי מתחלה ועד סוף היינו מתחלת כתישת אגוזים עד גמר מלאכה והעמדתי שמה אנשים נאמנים בני תורה ויר״ש והכשרתי הפאבריק לחג הפסח לזאת יוכל כל איש ואיש לאכול השמנים הנ״ל בחג הפסח אם יש עליהם חותמי ונרשם כשר לפסח בלי שום חשש ופקפוק כלל. וראוים המה לאכילה אפילו לאיש קדוש וטהור כי אין בנמצא דבר אכילה שיה׳ כל כך בכשרות כהשומן הנ״ל כי היא פרי עץ זך ונקי בלי שום תערובות כלל וכלל. ויאכלו ענוים וישבעו בחג הפסח.

ע״ז באתי עה״ח אור ליום ג׳ צו עשרה ימים לחודש ניסן תר״ץ לפ״ק פאדגורזע יע״א

שמחה פרענקיל תאומים
אבד״ק סקאווין והגליל, חופ״ק פאדגורזע יע״א

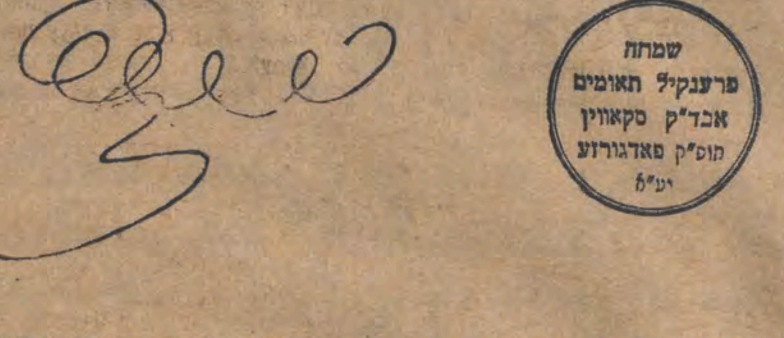

שמחת פרענקיל תאומים אבד״ק סקאווין חופ״ק פאדגורזע יע״א

בעמ.: דער אריגינאל פון הכשר געפינט זיך אין דער אדמיניסטראציע פון „לאדזער טאגעבלאט“.

א פראצעס וואס האט געדויערט 20 יאהר, וועגען דעם בעזיץ פון באלוטער פלאץ

(ב) די טעג האט זיך אין העלסטען געריכט פערענדיגט א פראצעס, װאס האט זיך געשלעפט גאנצע 20 יאהר און פערשידענע געריכטען פון די צארישע צײטען, פון דער דײטשער אקופאציע-מאכט און ענדליך אינ'ם פױלישען גע-ריכט.

פראצעסירט האט זיך דער לאדזער מאגיסטראט מיט די דירעקציעס פון די אונטערשטאטישע טראמװײ-געזעלשאפ-טען, װעגען דעם בעזיץ און אײגענטום-רעכט פון באלוטער פלאץ.

די מעשה דערפון איז אזוי:

אין די צײטען, װען לאדז איז נאך נישט געװען לאדז און באלוט איז נאך נישט געװען באלוט, האט דער גאנצער שטח פון איצטיגען באלוט געהערט צו א געװיסען דײטש, װעלכער האט דעם שטח פארצעלירט און פערשידענע מענ-שען האבען בײ איהם געקויפט פלעצער און זיך דארט אויפגעבויט הײזלעך. אין יענע צײטען האט מען נאך נישט זעהר שטארק געהאלטען פון פארמאליטעטען, און די טראנזאקציעס זענען נישט פער-נאטירט געװארען אין דער היפאטעק.

דאס האבען אויסגענוצט די יורשים פון דעם רײכען דײטש. װען ער איז גע-שטארבען האבען זײנע יורשים נאכא-מאל פערקויפט די פלעצער צו אנדערע מענשען און דערנאכער האבען אויך די אונטערשטאטישע טראמװײ-דירעקציעס אפגעקויפט דעם שטח ערד, װאו עס גע-פינט זיך דער באלוטער פלאץ. אויף דעם ראזיגען ארט זענען דורכגעפיהרט גע-װארען די שינעס פון די טראמװײען און מ'האט זיך דארט געגרײט אויסצובויען פערשידענע בנינים.

דאס איז געװען מיט 20 יאהר צוריק. דער לאדזער מאגיסטראט איז דאן ארויס געטרעטען מיט א תביעה געגען דער טראמװײ-געזעלשאפט, מאטיװירענדיג, אז ערשטענס איז דאס א רשות הרבים, װאס געהער צו דער שטאט, און צװײ-טענס געפינען זיך דארט מאסען מיט הײזער, װאס פאדערן א דורכגאנג, יאדי-פערקעהר און אלע אנדערע קאמוניקא-ציע-אופנים פון א מענשליכען ישוב.

דער פראצעס האט זיך געשלעפט און געשלעפט ביז ער איז ענדליך אנגעקומען אין פױלישען געריכט. דער מאגיסטראט האט דא אינגאנצען פערשפילט. דער ענין איז דאן ענדליך אריבער צום העל-סטען געריכט און די טעג איז פארגע-קומען דער פראצעס.

דאס העלסטע געריכט האט ענדגיל-טיג אפגעװארפען די תביעות פון מאגיס-טראט, אבער דערבײ איז צוגענומען גע-װארען די רעכט פון דער טראמװײ-די-רעקציע דעם פלאץ צו בעבויען מיט בנינים.

הסתדרות צעירי מזרחי
קילינסקי 44.
מאנטאג, דעם 2-טען טאג פסח 3 נ״מ קומט פאר אין אײגענעם לאקאל א קא-לעקטיװער רעפעראט א. ד. ט.: „חג-חרותנו“, רעפערירען װעלען די ה״ה: אסט, מארעק און פילעק.

טויזענדער „לישענצעס“ ווערן צוריקגעשטעלט אין זייער רעכט

דער וואוקס פון יודישען ארבייטער-קלאס.—די פראבלעמען פון צוקונפט פון דער יודישער קאלאניזאציע.

מאסקווא. (יטא) װי עס װערט אפיציעל מיטגעטײלט האבען 10.000 „לישענצעס“ אין מאסקװא אנגעגעבען בקשות צו אנערקענען זײ צוריק זײער װאהל-רעכט. אנ'ערך 4000 פון זײ הא-בען שוין ביז איצט די רעכט בעקומען. אין שטעטעל סמשערסק, קאװקאז, הא-בען 1435 יודען איצט בעקומען צוריק זײער װאהל-רעכט. „איזװעסטיא“ האט פערעפענטליכט א לענגערען ארטיקעל װעגען דער פראגע פון אומקעהרען די רעכט צוריק געװיסע קאטעגאריעס װאהל-רעכטלאזע, און שטרײכט אונטער, אז אפילו אויב מען װעט געװיסע עלטערן נישט אויפריכטען צוריק אין זײערע רעכט, דארפען זײערע קינדער דערפון נישט לײדען. די קינדער — זאגט די צײטונג — זענען אונזער צוקונפטיגער דור. װער שמועסט נאך, אז מעהרסטענ-טײל שטומען די קינדער נישט אײן מיט זײערע עלטערן. זײ דארפען דערפאר נישט אפקומען פאר די זינד פון זײערע על-טערען.

* * *

מאסקווא. (יטא) די צאהל יודישע פראלעטאריער אין סאװיעטען-פערבאנד װעט לויט דער מײנונג פון בעקאנטען סאװיעטישען סטאטיסטיקער ב. װײנ-בלאט אין פערלויף פון דעם 5-יעהריגען סאװיעטישען אינדוסטריעלער פלאן זיך פערגרעסערן מיט צװאנציג טױזענד מענשען יעדעם יאהר. דער סאװיעטישער סטאטיסטיקער זעהט אין זײנע אויס-רעכענונגען פאראויס, אז די יודישע יוגענד פון די קאלאניעס װעט פעראלאזען די פעלד-ארבײט און װעט איבערװאנ-דערן אין שטאט ארײן, כדי צו װערען אינדוסטריעלע ארבײטער ער עצה'ט דע-ריבער, דאס מען זאל זיך בעצײטענס פערטראכטען ארום דער אזוי גערופענער פראגע, װײל דאס אװעקגעהן פון דער יוגענד פון די קאלאניעס, קאן זיך שעדליך אפרופען אויף דער גאנצער יודישער קאלאניזא-ציע.

141 יודישע פויערישע פאמיליעס ערקלערט געווארען אלס „קולאקעס“

מאסקווא (יטא) די צאהל יודישע „קולאקעס“ װעמענס װירטשאפטען האבען געלױטן אין דער צײט פון דער דורכ-אויסגער קאלעקטיװיזאציע אין קאלי-נינדארפער ראיאן װערט אנגעגעבען אלס 141. פון זײ זענען 105 אלטע קאלא-ניסטען, װאס װאױנען שוין אין קאלי-נינדארפער ראיאן פון די צארישע צײ-טען.

1 דאלאר פאר יעדע לעבעדיגע וואנץ
וואס וועט געפונען ווערען נאך א דורכגע-פיהרטער דעזינפעקציע מיט'ן פרעפאראט
„FUMIGATORE-CIMEX“
וועלען מיר צאהלען אין מזומן.
דער פרעפאראט „Cimex“ איז דאס ווירקזאמסטע דיזינפעק-ציע מיטעל, וואס טוט אויסראטען פערשידענע מינים ווערים בעזונדער וואנצען ווי אויך באקצילען פון פערשידענע געפעהרליכע קראנקהייטען. דער דאזיגער פרעפאראט איז דער איינציגער אנערקענטער דורך דעם געזונדהייטס-דעפארטאמענט ביים אינערן-מיניסטעריום אלס דע זינפעקציאנס-מיטעל
Zakłady Chemiczno-Dezynfekcyjne
„SALVATOR“, Katowice
Zastępstwo na wojew. Łódzkie:
Inż. JULJUSZ HAMER i S-ka
6-go Sierpnia 1. Telefon 188-58.
צו בעקומען אין אלע אפטייק-סקלאדעס און דראגעריעס

אוניבערזיטה עממית
ע״י ההסתדרות הציונית
ביום ב׳, ב׳ דפסח, (14.4) בשעה 7 בערב תערך באולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4)
הרצאה עברית
על הנושא: החיים התרבותיים העבריים באירופה המערבית. המרצה קנד. פיל. מ. גרייוור.
הכניסה הפשית!

קרן קימת לישראל, לודז.
דעם ערשטען און דעם צווייטען טאג פסח אין דער פריה ביים דאווענען וועט אין פאלגענדע שוהלען: ווילקער שוהל—זאכאדניא 56, וואלינער שוהל—וואלטשאנסקא 6, חברה ש״ס—צעגעלניאנא 56, שוהל פעטריקאווער 120, שוהל צעגעלניאנא 7 און שוהל אנדזשעיא 48, ארויסטרעטען מיט רעדעס
וועגען חג החרות און גאולת הארץ
די ה״ה: הרב י. גוטקאווסקי, מ. העלמאן, ק. פיינבערג, ה. מארגוליעס.

מאדערנע און עלעגאנטע
הערען-היטען עמפפעהלט
Heiman Turobiner
לאדז, פיעטריקאווער 82, טעל. 190-24 פראנט-געשעפט.
בעמערקונג: מיין געשעפט איז ווידער פערזעהען אין א גרויסען אויסוואהל פון אין- און אויסלענדישע היטען.

לאָדזשער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר יעמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָווענד.
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט

אדרעס: Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16. Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 100.57. אדמיניסטראַציע 100.47

די פּאָליטיק פון דער וואָך

די זאַלץ-רעוואָלוציע אין אינדיען. — אַקטיווע אונטערדרוקונג פּאַסיווער ווידערשטאַנד. — פאַרוואָס ווערט גאַנדי נים אַרעס-טירט. — דער גורל פון ענגלאַנד אַלס וועלט-מאַכט אין קאָן.

די אויגען פון דער גאַנצער וועלט זע-ען איצט געווענדעט צו אינדיען. דער בערהיימטער פיהרער פון הונדערטער מיליאָנען הינדוסען, מאַהאַטמאַ גאַנדי, האָט די וואָך פֿערענדיגט זיין מאַרש צום ים, און אָנגעהויבען שעפּען זאַלץ. דאָס איז געווען דער סימבאָלישער סיגנאַל פֿאַר אַלע 300 מיליאָן הינדוסען, אַז דער זאַלץ-מאָנאָפּאָל פון דעם ענגלישען אָקופּאַנט איז געבראָכען, און יעדער, וואָס האָט נאָר אַ האַנד און אַ פוס און אינ-דיען, קאָן אַליין פּראָדוצירען זאַלץ ווי פיל זייערע האַרץ גלוסט.

פֿאַר אונז אייראָפּעער, מיט אונזערע אייראָפּעאישע בעגריפען וועגען אויפשטאַנ-דען, רעוואָלוציעס און איבערקעהרעני-שען, קוקט אַפילו אויס די גאַנצע מעשה מיט'ן שעפּען זאַלץ פונ'ם ים, ווי מעשה חוזק. די מענשען פון אָריענט לעבען אָבער אין גאַנץ אַנדערע טראַדיציעס און מיט גאַנץ אַנדערע השגות. די גע-שיכטע פון רעוואָלוציעס און אויפשטאַנ-דען אין אייראָפּא, ווייסען נישט צו דער-צעהלען פון קיין פּאַסיווע ווידערשטאַנ-דען. דאָ גילט דער כלל: כח געגען כח, שווערד געגען שווערד, מאָרד געגען מאָרד, אַטענטאַטען געגען אַטענטאַטען, און ווער עס האָט געהאַט מעהר געדולד, מעהר פיזישע קראַפט און מעהר אויס-דויער, דער איז געווען דער זיגער. פון פּאַסיווען ווידערשטאַנד האָט מען ביי אונז נישט געוואוסט, פון אַ ווידער-שטאַנד, וואָס זאָל זיך שטיצען אויף דעם בלויזען רצון, אויף דעם בלויזען שטו-מען פּראָטעסט געגען דער פיזישער גע-וואַלט, האָט מען ביי אונז נישט געהאַל-טען. און דעריבער זענען מיר אַלע דאָ אין אייראָפּא אַזוי איבערראַשט פון גאַנ-די'ס פּאַסיווען ווידערשטאַנד געגען דער מעכטיגער ענגלישער אימפּעריע. מיר זענען פֿערגאַפט געגען די קאַמפס-מע-טאָדן פון דעם אַלטען פיהרער פון די הינדוסען, און פון זיין גלויבען אינ'ם שטאַרקען כח פונ'ם מענשליכען רצון.

די ענגלענדער, וועלכע קענען זעהר גוט די פערהעלטנישען און די שטימונגען אויפ'ן אָריענט, ווייסען, אַז דאָס איז אַ מעכטיגער פאַקטאָר אינ'ם קאַמף. גאַנ-די'ס פּאַסיווער ווידערשטאַנד און פּראָ-טעסט קאָן ווירקליך אויפרודערן דעם גאַנצען ים פון 3 הונדערט מיליאָנען פֿאָלק געגען דער אימפּעריע, אָפּשטעלען די שטייערן פֿאַר דער ענגלישער אַדמי-ניסטראַציע און אַריינשטעקען שטעקענס אין די רעדער פונ'ם רעגירונגס-אַפּאַראַט אַז ער זאָל מוזען צוזאַמענברעכען. די זאַלץ-קאַמפּאַניע פון גאַנדי'ן, איז דער סיגנאַל צום פּאַסיווען ווידערשטאַנד. און כדי דער דאָזיגער סיגנאַל זאָל געבען אַ מעכטיגען אָפּהילך איבער אַלע ווינקע-לעך פון דעם דאָזיגען לאַנד, דאַרף מען האָבען קדושים, מאַרטירער פון דער נאַ-ציאָנאַלער אונאָפּהענגיגקייט. און דער פּאַסיגסטער קדוש וואָלט געווען גאַנדי, ווען די ענגלענדער וואָלטען איהם אַרעס-טירט און איינגעזעצט אין תפיסה. די ענגלענדער ווייסען דאָס און לאָזען איהם צורוה. זיי אַרעסטירען איהם נישט, הגם ער האָט עובר געווען אויף די פאַרשריפ-טען פון געזעץ-מאָנאָפּאָל. זיי טייטשען עס אויס דערמיט, אַז גאַנדי איז עובר נישט דאָס געזעץ, ווייל דער מאָנאָפּאָל פּראָדוצירט און ריינ'ניגט דאָס זאַלץ צום מענשליכען געברויך, אויף דעם פּרימי-טיווען אופן, ווי גאַנדי מאַכט עס, קאָן מען עס נישט נוצען, און דעריבער איז די עבירה קיין עבירה נישט און מען דאַרף איהם נישט אַרעסטירען. גאַנדי איז דעריבער אַרויס פון געדולד און האָט אָנגעהויבען צו האַלטען פלאַם-פייערדיגע רעדעס געגען ענגלאַנד. ער רופט שוין פשוט דאָס פאָלק צו אַנ'אָפּע-נעם אויפשטאַנד. די כונה איז דערביי צו דערגעווירען די ענגלענדער, אַז זיי זאָלען איהם אַרעסטירען. די ענגלענדער טייטשען איהם אָבער דערוויל נישט, זיי אַרעסטירען זיינע מקורבים, זיי האָבען שוין אַפילו אַרעסטירט זיין זוהן און איהם פערמשפּט אויף 6 יאָהר תפיסה, אָבער איהם אַליין, דעם פיהרער און וועג-ווייזער פון די הינדוסען האָט מען מורא צו ריהרען.

און איצטיגען מאָמענט קאָן מען נאָך כלל נישט זיין קיין נביא און פאָראויס-זעהן, מיט וואָס דער דאָזיגער ענין וועט זיך אויסלאָזען. אינדיען איז אָבער אַ גרויס לאַנד מיט אַ בעפעלקערונג פון 300 מיליאָן מענשען, אמת, צופּיצעלט און צוברעקעלט אויף פערשידענע שבטים, שטאַנדען און ראַסען, אָבער דער נאַציאָנאַלער געפיהל וואַקסט פון טאָג צו טאָג. די נאַציאָנאַלע בעוועגונג האָט געשלאָגען גאַנץ טיפע וואָרצלען אין לאַנד. די בעוועגונג צעוואַקסט זיך אַלץ ברייטער און טיפער, און איצט שטעהען מיר ערשט אין אָנהויב פון דעם גרוי-סען פערמעסטונגס-קאַמף, וואָס דאָס גרעסטע פאָלק אין דער וועלט, האָט אָנגעהויבען געגען דער גרעסטער מלוכה אויף דער וועלט. אויף ביידע צדדים איז פאַראַן די דאָזיגע מעגליכקייטען, ריזי-גע מיטלען פון קאַמף, הגם פערשידענ-אַרטיג אין זייער תוך און מהות. אָבער גלייך שטאַרק און גלייך דעצידירענד צו ברענגען אַ נצחון אָדער אַ מפּלה. אינדיען איז ערשט אַריין אין דער ערש-טער פאַזע פונ'ם קאַמף, און אַ קאַמף, אין וועלכען עס וועט דעצידירט ווערען דער גורל פון גרויס-בריטאַניען אַלס וועלט-מאַכט.

ב. ז—וו.

„דיפּלאָמאַטיע" דער בעריכט פון דער שוא-קאָמיסיע וועגען די געשעהענישן אין ארץ-ישראל

פון **שטרויך**

אַ מיִער, אַ בעקוועם וואָרט האָבען אויסגעפֿונען די גריכען, נאָך אין די גאָר אַלטערטימליכע צייטען — „דיפּלאָמאַ" האָט עס געהייסען. און בעצייכענט האָט עס אַ שרייב-טאָוועל, וואָס בעשטעהט פון צוויי טיילען, פון צוויי בלעטער; אַזאַ מין צווייידייטיג בעשעפעניש — ווילסטו איז עס איין זאַך, ווילסטו האָט עס צוויי פּנים'ער, ווילסטו לייענסטו עפּעס אַנדערש. אַ שעהנע, אַ קונציגע איינריכטונג; אַזאַ מין יאַנוס-פּנים, ווי די רוימער האָבען עס אָנגערופען.

אַט אַזוי האָבען פערשטאַנען דעם בע-גריף „דיפּלאָמאַ" די גריכען. און לאַנגע צייטען זענען פערלאָפען, ביז עס האָבען אָנגעהויבען צו בענוצען דעם בעגריף די רוימער. און אַ רעטזעלהאַפטע זאַך! און רוים האָט מען מיט דעם נאָמען „דיפּלאָמאַ" אָנגערופען שטאַטס-דאָקו-מענטען, מלוכה-פּאַפּירען, וואָס זענען געווען פערזעהן מיט'ן שטאַטס-זיגעל, מיט דער מלוכה-חתימה, הייסט עס. אַ פּנים, אַז די רוימער האָבען זיך נאָך אין אַלטערטום געכאַפּט, אַז יעדער שטאַטס-דאָקומענט, יעדער מלוכה-פּאַפּיר פון גרויס בעדייט איז אַזאַ מין צווייידייטיג שרייב-טאָוועל, אַזאַ מין קונציגע איינ-ריכטונג, וואָס ווילסטו לייענסטו עפּעס איינס, ווילסטו לייענסטו עפּעס אַנדערש; אַט אַזאַ מין גריכישע „דיפּלאָמאַ".

און אויף דעם דאָזיגען אַלטערטימלי-כען בעגריף פון צווייידייטיגקייט, פון אונ-קלאָרקייט, אויף אַט דעם בעגריף האָבען פעלקער אויפגעבויט אַ גאַנץ סיסטעם — „דיפּלאָמאַטיע" הייסט עס, און עס בעצייכענט די ספּעציעלע שטאַטס-פער-האַנדלונגס-קונסט", די קונסט פון פיה-רען אונטערהאַנדלונגען צווישען איין מלוכה און דער צווייטער.

„דיפּלאָמאַטיע", אַ שעהן, איידעל, סובטעל וואָרט; אַ קונסט, ווי אַזוי מען טוט אָפּ אַלץ און זיידענע הענדשקעס, מיט אַ ליבער, געקינצעלטער העפליכ-קייט, מיט אַ שעהנעם בלאַסען ליפּען-שמייכעל.

אַכטונג פֿאַר איהר מאַיעסטעט — די דיפּלאָמאַטיע! עהרע זיין רעספּעקט!

* * *

אַקעגען וואָס איז עס געקומען צו ריִיד? אַקעגען דעם גוט בעקאַנטען בע-ריכט וועגען די ארץ ישראל געשעהעני-שען. אַ פּנים, אַז אַלע דיפּלאָמאַטען זע-נען זעהר ענליך איינער צום צווייטען.

מען דערצעהלט, אַז נאָך בעת דער גרויסער קאָנפערענץ אין גענואַ, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דער ווירט-שאַפטליכער דערנעהנטערונג פון די איי-ראָפּעאישע מלוכות צו סאָוויעט-רוס-לאַנד, האָט אַ גרופּע זשורנאַליסטען זיך געווענדעט צום פאָרזיצער פון דער ענג-לישער דעלעגאַציע, דעם דעמאָלדיגען ענגלישען פּרעמיער-מיניסטער לאָיד דזשאָרזש, און איהם געבעטען ער זאָל זיך אַרויסזאָגען וועגען דער שטעלונג פון דער פראַנצויזישער דעלעגאַציע אויף דער קאָנפערענץ און וועגען דער טאַק-טיק פון פראַנצויזישען מיניסטער באַר-טהו, וועלכער האָט אָנגעפיהרט מיט דער דעלעגאַציע.

דעריויף זאָל לאָיד דזשאָרזש האָבען גע-ענטפערט: ה' באַרטהו איז אַ גלענצענ-דער דיפּלאָמאַט, אָבער צו זאָגען: „גוט מאָרגען" מוז ער האָבען אינסטרוקציעס פון פּאַריז.

אַט אַזוי איז עס: פאַראַן גלענצענדע דיפּלאָמאַטען, וואָס צו זאָגען „גוט מאָר-גען", מוזען זיי האָבען אינסטרוקציעס פון זייער גנעדיגער רעגירונג. גאָרנישט ווערט געטוהן אָהן אַנ'אינסטרוקציע פון „אויבען". אַ קליינע שיפרירטע טעלע-גראַמע און שוין ווייסט מען, וואָס עס זאָגען די „הויכע פענסטער".

איך ווייס נישט פאַרוואָס, אָבער עס פערפאָלגט מיך אַ מעשל דער געדאַנק, אַז עפּעס האָט די שאו-קאָמיסיע אָנגע-פרעגט אין לאָנדאָן, אַז עפּעס איז מען דאָרט געשטאַנען אין אַ געוויסען קאָנ-טאַקט מיט'ן „פאָרעין-אָפיס", אַז עפּעס האָט מען שוין אין לאָנדאָן אָנגעזאָגט די קאָמיסיע-מיטגלידער, בעת זיי האָבען זיך צו זייער רייזע געגרייט — מען האָט זיי, אַ פּנים, אַ קליינעם וואונק גע-געבען און זיי זענען דאָך דיפּלאָמאַטען — מדא לחכימא ברמיזא.

* * *

אַ ריכטער מיט צוויי אַדוואָקאַטען האָ-בען צו דער קאָמיסיע אָנגעהערט, דריי פאָרשטעהער פון דער יוסטיץ. און, אויס-פיהרענדיג זייער מיסיע, האָבען זיי גע-האַט פֿאַר די אויגען דעם סימבאָל פון דער הערשענדער יוסטיץ — די געטין טהעמידאַ — האָט פֿאַר זיי געשוועבט.

טהעמידאַ — האָט פערבונדענע אוי-גען, זי זעהט נישט, וואָס עס טוט זיך אַרום איהר; זי טראָגט נאָר אַ וואָגשאָל אין דער האַנד; זי וועגט, זי מעסט, זי היט אָפּ דאָס גלייכגעוויכט און דער גע-זעלשאַפט. דאָס איז איהר פליכט, דאָס איז איהר גרויסע אויפגאַבע.

דאָס האָבען זיי אויך געטוהן — די פאָר-שטעהער פון דער יוסטיץ, זיי האָבען גע-וואויגען, זיי האָבען אָפּגעהיט דאָס „הייליגע גלייכגעוויכט" צווישען ביידע טיי-לען פון דער לאַנד-בעפעלקערונג.

דאָס האָבען זיי אויך בעטראַכט אַלס זייער אויפגאַבע.

אַ שאָד, נאָר, וואָס זיי האָבען זיך פער-קוקט אויף דער געטין טהעמידאַ, וואָס טראָגט אַ באַנד אויף די אויגען, אַ שאָד, וואָס זיי האָבען זיך נישט געשטעלט אַלס ציל, צו קוקען דער לאַגע גלייך אין פּנים, דאַן וואָלטען זיי דערזעהן און דער-פיהלט דאָס נייע שפּראָצענדיגע יודישע לעבען אין לאַנד, דאַן וואָלטען זיי מיט-געריסען געוואָרען מיט דעם שוואונג פון אונזער אויפלעבונגס-בעוועגונג, עס וואָלטען זיך אפשר אַרויסגעריסען ווערטער פון ליבע, פון מענשליכער, הומאַניטאַרער בעגייסטערונג..

איך פיהל, אַז איך פערגאַלאָפּיר מיך, איך פערגעס, אַז דאָס זענען נישט נאָר ריינע יוסטיץ-פאָרשטעהער, נאָר מענשען און אַ דיפּלאָמאַטישער מיסיע, אַזעלכע מענשען טאָרען נישט ווערען מיטגעריסען, טאָרען זיך נישט בעגייסטערן, ווען דאָס פאָדערט נישט פון זיי דער אַלערהעכסטער מלוכה-אינטערעס, דאָס זענען דיפּלאָמאַטען און „דיפּלאָמאַטען" שטאַמען פון וואָרט „דיפּלאָמאַ" — פון דער אַלט-גריכישער „דיפּלאָמאַ".

* * *

איין הויפּט-שטריך איז זייער אוי-סערליכער מאַסקע האָבען דיפּלאָמאַטען — זיי זענען זעהר עלאַסטיש.

זיי האָבען אַ עלאַסטיש פּנים, אַ עלאַס-טישע מימיק, אַ עלאַסטישע שפּראַך, און... אחרון, אחרון חביב — אַ עלאַס-טישען זכרון.

ברויך מען עפּעס צו געדענקען, קאָן מען דערמאָנען אַ זאַך, וואָס האָט פּאַ-סירט פֿאַר בריאת העולם; ברויך מען עפּעס צו פערשווייגען — געדענקט מען נישט און פאַקטען, וואָס זענען ערשט, דאַכט זיך ערשט נעכטען פערלאָפען. אַז מ'שמועסט — עלאַסטיש, זאָל מען גלויבען.

אַט, דאַכט זיך, ערשט נישט לאַנג, דעם 2 נאָוועמבער 1917, האָט מען גאַנץ גוט געדענקט אין ענגלאַנד וועגען אונזע-רע היסטאָרישע רעכט אויף ארץ ישראל, היינט האָט מען שוין וועגען דעם פער-געסען. היינט ברויך מען עס שוין צו פערשווייגען. אַט אַזוי איז עס! צייטען בייטען זיך, און צוזאַמען מיט זיי בייט זיך דער „דיפּלאָמאַטישער זכרון"

* * *

און ווידער אַמאָל דערמאָנט זיך מיר לאָיד דזשאָרזש. אַט דער אַלטער מייסטער פון דער דיפּלאָמאַטישער קונסט. געווען איז עס אויף דער זעלבער קאָנפערענץ אין גענואַ. וועגען וועלכער כ'האָב שוין דערמאָנט. לאָיד דזשאָרזש האָט איינגעלאַדען צו זיך די פּרעסע-פאָרשטעהער, פֿאַר וועלכע ער איז אַרויסגעטרעטען מיט אַ רעדע וועגען דער פּאָליטישער לאַגע.

ער האָט דאַן אָנגעמערקט, אַז עס זע-נען פאַראַן אין גענואַ מענשען, וואָס ווילען שטערען און אויפרייסען די קאָנ-פערענץ, געמיינט האָט ער, נאַטירליך, די פראַנצויזען, וועלכע זענען געווען פּרינציפּיעל געגען אַ דערנעהנטערונג מיט רוסלאַנד. ער האָט אָבער נאַטירליך נישט דערמאָנט דעם נאָמען פראַנצויזען, רעדענדיג איבערהויפּט וועגען „מענ-שען", וואָס ווילען אויפרייסען די קאָנ-פערענץ. די פראַנצויזישע קאָרעספּאָנ-דענטען האָבען גוט פערשטאַנען דעם רמז, דער עלטסטער פון זיי האָט דערי-בער באַלד גענומען דאָס וואָרט און גע-שטעלט דעם פּרעמיער פאָלגענדע פראַ-גע:

— צי קאָן אונז דער פּרעמיער-מיניס-טער העפליכסט זאָגען, ווי הייסען די מענשען, וואָס ווילען אויפרייסען די קאָנ-פערענץ און גענואַ?

לאָיד דזשאָרזש, וועלכער איז דורך דער פראַגע געשטעלט געוואָרען אין אַ ספּעציעלען קלעם, האָט רוהיג, מיט זיין דיפּלאָמאַטישען שמייכעל געענטפערט:

— די מענשען, וואָס ווילען אויפרייסען די קאָנפערענץ און גענואַ, הייסען „שלעכטע מענשען".

דאָס איז געווען אַלץ.

אַט דער דאָזיגער ענטפער ליגט מיר תמיד אין זכרון, מיר יודען קאָנען נאָך נישט אָנדייטען, ביים היינטיגען טאָג, ווי עס הייסען די, וואָס שטערען פון דרויסען דעם אויפבוי פון אונזער לאַנד.

צו גרויס איז אונזער פערטרויען צום נאָבעלען ענגלישען פאָלק און זיינע פער-טרעטער, אַז מיר זאָלען ווענען עס איז בעשולדיגען און בעוואוסטזיניגע שטע-רונגען.

אָבער נישט האָבענדיג די מעגליכקייט אָנצורופען נעמען, קאָנען מיר מיט דער פולער פעראַנטוואָרטליכקייט פּאַראַפראַ-זירען לאָיד דזשאָרזש'ס ווערטער און זאָגען:

— מענשען, וואָס ווילען שטערען דעם אויפבוי פון ארץ ישראל, זענען שלעכטע מענשען, — שלעכט איז זייער וועזען, שלעכט איז זייער האַנדלונג. אַ אויסנאַהם בילדען „דיפּלאָמאַטען" — זיי שטאַמען פון דער אַלט-גריכישער „דיפּלאָמאַ", ווילסטו לייענסטו איינס, ווילסטו לייענ-סטו עפּעס אַנדערש, אַ קונציג בעשעפע-ניש, אַ שרייב-טאָוועל מיט צוויי זייטען.

ארבעה בנים

פון **מיכאל גראַיוועער**

דער אור-אַלטער, פייערליכער צערע-מאָניאַל פון סדר, רעקאָמענדירט צוצו-פּאַסען זיך צו דער פּסיכאָלאָגיע פון די פערשידענע קינדער-טיפּען. די מאָדערנע פּעדאַגאָגיק טיילט איין די קינדער לויט דעם טעמפּעראַמענט און פיר הויפּט-גרופּען. פונקט אַזוי האָבען אויך אונזע-רע חכמים איינגעטיילט די קינדער און פיר גרופּען: אַ חכם, אַ רשע, אַ תם און אַ שאינו יודע לשאול. ביי קינדער איז גענוג אַ קורצער שמועס, אַ פראַגע, אָדער אַמאָל נאָר איין איינציג וואָרט, צו דער-קענען, צי עס איז אַ קלוג, אָדער אַ נאַ-ריש קינד, ענטוויקעלט, אָדער אָפּגעשטאַ-נען. דאָס זעלבע איז אויך אין דער הגדה. יעדעס קינד שטעלט נאָר איין פראַגע, אָדער אַפילו קיין איינע אויך נישט און דער אונטערשייד צווישען די קינדער ווייזט זיך תיכף בולט אַרויס.

דער ערשטער, דער חכם, דאָס קלוגע קינד, בעטראַכט אַלץ מיט גרויס נייגע-ריגקייט, מיט אינטערעס און אויפמערק-זאַמקייט, עס זעהט אַזויפיל עדות, חוקים און משפּטים, געזעצען, בעשטימונגען און פאַרשריפטען, וואָס געהערען צו פּסח, און עס וואונדערט זיך. דער קליי-נער שטערען איז געקנייטשט, דאָס קליי-נע מוח'ל אַרבייט געשמאַק. עס וויל אַלץ דורכדרינגען. אָבער די אַרבייט, ווייזט זיך אַרויס, איז פון אַזאַ פערנעם, אַז דאָס קינד קאָן זיך דערמיט נישט קיין עצה געבען. עס פוילט זיך נישט און עס קומט פרעגען. און פון איין פראַגע ווערען אַ סך: פאַרוואָס אַזעלכע געזעצען און פאַרוואָס אַזוי פיל. מען דערקענט אין איהם באַלד דעם חקרן, דעם פאָר-שער און גריבלער. מען דערצעהלט איהם וועגען די יודישע פערפאָלגונגען אין מצרים, וועגען דער מורא פֿאַר דעם פּן-ירבו, פון די גזירות קשות אויף די קליי-נע קינדער, און פון דער שווערער אַר-בייט. אָבער דאָס קינד ווערט גאָרנישט מיד צו שטעלען קשיות: אויב אין מצ-רים איז געווען אַזוי שלעכט, פאַרוואָס האָבען די יודען זיך נישט אויפגעהויבען. אַלע פֿאַר אַמאָל, אַרויסצוגעהן פון דאָרט?

און דאָ ווערט די זאַך נאָך שווערער, ווען דאָס קלוגע קינד דערהערט, אַז גע-דריקט און געפּלאָגט האָט מען די יודען, אָבער אַרויסלאָזען זיי האָט מען פונ-דעסטוועגען נישט געוואָלט. איהר מוזט איהם איצט געבען צו פערשטעהן, אַז די יודען האָבען אין מצרים געאַרבייט נישט נאָר בחומר ובלבנים, געקנעטען ליים, געמאַכט ציגעל און געבויט די גרוי-סע פּיראַמידען. זיי האָבען זיך אויך בע-שעפטיגט מיט אַנ'אַנדער פאַך, און וועל-כען זיי זענען געווען גרויסע ספּעציאַליס-טען נאָך פון קדמונים, און זיי האָבען עס ערשט איינגעפיהרט אין מצרים, דאָס איז האַנדעלען פיה. די פיה-צוכט האָט זיי טאַקע אַמאָל געטריבען אין אַ הונ-גער-צייט אויסצוואַנדערן קיין מצרים, ווייל אין כנען האָט געפעהלט פּאַשע. די אַלטע עגיפּטער זענען אַפילו געווען גרוי-סע בריות און גראָבען קאַנאַלען ביים נילוס, דורכפיהרען קינסטליכע בעוואַ-סערונג און בויען פּיראַמידען און ספינק-סען, אָבער האַנדלען פיה האָבען זיי נישט געקאָנט, אָדער צוליב רעליגיעזע מאָטיווען נישט געטאָרט. און דערפֿאַר זענען זיי געווען אַזוי פיין און אַזוי גוט און ערלויבט די יודען זיך דאָרט צו בע-זעצען, כדי אין דעם גרויסען, שטאַרקען און רייכען מצרים זאָל נישט פעהלען קיין פריש מילכיגס.

און אַזוי איז עס שטענדיג. וואָס עס פעהלט אין דעם אָדער יענעם לאַנד, לאָזט מען זעהר גערן דעם אַנדערען שאַפען. מען גיט איהם אַפילו אַלע פּרי-ווילעגיעס. אַזוי לאַנג, ביז מען לערנט זיך אַליין אויס די מלאכה. און דאַן ווייזט מען דעם „פרעמדען" די טיר.. אין מצרים איז עס געווען מיט פיה-צוכט, און אַנדערע לענדער איז עס עפּעס אַנדערש. און מיטעלאַלטער און און דער נייער צייט איז פונקט דאָס זעלבע געווען מיט דעם האַנדעל.

אַמאָל האָט מען די יודען און פערשי-דענע לענדער, אויך און פּוילען, געגעבען אַלערליי פּריווילעגיעס, כדי זיי זאָלען דעם מסחר ענטוויקלען. דער פּריץ האָט געדאַרפט געהן אויף יאַגד, אָדער ער איז געווען פערנומען מיט אַנדערע זאַכען... דער מסחר איז בכלל געווען פֿאַר איהם נישט קיין שעהנע זאַך — „שווינדלעריי" און ער, דער איידעלער פּריץ, האָט זיך געשעהמט דערמיט צו בעשעפטיגען. היינט אָבער האָט ער זיך צוגעקוקט צו אונז און האָט זיך אַ ביסעל אויסגע-לערנט די מלאכה. האָט ער אויפגעהערט זיך צו שעהמען מיט'ן האַנדעל, האָט אָנ-געהויבען צו מאַכען אַליין געשעפטען, קאָאָפּעראַטיווען, חלומ'ט וועגען עטאַ-טיזם און שרייט שוין „פּן ירבו"..

פונקט, ווי אַמאָל, עס זאָל פעהלען אַ האָר און אַרויסלאָזען אַלע יודען אויף איין מאָל פון לאַנד וואָלט אויך געווען געפעהרליך. ווייל אַ טייל פאַבריקאַציע, מסחר און אַנדערע פּראָפעסיעס, ווי למשל, מעדיצין, וואָלטען שטאַרק געליט-טען אָהן יודען. פונקט אַזוי ווי אין מצ-רים וואָלטען די שאָף געבליבען אָהן פּאַסטוכער. אַרויסטרייבען אַלע יודען מאַכען נישט, אָבער זיך בעוואָרענען „פּן ירבו".

שפּאַניען האָט אַמאָל אַרויסגעטריבען אַלע יודען, ווייל זי האָט געמיינט, אַז זי האָט זיך שוין אויסגעלערנט צו פיהרען אַ וועלט-האַנדעל אָהן זיי. און וואָס איז פון שפּאַנישען האַנדעל און פון שפּאַניען געוואָרען?

היינט מאַכט מען עס קלוגער. אַרוי'ס-טרייבען קאָן מען נישט. עס פּאַסט נישט פֿאַר דער וועלט און, דער עיקר, עס וועט שטאַרק שאַדען דעם אייגענעם מלוכה-אוצר. איז דאָ אַ בעסער מיטעל: אַוועק-נעהמען פּאַמעליך די פּרנסה, נישט צו-לאָזען צו מלוכה'שע און שטאַטישע אַמ-טען, צווינגען דעם יודען צאָהלען דאָ-פּעלט: פֿאַר דער מלוכה בעזונדער און פֿאַר זיינע אייגענע רעליגיעזע, קולטורע-לע און געזעלשאַפטליכע הצטרכות'ן בע-זונדער. דערפֿאַר אָבער זיך שטאַרק בע-מיהען איהם צו אַסימילירען, אַז יודישע קינדער זאָלען ווערען ערצויגען „מיט מענשען גלייך" און דער מלוכה'שער שו-לע, פרעמד צו מאַכען זיי פון אייגענעם פאָלק און מיט דער צייט אפשר אינגאַנ-צען צו אַסימילירען צווישען דער מעהר-הייט.

און רוסלאַנד מאַכט מען עס גראָב, אָהן שעהנע מאַניערען, מעשה חם. מען שליסט די שוהלען, מען קאָנפיסקירט די יודישע ספרים, מען פערשיקט די לעה-רער און די רבנים. און אַנדערע לענדער מאַכט מען עס פיינער, אַנשטענדיגער, אייראָפּעאישער.

אַט דאָס אַלץ קאָנט איהר און מוזט דערצעהלען דעם קלוגען קינד און דער היינטיגער פּסח-נאַכט. ווען אַ גאַנץ יאָהר איז גוט און קלוג צו שווייגען, איז אָבער נשתנה הלילה הזה: וואָס מעהר דער-צעהלט און אַט דער נאַכט, איז אַלץ בע-סער. כל המרבה לספר, הרי זה משובח.

אַ סך קלוגע קינדער זענען שוין פון אונז אַוועק, און אַפילו צום לאַגער פון אונזערע ערנסטע, בלוטיגסטע שונאים. נאָר דערפֿאַר, וואָס מען האָט זיי און די יונגע יאָהרען נישט גענוי אויפגעקלערט איבער זייער פאָלק, זיין געשיכטע, זיין לאַגע, זיינע ליידען און האָפנונגען. כדי ליב צו בעקומען דאָס פאָלק און זיין [illegible], מוז מען איהם גוט קענען. עס איז גאָרנישט אַזאַ לייכטע זאַך צו בלייבען אַ גוטער נאַציאָנאַלער יוד און אונזערע שווערע צייטען. און ווען האָט אַ יוד אַ בעסערע געלעגענהייט צו רעדען צום האַרץ פון זיין קינד, ווי פּסח צום סדר? אַ גאַנץ יאָהר איז מען דאָך פער-האָרעוועט, פעריאָגט, פער'דאגה'ט. מוז מען, אַלזאָ, פּסח, און דעם זמן חרותנו, מקיים זיין דעם כל המרבה לספר, כדי צו וועקען און דעם יונגען צאַרטען האַרץ פון קינד דאָס געפיהל פון פרייהייט און פון ליבע צום יודישען פאָלק. דאָס איז די פליכט צו דעם חכם.

מיט דעם רשע אָבער דעם שלעכטען קינד, וואָס האָט זיך שוין אויסגעלערנט פון צו להכעיס אַלץ, וואָס מען זאָגט איהם, וואָס רעדט שוין פון העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, פֿאַר איהם איז עס אַנ'אַרבייט, אָבער נישט פֿאַר איהם, ווייל ער איז שוין אַנ'אויפגעקלערטער... ער האַלט נישט פון די אַלע אַלטע מע-שיות און פון די אַלע „זאַבאַבאָנעס". מיט איהם, דעם רשע, דעם צו להכעיס'-ניק איז אין ניין און ניינציג פאַלען פון הונדערט אַ שאָד די טרחא. עס וועט גיט העלפען. אומזיסט זיך אָפּעסען דאָס האַרץ. מען האָט נישט געטאָרט פערלאַ-זען אַזוי לאַנג... מען האָט געדאַרפט פרי-העך אַכטונג געבען אויף זיינע דרכים, און דער עיקר אויף זיין לערנען. ווי און וואָס ער לערנט, און ווער זענען זיינע חברים. פערשטעהט זיך, עס איז נאָך אַ נפקא מינה צווישען דעם רשע, וואָס רעדט בלויז און עס קאָן זיין, אַז ער רעדט נאָר נאָך, וואָס ער האָט געהערט, און צווישען יענעם, וואָס טוט. דעם לעצטען קאָן נאָר די צייט און די פער-זענליכע ענטוישונג און פרעמדען לאַ-גער צוריקברענגען צו זיין פאָלק.

דער דריטער, דער תם, דער נאַאיווער, איז אַ פיל אָפטערע ערשיינונג. ער בע-שטעהט נישט, וואָס עס קומט פאָר פֿאַר זיינע אויגען, און ער פרעגט גאַנץ קורץ און אונבעהאָלפען: מה זאת? וואָס איז דאָס אַזוינס?

איהם מוז מען רוהיג און מיט געדולד ערקלערען אַזוי פיל, וויפיל ער איז פעאי-הינ צו פערשטעהן און אויפצונעהמען. פערלאָזען איהם און אָפּלעגען אויף שפּע-טער טאָר מען נישט. אַ קינד צו ער-ציהען איז בעסער וואָס פרי'ער. מען דאַרף איהם, פערשטעהט זיך, נישט אי-בערמאַטערן. אָבער אַ ביסעל דערצעהלען איהם פון די יודישע אישטערע... פון דעם יודישען קאַמף פֿאַר פרייהייט און בעפרייאונג, זייט די בני אפרים און די מכבים ביז צו די אָנשטרענגונגען פון די חלוצים, מוז מען דאָך. די ווערטער וועלען פאַלען אויף אַ פרוכטבאַרען באָדען, און זיי וועלען מיט יאָהרען שפּעטער ברענגען גוטע נוצליכע פרוכט.

גאַנץ אַנדערש מוז מען בעהאַנדלען דעם פירטען, דעם קלענסטען, דעם שאינו יודע לשאול, וועלכער קאָן נאָך אַפילו נישט פרעגען. איהם דאַרף מען מעהר דורך אויסערליכע מיטלען, דורך מנהגים און טראַדיציעס צוגעוועהנען צום יודישען לעבען. און תלמוד (משנה, חגיגה ב') ווערט געזאָגט: אַ קליין קינד

(ענדע זייט 16)

יודישע טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — נאַרוטאָוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן
גאַסטראָלען פון די אַמעריקאַנער סטאַרס
אַננאַ און היימאַן יאַקובאָוויטש
פרייהליכער יום-טוב רעפּערטואַר
פרייטאַג ד. 11 מאָנטאַג ד. 14 דינסטאַג ד. 15 מיטוואָך ד. 16-טן 9 אָוו.
פּרעמיערע!! צום ערשטען מאָל אין לאָדז פּרעמיערע!!
דער לאַנג ערוואַרטעטער שלאַגער וועלכער פּערמאַגט קאָמיזם, הומאָר, געזאַנג און טענץ. 50.000 מענשען האָבען בעוואונדערט אַננאַ יאַקובאָוויטש אין איהר שפּילען און זינגען. געשפּילט געוואָרען אין וואַרשאַ איבער 100 מאָל. היימאַן יאַקובאָוויטש גרויסע אויפפירונג
אַמעריקאַנער חתונה
אין 2 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג פון היימאַן יאַקובאָוויטש
הויפּט-ראָל סאָסעלע—אַננאַ יאַקובאָוויטש
עס איז ספּעציעל אַנגאַזשירט געוואָרען דער אַרטיסט און זינגער פון וואַרשאַ **מיכאל קליין**
נייע דעקאָראַציעס — שעהנע קאָסטיומען — ספּעציעלער באַלעט.
שבת 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען
די קאָמישע פּיעסע וועלכע אַמוזירט דאָס פּובליקום מיט איהר שענעם אינהאַלט
מינקע די דינסט-מויד
4 אַקטען פון ל. קאָברין ראָלען מינקע—אַ. יאַקובאָוויטש ד"ר רובין—ה. יאַקובאָוויטש
זונטאַג 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען די בעליבטע פּיעסע
אַרעסטאַנטקע № 49 אין 3 אַקטען פון זלאָטאָרעווסקי
ראָלען ריי—אַננאַ יאַקובאָוויטש וואָלפסאָן—היימאַן יאַקובאָוויטש.
מאָנטאַג 4 נאָכמיט. צו ביליגע פּרייזען די שטאַרק אויסגענומענע פּיעסע
די מאַמע פון דער וועלט
אין 4 אַקטען פון זלאָטאָרעווסקי ראָלען מרים—אַננאַ יאַקובאָוויטש דעוו—היימאַן יאַקובאָוויטש.
אַלע פּיעסען רעזשיסירט פון היימאַן יאַקובאָוויטש.

פּסח

(דערמאָנונג און טראַכטונג)

פֿון ב. עפּעלבוים

האָבּען מיר שווינגענדיג געשפּאַנט אויף גרויען בּרעג פֿון בּמורגנע-פֿערבּיסע-נעם ווינטער צו זוכען אַנ'אויסגאַנג; האָ-בּען מיר זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ בּער-געל, צו זעהען דאָס אָנקומען פֿון יונגע ווונדערטעג אין לאַנד אַרײַן און פֿון מײַן יודיש בּלוט אוים האָט זיך אויפֿגעהויבּען אַ הימיש-וואַרעמער ריח, וואָס האָט דאָרט לאַנג געדרעמעלט און איך האָבּ אוהם גלײַך דערקענט: ס'איז דער ריח פֿון פּסח אין מײַן געבּורטס-היים.

בּין איך אַזוי געשטאַנען מיט אויפֿ-געצויגענעם קאָפּ. אַוועקגעקומען איז דער ווײַטער וועג, אויף וועלכען מײַנע פֿיס האָבּען אַזוי פֿיל יאָהרען געשפּאַנט. אָפּ-געווישט האָבּען זיך פֿרעמדע וועגען, וואָס האָבּען זיך געשלענגעלט איבּער גרויסע און גאָר גרעסערע שטעט צוריק בּין איך געווען בּײַ מײַן היים, וועלכע איך וועל שוין אַפֿשר קײנמאָל נישט זעהען: אויפֿ-געשטראַהלט האָט מיר דאָס פֿרומע גע-שטאַלט פֿון מײַן פֿערשטאָרבּענעם טאַ-טען. דאָס ליכטיגע פּנים פֿון מײַן שטי-לער מאַמען אין די טעג פֿון פּסח; אָזן די טעג. וואָס ליגען שוין פֿערשווימט, אונטערגעזונקען אין אַ ווינקעל פֿון דער צײַט. און וועלען שוין קײנמאָל נישט אויפֿשטעהן.

הײבּען אויף מיר בּרוין-גרויע אויגען מיט וואונדער:

— וואָס האָסטו זיך אַזוי פֿערטראַכט?

און איך דריק די צאַרטע האַנט מיט וואַרעמקײט:

— מײַערע, איך בּין איצט אין די גרענעצען פֿון מײַנע עלטערנס לעבּען...

* * *

— אויב דו געדענקסט נאָך, וועל איך דיר דערמאָנען:

בּמורגנע שווינגענדיגע טעג האָבּען גע-וואַלט אײַנ'ן שטעטעל, נאָר אין דער בּמורגנעקײט האָבּען זיך שוין געטראָגען דער אָנהויב פֿון געזאַנג. פֿון וועגען אַרום האָט עס געאָטעמט מיט אויפֿוואַכונג פֿון פֿעלדער און מיט אַ געזאַנג: פּסח קומט אין לאַנד אַרײַן.

די בּלאָטעס האָבּען געטרוקענט. די וועלט האָט זיך גענומען אויפֿשליסען און אַ חרות-ריח (נישט קײן פֿרײַהײַט, נאָר חרות) האָט זיך געטראָגען אין לופֿטיג-קײט. טרוקענע סטעזשקעס האָבּען זיך געבּויגען און געקרײַצט. די פֿענסטער פֿון די קלײנע הײַזלעך האָבּען זיך גע-עפֿענט. די הענד פֿון שוועסטער האָבּען געוואַשען די שויבּען און דער ווינד האָט געוואַשען זײערע פּנים'ער. די אויגען האָבּען געלויכטען און דאָס געזאַנג בּײַ מצות-בּאַקען האָט געוועקט האָפֿנונג. קינדער האָבּען שטיל געשמײכעלט און די נעכט האָבּען געבּראַכט חלומות שטי-לע, זיסע, ווי דאָס אַרויסשפּראָצען פֿון גראָז אין פֿעלד.

די נײַע קלײדער האָבּען געוואַרט, דאָס ווײַסע העמד האָט געוואַרט, די שוואַרצע שטיוועלעך מײַנע האָבּען געוואַרט און דאָס גאַנצע שטעטעל האָט געוואַרט.

און די ערשטע פֿריהלינגס-טעג זענען געשטאַנען הינטער'ן וואַלד און שמײכ-לענדיג געוואַרט. פּסח וועלען די זונגע, ליכטיגע טעג אַרײַנשפּאַנען און שטעט וועלען זיך צוקושען מיט די אויסגעפּוצ-טע יונגלעך און מײדלעך. וועלען בּע-פֿאַרבּען די מײדלשע בּעקלעך און בּע-שמײכלען די יונגעלשע ליפּען. בּעלעבּען די אויגען און דערוואַרימען די הערצער, זיך שפּילען אין אויסגעוואַשענע שויבּען און אויפֿגעטרוימטע שטיבּלעך.

ווײַל: פּסח איז דער יום-טוב פֿון פֿריהלינג.

* * *

דאָס שטעטעל האָט געוואַרט.

מײַן קינדערשע האַרץ האָט מיט צי-טער געבּענקט נאָך די ערשטע סדר-נאַכט.

און געקומען איז דער ערב פּסח. אויפֿ-געשטאַנען בּין איך מיט'ן חלום און יונ-גען האַרצען. געוואוסט האָבּ איך: אַלץ וועט זיך הײַנט ענדערן. הײַנט איז דער לעצטער טאָג פֿון ווינטער. אָט רײַסען זיך שוין די בּמאַרעס און די זון גיסט שוין גאָלד אויפֿ'ן שטעטעל. אַראָפּוואַר-פֿען וועל איך הײַנט די אַלטע ווינטער-קלײדער און זיך אָנטאָן אין נײַע. די זאָר-גען וועלען אַרויסגעטריבּען ווערען פֿון אונזער שטוב צוזאַמען מיט'ן שטרוי, וואָס בּעדעקט די געוואַשענע פּאָדלאָגעס. פֿרײַד האָט געריזעלט אין בּלוט. געזאַנג איז געווען אין לײַבּ.

און דעם גאַנצען טאָג האָבּ איך גע-שווינגען און מיט גרויסע יודישע אויגען געוואַרט אויף פֿאַרנאַכט.

פֿאַרנאַכט איז שטיל געוואָרען אין שטעטעל. אַלע אַרבּײַטען זענען שוין גע-ווען אָפּגעטאָן. דער חמץ איז געווען פֿער-טריבּען. די זאָרג איז אַוועק און די רו-הינגקײט פֿון יום-טוב'דיגער פֿרײַד האָט זיך בּעזעצט אין די שטיבּלעך.

אין די נײַע מלבּושים האָבּען מײַן לײַבּ געצערטעלט. ווי געגלעט האָט דאָס נײַע העמד מײַנע אַקסלען און הענט. און די שטיוועלעך — ווי זײ האָבּען געסקרי-פּעט און געזונגען! איך — דאָס קלײנע יודישע יונגעל בּין געווען אַ גרויסער יוד, אַ דערוואַקסענער בּן-מלך, און מײַן טאַ-טע... —

נישט ישראל לײבּ שוחט איז דאָס גע-ווען, נאָר אַ הײליגער גרײַז פֿון יונגע צײַ-טען. ווען די יודען זענען אַוועק פֿון מצ-רים מיט גרויס זיכערקײט, אין גאָט ווײַזט דערהויבּען צום לאַנד פֿון די אבות די בּאָרד אַ צוקעמטע, אַ בּרײטע, לאַנגע און גרויסע, די בּרעמען — טונקעלע, געדיכטע און לאַנגע, זענען געלעגען איבּער די אוי-גען.

און מײַן מאַמע — אַ קלײנע, אַ שטי-לע. אין סדר-נאַכט האָט אַ שטילע רויט-קײט זיך געשפּילט אויף איהרע אײַנגע-פֿאַלענע בּאַקען. און די שטוב איז גרע-סער, גרויסער, ליכטיגער.

און מײַן יונג האַרץ איז אָנגעפֿילט מיט פֿרײַד. דער הײליגער פּײַניגט און פֿערשאַפֿט גליק. דער ריח פֿון די כּלים און די מודקעט גלעט מיט אַזאַ ווײכער האַנד —

— ווי דײַן האַנד, טײַערע מײַנע...

* * *

מײַן טאַטע און קיטעל, מײַן מאַמע אין אַ העל קלײד — און איך, דער מיזי-ניק, קוק אויף זײ און טראַכט: ערשט איצט האָבּ איך זײ דערזעהען. און אדרבּה: זענען נאָך פֿאַרהאַן אַזעלכע טאַטע-מאַמע אויף דער גאַנצער וועלט?

ווי פֿײַן דער טאַטע זינגט. ס'איז נאָר אַנ'אַנדער קול. און איך האָבּ אוהם ליבּ, און איך ווײס: מײַן טאַטע, דער למדן און גרויסער חסיד, ווײַל יעדען דערצעה-לען וועגען „יציאת מצרים“ — פֿרעג איך אוהם דעם טײַטש, כאָטש איך ווײס אַלײן. פֿרעג איך אוהם קשיות, כאָטש איך ווײס די תּירוצים. און דער טאַטע ענטפֿערט מיר. ענטפֿערט און פֿון יעדען וואָרט קומט אוהם צו אַ שמוק געזינג-. און די מאַמע וואַרט מיט'ן זאָגען. וואַרט און איהרע אויגען בּעגיסען זיך מיט טרעהרען פֿון פֿרײַד. טאַטע און מיזיניק זענען זיך מפּלפּל און איך פֿיהל ווי דאָס האַרץ שלאָגט בּײַ מײַן מאַמען. און איך ווײס — אַלע זאָרג זענען איצט פֿון איהר פֿערטריבּען. און איך פֿרעג ווײַטער דאָס, וואָס מיר איז קלאָר. און דער טאַ-טע ענטפֿערט און בּײַזערט זיך:

— שײגעץ! וואָס פֿערשטעהסטו ניט.

און ער ווײסט, אַז איך פֿערשטעה, און איך ווײס, אַז ער ווײסט, נאָר דאָס האַרץ איז אַזוי גוט. ס'איז פּסח, און די נײַע מלבּושים גלעטען און לאָמיר זיך פֿער-שאַפֿען פֿרײַד. ס'איז דאָך אַ מצוה צו רעדען פֿון יציאת מצרים.

און וויפֿיל איז וועגעט מײַן מאַמעס פֿרײַד.

„דער מיזיניק איז אַזוי געראָטען. ער וואַקסט אַ למדן“.

* * *

דער ווײַן מאַכט מיר. און קאָפּ ווערט אַ געפֿעל. עס ווינקט זיך אַזוי מחיה'דיג און די אויגען בּעטען זיך צו פֿערמאַכען. עס וואַרט אַזאַ שעהנער חלום פֿון זון און גרינע פֿעלדער.

דער טאַטע זינגט נאָך אַלץ די הגדה, נאָר איך — איך פֿרעג שוין גאָרנישט. און דעם שיר השירים מאָל איך שוין, ווי אַ מוהל מיט האַלבּ-צוגעמאַכטע אויגען.

דער טאַטע וועקט, בּײַזערט זיך, פֿאַר-וואָס איך זאָג נישט, ווי עס בּעדאַרף צו זײַן — נאָר בּײַזערדיג שמײכעלט ער. און די מאַמע שמײכעלט.

און דערנאָך —

ווער געדענקט דעם חלום? — אָבּער דער ריח פֿון חלום איז אין מיר פֿערבּלי-בּען. דער ריח איז אַזוי וואונדערליך. שמעקט מיט גרינע לאָנקעס און מיט הער-שאַפֿט פֿון גוטע פּרינצען. מיט קאַלטע וואַסער-קוואַלען און הײסע טעג מיט יונ-גע טענץ און צובּליהטע גערטנער.

און צומאָרגענס —

— פֿריהלינג.

ליכטיגער טאָג האָט זיך אין שטעטעל בּעוויזען. האָט אַ זון גענומען זינגען פֿון בּלויקײט אַרוים. האָט געלעכטער זיך גע-נומען גיסען פֿון יונגע זאַפֿטיגע בּוימלעך. האָט געזאַנג זיך געטראָגען פֿון אויפֿגע-וואַכטע פֿעלדער און יונגוואַרג שפּאַצירט זאָרגלאָז מיט גלאַנציגע אויגען. די וועלט איז אויפֿגעשלאָסען. די וועלט לאַכט.

אַזוי איז געווען אין לאַנד, וואו מײַן היים איז געשטאַנען.

— איצט —

טײַערע מײַנע! מײַן היים איז ערגיץ פֿערפֿאַלען געוואָרען. אויף מײַנע אַקס-לען שווערט אַראָפּ די קלוגשאַפֿט פֿון דערוואַקסענקײט. יענע טעג וועלען זיך שוין מסתּמא נישט אומקעהרען זײ ליגען ערגיץ פֿערשטויבּטע, ווי אַלטע בּרויז-וואַרג. דער וועג, וואָס האָט מיך פֿון דאָרט אַוועקגעפֿיהרט, איז אַזוי לאַנג. ציהט זיך אַ גאַנצען דור שוין. ווער ווײס, צי מײַנע טריט וועלען נאָך ווען עס איז אַהין דערשפּאַנען. ווער ווײס, צי מײַן היים שטעהט נאָך דאָרט — מסתּמא איז זי חרוב און צוואָרפֿען. נאָר דער ריח פֿון יענע טעג איז אין מיר געבּליבּען. און איצט, שטעהענדיג אויפֿ'ן בּרעג פֿון ווינ-טער און אויסקוקענדיג די ליכטיגע טעג האָט דער ריח פֿון מײַן בּלוט אַרוים אַנ'-אָטעם געטאָן אויף מיר. און איך האָבּ יענע טעג דערפֿיהלט און מײַנע עלטערן דערזעהען...

* * *

בּרוין-גרויע אויגען לאַכען מיט בּענק-שאַפֿט צו מיר:

— וועלען זײ קומען, די יונגע לאַכענ-דיגע טעג?

און איך פֿערזיכער:

— טײַערע, איצט בּין איך זיכער, זײ וועלען קומען אין לאַנד אַרײַן, ווײַל פּסח קומט און מיט'ן פּסח הויבּט זיך אָן דער ליכטיגער פֿריהלינג!

—:0:—

אין לאַנד מצרים

(צו טוט-אַנכ-אַמען'ם קבר)

פֿון ד"ר נחום סלושץ

אַ ווינטער אין מצרים.

מיט דורות צוריק איז דאָס געווען אַ שעהנער חלום, וואָס נאָר ווענינגע האָבּען אוהם געקאָנט פֿערווירקליכען. פֿערלאָזען די נעבּלען, די זאַווערוכעס, די שנײען און די פֿינסטערע הימלען פֿון די צפֿון-לענדער אין חודש דעצעמבּער, — ווי איך האָבּ עס געהאַט די גליקלעכקײט אין מײַן יוגענד — אָנקומען אין אַ מערק-ווירדיג לאַנד, וואָס זעהט אוים, ווי אַ בּעזונדערע וועלט, וואו דער הימעל איז שטענדיג בּלוי, וואו עס רעגענט קײנמאָל נישט, וואו מען ווײסט נישט, וואָס עס איז אַזוינס אַ נעבּעל, וואו אַלץ איז פֿריש און גרין, אַזוי ווי אין די שענסטע טעג פֿון מאַי און יוני אין די צפֿון-לענדער וואָס פֿאַר אַ טיפֿען אײַנדרוק דאָס לאָזט איבּער אויף דעם רײַזענדען. און דאָס דאָזיגע וואונדער-לאַנד געפֿינט זיך איצט דרײַ טעג רײַזע פֿון איטאַליען. אײן טאָג רײַזע פֿון ירושלים. וואו עס איז לעצ-טענס פֿײַכט און קאַלט. דערווײַל האָבּען זיך די לעצטע יאָהרען אַזוי פֿערמעהרט די טוריסטען און „ווינטערערנדע“, וועלכע קומען זוכען זון און טרוקענע לופֿט אין לאַנד פֿון די אַלטערטימער פֿון פּרעה. אָבּער צוזאַמען מיט די טוריסטען האָט זיך אויך דער קלימאַט פֿערענדערט.

אַלעקסאַנדריען, וועלכע ליגט בּײַם בּרעג פֿון ים התיכון, האָט אײגענטליך דעם זעלבּען קלימאַט, ווי די אַנדערע נאָהענטע ים-שטעט, חיפֿה און יפֿו, עס רעגענט דאָרט ווינטער, און עס איז פֿײַכט, אַמאָל וואַרעם. דערפֿאַר האָט זיך דער קלימאַט פֿון דער הויפּט-שטאָט קאַאירא שטאַרק געענדערט זינט מײַן יו-גענד. נישט דאָס, וואָס איך דענק, אַז די מענשען פֿון צפֿון האָבּען ווירקליך אַראָפּגעבּראַכט מיט זיך זײער קלימאַט. אַזוי נאַאיוו בּין איך נאָך נישט. מיר-שטײנס-געזאָגט, וואָס פֿאַר אַ מאַכט האָט דער שוואַכער מענש און אַפֿילו דער מאָ-דערנער מעכאַנישער ערפֿינדער געגען דער אײבּיגער נאַטור פֿון אײבּיגען לאַנד פֿון פּרעה! שולדיג איז דעם, וואָס עס האָט דעם ווינטער געענדערט אין קאַאירא און וואָס עס איז דאָרט געווען פֿײַכט די לעצטע וואָכען, איז פֿאָרט די מאָדערנע קולטור. מען האָט געפֿלאַנצט פֿיל גערט-נער און פּאַרקען, וועלכע בּרענגען מיט זיך פֿײַכטקײט. מען האָט פֿערוואַנדעלט די אַמאָליגע קוואַרטאַלען פֿון דער שטאָט אין הויכע אַפּאַרטמענטס און האַנדעלס-הײַזער פֿון 6—7 שטאָק (אויף מעהר ערלויבּט נאָך נישט די רעגירונג) און די דאָזיגע הויכע מויערן פֿערשטע-לען די זון, וועלכע מאַכט פֿון מצרים „כּגן אלהים כּארץ מצרים“, ווי אונזער תּורה זאָגט, און זײ זאַמלען פֿײַכטקײ-טען, שימעל און אומגעזונדהײַט מעהר, ווי די הײַזער פֿון די צפֿון-לענדער, וואָס ווערען פֿאָרט בּעהײַצט און געטרוקענט. קאַאירא האָט אַזוי אַרום אויפֿגעהערט צו זײַן אַ קוראָרט, אַ ווינטער-רעזידענץ פֿון שוואַכע לונגען און אַסטמאַ-לײַדענ-דע. זי האָט איבּערהויפּט פֿערלוירען איהר אַמאָליגען צויבּערהאַפֿטען כאַראַק-טער פֿון אַ מזרח-שטאָט פֿון די „טויזענד און אײן נאַכט“. זי ערשײַנט איצט אַלס אַ גרויסע מאָדערנע שטאָט מיט בּיז אַ מיליאָן אײַנוואוינער, די גרעסטע אין די מזרח-לענדער, מיט אַלע פּיטשעוקעס פֿון דעם מערב-קולטור-לעבּען. איהר גע-זעלשאַפֿטליך לעבּען פֿערנעהמט שוין אַ פּלאַץ אין דעם וועלט-לעבּען און איהרע ליטעראַרישע און קולטור-אַנשטאַלטען האָבּען זיך נישט צו שעהמען געגען פֿיל אײראָפּעאישע צענטערן. זי האָט אויך בּעקומען אַ פּאַרלאַמענט מיט פּאָליטישע פּאַרטײען און דיסקוסיעס. ווי עס געהער צו זײַן.

קאַאירא איז אַזוי געוואָרען אײראָפּע. פֿון דרויסען, ווײניגסטענס. ווײַל פֿון אינ-נעווענדיג בּלײַבּט דער מוסולמענער און דער מזרח-מענש נישט ווײַט פֿון זײַנע אבות, און דעריבּער איז ווענינג וואָס צו זעהען און צו געפֿינען אין איהר פֿאַר דעם יעניגען, וועלכער האָט שוין געהאַט די מעגליכקײט צו בּעקענען זיך מיט איהרע וואונדערבּאַרע אַלטערטימער און מיט איהר אומפֿערגלײַכליכער אומגעבּונג. אָבּער גליקליכערווײַז איז נאָך פֿאַרהאַן אַ גרוים, לאַנג מצרים, מיט אײבּיגען זו-נען-שײַן, אָהן רעגען, אָהן נעבּעל, אָהן קאַפּעס און אָהן פּאָליטיק-שפּיליערײַ. אויב איהר זײַט פֿערמעגליך און אויב איהר האָט צײַט קאָנט איהר נעהמען אײַ נעם פֿון די יום-טוב'דיגע אויסגעפּוצטע נילוס-שיף-דאַמפֿערס און אַוועקלאָזען זיך שווימען 15, 30, 40 טעג. איבּער דעם אַלטען טײַך. טויזענדער מײַל בּיז צו לוק-סאָר, דער פּערל פֿון די אַרכעאָלאָגען, בּיז צו נוביען און אַפֿילו בּיז צו דעם טראָפּישען הײסען סודאַן. און אַזוי שווימט איהר איבּער די רוהיגע וואַסערן צווישען די צוויי אײבּיג גרינע בּרעגען פֿון טאָל פֿון נילוס, וועלכע זענען אַרומ-גערינגעלט מיט די פֿעלזען און זאַמדען פֿון די צוויי גרויסע מדבּריות: די וויס-טע פֿון אַראַבּיען און מזרח, די וויסטע פֿון ליביען און מערב. יעדען טאָג, יעדע פּאָר טעג שטעלט זיך דער דאַמפֿער בּײַ אַ בּרײטערען טאָל, דאָרט וואו דער נילוס צוגיסט זיך און דער צײַט פֿון זײַן איבּער-שווימונג פֿיל בּרײטער און בּעוואַ-סערט אַ גרעסערע שטרעקע. און יעדען אײנעם פֿון די דאָזיגע טאָלען האָט אַמאָל עקזיסטירט אַ גרויסע שטאָט אַ צענטער פֿון דער עגיפּטישער קולטור. און יעדען אײנעם פֿון די פּלעצער געפֿינט איהר נאָך איצט אַלטערטימער, טעמפּלען, אָבּעליסקען, קבֿרים-פּאַלאַצען מיט פֿאַר-בּיגע גראַוואורען און היעראָגליפֿען און שריפֿטען, וועלכע ווערען בּעוואונדערט.

די „רײַזע איבּער דעם נילוס“ ווינטער איז וואַהרשײַנליך אײנע פֿון די זעלטענע גענוסען און פֿערגעניגענס, וואָס אַ פֿער-מעגליכער מענש קאָן זיך ערלויבּען און דערצו איז זי בּעלעהרענד און פֿיל מיט סיורפּרײַזען פֿאַר יעדען קולטור-מענשען, אָדער אַפֿילו פֿאַר אַ יודען, וועלכער האָט אַמאָל געלערנט אין אַ חדר. דאָס אַלטע מצרים איז דאָך אַזוי שטאַרק פֿערבּונדען און פֿערקניפּט מיט דעם אַמאָליגען פֿאָלק ישראל.

דער רײַזענדער, וועלכער אײַלט זיך, אָדער האָט נישט די מיטלען צו בּעצאָה-לען די לאַנגע רײַזע אויף די דאַמפֿערס, האָט נאָך אַ בּרירה צו נעהמען פּשוט די בּאַהן און צו רײַזען אַלײן, אָפּשטעלענ-דיג זיך דאָרט, וואו זײַן האַרץ, אָדער זײַן געלוסט אָדער זײַן אינטערעס פֿאָ-דערט. אַזוי האָבּ איך אײגענטליך געטאָן דאָס מאָל.

גלײַך, ווי איך בּין אָנגעקומען אין קאַאירא, האָבּ איך אָפּגעצאָהלט מײַן צינז דעם וועלט-נײַגיר-געפֿיהל, וועלכע די ענטדעקונג פֿון טוט-אַנכ-אַמען'ס קבר האָט אַרויסגערופֿען איבּעראַל. אין דעם גרויסען מוזעאום האָבּ איך בּעזוכט די צוויי האַלען מיט די רײַכע מעבּעל, סטאַ-טועז און כּלים, וועלכע מען האָט ענט-דעקט און וועלכע מען האַלט נאָך אַלץ אין ענטדעקען נײַע. בּאַלד נאָכדעם האָבּ איך מיך אַוועקגעלאָזט קײן לוקסאָר, דאָרט, וואו עס געפֿינט זיך דער קבר פֿון טוט-אַנכ-אַמען צוזאַמען מיט פֿיל אַנדע-רע פּרעה'ס קבֿרים, צוזאַמען מיט צאָהל-רײַכע מאָנומענטען, וועלכע האָבּען זײער גלײַכען נישט אין דער גאַנצער גרויסער וועלט.

לוקסאָר געפֿינט זיך בּײַ 600 מײַל אין דרום פֿון קאַאירא. אויף דעם בּרײטען טאָל פֿון בּײדע זײַטען נילוס האָט זיך אַמאָל אויסגעשטרעקט אין דער פֿאָרם פֿון אַנ'אַמפֿי-טעאַטער די גרויסע הויפּט-שטאָט, וואָס די גריכען האָבּען בּעצײַכ-נעט אַלס „טהעבּען מיט הונדערט טוי-ערען“ און אין תּנ"ך איז זי בּעקאַנט אַלס „נא אמון“, די שעהנסטע שטאָט פֿון זון-גאָט אמון. אונזערע נביאים בּע-שרײַבּען די גרויסקײט פֿון דער דאָזיגער דרום-הויפּט-שטאָט פֿון אַמאָליגען מצ-רים. דער נביא נחום, בּשעת ער רעדט פֿון דער גרויסקײט פֿון נינוה, דריקט זיך אוים אַזוי: „צי בּיזטו שעהנער און גרע-סער פֿון נא-אמון, זי, וועלכע איז אַרומ-גערינגעלט פֿון ים-וואַסערען, אַזוי ווי פֿון מויערען?“

הײַנט איז לוקסאָר אַ קלײן שטעטעל פֿון 15-20 טויזענד אײַנוואוינער, וועלכע ציהט זיך אויף דעם לינקען בּרעג פֿון נילוס, צווישען די חורבות מיט צאָהל-רײַכע גערטנער איהר בּעפֿעלקערונג איז דונקעלהויטיג, וואַהרשײַנליך פֿון דער זעלבּער פֿאַרבּ, ווי די אַמאָליגע מצריים, און זי צעהלט איבּער 5000 קריסטען, וועלכע שטאַמען פֿון די אַמאָליגע עגיפּ-טער. אין לוקסאָר געפֿינט מען גוטע האָ-טעלען פֿערהעלטניסמעסיג נישט טײַער און אַ וואַרימע טרוקענע לופֿט, אַ רײנעם, וואָלקענלאָזען הימעל דעם גאַנצען ווינ-טער, אָהן אויסנאַהם. די פּרינציפּ לופֿט פֿון דער וויסטע בּעהערשט די אַטמאָס-פֿערע, און די זאַנפֿטע ווינטעלעך פֿון נילוס בּעפֿרישען זי אַ בּיסעל. לוקסאָר איז זיכער אַנ'אידעאַלער אויפֿהאַלט אין די שווערסטע ווינטער-חדשים. אָבּער זי איז הויפּטזעכליך די שטאָט פֿון די גרעס-טע און וואונדערבּאַרסטע אַלטערטימער, וועלכע מען קאָן בּעזוכען טאָג-טעגליך לאַנגע חדשים און שטענדיג געפֿינען נײַ-עס און בּעלעהרענדעס.

פֿון דער לינקער זײַט פֿון נילוס ציהט זיך דער גרויסער טעמפּעל פֿון לוקסאָר, וועלכער שפּיגעלט זיך אָפּ אין טײַך. ווײַ-טער געפֿינען זיך די גרויסע טעמפּעל-געבּײַדעס פֿון קאַרנאַק מיט זײַערע וועל-דער פֿון ריזיגע קאָלאָנען און אָבּעליס-קען, מיט זײַערע גיגאַנטישע בּנינים, מיט זײַערע צאָהלרײַכע היסטאָרישע און מי-טאָלאָגישע גראַווירונגען, וועלכע שטײַ-גען איבּער אַלץ, וואָס עס עקזיסטירט אין אַנדערע אַלטע לענדער.

איבּער דעם רעכטען בּרעג פֿון נילוס ציהען זיך די גרויסע טעמפּלען און קבֿרים-שטעט, די גרויסע רײַכע קבֿרים פֿון איבּער פֿערציג פּרעה'ס אין דעם „מלכים-טאָל“, די קבֿרים און טעמפּלען פֿון די מלכּות און פֿון די מיניסטאָרען, ווי אויך אַ גאַנצע רײה אַנדערע אַלטער-טימער.

דאָרט געפֿינט זיך אויך דער ענטדעק-טער קבר פֿון טוט-אַנכ-אַמען, וועלכען מען ערלויבּט צו בּעזוכען דרײַ מאָל וועכ-ענטליך נאָר בּיז מערץ, ווײַל די אַרבּײַט איז נאָך נישט געענדיגט. ערשט דעם לעצטען הערבּסט האָט מען דאָרט גע-פֿונען אַ נײַע סטאַטוע פֿון דעם קעניג מיט אַנדערע חדושים.

ווי לאַנג וועט דאָס נאָך דויערען? משמעות, אַז די אַרכעאָלאָגען אײַלען זיך נישט. זײ אײַלען זיך נאָך ווענינגער צו פֿערעפֿענטליכען די פּאַפּירוסען-שריפֿטען וועלכע זײ האָבּען געפֿינען אין קבר און וואו עס געפֿינען זיך זיכער אינטערעסאַנ-טע היסטאָרישע פֿאַקטען.

קאַאירא, פֿעבּרואַר

אַ גנבֿ'ישער סדר

(ערצעהלונג)

פֿון פּ. בּימקאַ.

נאָך גאָר יונג געווען און אַ גרויסער פֿלאַטער-קאָפּ, האָבּ איך אײנמאָל אַרײַנ-געשמעקט די נאָז, וואו מ'דאַרף נישט, און זיך בּאַלד געכאַפּט אויפֿ'ן שטריקעל; געבּליבּען דערנאָך זיצען תּפֿיסה, אויף גרויסע געהאַקטע וואונדען, מיט נאָך אַנ-דערע אַזעלכע פֿײַגעלעך, און סאַמע מי-טען ווינטער, אויף די גרויסע פֿרעסט.

פֿריהלינג-צײַט האָט די תּפֿיסה אָנגע-הויבּען צו שמעקען. אין די פֿענסטערלעך האָבּען די בּוימער, וואָס האָבּען פֿאַר אַ גאַנצען ווינטער אויסגעזעהען, ווי דאַרע שטעקענעס, אָנגעהויבּען צו שפּראָצען, צו גרינען, און די טעג זענען וואַרימער גע-וואָרען, די הימלען ליכטיגער. אַזוי האָט מען זיך פּלוצלינג דערמאָנט, אַז צוזאַ-מען מיט די וואַרימע טעג איז אויך פּסח אָנגעקומען, פּסח אין תּפֿיסה...

אײנער האָט זיך בּאַלד אָנגערופֿען:

— ווי מײנסטו, ווען מ'זאָל אַזוי אַהײמלאָזען איבּער די עטליכע טעג פּסח? סך-הכּל עטליכע טריט, הינטער דעם טויער.

— יאָ. פֿאַרוואָס נישט? — האָט אַ צווײטער געלאַכט — כ'וואָלט די מינוט געקומען צוריק, וואָס קלערסטו?...

ס'איז געוואָרען שטילער עפּים, נאָך אַמאָל אַזוי בּאַנג, און מ'האָט זיך נאָר קײן וואָרט נישט געקאָנט געפֿינען. און בּײַ נאַכט, ווען אויף צומאָרגענס האָט גע-דאַרפֿט זײַן יום-טוב, איז שוין איטליכער שלעכט געשלאָפֿען. ס'איז נאָך אין דרויסען געווען שטאָק-פֿינסטער, איז מען שוין געלעגען וואַכענדיג אויף די געלע-גערס, געקוקט אינ'ם פֿענסטערל, פּונקט ווי אין דעם טאָג, וואָס דאַרף קומען, וואָלטען זיך בּעדאַרפֿט אויפֿמאַכען אַלע טירען, מ'זאָל אַלע געהן אַהײם...

ס'האָט אָנגעהויבּען גרויען, איז אין תּפֿיסה נאָך אַלץ געווען שטיל; איז מען אומעטום, אין אַלע קאַמערען, געשלאָ-פֿען. נאָר ווען ס'איז געוואָרען גוט ליכ-טיג, אַזוי האָט ערגיץ אַ קלונג געטאָן דער גלאָק אויפֿ'ן הויף, און אַלע אַרעסטאַנ-טען האָבּען זיך, צי זײ זענען יאָ געשלאָ-פֿען, צי נישט, אַ הויבּ געטאָן פֿון די גע-לעגער, און שוין געמוזט שטעהן אויף די פֿיס. די טירען זענען בּאַלד געוואָרען אויפֿגעשלאָסען און דורך אַלע זײַטען האָט געשטראָמט מיט גנבֿים, און אויף אַלעמענס פּנים'ער האָט זיך געשפּירט אַזאַ געהויבּענקײט, אַז ס'האָט נישט אַנ-דערש אויסגעזעהען, ווי מ'האָט עס אַצינד אויפֿגעמאַכט פֿאַר זײַערטוועגען אַלע טירען, נאָך אַ לאַנגען, אויסגעבּענק-טען מאַניפֿעסט, זײ זאָלען זיך צוגעהן איבּער די אַלע שטעט און דערפֿער, פֿון וואַנען מ'האָט זײ צונויפֿגעקליבּען, אומ-ליבּער און זײַן היים אַרײַן.

צו אונז אין קאַמער איז בּאַלד אַרײַנ-געקומען דער „סטאַרשי“, אַנ'אַלטער גוי-טער גוי, און זיך אָנגערופֿען:

— קינדערלעך, נעמט אײַך די זאַכען, און איהר וועט געהן אין אַנ'אַנדער קאַ-מער, וואָס מ'האָט פֿאַר אײַך צוגעקליבּען אויף יום-טוב.

אַריבּערקומענדיג אין דער אַנדערער קאַמער, האָט מען שוין דאָרטען געטראָ-פֿען אַ גרויסען עולם, יענע אַלע, וואָס זענען געזעסען פֿאַר גנבֿה און אַנדערע זאַכען. ס'האָט זיך שוין דאָ געטומעלט, גע'רעש'ט מיט'ן יום-טוב. און מיט אונז איז די גדולה געוואָרען נאָך גרעסער.

— מ'האָט אײַך צוגעלאָזען מיט אַלע צוזאַמען אײַנאײַנעם אויף פּסח?

— מ'וועט דערפֿאַר אָפּריכטען אַ סדר, שוין אײנמאָל אַ סדר!...

אויף די אויסגעבּלײכטע פּנים'ער פֿון די בּחורים'לעך האָט אויפֿגעלײַכט אַ מונ-טער שמײכעלע. מ'האָט איבּער אַ רגע פֿערגעסען אָן יחוס, אַז מ'זיצט נישט פֿאַר גנבֿה, און די דאָזיגע לײַט זענען מיט אַמאָל געוואָרען אַזוי נאָהנט, מ'האָט זיך בּרידערליך געדריקט די הענד, און צוגעווינשען, אַז מ'זאָל איבּער אַ יאָהר פּסח זײַן אויף דער פֿרײַ און דערלעבּען אָפּצוריכטען דעם סדר בּעסער בּײַ זיך אין דער הײם, כאָטש ס'זענען געווען אַ סך, וואָס האָבּען נאָך געהאַט עטליכע יאָהר אָפּצוזיצען.

— מ'האָט בּאַלד אַרײַנגעגעבּען עסען — ס'לעצטע חמץ'דיגע אָנבײַסען, און דער-נאָך אויסגעקליבּען בּער'ל'ען, אַנ'אַלטען גנבֿ, נאָר וואָס איז נאָך געווען יונג אין יאָהרען, מיט'ן קלײנעם יאַנקעלע, זײ זאָ-לען געהן אָפּנעהמען דאָס פּסח'דיגע עסען בּײַם טויער. אויף פּסח האָט די שטאָט ווי אַלעמאָל, געשיקט אַרײַנגעבּען עסען פֿאַר די גנבֿים, און אונזערע — האָט מען איטליכען צוגעלאָזט עסען פֿון דער היים און צוליבּ הדוה האָט מען אָפּ-געמאַכט, אַז דאָס גאַנצע עסען זאָל זײַן פֿאַר אַלעמען גלײַך. כּל דכפֿין — מעג יעדער פֿערקריכען מיט'ן לעפֿעל אין וועלכער שיסעל ער וויל און האָט נאָר חשק...

————

אַ בּיסעל שפּעטער האָט מען געהערט צום טויער, און בּער'ל מיט'ן קלײנעם יאַנ-קעלע זענען אַוועק. האָבּען געבּראַכט צו טראָגען אַ גרויסען צעבּער מיט בּאָרשט און קאַרטאָפֿעל. ווען זײ זענען דורכגע-גאַנגען איבּער'ן הויף, האָבּען זיך שוין די גוי'ישע גנבֿים אַרומגעשטעלט, אונז מקנא געווען:

— בּײַ זײ, די יודען, איז גוט. אַפֿילו אַ גנבֿ, נאָר אַז ס'קומט יום-טוב, גע-דענקט מען אוהם...

בּערעלע האָט זיך גענומען אויסטײַ-לען דאָס עסען און די נײַע, ערדענע שי-סעלעך, וואָס מ'האָט אַרײַנגעגעבּען צו-זאַמען מיט'ן עסען; און דאָ איז פּלוצים אַרײַנגעקומען דער שפּײַזער פֿון תּפֿיסה. אַ יודעל מיט אַ גאָל, אויסגעקראָכען בּער-דעלע, וואָס איז געווען חבר-לאַפּ מיט די „קנעפּלער“, און געפּאַשעט אַ גאַנץ יאָהר די אַרעסטאַנטען מיט צופֿוילטע קאַרטאָ-פֿעל, פֿערלעגענע גרויפּען, און אַלע האָ-בּען אוהם נישט געקאָנט אָנקוקען, ווי אַ שפּײַ אין די אויגען..

קײנער האָט זיך איצט נישט אַרומגע-קוקט אויף אוהם, געלאָזט שטעהן בּײַ דער טיר, און נישט געזעהען, ווי בּײַ דעם יודעל האָט געגלאַנצט ס'פּנים — בּיז ער האָט זיך אָנגערופֿען:

— נו, קינדערלעך, ווי שמעקען אײַך עפּים די קאַרטאָפֿליעס מיט'ן בּאָרשט?

האָט בּערעלע אויפֿגעהויבּען די אויגען צו אוהם:

— נישט אַזוי טײַערע פֿערשטונקענע גרײַ-פּען, מיט וועלכע איהר קאָרמעט אונז אַ

(ענדע—זײט 13)

דער אינטעליגענט

פון ד"ר א. מוקדוני

אין די גוטע, אַלטע פאַר-מלחמה-צייטען איז דער אינטעליגענט געווען דער [illegible] אויף קעפּס.

איראָפּא האָט געהאַט אַ סך יוסטע בעלי-הבתים, איינגעזעסענע און איינגעלעבטע אין רחבות, און די דאָזיגע זאַטע און צופרידענע האָבען דעם אינטעליגענט געהאַלטען אויף קעפּס.

איז ער געווען אַ זיידענער יונגערמאַנטשיק, דער דאָזיגער אינטעליגענט.

ער איז געווען ליבעראַל; ער האָט געהאַט ריינינקע, אויסגעפּוצטע געזעלשאַפטליכע אידעאַלען, אידעאַלען, וואָס רעדען מיט אַ פיינעם קרעבצעלע און מיט אַ ראַפינירטען אויגען-גלאַנץ. שפּילינקע און זעהר איידעלע אידעאַלען זענען עס געווען. זיי האָבען קיינעם נישט פערמשעפּעט, חלילה קיינעם נישט וועה געטאָן.

דער עיקר'שט זענען זיי געווען זאָרגלאָזע, וואונדערליך-אָפּטימיסטישע און זעהר צוטרויליכע.

זיי האָבען אָבער דעם טיפסטען צוטרוי'ען געהאַט צו דער מענשהייט.

אך, מיין גאָט, די מענשהייט איז געווען ביים אינטעליגענט עפּים אַ לעגענדאַרע פּרינצעסין, וואָס וואַרט אין איהר צויבערליכען פּאַלאַץ אויף דעם פּרינץ-אידעאַל.

ער וועט קומען און וועט פיהרען די פּרינצעסין אין זיין קעניגרייך פון אייביגען פרידען און אייביגען גליק.

דאָס זענען געווען אידעאַלען, וואָס האָבען געזונגען פערשלעפערנדיגע וויג-לידער, זיסע וויג-לידער.

און בילדונג האָט געהייסען אויסהאָדעווען אַזאַ זיידענעם מענשען, וואָס זיין אויפגאַבע איז צו בעלעבעטשען זיך, צו תנ'דלען זיך, צו חכמה'נען זיך ראַפינירט, צו שמועסען מיט קאַפּריזנע אַפאָריזמען און צו פערוויגען די פערזאָרגטע וועלט מיט לאַקריץ-זיסע וויג-לידעלעך.

האָט זיך דעם אינטעליגענט געלעבט זעהר גוט אויף אונזער וועלט.

ער איז געווען דאָס קווייטעל צווישען די דערנער, דער שעהנער איידים ביי די זאַטע בעלי-גופים פון דער וועלט.

און ווער געדענקט נישט די פיינע בענעהמונג צום אינטעליגענט, וואָס האָט זיך איינגעשטעלט אין לעבען?

מען האָט זיך נעשעהמט געבען אַ דאָקטאָר, למשל, געלד אָפען פאַר זיין וויזיט צו אַ קראַנקען.

אַנ'אינטעליגענט, געבוירען און ערצויגען פאַר די וואוילזיין פון דער מענשהייט און מיט אַמאָל גיט מען צאָהל איהם פאַר זיין מענשליכקייט, ווי פאַר אַ פונט קעז, יענער דינט דער מענשהייט און די רוקסט איהם אין האַנד אַריין אַ דריי-גרעל...

פלעגט דער צאָהלער אַראָפּלאָזען די אויגען, זיך פערשעהמען און אַפילו רויט ווערען.

און דער אינטעליגענט אַליין? פלעגט זיך אויך פיהלען עפּים [illegible] אַ בומעלע.

דעם אינטעליגענט האָט מען געצאָהלט, ווי יעדען שטערבליכען פאַר זיין אַרבייט, אָבער מען האָט איהם געלאָזען פיהלען כסדר, אַז דאָ איז נישט חלילה, קיין איינפאַכער מקח וממכר, עס איז בלויז אַנ'אונאָנגענעהמע נויטווענדיגקייט, וואָס רייסט זיך אַריין, הכלל — דאָס לעבען איז נישט כסדר קיין ליד און גראַמען, עס איז אַמאָל אויך אַ בּיסעל פּראָזע..

איז דעם אינטעליגענט גוט געווען ביי אונז.

אַזוי גוט, אַז ער האָט זיך געפּיעשטשעט ווי אַ מיידעל מיט אַנ'איינגעפּוי'רען חן-פּנימעלע.

אַ האַלבער לערנ-געהער און אַ האַלבער אַרבייטער איז ער געווען, און איהר האָט קיינמאָל נישט געוואוסט, וואָס איז זיין הויפּט-בעשעפטיגונג — דאָס לערנעהן אָדער דאָס ביסעלע אַרבייט.

האָבען עלטערן געוואָלט האָבען קינדער אינטעליגענטען, האָבען עלטערען, וואָס האָבען געהאַט מיידלעך, געוואָלט האָבען איידעמס אינטעליגענטען.

און פּונקטעסטוועגען איז נישט [illegible] קען זאָל אויף אינטעליגענטען. עפּים האָט זיך כסדר געפיהלט אַ שטיקעל דוחק אין זיי.

די אינטעליגענטען אַליין האָבען זיך געקלאָגט, אַז עס איז דאָ צו ווייניג פון זייער פיינעם מין אויף דער וועלט, און זיי האָבען אַגיטירט, אַז מען זאָל בויען מעהר אוניווערזיטעטען, אַז מען זאָל אויסהאָדעווען מעהר אינטעליגענטען.

און זיי זענען טאַקע געווען זיכער, אַז וואָס מעהר עס וועלען זיין אינטעליגענטען אויף דער וועלט, אַלץ בעסער וועט זיין פאַר דער וועלט און פאַר די אינטעליגענטען גופא.

נאַאיוו. אָבער ווי שעהן דאָס ביסעלע נאַאיוויטעט איז!

און אָט איז געקומען די גרויסע, ווילדע מלחמה און האָט די גאַנצע וועלט אַרויסגעשטעלט נאַקעט.

אַ פערפּוצטע וועלט געווען, אַ וועלט מיט חנ'דלער, אַ וועלט מיט קווייטלעך מיט שעהנע קאַפּריזען און מיט אַ תהום פון שעהנע לידלעך און לעגענדעס.

און דאָ איז זי מיט אַמאָל געבליבען שטעהן נאַקעט אַ העסליכע, אַ געמיינע, אַ צינישע, אַ ברוטאַלע, אַ בלוט-דורשטיגע און אַזאַ [illegible], אַז זי איז גרייט אַלע היילינקייטען איהרע פאַר אַ פערשאַווערטען גראָשען צו פערקויפען.

און מענשען האָבען עפּים מיט אַמאָל דערזעהען איינע די אַנדערע אין זייער ריכטיגער העסליכער געשטאַלט.

מען האָט אָנגעקוקט איינע די אַנדערע און דערקענט איינע די אַנדערע...

אַלע שלייערס זענען אַראָפּגעפאַלען.

מען האָט פערלוירען דעם אָפּשיי אייגער פאַר דעם אַנדערען, מען האָט אָנגעהויבען קוקען איינע אויף די אַנדערע מיט דעם געמיינסטען ציניזם און די אויגען אַריין:

— איך קען דיר, מעהר ווייסטו זיך פאַר מיר נישט פערשטעלען...

די אַלטע, יוסטע בעלי-הבתים זענען אוועקגעשטויסען געוואָרען, עס האָט זיך בעוויזען דער מלחמה-בעל-גוף, אַ פרעכער, אַ געמיינער און אַ גראָב-יונגישער.

ער דאַרף קיין זיידענע איידעמס אויף קעפּס, ער דאַרף נישט קיין זיסע, פערשלעפערנדיגע וויג-לידער, ער דאַרף נישט קיין ראַפינירטע שמועסען, ער וויל נישט קיין געקווייטעלטע חכמה'לעך און האָט נישט נויטיג קיין לאַקריץ-זיסע אידעאַלען.

די מלחמה האָט געבראַכט זעלנערישע מאַנירען, מיליטערישע האַרטקייט, יונ'ישע בעציהונג צו אַלץ און צו אַלעמען.

מאַכט, ברוטאַלע מאַכט, איז געוואָרען דער אָפּגאָט.

דער, וואָס האָט די בולאַווע אין האַנד, יענער איז קלוג, יענער איז [illegible], יענער איז דער יחסן, און יענער האָט דאָס גרעסטע רעכט.

און אַלע פילאָזאָפיען, אַלע איידעלע אידעאַלען אַפילו האָבען זיך תיכף פערקליידעט אין זעלנערישע מלבושים און גענומען רעדען דעם יונ'ישען לשון.

דער סאָציאַליזם האָט אויך געכאַפּט אַ שווערדעל, איז אויך אַריינגעקראָכען אין די זעלנערישע שטיוועל און געוואָרען סאָלדאַטיש.

און נאָכ'ן סאָציאַליזם זענען געוואָרען סאָלדאַטיש אַלע אַנדערע סאָציאַלע אידעאַלען.

די האַרמאַטען זענען שטיל געוואָרען, די גראַנאַטען שטומען, די סאָלדאַטען זענען זיך צוגאַנגען אין זייערע היימען, די חורבות זענען כמעט אָפּגעבויט געוואָרען, די איינגראָבונגען זענען שוין פערשאָטען געוואָרען, הכלל — נישטאָ שוין קיין מלחמה, אָבער איצט איז ערשט געקומען די מלחמה-פילאָזאָפיע און האָט זיך בעזעצט פעסט אין אונזער לעבען, איצט איז דער מלחמה-לשון געקומען און האָט בעהערשט אונזער צינג. איצט איז געקומען די סאָלדאַטישע ברוטאַליטעט פון פראָנט און האָט זיך צושאָטען איבער אַלע ישובים.

און קינדער, וואָס געדענקען די מלחמה ווי דורך אַ נעבעל זענען אויסגעוואַקסען פערטיגע מלחמה-סאָלדאַטען, דאָס זענען בחורים מיט סאָלדאַטישער פילאָזאָפיע.

נאָך דער פיזישער מלחמה איז געקומען דער גייסט פון דער מלחמה, און דער גייסט פון דער מלחמה וועט אָנהאַלטען לענגער, אַ סך לענגער פאַר דער פיזישער מלחמה.

דורות וועט דויערען ביז דאָס מלחמה-לשון וועט פערשוואונדען ווערען, ביז די מלחמה-מאַנירען וועלען אָפּגעריבען ווערען און ביז די מלחמה'ישע וועלט-אנשויאונג וועט [illegible] ווערען.

אַט איז דער קאָמוניזם, [illegible] סאָציאַליזם.

וועט איהר הערען קאָמוניסטישע [illegible] מלמדים, נעלטוגע קלויזניקעס, רעדען יונ'ישען לשון, איהר וועט הערען מיליטאַריזם אויסגעמישט מיט וועלט-ערלייזונג. איהר וועט הערען סאָלדאַטישע וועלט-בענעהמונג פערפּלאָנטערט מיט סאָציאַליסטישער פילאָזאָפיע.

די נאָכוועהענישען פון דער מלחמה, די גייסטיגע ירושה איהרע, זענען פיל וועהטאָנדיגער אַפילו פאַר דער מלחמה גופא.

די פיזישע וועהטאָגען האָבען איבערגעלאָזען גייסטיגע מיחוש'ען.

דער שעהנער, זיידענער אינטעליגענט איז פערשוואונדען געוואָרען.

עס איז געקומען דער אינטעליגענט [illegible]. פאַר איהם זענען אַלע אינטעליגענטע פּראָפעסיעס פּשוט'ע אַרטיקלען, וואָס ווערען געקויפט און פערקויפט ווי אַלץ אין אונזער קרעמערישער וועלט. און ווי אַלע מקח וממכר'דיגע אַרטיקלען זענען זיי אונטערגעוואָרפען דער געזעץ פון קאָנקורענץ.

ער, דער נייער הענדלער מיט די אינטעליגענטע פיינע אינטעליגענטישע פּראָפעסיעס פיהרט אַ גענויען חשבון וויפיל אינטעליגענטען דאַרף האָבען זיין לאַנד, זיין שטאָט און זיין געסעל.

און דער חשבון בעווייזט כסדר, אַז דער אַנבאָט איז גרעסער פאַר דער נאָכפראַגע: עס ווערען פּראָדוצירט צופיל...

(ענדע-זייט 19)

כבוד פאַר'ן „אונבעקאַנטען זעלנער" פון יודישען טעאַטער

(צום 20-יעהריגען יובּילעאום פון וואָלף נייהויז)

פון זלמן זילבערצווייג

געווען אַמאָל צייטען, ווען מען האָט געוואוסט נאָר וועגען אַרמעע-פיהרער, וועגען די קאָמאַנדירען פון די חיילות. מען האָט געהאַלטען, אַז אַלע נצחונות דאַרפען פערשריבען ווערען אויף זייער חשבון, אַז נאָר זיי האָט מען צו פאַרדאַנקען די געוואונענע מלחמות.

געקומען אָבער אַ צייט, וואָס מען האָט אָנגעהויבען פערשטעהן, אַז דער קלוגסטער אַרמעע-פיהרער, דער טויגליכסטער קאָמאַנדיר, קאָן קיין העלד נישט זיין, אויב ער האָט נישט אונטער זיך אַ אַרמעע אויב ער האָט נישט הינטער'ן רוקען קיין יוצר משרתים ואשר משרתים, און — אַז מ'וואָלט געבען נאָר די יוצר-משרתים אַוועק אַ סך פון זייער חלק אויפ'ן חלק פון זייערע קאָמאַנדירען.

געקומען אַ צייט, ווען מען האָט אָנגעהויבען אָפּגעבען כבוד אָט די פּשוט'ע סאָלדאַטען, אָט די יושב בסתר'דיגע העלדען, די נחבאים על הכלים.

כבוד פאַר דעם זעלנער, וואָס זיין נאָמען בלייבט אונבעקאַנט, נאָר ער טראָגט בלויז אַ נומער.

אויפ'ן שלאַכטפעלד פון יודיש, וואָס הייסט יודיש טעאַטער, זענען פאַראַן אַ ריזע אַזעלכע אונבעקאַנטע זעלנער, וואָס טראָגען נישט קיין נעמען, נאָר טראָגען בלויז „נומערען".

ווען מען זאָל דורכפיהרען אַנ'אַנקעטע צווישען יודישען טעאַטער-פּובּליקום, וויפיל דראַמאַטורגען און אַקטיאָרען קען ער ביי די נעמען, וואָלט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז מיר זענען נאָך אָרימער, ווי מיר זענען באמת.

אַ יוד געהט אין טעאַטער אַריין, איין מאָל, צוויי מאָל, אַ סך מאָל. ער געהט אין טעאַטער, אָבער ער ווייסט נישט וועמען מען שפּילט און ווער עס שפּילט.

דאָס איז חלילה נישט מחמת דעם געפיהל פאַר קאָלעקטיוויזם. ניין, נאָר מחמת גרינגשעצונג צום טעאַטער: מען האָט נאָר אינטערעס צו פּטר'ן דעם אָוונט, צו פערברענגען, אָבער נישט צו דעם פאַרוואָס מען געהט אַוועקגעבען די עטליכע שעה. אָבער דאָ און דאָרט זענען דאָך פאַראַן יודען, וואָס ווייסען דעם נאָמען פון מחבר, פון סטאַר, דעם ערשטען אַקטיאָר, אָדער פּרימאַדאָנע, נאָך ווייטער, אַפילו פון אַ געוועהנליכען אַקטיאָר — אָבער דעם סופלער — קיינער נישט!

דעם אַקטיאָר זעהט מען נאָך, זיין נאָמען שטעהט אויפ'ן פּראָגראַם, אויפ'ן אַפיש, אין דער צייטונג.

דער סופלער שטעהט אָבער אין ערגיץ נישט. ער בעווייזט זיך קיינמאָל ניט פאַר'ן עולם. דער עולם טאָר איהם נישט זעהען און מאָר איהם נישט הערען. אויב ער ווערט דערמאַנט אין צייטונג, איז עס נאָר צום שלעכטען — טאַקע דערפאַר, וואָס מען האָט איהם יאָ געהערט.

עס קאָן זיין, אַז עס וועט קומען אַנ'אַנדערע צייט, אַ צייט, ווען דער סופלער וועט מעהר נישט שפּילען זיין ביז-איצטיגע ראָל אין יודישען טעאַטער. דאָס נייע טעאַטער האָט היינט צו הילף גענומען אַ סך נייע עלעמענטען אויפ'ן חשבון פון מחבר, און אויב מען קאָן מל זיין דעם מחבר, טאָ קאָן מען דאָך דעם סופלער אונגאַנצען מסרס זיין, אָבער אין ביז-איצטיגען יודישען טעאַטער, האָט דער אונבעקאַנטער זעלנער, דער סופלער געשפּילט אַ זעהר גרויסע ראָל. ער איז די הייבאַם פון אַקטיאָר, ער ברענגט איהם אַרויס אויף דער בינע.

געווען אַ צייט, ווען דער סופלער איז געווען דער אינטעליגענט פון דער טרופּע. ער האָט געמוזט יעדע פּיעסע איבערזעצען פון יודיש אויף דייטש.. (דערמאָנט זיך אין פאַרבאָט צו שפּילען יודיש טעאַטער). געווען, איז, הלואי עס זאָל נישט זיין די צייט, ווען דער סופלער איז, ווי אַ קאַפּיטאַן פון אַ שיף, וועלכע שטויסט זיך כסדר אָן אויף לוואַליעס.

וויפיל יודישע אַקטיאָרען האָבען געבוך נישט געלעבט בשלום מיט דער עברי, אָדער האָבען בעסער זיך געוואָלט געהנטער בעקענען מיט'ן מלך פון קאָרטען, ווי מיט'ן מלך פון דער פּיעסע, און זיך פערלאָזט אויפ'ן סופלער'ס בעראַט.

וויפיל פּיעסען ווערען רעזשיסירט ערשט בעת דער פאָרשטעלונג דורכ'ן סופלער פון קאַסטען אַרויס.

אָבער, ווי זאָגט „קין": „פונדעסטוועגען בלייבט זיך לאָרד מעלוויל אַ לאָרד, און איך, קין — אַ קאָמעדיאַנט". לאָמיר עס איבערפראַזירען: „פונדעסטוועגען האָט דעם כבוד דער אַקטיאָר אָדער רעזשיסער, און דער סופלער בלייבט סופלער".

אַז שטענדיג זוכט דאָך דאָס פּובּליקום הינטער זיין רוקען, און הינטער'ן רוקען מעג מען דאָך זאָגען, וואָס מען וויל.

ווילט זיך אַמאָל זאָגען אָט אַזאַ אונבעקאַנטען זעלנער, אָט אַזאַ נומער, ווי עס איז פאַר'ן יודישען טעאַטער אונזער יובּילאַר וואָלף נייהויז:

— אַ זעלנער איז דער, וואָס טוט זיין פליכט, און מאָהנט נישט מען זאָל איהם בעלוינען פאַר זיין אַרבייט. דערוויל האָט נאָך דער קעניג יושר נישט [illegible] אויף אונזער זינדיג וועלטעל, און דערוויל נעהמען נאָך כבוד אַ סך גענעראַלען אין זכות פון זייערע זעלנער.

יודישע וויצען און אַנעקדאָטען וועגען פּסח

געזאַמעלט און איבערגעגעבען פון א. ליטווין

יעדער יודישער יום-טוב איז, אַ חוץ די רעליגיעזע נגונים, מיט וועלכע אַלע אונזערע געהויבענע טעג זענען דורכגעפלאָכטען, אויך אַרומגעוועבט מיט אַ שעהנעם קראַנץ פון וועלטליכע יודישע פאָלקס-לידער. דער יודישער הומאָר האָט אויך ליב צו בעפּוצען יעדען יודישען יום-טוב אויף זיין שטייגער. פּסח, נישט קוקענדיג אויף דער טיפער ערנסטקייט, מיט וועלכער אָט דער פייערליכסטער, מאַעסטעטישער יודישער יום-טוב איז דורכגענומען, האָט דאָך אויך זיינע קאָמישע זייטען, וועלכע דער יודישער הומאָר לאָזט נישט אויף.

פּסח'דיגע ביר.

אַ ישוב'ניק האָט אַמאָל געוואָלט ברענגען דעם רב אַ מתנה, ער זאָל איהם האָבען צו געדענקען. געטראַכט און געטראַכט: וואָס אַזוינס זאָל ער מאַכען, עס זאָל זיין ביים רב חשוב?

איז ער געפאַלען אויף אַ המצאה: צו מאַכען פאַר'ן רב ביר אויף פּסח. אַזוי ווי ער האָט געוואוסט, אַז דער רב איז זעהר אַנ'אָנגענומענער יוד, און ער וועט נים טרונקען אַבי וועלכען ביר, האָט ער זיך מיט אַלעם אַליין מתעסק געווען, פון אָנהויב ביז'ן סוף. ער האָט קיינעם נישט געלאָזט צוריהרען זיך דערצו, ביז עס איז אַרויסגעקומען דאָס אמת'ע פּסח'דיגע ביר..

ערב-פּסח, מיטאָג-צייט, קומט ער זיך צו פאָהרען אין שטאָט אַריין, פערפאָהרט גלייך צום רב און טראָגט איהם אַריין דאָס פעסעל פּסח'דיג ביר, וואָס ער האָט אַליין געמאַכט.

דער רב האָט דאָס דערזעהען, האָט ער אָנגעהויבען שרייען:

— געוואַלד! נעהם עס אַרויס פון מיין שטוב! עס איז חמץ!

דער ישוב'ניק האָט זיך שטאַרק בעליידיגט:

— ס'טייטש, רבי, איך האָב עס אַליין געמאַכט; אָפּגעהיט, ווי דאָס אויג אין קאָפּ, אַבי איהר, רבי, זאָלט האָבען פּסח'דיג ביר.

דעם רב'ס טענות, וואָס ער האָט איהם אויפגעוויזען פון „שלחן ערוך" און „אורח חיים", אַז ביר איז חמץ, האָבען גאַרנישט געהאָלפען, ביז דער רב האָט גענומען אַ פּשוט'ע „הגדה", אויפגעמישט דאָס ערשטע בלעטעל און איהם געוויזען, אַז אַפילו אין דער „הגדה" שטעהט בפירוש: „אַלע ביר איז חמץ" (על ביעור חמץ).

דאָ האָט שוין דער ישוב'ניק פערשטאַנען און געלאָזט דאָס ביר אויסגיסען.

דער איבערגעגעבענער אַנעקדאָט געהעהט אום אין פאָלק און געפינט זיך ביי מיר אין אַ סך וואַריאַנטען.

נישט וועניגער וואַריאַנטען האָט דער פאָלגענדער שפּאַס:

אַז דו ווייסט, טאָ וואָס פרעגסטו?

אַ יונגער ישוב'ניק, וואָס ביי איהם איז געווען נישט לאַנג נאָך דער חתונה, האָט נישט געוואוסט, ווי אַזוי מ'דאַרף אָפּריכטען דעם סדר. האָט ער געשיקט זיין ווייב, זי זאָל געהן אויף דעם אַנדערען עק דאָרף, וואו זיין טאַטע, דער אַלטער קרעטשמער, האָט געוואוינט, זאָל זיך צוקוקען הינטער'ן פענסטער דאָרט ווי אַזוי זיין טאַטע איז זיך נוהג צו די סדרים, און דערנאָך איהם איבערגעבען אַלץ, וואָס יענער טוט.

די ישוב'ניצע געהט צו נאָהנט צום שווער און שוויגער'ס פענסטער און זעהט, ווי דער שווער שלאָגט אוני' ברחמנות'דיג די שוויגער. מיינט זי, אַז אַזוי, מסתמא, דאַרף מען אָפּריכטען דעם סדר, קומט זי צוריק אַריין אין שטוב אין שרעק און ציטערניש.

— נו, מיין ווייב, וואָס האָסטו דאָרט געזעהען? — פרעגט איהר דער מאַן.

זי האָט אָבער מורא צו זאָגען, וואָס זי האָט דאָרט געזעהען שווייגט זי.

— וואָס שווייגסטו, ווי אַ גולם און ענטפערסט נישט קיין וואָרט? — ווערט דער מאַן אין כעס.

זי שווייגט אַלץ.

דאָ ווערט שוין אונזער ישוב'ניק נאָך מעהר אין כעס און לאָזט אַראָפּ דער פלונית'טע אַ פּאָר גוטע פּעטש.

— אַז דו ווייסט שוין אַליין — רופט זיך אָפּ די ישוב'ניצע, וויינענדיג — טאָ וואָס-זשע דאַרפסטו נאָך פרעגען?...

„רבנים" און „מכות".

פּסח, צו דער סדר-נאַכט, זיצט ר' ישראל (נישט קיין ישוב'ניק, נאָר דוקא אַ לומדישער יוד) מיט זיין ווייב שרה, די געשטראָפּטע. שוין צעהן יאָהר נאָך דער חתונה און קיין קינד איז ביי זיי נישטאָ. ר' ישראל זאָגט די „הגדה" און שרה הערט זיך איין. ווען ער האָט אָנגעהויבען „מעשה ברבי אליעזר" מיט דעם זעלבען ניגון, וואָס מען זאָגט: „דם צפרדע"... האָט שרה גענומען טונקען דעם פינגער אין כוס אַריין.

— ניין, מיין ווייב — זאָגט צו איהר דער מאַן — דו האָסט אַ טעות, דאָס זענען גרויסע רבנים.

און ער זאָגט ווייטער די הגדה, ביז ער קומט צו די רובליטיגע „דם, צפרדע". זיין ווייב שרה מיינט, אַז דאָס זענען אויך מסתמא פון די רבנים, שרייט זי אויס:

— אוי, רבונו של עולם, בענטש מיך [illegible] מיט איינעם פון זיי!...

— ניין, מיין ווייב, — ערקלערט איהר דער מאַן — דו האָסט ווייטער אַ טעות: די פריהערדיגע זענען טאַקע געווען רבנים; די איצטיגע אָבער זענען „מכות"...

אַ גערעטעניש אין די „מכות".

אַ ישוב'ניק און זיין זוהן האָבען אָפּגעריכט דעם סדר. אַז ס'איז געקומען צו די „עשר מכות", „דם, צפרדע", א.א.וו. האָט זיך דאָרט פערוואַלגערט אַ בלעטעל פון סליחות: „אשמנו, בגדנו, גזלנו", א.א.וו., האָבען זיי געזאָגט כסדר.

וואונדערט זיך דער זוהן און פרעגט:

— טאַטע, עפּים איז היינט פאַראַן מעהר „מכות", ווי פאַראַיאָהרען?

ענטפערט איהם דער טאַטע:

— פערשטעהסטו מיך, מיין זוהן, היינטיגעס יאָהר איז אַנ'„עובר"...

„סליחות" און „מכות".

אַ ישוב'ניק האָט געגעבען איינבינדען אַ הגדה. האָט דער איינבינדער, על פּי טעות, אַריינגעמישט אַ בלעטעל פון סליחות אין דעם ישוב'ניק'ס „הגדה", און אויפ'ן אָרט פון די „עשר מכות" איז אויסגעקומען: „אשמנו, בגדנו, גזלנו". עס איז געקומען צום סדר, האָט דער ישוב'ניק זיך אָפּגעשטעלט, נישט וויסענדיג וואָס צו טון. באַלד אָבער איז ער געפאַלען אויף אַ פּלאַן. קומענדיג צו די ווערטער אין „הגדה": „אלו הן עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים, ואלו הן: אשמנו, בגדנו, גזלנו, א.א.וו., האָט ער מיט איין האַנד געקלאַפּט זיך אין האַרצען און מיט דער צווייטער געטונקט אין כוס און אָפּגעגאָסען די „מכות"...

פאַרוואָס ער קלאַגט אין דער „הגדה".

אַ ישוב'ניק האָט אָפּגעריכט דעם סדר און ווי ס'איז געקומען צום פסוק פון דער הגדה: „ובני ישראל פרו וישרצו וירבו, ויעצמו במאוד מאוד", האָט ער זיך שטאַרק פונאַנדערגעוויינט. ביים טיש איז ביי איהם געזעסען אַ קלויזניק, וואָס ער האָט געבראַכט ערב פּסח פון שטאָט, ער זאָל איהם העלפען אָפּריכטען דעם סדר. דער קלויזניק איז נשתומם געוואָרען זעהענדיג, ווי דער ישוב'ניק האָט זיך פלוצלינג צויאָמערט. פרעגט ער איהם: „באַלעבאָס לעבען, וואָס איז איהר, וואָס וויינט איהר?"

— „ס'טייטש, ווי זאָל איך נישט וויינען — האָט געענטפערט דער ישוב'ניק — אַז דער סוף איז דאָך געווען „ותמלא הארץ אותם" — די ערד איז מיט זיי פול געוואָרען! זיי זענען אַלע אויסגעשטאָרבען!"

מכת-בנים

אַ בעל-עגלה האָט זיך געזעצט מיט זיין ווייב און גרויסע קלאַפּצעס צום סדר. פון „כבוד אב" האָבען די בנים ווייניג געהאַלטען. זיי פלעגען זייער טאַטען פאַר [illegible] די יאָהרען. דער בעל-עגלה אַליין האָט [illegible] אויף עברי, ווי אין פסוק שטעהט — „ותמכה בעברתו", עס איז געווען אַ מכה אין זיין עברי. די הגדה זיינע איז שוין געווען זעהר אַנ'אַלטע, זי האָט אויסגעדינט איהר צייט. אַ סך אותיות, וועלכע האָבען אַמאָל געשיינט און געגלאַנצט ביי די סדרים, זענען אַראָפּ פון פּנים — אַ גימל האָט אויסגעזעהען, ווי אַ נון; אַ כף — ווי אַ בית. די נקודות האָבען נאָך מעהר געליטען. זיי האָבען פערלוירען אינגאַנצען זייער אמת'ען פּרצוף: אַ „צירה" האָט אויסגעזעהען, ווי אַ „חיריק"; פון אַ „מלופם" איז געוואָרען אַ „שורק". און אַזאַ הגדה איז שווער זיך דורכצוקלייבען אַפילו פאַר לומדים, און בפרט נאָך פאַר אַ בעל-עגלה. פונקטעסטוועגען, ביז די „עשר מכות" האָט ער, ווי עס איז, „דורכגעבראָזעט"; ווי ער איז אָבער אַריינגעפאָהרען אין רעלסען מיטען הגדה און האָט אָנגעטראָפען אויפ'ן וועג די „עשר מכות", האָט ער גענומען פּלאָנטערען, ווי אַ בלינדער פערד, און אַנשטאָט צו זאָגען: „דם, צפרדע, כנים", האָט ער געזאָגט: „דם צפרדע, בנים"...

— טאַטע! — האָט איינער פון די [illegible]

(ענדע זייט 19)

ראַקעטען

אַ זאַמלונג קאַלאַמבורען

פון אַמיך (לאָדז)

דער הויפּט-אינטערעס פון יעדער פרוי איז: דער מאַן זאָל זיך מיט איהר — אינטערעסירען...

* * *

ס'איז אַ סך גלייכער, די שריפט זאָל נאָכלויפען דעם געדאַנק, איידער דער געדאַנק זאָל נאָכלויפען — דער שריפט...

* * *

פאַר דער חתונה האָט אַ פּאָרל ס'רוב ליב צוזאַמען זיך אונטערצוגעהן און שפּעטער הויבען זיי אָן ליב האָבען, איינער אָהן אַנדערען זיך צו — בעגעהן...

* * *

סעקוועסטראַטאָרען זענען מענשען, וואָס עקזיסטירען פון סוחרים'ס צושטערטע — עקזיסטענצען...

* * *

קיין שום יוד פערדינט נישט זיין געלד אַזוי כשר, ווי דער, וואָס געהט ערב-פּסח אַרום אויף די הייף — כלים כשר'ן..

* * *

אין אַמעריקאַ קומט אויס אויף פינף מענשען איין אויטאָ און ביי אונז קומט אויס, אַז פון איין אויטאָ זאָל אַ צעהנדליג מענשען — אומקומען...

* * *

פאַראַן מענשען וואָס זייער איינציגער ווונש איז, זיי זאָלען זייער גאַנץ לעבען קאָנען לעבען אַזוי, ווי זיי לעבען...

* * *

צו די פרוי טראָגט קורצע קליידער, אָדער לאַנגע, דאָס אָנטון דויערט תמיד ביי איהר — לאַנג..

* * *

ס'איז אַ סך גלייכער דער מענש זאָל אַליין זיין שטאַרק פערנומען, איידער עס זאָלען ביי איהם זיין שטאַרק פערנומען — די לונגען...

* * *

די פרוי זוכט נישט קיין קלוגען מאַן, ווייל זי האַלט, אַז גליקליכער קאָן זי זיין ביי אַ רייכען; דער מאַן זוכט נישט קיין קלוגע פרוי, ווייל ער האַלט, אַז אַזעלכע קאָן מען לגמרי נישט — געפינען...

דער גנב

(אַ חסידיש מעשה'לע לכבוד פּסח)

(פֿון די איבערגעבליבענע כתיבים)

פֿון

א. אייזענשלאָס

געקומען אַמאָל אַ ליטוואַק צום אַלטען ז"ל, אַז דער אַלטער זאָל איהם געבען פּרנסה.

— דו בזוסט דאָך אָבער נישט קיין מאמין, דו ווייסט דאָך אָבער נישט פֿאָל= גען, וואָס מ'וועט דיר זאָגען — האָט דער אַלטער צו איהם געזאָגט.

— אמת, רבי! איך בין טאַקע ביז איצט קיין מאמין נישט געווען — האָט דער ליטוואַק געענטפֿערט. צרות הפּרנסה מאַכען אָבער פֿאַר אַ מאמין אויך. איך בין געווען אַ יוד אַ בעל-הבית, אַ שעה= נער אָנגעזעהענער סוחר, בין איך אָבער אויף איינמאָל געוואָרען אַ יורד, געוואָ= רען אַן אביון, משפּחה און פֿריינד האָ= בען מיר איינמאָל אַרויסגעהאָלפֿען, אַ צווייט מאָל, אַ דריט מאָל, עס האָט אָבער אַלץ נישט געהאָלפֿען, איך קאָן זיך בשום אופֿן צו קיין שטיקעל פּרנסה נישט דערשלאָגען. היינט זעה איך דאָך, אַז עס איז דאָ אַ השגחה פּרטית.. אַז אַ יוד מוז זיין אַ מאמין... און ווי באַלד שוין יאָ אַ מאמין — האָט דער ליטוואַק ווייטער געזאָגט, מוז מען דאָך שוין אויך זיין אַ מאמין אין אַ רבי'ן, אין צדיק= הדור! און איך שווער אייך, רבי, אַז איך וועל אייך אַלץ פֿאָלגען, איך וועל אַלץ טון, וואָס נור איהר וועט מיך הייי= סען!...

הערען חסידים און גאַפֿען, אַ ליטוואַק זאָל אַזוי רעדען!...

— זייט דאָ — האָט דער אַלטער צו איהם געזאָגט, נאָכדעם, ווי ער האָט איהם אויסגעהערט, דאָס ער= שטע שטיקעל פּרנסה, וואָס עס וועט זיך מיר מאַכען וועל איך דיך האָבען אין זי= נען...

זיצט דער ליטוואַק אַ טאָג, צוויי, דריי, אַ וואָך, צוויי וואָכען, און מ'הערט נישט און מ'זעהט נישט ווערט ער אומגעדול= דיג. פֿאַרט אַ ליטוואַק! איז ער זיך מיישב, ער וועט דעם רבי'ן דערמאָנען, כ'ווייס? — אפֿשר האָט ער אין איהם פֿערגעסען...

און כך הוה, שבת צו נאַכטס, נאָך דער הבדלה, איז ער צוגעגאַנגען צום אַלטען ז"ל און געזאָגט:

— רבי! שוין באַלד דריי וואָכען ווי איך זיץ דאָ. [illegible] אָבער איך האָב דאָך אין דער היים אַ ווייב מיט קינדער!...

רופֿט דער אַלטער ז"ל אַריין דעם גבאי, און הייסט איהם געבען דעם ליט= וואַק דריי רובעל, ער זאָל אהיימשיקען זיין ווייב און קינדער, און איהם אַליין הייסט ער ווייטער בלייבען, זאָגענדיג דערביי מיט אַ שמייכעל: אַ פּנים, אַז מ'האָט דיך "אויבען" נישט אַזוי ליב, ווען מען שיקט מיר גאָרנישט צו פֿאַר דיר...

געדויערט עס ווידער אַ פּאָר טאָג, אַ וואָך, צוויי, און געוועזען איז עס פֿאַר פּסח. דער ליטוואַק האָט זיך שוין אינ= גאַנצען מיאש געווען, וואָס וועט ער דאָ אויסזיצען? ער זעהט דאָך שוין גוט, אַז ער זיצט דאָ גאַניץ בחנם, בעסער וועט ער אַהיימפֿאָהרען פֿאַר יום-טוב איז, ער וועט אין דער היים זיכער קאָנען פֿער= דינען נאָך אויף יום-טוב... אַ שאַד נאָר, וואָס עס איז פֿרייטאָג, ווען נישט וואָלט ער טאַקע שוין געפֿאָהרען, אַזוי מוז ער אָבער שוין בלייבען ביז איבער שבת...

מוצאי שבת, תיכף נאָך מעריב, האָט דער אַלטער פּלוצלינג אַ פֿרעג געטאָן דעם ליטוואַק:

— דו בזוסט, דאַכט זיך, פֿון קאַר= טשין — הא?...

— יאָ, רבי! איך בין פֿון קאַרטשין — האָט דער ליטוואַק געענטפֿערט.

— פֿאָהר זשע תיכף ומיד אַהיים — האָט דער אַלטער ז"ל צו איהם געזאָגט — און דאָ האָסטו מיט מיין שליסעל, און גלייך מאָרגען ביינאַכט זאָלסטו די אַרויסגעהן אויפ'ן מאַרק, אַנהויבענדיג פֿון רעכטס זאָלסטו די יעדעס געוועלב אויפשליסען און אַרויסנעמען פֿון יעדען געוועלב אַ זעקסער.. און דאָס איבריגע וועסטו שוין דאַרטען זעהען!

דער ליטוואַק האָט געוואָלט עפּיס אָנ= הויבען פֿרעגען. היתכן? ווערען גאָר אַ גנב?!... דער אַלטער ז"ל האָט איהם אָבער נישט געלאָזט.

— פֿרעג נישט קיין קשיות — האָט ער אויף איהם אָנגעשריגען, נאָר טו, וואָס מען הייסט דיר!...

דער ליטוואַק האָט זיך געזעגענט, גע= נומען צו זיך דעם שליסעל, און איז אַהיימגעפֿאָהרען.

גלייך צומאָרגענס צוועלף אַ זייגער ביי נאַכט איז ער אַרוים אויפ'ן מאַרק. פֿרי= הער האָט ער זיך אַרומגעקוקט, צי עס זעהט נישט ווער. עס איז אָבער קיין לעבעדיגער נפֿש נישט געווען אויפ'ן גאַנ= צען מאַרק ער האָט אַרויסגענומען דעם שליסעל און אָנגעהויבען צו עפֿענען די געוועלבער... צו יעדען געוועלב האָט דער שליסעל געפּאַסט. און מעהר ווי אַ זעק= סער — ווי דער אַלטער ז"ל האָט איהם געהייסען, האָט ער נישט גענומען...

און דער זעלבער נאַכט האָט דער פּריץ פֿון קאַרטשין בשום אופֿן נישט גע= קאָנט איינשלאָפֿען. זעהר שלעכטע און בייזע חלומות, אַז מען וויל איהם סמ'ען, שיסען, הענגען, האָבען איהם געהאַלטען אין איין פּייניגען, און נישט קאָנענדיג איינליגען אויפ'ן געלעגער, איז ער אַראָפּ פֿון בעט, זיך אָנגעטון אין אַנדערע מלבושים, כדי מען זאָל איהם נישט דער= קענען, און איז אַרוים אויפ'ן גאַס.

די נאַכט איז געווען אַ וואַרימע, אַ קיהל מחיה'דיג ווינטעל האָט געבלאָזען אַקעגען. און דער פּריץ איז עפּיס ווי אויפֿגעפֿרישט געוואָרען. ער האָט זיך אַזוי אַריינשפּאַצירט אין שטעטעל אַריין. עפּיס האָט ער אַליין גיט געוואוסט, וואָס עס ציהט איהם אַזוי צום שטעטעל.. און אַריינקומענדיג אין מיטען מאַרק, איז ער זעהר פֿערוואונדערט געוואָרען, זעהענ= דיג, ווי איינער געהט אַרום און עפֿענט כסדר געוועלב נאָך געוועלב...

— ערשט איצט פֿערשטעה איך שוין — האָט דער פּריץ ביי זיך געטראַכט, — פֿאַרוואָס איך האָב נישט געקאָנט איינ= ליגען אין בעט. בעשערט געווען אָפּצו= ראַטעווען מיינע אָרימע קרעמער פֿון אַ געפֿעהרליכען גנב! ווען איך קום אַזוי נישט אָן, וואָלט ער זיכער אַלע קראָמען אויסגעליידיגט...

נישט וועלענדיג אָבער מאַכען קיין רעש, כדי דער "גנב" זאָל נישט אַנט= לויפֿען, האָט ער בעשלאָסען זיך אַליין אויך צו פֿערשטעלען פֿאַר אַ גנב, וואָס אַזוי אַרום וועט איהם גיכער געלונגען איהם צו כאַפּען... ער האָט דעריבער אָפּגעוואַרט, ווען ער איז אַריין אין אַ גע= וועלב און זיך אַוועקגעשטעלט ביים גע= וועלב וואַרטען ביז ער וועט אַרויסגעהן..

— אַ גוטען אָוונט דיר, קאַמעראַד! — האָט דער פּריץ געזאָגט צום ליטוואַק, — בעת יענער איז אַרוים פֿון געוועלב, — דו אַרביימסט דאָס זעהר געשיקט, ערשט די רגע בזוסטו אַריין און שוין בזוסטו צו= ריק... מיט אַזעלכע קאַמעראַדען האָב איך גערן צו אַרבייטען... פֿון איצט אָן אַרבייטען מיר בשותפֿות!...

— דו האָסט אַ גרויסען טעות, ברו= דער! — האָט דער ליטוואַק איהם גע= ענטפֿערט, ווען דו מיינסט, אַז איך בין אַ גנב!..

וואָס זשע דען געהסטו איבער די קראָמען — האָט דער פּריץ געלאַכט.

— דאָס איז אַ סגולה פֿון אַ רבי'ן! — האָט דער ליטוואַק ווייטער געזאָגט — ווען איך וואָלט געוואָלט גנב'ענען, וואָלט איך טאַקע געקאָנט גנב'ענען אויך. איך געהם אָבער נאָר פֿון יעדער קראָם אַ זעקסער... וואָס דערפֿון וועט ווערען, ווייס איך נאָך אַליין אויך נישט. אַזוי האָט דער רבי געהייסען...

— דאָס ווילסטו מיר אַ פּנים פֿאַר= רעדען די ציין מיט דיינע בבא-מעשיות — האָט דער פּריץ צו איהם געזאָגט — אָבער איך וועל מיך נישט לאָזען.. דו הערסט! מיר אַרבייטען פֿון איצט אָן בשותפֿות...

— זיי נישט קיין שוטה! — האָט דער ליטוואַק איהם געענטפֿערט. איך זאָג דיר נאָך אַמאָל, אַז איך בין קיין גנב נישט. איך בין אַ געוועזענער סוחר. דער נאָמען לייבל ראָזענצווייג איז דעם גאַנ= צען שטעטעל גוט בעקאַנט. איך בין אָבער געבליבען אָהן פּרנסה, און בין געווען ביים רבי'ן. האָט דער רבי מיך געהייסען פּלוצלינג אַהיימפֿאָה= רען. מיר געגעבען זיין שליסעל, אַז איך זאָל היינט ביינאַכט עפֿענען די געוועל= בער און אַרויסנעמען פֿון יעדען געוועלב אַ זעקסער.. און אַזוי טו איך. און ווען דו הרג'עסט מיך אַפֿילו דאָ צום טויט, נעהם איך אויך נישט מעהר!...

דער פּריץ איז געבליבען צומוישט. דעם נאָמען לייבעלע ראָזענצווייג האָט ער גוט געקענט. ער האָט אַליין מיט איהם געהאַנדעלט עטליכע מאָל. נאָר מיינענ= דיג, אַז ער האָט דאָ צו טון מיט אַ גע= שיקטען גנב, וועלכער גיט זיך אויס פֿאַר דעם נאָמען און דערצעהלט איהם יוֹקס= טרא אַזאַ בבא-מעשה, כדי צו קאָנען פֿון איהם גיכער פּטור ווערען, איז ער גע= פֿאַלען אויף אַן אַנדערער המצאה, ווי אַזוי איהם צו כאַפּען און אין דער קליאַטקע אַריין, און אָנגעהויבען מיט איהם איינ= טענה'ן:

— אויב אַזוי, האָט דיין רבי זיכער נישט געמיינט דעם זעקסער, נאָר דאָס געשעפֿט, וואָס איך וויל דיר איצט אָנ= שלאָגען. הער אוים ברודער — האָט ער צו איהם ווייטער געזאָגט. — דעם אמת געזאָגט, בין איך אויך נישט קיין גנב... איך בין נאָר אַ דינער ביים פּריץ, און איך האָב אַ נאָכגעמאַכטען שליסעל צום פּריץ'עס קאַסע. דער פּריץ איז היינט נישטאָ אין דער היים, ער קומט ערשט מאָרגען אין דער פֿריה, אַליין האָב איך מורא צו מאַכען דאָס שטיקעל עסק.. קום מיט. איך וועל דיך אַריינפֿיהרען דורך אַ הינטער-טיר צום פּריץ אין שטוב און איך וועל שטעהן אין דרויסען אויף "שמירה"... אין דער קאַסע געפֿינט זיך זעהר פֿיל געלד, אַזוי אַז די קאָנסט צו= ריק ווערען דער זעלבער לייבעלע ראָזענ= צווייג, ווי די בזוסט געווען...

— די דאַרפֿסט דאָך פֿערשטעהן, — האָט דער פּריץ צו איהם ווייטער געזאָגט — אַז פֿון דעם זעקסער ווערסטו גאָרניט

(ענדע זייט 16)

באַסטאָן,

די 100-פּראָצענטיגע אַמעריקאַנער שטאָט

(רייזע-נאָטיצען פֿון אַמעריקאַ)

פֿון

מאַרק ראָזומני

און דער אַזוי-גערופֿענער פּראָווינץ ניו-ענגלאַנד, און די סטייטען מאַסאַטש= וזעטס, מעין, ניו-האַמפּשיר, קאָנעקטי= קוט — זענען די מענשען געבליבען פּונקט אַזוי, ווי זיי זענען געווען מיט הונדערטער יאָהרען צוריק. זיי זענען נישט מיטגעגאַנגען מיט דער צייט. זיי זענען פֿערקאָנסערווירט געוואָרען. דאָר= טען, אין יענע סטייטען, האָבען זיך אָפּ= געשפּילט די הויפּט-געשעהענישען פֿון דער אַמעריקאַנער געשיכטע, דאָרט זע= נען פֿאָרגעקומען די מלחמות פֿאַר דער בעפֿרייאונג פֿון אַמעריקאַ פֿון דער ענג= לישער ממשלה, דאָרט איז געלייגט גע= וואָרען דער גרונדשטיין פֿון דעם מעכטי= גען בנין, פֿון די פֿעראייניגטע שטאַטען. און יענע סטייטען — דאָס איז די אמת'ע אַמעריקאַ. ווען מען וויל שטודי= רען אַמעריקאַ, ווען מען וויל זעהען אמת'ען אַמעריקאַנער לעבענס-שטייגער, — מוז מען פֿאָהרען אַהין.

באַסטאָן, אין סטייט מאַסאַטשוזעטס, איז איינע פֿון די גרעסטע שטעט אין אַמעריקאַ. עס איז אַ שטיק געשיכטע. אַז מען געהט איבער די שמאָלע נעדריגהעטע געסלעך פֿון דער שטאָט, די געסלעך, וואָס די ערשטע גרונדער פֿון דער שטאָט די פּוריטאַנער, האָבען אויסגעלייגט אויף צו פֿיהרען די קיה אויף דער פּאַשע, און מען בעקוקט די אַלטע, פֿינסטערע בנ= ינים, וואָס שטעהען צוזאַמענגעקוילט אין די געסלעך, אָהן אַ סדר און אָהן אַ סיסטעם, בעקענט מען זיך מיט אַ שטיק אַמעריקאַנער געשיכטע. מיט יעדען הויז איז פֿערבונדען עפּיס אַ היסטאָרישע גע= שעהעניש, יעדעס געסעל דערצעהלט וועגען עפּיס אַ העלדישקייט פֿון פֿערגאַנ= גענע צייטען. די הייזער זענען אָדער דריי-, פֿיר-שטאָקיגע מויערען, הויכ'דיגע, מיט קליינינקע פֿענסטערלעך, זעהען אוים ווי טורמעס, אָדער קליינינקע הילצערנע הייזלעך, וואָס האָבען שוין פֿון אַלטקייט פֿערלוירען זייער קאָליר און זיי ער פּנים. מען קאָן זיך פֿאָרשטעלען די האַרץ-עסענויש פֿון די ביזנעס-לייט, וואָס אַט די אַלטע בנינים האָבען זיך אויסגע= קליבען זייער אָרט דווקא אין דעם לעבע= דיגען האַנדעלס- און מאַרק-צענטער פֿון דער שטאָט. אין איין מעת-לעת וואָלט מען אַט די גאַנצע "היסטאָריע" אַראָפּ= געטראָגען, מען וואָלט קיין זכר דערפֿון נישט איבערגעלאָזען, און אויף דעם אָרט אויסגעבויט וואָלקען-קראַצער. אַזוי ווי עס פּאַסט זיך אין אַ לעבעדישער שטאָט אין אַמעריקאַ. לאָזט דאָס אָבער נישט צו די רעגירונג. זי האַלט דעם היסטאָ= רישען טייל פֿון באַסטאָן, ווי אַ לעבעדי= גען מוזעאום, און די ביזנעסלייט מוזען זיך נעביך ווערגען און שטיקען אין די איינגעגע ד' אמות פֿון היסטאָריע.

און אַט אין דעם היסטאָרישען טייל, צווישען די פֿינסטערע, פֿערדוי= לערטע און פֿערפֿוילערטע בנינים און אין די שמאָלינקע געסעלעך, פֿילדערט טאָג און נאַכט דער האַנדעל און וואַנ= דעל. עס הוזשען אוטאָמאָבילען, וואָס קאָנען מיט גרוים שווערינקייט זיך בעווענגען איבער די שמאָלע, נעדריגע גע= סעלעך. עס קלאַפּען מיט די קאָפּיטעס מאָוים'דיג גרויסע און גראָבע פֿערד, וואָס זענען צו צוויי איינגעשפּאַנט אין קאָלאָסאַלע פֿורגאָנען, מענשען לויפֿען איבער די געסלעך פֿערשמאַיעט און פֿעראַרבייטען און די קעפּ פֿערדרישע מיסט, און פֿערהוליגערטע. פֿער'חליש'טע, און אָפּגעריסענע טרעמפּס (בראָדיאַגעס) דרעהען זיך אַרום איבער די ווינקלען נאַכען און קלייבען אויף דעם שפּיי-אָפּ= פֿאַל, וואָס פֿערוואַלגערט זיך אויפ'ן ברוק און אין די מיסט-קאַסטענס.

אַ סך נערווליך זענען פֿאַרהאַן אין שטאָט. און אַלע זענען זיי היסטאָרישע. אָבער מעהר פֿון אַלע נערווליך דאַכט מען אין באַסטאָן פֿון דעם "באַנקערס הויל" — אַ נערטעלע אויף אַ בערגעל, וואָס געפֿינט זיך אויף אַ גרויסען פּלאַץ. דער פּלאַץ איז אַ רוים און אַ קרייז, אַרומגעבויט מיט קליינע הילצערנע הייז= לעך, אַלטע — קוים וואָס זיי האַלטען זיך. אין זיי האָבען געוואוינט עפּים היס= טאָרישע פּערזענליכקייטען און אויף דעם פּלאַץ איז פֿאָרגעקומען עפּים אַ היסטאָ= רישער געשלעג און רעכטס מיטען גאָרטען שטעהט אַ הויכער שמאָלער מאָ= נומענט, וואָס איז אויסגעהוילט פֿון אַי= געוועניג און וואָס אַ געדרייט טרעפּעל, וואָס פֿערמאָגט איבער 300 שטאַפּלען פֿיהרט אַרויף גאָר אויבען. די האָרמאָ= טען, וואָס שטעהען אויבען פֿון אויך אייך מוהל, אָבער פֿון די פֿענסטערלעך עפֿענט זיך אַ הערליכע בליק איבער דער גאַנ= צער שטאָט און מען זעהט נאָך ווייט= ווייט אַוועק. מען זעהט די שטאָט, ווי פֿון דריי זייטען שווענקט איהר אַרום דער ים, מען זעהט די סך פֿאַבריקען, די ראַ= כען, די פּאַרקען, די וואָלקען-קראַצערס. מען זעהט ווי די שטאָט איז געבויט אויפ'ן אייראָפּעאישען שטייגער ווייל די ערשטע בויער איהרע זענען דאָך אַראָפּ= געקומענע פֿון אייראָפּאַ. איהרע גאַסען געדענען זיך פֿונאַנדער ראַדיומעסיג, און דאָס בילד פֿון אויבען דערמאָנט אַ ביי= סעל מאָסקווא — אויך די גאַסען פֿון באַסטאָן זענען אַזוי פֿערפּלאָנטערט און פֿערשלונגען איינס אין דאָס אַנדערע.

אַרויפֿצוגעהן אויפ'ן שפּיץ פֿון באַנ= קערס הויל און אַראָפּצוגעהן פֿון דאָרט איז אַ פֿיינע גימנאַסטיק, און דער שוויי= צער האָט אונז טאַקע דערצעהלט, אַז עטליכע מענשען זענען פֿאַרהאַן, וואָס קומען שוין יאָהרען-לאַנג יעדען טאָג אַהין, כדי אַרויפֿצוגעהן און אַראָפּצוגעהן די טרעפּ. דאָס זענען אַלץ מענשען פֿון "זויך-פּראָפֿעסיעס". אין זיי טוען דאָס לשם קערפּערליכע איבונג. אָבער מיר דאַכט זיך, אַז דאָס זענען נישט קיין פּשוט'ע ספּאָרטס-לייט, נאָר אויך ליב= האָבער פֿון היסטאָריע. ווייל אָנט — צו וואָס דאַרפֿען זיי דווקא זיך דרעהען אי= בער'ן שמאָלען, אומענדליכען טרעפּעל אין דער פֿערטונקעלטער, פֿינסטערער שטיינ-מצבה אין דער צייט, וואָס אין באַסטאָן זענען דאָ פֿיינע ערטער, וואו צו שפּאַצירען אונטער דער לופֿטונגער זון?

אונטער דער ליכטיגער זון. אָבער דאָס רעדט זיך נאָר. עס איז אַ "פֿאַסאָן דע פּאַרלע". עפּיס דאַכט זיך, אַז די באַס= טאָנער זון שיינט נישט אַזוי ליכטיג ווי אַנדערשוואו. אפֿשר מאַכען דאָס די סך חושכ'דיגע הייזער, וואָס זעהען אוים ווי שפּייכלערים, און וואָס וואַרפֿען אַרויף אַ מרה-שחורה אויף דער שטאָט? אפֿילו אויף די שענסטע גאַסען, ווייל עס טרעפֿט זיך אויף יעדען טריט, אַז אויף אַ מאָ= דערנער פֿיינער גאַס שפּריינט מיטאַמאָל אוים די פֿליגלען אַ פֿינסטערער, נודנער בנין, וואָס שלינגט ממש איין אַלע זון= שטראַהלען, פֿערדרייט זיי און וואַרפֿט זיי אַרוים אין פֿאָרם פֿון געדיכטע שאָטענס, וואָס שפּרייטען זיך ווייט און ברייט אַרום איהם.

און אויך די באַסטאָנער מענשען שטעהען נישט אָפּ פֿון זייער שטאָט. זיי זענען אויך, צום גרעסטען טייל, מרה= שחורה'דיג פֿערשלייערט. פֿערגעפּעלט, אַנגעצויגען, און אין די פֿינסטערע אָדער ביי די טירען פֿון די אַלטע היסטאָרישע הייזער זעהט מען אָפֿטמאָל געשמאַלטענע פֿון מענשען, וואָס עס דאַכט זיך, אַז זיי זענען אויך אַזוי אַלט, אַזוי אונטעטיגע= ליך און אַזוי שטייף. דערפֿאַר ווייס יע= דער באַסטאָנער זעהר גוט די געשיכטע פֿון זיין שטאָט. אַלע — אַלט און יונג— לעבען מיט'ן זכות פֿון דער פֿערגאַנגענ= הייט פֿון באַסטאָן, יעדער מענש, פּונקט אַזוי. ווי יעדער בנין, האָט עפּים צו דער= צעהלען און עס איז כאַראַקטעריסטיש פֿאַר באַסטאָן, אַז ווען איהר געהט אַרוים פֿון עפּים אַ היסטאָרישען בנין, לויפֿט אייך גלייך אַנטקעגען אַ יונגעל און — צו איהר רעגט, צו איהר פֿרעגט נישט — הויבט ער אייך אָן באַריכטות צו דער= צעהלען די גאַנצע געשיכטע פֿון דעם אָרט, וואו איהר זייט אַקאָרשט געווען. און וואָס פֿאַר אַ ראָלע ער האָט געשפּילט אין דער פֿערגאַנגענהייט פֿון אַמעריקאַ.

יאָ, אַן'אָנגעטמיטליכע, טרויעריגע שטאָט איז באַסטאָן. זי איז אַפֿילו זעהר גרוים און רוישיג. אָבער אויף איהרע גאַסען און אין איהרע הייזער לעבט אַ פֿערוועלקערטער געשפּענסט און פֿער= פֿאָלגט אייך אָהן אויפֿהער. דעריבער האָב איך זיך זעהר געפֿרעהט, ווען איך האָב זיך אַריינגעזעצט אין שיף און נאָך 15 שעה פֿאָהרען מאַזשע-ברעג האָב איך פֿוגדאָמענט דערזעהען דעם פֿאַנטאַסטי= שען וואָלקען-קראַצער-גערטעל פֿון דער כשוּפֿ'דיגער ניו-יאָרק, פֿון דער וואונ= דערליכער קאָסמאָפּאָליטישער שטאָט, נאָך וועלכער איך האָב שטאַרק געבענקט אַרומפֿאָהרענדיג איבער דער לאַנגווייליגער, היסטאָרישער און עלט-אַמעריקאַ= נישער ניי-ענגלאַנד.

—:0:—

דער הויט-קאַטאַר

די פֿערשפּרייטעסטע הויט-קראַנקהייט (עגזעמע)

(מעדיצינישער אַרטיקעל)

פֿון

ד"ר ה. רוזשאַנער (לאָדז)

— הער דאָקטאָר, איך האָב בעקומען אַ שטיקעל עגזעמע! — דאָס איז דער ערשטער ברוך-הבא כמעט פֿון יעדען הויט-קראַנקען, וואָס טרעט איבער די שוועל פֿון אונזער קאַבינעט.

צי איז עגזעמע אין אמת'ען אַזאַ שטאַרק-פֿערשפּרייטע הויט-קראַנק= הייט?

כאָטש עגזעמע איז זעהר פֿערשפּרייט, איז דאָך נישט אַלץ, וואָס ווערט גע= קרוינט מיט'ן דאָזיגען נאָמען, פֿאַקטיש אַן'עגזעמע, ווייל נישט נאָר דאָס פּובלי= קום, נאָר אָפֿטמאָל אויך דאָקטוירים, קלעבען צו דעם עטיקעט "עגזעמע", אין יעדען פֿאַל, ווען מען קאָן נישט געפֿינען די ריכטיגע בעצייכנונג. די פֿערשידענע אַרטיגסטע אויסשיטען אויף דער הויט, אונאָפּהענגיג פֿון אויסזעהן, פֿערשפּריי= טונג און דויער — אַלץ איז עגזעמע, לויט דער השגה פֿון בריימען עולם.

דאָס אינטערעסאַנטעסטע דערביי איז, וואָס טראָץ דער גאַנצער פֿערשפּרייטונג און, נישט קוקענדיג, וואָס זי פֿערנעהמט בלי ספֿק דעם ערשטען אָרט צווישען אַלע הויט-קראַנקהייטען, זענען אָבער פֿאַרהאַן ערנסטער חלוקי-דעות צווישען די בערוהמטעסטע דערמאַטאָלאָגען וועגען דעם מהות פֿון דער קראַנקהייט. עד היום זענען זיי נאָך נישט געקומען צו איין הסכם אין דער פֿראַגע, וואָס דאָס איז אַזוינס עגזעמע, ווערט נאָך פֿערשי= דענאַרטיג אויסגעטייטשט. אָהן אַ צאָהל ווערק בעהאַנדלען די דאָזיגע פֿראַגע, פֿערשידענע טעאָריעס זענען געוואָרען אויפֿגעבויט. פֿון אָט דעם כאַאָס אין פֿערוויקעלטע דיסקוסיעס קאָן מען דאָך אַרויסבעקומען אויף דער טאָג-ליכט אַ גע= וויסע כאַראַקטעריסטיק פֿון דער דאָזי= גער קראַנקהייט:

עגזעמע איז פּשוט אַ קאַטאַר פֿון דער הויט. מיר ווייסען אַלע, וואָס דאָס איז אַזוינס קאַטאַר: עס רינט פֿון דער נאָז, עס איז שווער צו אָטעמען, אויף דער שליים-הויט פֿון דער נאָז פֿאָרמירען זיך קראָסטקעס. נאָר וואָס איז דאָס פֿאַר אַ מין פֿערזעהעניש אַ קאַטאַר פֿון דער הויט? — אויב מיר זאָלען אָבער גענוי בעטראַכטען די ערשיינונגען ביי עגזעמע, וועלען מיר געפֿינען אַ סך געמיינזאַמע סימנים פֿון אַ קאַטאַר. אויך דאָ ווערט די הויט אָנגעשוואָלען און רויט, אויך דאָ בעווייזען זיך קליינע בלעזלעך, וועל= כע געבען אַרוים נאָכ'ן אויפֿפּלאַצען אַ מין פֿליסיגקייט (נאַסע עגזעמע), וועלכע ווערט פֿערטרוקענט און בילדעט קראָס= קעס; סווענדזישען און ברענען בעגלייי= טען זעהר אָפֿט די דאָזיגע ערשיינונגען.

מיר ווייסען שוין, בכן, וואָס דאָס איז אַזוינס עגזעמע פֿון אַנאַטאָמישען שטאַנדפּונקט. עס פֿערבלייבט אָבער די פֿראַגע: וואָס איז דאָס פֿאַר אַ קראַנק= הייט לויט איהר אָפּשטאַמונג?

אונטער דער ווירקונג פֿון סיבות, וואָס ליגען מחוץ דעם אָרגאַניזם, אָדער וואָס געפֿינען זיך אינעווייניג אין אָרגאַניזם ביי געוויסע פּערזאָנען, וואָס בעזיצען אַ נייגונג צו עגזעמע-אויסשיטען (עגזעמע= דיאַטען) טרעטען אַרוים קרענקליכע ענ= דערונגען אויף דער הויט, וואָס שטעלען מיט זיך פֿאָר די עגזעמע.

אַלס אויסערליכע סיבה קאָן דינען פֿאַר אַ ביישפּיל די האַנד-עגזעמע, וואָס מיר טרעפֿען אָפֿט ביי וועשערינס: זייף, זאָדע, וואַסער — זענען די אויסערליכע סיבות, וועלכע שפּילען די ראָל פֿון הויט-בעשעדיגער. אָבער נישט אַלע וועשערינס ליידען אויף דער דאָזיגער קראַנקהייט. מען מוז בעזיצען געוויסע נייגונג, אַ גע= וויסע ריינצונג פֿון דער הויט, וואָס דער גרייכט אַזאַ הויכע שטופֿע, אַז אין גע= וויסע פֿאַלען געניגט אַ צופֿעליגע בעריה= רונג מיט די איבענדערמאָנטע מאַטער= יעס, כדי אַרויסצורופֿען די קראַנקהייט. אויף דעם זעלבען אופֿן ערקלערט זיך די עגזעמע ביי בעקערס (ווירקונג פֿון היץ און טייג), ביי פּאָלירער-אַרבייטער (כע= מישע שטאָפֿען און טערפּענטין) א א.וו. דאָס זענען אַלץ פֿאַקטען, מעהר, אָדער ווענינער בעקאַנטע.

וועגען אַ גאַנץ אויסערלישען פֿאַל פֿון האַנד-עגזעמע דערצעהלט פּראָפֿעסאָר ראָטמאַן פֿון בודאַפּעסט: אין דער דאָר= טיגער אוניווערזיטעטס-קליניק איז גע= קומען אַ טראַמוויי-קאָנדוקטאָר, וואָס פֿלעגט בעקומען מעטאַל-געלד פֿאַר די פֿערקויפֿטע בילעטען. עס האָט זיך ביי איהם בעוויזען אויף דער האַנט אַ האַרט= נעקיגע פֿאָרם פֿון עגזעמע, וועלכע איז נישט פֿערשוואונדען אין משך פֿון זעקס חדשים, טראָץ אַלע מיטלען. פּראָפֿ. ראָטמאַן האָט פֿעסטגעשטעלט, אַז דער דאָזיגער בעאַמטער האָט געהאַט אַ ספּע= ציעל עמפּפֿינדליכע הויט בנוגע מעטאַל= זאַלצען און די מינימאַלסטע קוואַנטומס, וואָס מען קאָן זיך נור פֿאָרשטעלען. קוי= פּערנע, ווי אויך זילבערנע מטבעות, קוי= מענדיג אין בעריהרונג מיט דער האַנד= הויט פֿון דאָזיגען פּאַציענט, פֿלעגען שאַ= פֿען כעמישע-פֿערבינדונגען, וואָס האָבען טאַקע אַרויסגערופֿען די עגזעמע. — אַנ= שטאָט זאַלבען האָט דער דערמאַנטער פּראָפֿעסאָר גערעכטען צו וועקסלען די פּראָפֿעסיע — און אין 4 וואָכען אַרום איז דער קראַנקער פֿולשטענדיג געזונד געוואָרען.

אַ העלבסט אינטערעסאַנטער פֿאַל האָט פּאַסירט בעת דער מלחמה. אַ פֿערמעגענ= ליכער סוחר האָט בשום אופֿן נישט גע= קאָנט פּטור ווערען פֿון אַן'עגזעמע אויפ'ן דיקען פֿלייש פֿון פֿוס. די גרעסטע דאָק= טוירים און די פֿערשידענסטע מיטלען האָבען נישט געהאָלפֿען. ערשט אין ברעסלוי האָט אַ געוויסער פּראָפֿעסאָר איינגעפֿינען, אַז די דאָזיגע האַרטנעקיגע עגזעמע איז אַרויסגערופֿען געוואָרען דורך.. זאַפּאַלקעס, וואָס דער פּאַציענט פֿלעגט טראָגען אין דער הויזען-קעשענע. דער שוועבעל איז בעשטאַנען פֿון אַזאַ מישונג פֿון ערזאַץ-מאַטעריאַלען, וואָס האָבען דורך דער סחורה אַדורך כסדר געווירקט אויף דער פֿוס-הויט פֿון דאָזי= גען מאַן, צוליב וואָס קיין שום מיטעל האָט נישט געקאָנט העלפֿען. פֿערשטעהט זיך, אַז נאָכ'ן בעזייטיגען די זאַפּאַלקעס, איז דער פּאַציענט פֿולשטענדיג געהיילט געוואָרען. דעם דאָזיגען טיפּ האָבען די דייטשען אָנגערופֿען "שטרייכהאָלץ-עג= זעמע".

די דאָזיגע פֿאַלען זענען נישט נאָר אינטערעסאַנט אַלס זעלטענע, נאָר זיי כאַראַקטעריזירען, ווי מינימאַלע סכומים פֿון געוויסע שטאָפֿען רופֿען אַרוים עג= זעמע ביי געוויסע מענשען.

ביז יעצט האָבען מיר בעריהרט עטלי= כע מינים עגזעמעס, וואָס ווערען אַרוים= גערופֿען דורך אויסערליכע סיבות. מען דאַרף אָבער נישט פֿערגעסען, אַז ביי דער דאָזיגער קראַנקהייט האָבען אויך אינערליכע אורזאַכען אַ גרויסע בעדייי= טונג. פֿראַנצויזען האַלטען, אַז דער גרעס= מעהר טייל עגזעמע-פֿאָרמען איז נישט מעהר, ווי אַן'אויסדרוק פֿון אַ נישט-נאָר= מאַלען, צו פּאַטאָלאָגישען שטאָף-וועקסעל, וואָס עס שטעלט מיט זיך פֿאָר דער אַזוי גערופֿענער מאָדערנער אַרטריטיזם. — אָבער נישט בלויז אַרטריטיזם, אויך אַנדערע אינערליכע קראַנקהייטען, ווי צוקער-קראַנקהייטען, בלוט-אָרומקייט און פֿעטלייביגקייט, ווירקען אַלס די= רעקטע סיבות פֿון עגזעמע, אָדער זיי פֿערקלענערן די ווידערשטאַנד-פֿעהיגקייט פֿון'ם קערפּער נעגען עגזעמע. אויך שוואַנגערשאַפֿט גילט אַלס אָפֿטע בעגליי= טערין ביי דער דאָזיגער קראַנקהייט.

פּראָפֿ. העבּרא דערצעהלט וועגען מעה= רערע פֿאַלען, ווי פֿרויען האָבען בשעת יעדער שוואַנגערשאַפֿט בעקומען רעגעל= מעסיג צו דער זעלבער צייט עגזעמע= אויסשיטען. אויף אַזאַ אופֿן, אַז דאָס בעווייזען זיך פֿון עגזעמע איז שפּעטער ביי זיי געווען דער אָנזאָגער פֿון... שוואַנ= גערשאַפֿט.

פֿון דעם אַלעם איז לייכט אַרויסצו= דרינגען, אַז אויב מען וויל אַן'עגזעמע גרינדליך אויסהיילען, מוז מען קודם כל פֿעסטשטעלען די סיבה פֿון דער קראַנק= הייט.

איך דערמאָן זיך איצט אָן אַ פֿאַל, ווען אַ געוויסע פּאַציענטקע איז, אַ שטאַרק אויפֿגערעגטע, געקומען צו מיר זיך בעראָטען וועגען אַן'עגזעמע אויפ'ן פּנים און אויף די הענד. מיט אַ געוויי= נער שטים דערצעהלט זי, ווי די פֿערשי= דענסטע מאַסטיכען, קאָמפּרעסען, ווי אַ שטרענגע דיעטע — אַלץ, וואָס די דאָק= טוירים האָבען איהר פֿעראָרדענט, האָט זי פּונקטליך אָפּגעהיטען — די עגזעמע איז אָבער דאָך נישט פֿערשוואונדען.

דער צופֿאַל האָט געוואָלט, אַז פּונקט מיט אַ פּאָר טעג פֿריהער האָב איך גע= לעזען וועגען דער ווירקונג פֿון בלימעל "פּרימולקא" אויף נישט-בעדעקטע טיי= לען פֿון קערפּער. איך האָב אַרויסבעקו= מען, אַז אין דער זעלבער צייט האָט זי בעקומען אַלס מתנה אַ טעפּעל מיט פֿריהלינגס-בלומען, וועלכע האָבען טאַקע ביי דער דאָזיגער פֿרוי אַרויסגערופֿען די עגזעמע... און ווירקליך: נאָכ'ן בעזייטי= גען די דערמאָנטע בלומען, איז זי פּאַק= טיש פּטור געוואָרען פֿון איהר קראַנק= הייט.

לײדער אָבער איז לייכטער אַרויסצו= וואַרפֿען דורכ'ן פֿענסטער אַ טעפּעל מיט בלומען, ווי אַ פֿערעלטערטען אַרטריט= טיזם אָדער אַ פֿעראַזעלטע צוקער-קראַנק= הייט. מיט דעם ערקלערט זיך טאַקע, וואָס נישט שטענדיג קאָנען מיר זיין אַזעלכע בעלי-מופֿתים. אָבער דאָס דאַרף אויך קיינער פֿון אונז נישט פֿערלאַנגען.

וואָס אָבער מען האָט יאָ רעכט צו פֿאָדערן איז: ביים היילען פֿון יעדען מין עגזעמע מוז גענומען ווערען אין אַכט נישט בלויז די הויט-קראַנקהייט אַליין, נאָר אויך די אַלע אינערליכע, ווי אויי= סערליכע השפּעות, וואָס האָבען אַ שייי= כות מיט'ן ענטשטעהן און ענטוויקלען זיך פֿון דער קראַנקהייט.

—:0:—

14-טאָגיגע פּראָפּאַגאַנדע-אַקציע פֿאַר דער אידעע וועגן זעלבסט-אויסקום

פֿערזאַמלונג אין לאָדזער האַנדעלס-קאַמער מיט פֿערטרעטער פֿון יודישע סוחרים-פֿעראיינען נעהמט אָן וועגן דעם אַ רייה וויכטיגע בעשלוסען.

(—) מיטוואָך איז אין דער לאָדזשער האַנדעלס-קאַמער פֿאָרגעקומען אַ פֿער-זאַמלונג וועגן אָרגאַניזירען די אַקציע פֿאַר'ן זעלבסט-אויסקום און צו פּראָפּאַ-גאַנדירען אין לאָדז די אידעע פֿון קוי-פֿען וואָס מעהר די אינלענדישע סחורות.

צו די פֿערזאַמלונג, וואָס איז פֿאָרגעקו-מען לויט דער איניציאַטיוו פֿונ'ם „פֿער-באַנד צו פּראָפּאַגאַנדירען דעם זעלבסט-אויסקום", זענען געקומען פֿערטרעטער פֿון צענטראַלען סוחרי-פֿעראיין (פּיעטרי-קאָווער 10), סוחרים-פֿעראיין (פּיעטריק. 73), דעטאַליסטען - פֿעראיין (פּיעטריק. 69) און פֿון קאָנפֿעקציאָנערען- פֿעראיין (קאָנסטאַנטינער 10).

נאָך לענגערע רעבאַטען איז בעשלאָ-סען געוואָרען אַדורכצופֿיהרען אין לאָדז די דערמאָנטע פּראָפּאַגאַנדע-אַקציע פֿון 27 אַפּריל ביז'ן 10 מאַי. אין משך פֿון דער צייט דאַרפֿען אַלע שויפֿענסטער ווערען ענטשפּרעכענד דעקאָרירט. די פֿערקויפֿער'ס פֿון די געשעפֿטען זאָלען אַגיטירען די קונים, צו קויפֿען נאָר אינ-לענדישע סחורות.

ס'איז געוועהלט געוואָרען אַ קאָמיסיע וועלכע וועט זיך פֿערנעהמען מיט'ן אָר-גאַניזירען די דערמאָנטע אַקציע.

ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען, צו בעשטימען אַ געוויסע סומע געלד פֿאַר דער פּראָפּאַגאַנדע-אַקציע.

ס'איז בדאי צו בעמערקען, אַז צו דער דאָזיגער פֿערזאַמלונג, וועלכע טראָגט אַ ריין פּאַטריאָטישען כאַראַק-טער, זענען געקומען פֿערטרעטער נאָר פֿון די יודישע סוחרים-פֿעראיינען. דער קריסטליכער סוחרים-פֿעראיין (פּיעטריק. 113) האָט נישט געפֿונען פֿאַר נויטיג צוצושיקען זיינע פֿערטרעטער..

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער אַקציע, איז אין דעטאַליסטען - פֿעראיין (פּיעטריק. 9) נעכטען פֿאָרגעקומען אַ ספּעציעלע זיצונג פֿון דער פֿערוואַלטונג. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אונטערצו-שטיצען און אַדורכצופֿיהרען אַ ברייטע פּראָפּאַגאַנדע ביי די מיטגלידער וועגען זעלבסט-אויסקום. די טעג וועט פֿונאַנ-דערגעשיקט ווערען אַן אָקולניק צו די מיטגלידער. דער פֿעראיין וועט אויך איינאָרדנען אַ גרויסען מיטינג און איי-נעם פֿון די הינגע זאַלען.

ארץ-יאַקאַדעמיע אין „ספּלענדיד"

פּונקט ווי אַלע יאָהר איז דאָס פּראָ-גראַם פֿון דער הײַ-יאָהריגער ארץ-אַקאַ-דעמיע, וואָס די „קולטור-ליגע" אָרדענט איין אין „ספּלענדיד" אַן'אינטערעסאַנ-טער און אינהאַלטסרייכער. אויסער דעם רעפֿעראַט פֿון ש. מענדעלסאָן פֿון וואַר-שאָ, טרעט אַרויס דער בעליבטער כאָר ביי דער נעזעל. „קולטור-ליגע" אונטער דער לייטונג פֿון פּראָפֿ. זאַזולאַ. עס וועט זיין אַ גרויסע איבעראַשונג פֿאַר די, וועל-כע האָבען ביז איצט געהערט דאָס כאָר, ווייל די געזאַנג-נומערן פֿון מענדעלסאָן, העגרעל, הלוי, וועלען בעגלייט ווערען דורך אַן'אַרטיסטישען שטרייך-קווינטעט. פּראָפֿ. זאַזולאַ וועט שפּילען איינגיגע קאָמפּאָזיציעס פֿאַר קלאַוויר פֿון בעט-האָווען און שאָפּען.

אויסער דעם וועט די דראַמ. סטודיע „באַגינען" אויספֿיהרען עטליכע רעצי-טאַציעס און דעקלאַמאַציעס פֿון י. ל. פּרץ. עס איז צו האָפֿען, אַז די אַקאַדע-מיע צו בעעהרען דעם אָנדענק פֿון גרוי-סען יודישען דיכטער י. ל. פּרץ וועט גוט בעזוכט ווערען.

אונזער עפֿענטליכע תשובה

לעצטענס בעקומען מיר פֿיל אָנפֿראַ-גען פֿון פֿערשידענע געזעלשאַפֿטליכע קרייזען פֿאַרוואָס מיר פֿערשווייגען די שרייענדע רעקלאַמע פֿון דעם אַזוי-גערו-פֿענעם „אָריגינאַל", וועלכע איז דאָך עליל אַרייננצופֿיהרען די עפֿענטליכקייט אין אַ טעות און אין רעזולטאַט הערפֿון צו ברענגען שאַדען דעם גוטען נאָמען פֿון דער ארץ-ישראל-וויין-פּראָדוקציע.

דערויף ווילען מיר ערקלערען פֿאָלגענ-דעס:

די פּראַקטיק פֿון די לעצטע וואָכען האָט אונז איבערצייגט, אַז טראָץ דעם, וואָס „אָריגינאַל" קאָפּירט גענוי אַלע אונזערע עטיקעטען, ווי אויך אונזער פּאַקונג און נישט קוקענדיג אויף זייער גאַנצער טומלערישער רעקלאַמע, וועלכע קאָסט זיי אָפּ שווערע טויזענדער גיל-דען, אָריענטירט זיך שוין דער ברייטער עולם גאַנץ גוט מיט וואָס פֿאַר אַ משקה מען האָט דאָ צו טון. די וויין-סוחרים וועלכע וויסען, אַז די דאָזיגע משקה ווערט געמאַכט פֿון ראָזינקעס, ווילען די סחורה נישט קויפֿען, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס מען לייגט זיי פֿאָר אַ פֿער-דינסט פֿון 50 פּראָצענט. און בעסטען פֿאַל געלינגט זיי אין אַ טייל געשעפֿטען זייער משקה אַריינצושטופּען אויף קאָמי-סיאָן. די קאָנסומענטען וויסען שוין אויך צו אונטערשיידען צווישען דעם גע-מען נאַטירליכען ארץ-ישראל-וויין און צווישען דער דאָזיגער צווייפֿעלהאַפֿטער משקה און זיי פֿאָדערן אין די וויין-געשעפֿטען נאָר „כרמל"-וויין פֿון באַראָן ראָטשילד'ס וויין-קעלערן.

מיר האַלטען דערביי. פֿאַר אונזערע-ניג צו רעאַגירען אויף דער רעקלאַמע-העצע פֿון די דאָזיגע הערן, ווייל אויף אונזער אָרט רעאַגירט שוין איצט די גאַנצע יו-דישע עפֿענטליכקייט.

אויב מיר האָבען יאָ געפֿונען פֿאַר נויטיג, נעגען אונזער ווילען, צו רעאַגירען דורך איבערגעבען דעם גאַנצען ענין צום געריכט, איז עס נאָר דערפֿאַר, ווייל מיר האָבען אָפּגעשאַצט דאָס עס איז אונזער עלעמענטאַרער חוב נישט צו דערלאָזען צו הפקרות, לגבי אַ וויכטיגען ארץ ישראל פּראָדוקט. דערפֿאַר האָבען מיר אויך פֿריהער געוואָרענט די „אָרי-גינאַל"-לייט עפֿענטליך, אַז זיי זאָלען פֿערקויפֿען זייער משקה אונטער וועלכען נאָמען עס געפֿעלט זיי נאָר, אָבער זאָלען זיי נישט וואַגען צו מיספּרויכען מיט'ן וועלט-בערימטען נאָמען פֿון באַראָן ראָטשילד'ס-ווייגען — מיט'ן נאָמען „כרמל". לייַדער האָבען זיי אונזער וואָר-נונג איגנאָרירט. אַלע קאָנסעקווענצען פֿאַר די פֿאָלגען וועט זיי דעריבער אויס-קומען צו טראָגען.

חברת „כרמל", וואַרשאָ

7 געפֿעהרליכע פֿערברעכער, וואָס זענען אַנטלאָפֿען פֿון תפיסה

ווידער פֿער'משפּט געוואָרען צו נייע שטראָפֿען.

(§) אין דער נאַכט פֿון 24 אויפ'ן 25 אָקטאָבער זענען פֿון דער תפיסה אויף קאָפּערניק גאַס אַנטלאָפֿען 7 געפֿעהרלי-כע פֿערברעכער: טשערניק, מאָנדרי, רעקס, סטאַניסלאַווסקי, טשעשינסקי, לי-טשאַק און פֿעליקס גראַטשיק וואָס זיצט אָפּ זיין שטראָף פֿון 15 יאָהר תפיסה פֿאַר ערמאָרדען זיין ווייב און טאָכטער.

די אַלע זיבען פֿערברעכער האָבען אַ אונבעוואוסטען אופֿן זיך פֿערשאַפֿט אין תפיסה פֿיילען און בויערער'ס, האָ-בען דורכגעזעגט די קראַטעס און דורכ'ן דאַך זיך אַרויסגעקריגען אויפ'ן הויף פֿון תפיסה, פֿון וואַנען זיי זענען אַריבער איבער אַ פּלויט און פֿון דאָרט אויף דער גאַס.

ערשט ווען די אַנטלאָפֿענע זענען גע-ווען אויף דער פֿריי זענען זיי בעמערקט געוואָרען פֿון דער תפיסה-וואַך. עס איז באַלד אונטערגענומען געוואָרען אַ גע-יעג אויף זיי און אין רעזולטאַט זענען דריי באַלד געכאַפּט געוואָרען, די איבריגע זענען געכאַפּט געוואָרען צומאָרגענס.

נעכטען זענען אַלע זיבען געשטאַנען פֿאַר'ן לאָדזער קריין-געריכט, וואָס האָט פֿער'משפּט סטאַניסלאַווסקי'ן און ציעַ-שינסקי'ן צו 6 חדשים תפיסה, ליטשאַקן אויף 3 חדשים און יעדען פֿון די איבריגע צו 1 יאָהר תפיסה.

מעלדונגען

פֿון דער יוד. פֿאָלקס-אוניווער-סיטעט

2 אַלגעמיינע רעפֿעראַטען

מאָנטאָג מוצאי-יום-טוב פֿון די ערש-טע טעג (14/4) אָוונט 8.30 קומט פֿאָר אַ רעפֿעראַט א.ד.ט. „פּראָבלעמען פֿון דער אַרבייטער-רעגירונג אין ענגלאַנד". רעפֿערענט רעד. יוסף לעווי. דינסטאָג, ערשטער טאָג חוה"מ פּסח 15/4 8.30 אָוונט א.ד.ט. „וואָס ענטהאַלטען די אַפּאָקריפֿען (ספרים חיצונים) רעפֿערענט ד"ר ח. בערלאַס. די רעפֿעראַטען קומען פֿאָר אין זאַל פֿון „התאחדות" שענקע-וויטשאַ 3/5. די צווייטע טעג יום-טוב קומט פֿאָר אַ פּרץ-אָוונט צו זיין 15-טער יאָהרצייט, ווי אויך אַ רעפֿעראַט פֿון רע-דאַקטאָר פֿון פּאַריזער „הינט" ה' א. אַלפּערן.

צענטראַלער פּראָפֿ. האַנדעלס אַנגעשטעלטע פֿעריין אין פּוילן

אָפּטיילונג לאָדז, אַנדזשעיאַ 7.

זונטאָג ד. 13/4, ל.י. (דעם ערשטען טאָג פּסח) פּונקט 3 אַזייגער נאָכמ. קומט פֿאָר אַ וויכטיגע פֿערזאַמלונג אין לאָקאַל פֿון אַרבייטער-דירות-קאָאָפּעראַ-טיווע „פֿאָרויס", אַנדזשעיאַ 7, צו וועל-כער אַלע חברים האַנדעלס-אַנגעשטעלטע

הערען אויפֿגעפֿאָדערט און זייער אייגענ-עם אינטערעס צו קימען.

די פֿערוואַלטונג.

האַנטווערקער! מייסטער און געזעלען פֿון אַלע פֿאַכען

דאָס געזעץ וועגען אינדוסטריע און מלאכה, זעהט פֿאָר, אַז יעדער האַנד-ווערקער, וואָס וועט וועלען בעקומען דעם נאָמען „מייסטער", אָדער „געזעלען" און האָבען דאָס רעכט צו האַלטען לערן-יונגלעך, וועט מוזען אָפּגעבען אַ ספּע-ציעלען עקזאַמען ביי דער האַנדווערקער-קאַמער, ביי וועלכען עס וועלען צווישען אַנדערע שפּילען אַ הויפּט-ראָלע די לי-מודים פֿון דער פּוילישער שפּראַך, אַריט-מעטיק און אַלגעמיינע ידיעות וועגען פּוילען.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט אָרדנען מיר איין אָוונט-קורסען פֿאַר יודישע האַנדווערקער, אויף וועלכע עס וועלען געלערנט ווערען: פּוילישע שפּראַך, אַריטמעטיק, צייכנען און אַנדערע.

די לימודים וועלען פֿאָרקומען אין דער פּוילישער און אויך אין דער יודישער שפּראַך.

די קורסען ווערען איינגעאָרדנט אין הסכם און אין קאָנטאַקט מיט די פֿאַר-שטעהער פֿון אַלע יודישע האַנדווערקער-צענטראַלען און צעכען, זיי וועלען פֿאָר-קומען אין די אָוונט-שעה'ן, וואָס זענען צום בעסטען געפּאַסט פֿאַר די האַנד-ווערקער.

די קורסען ווערען געעפֿענט אין בעם-טען צענטער פֿון שטאָט, פּעטריקאָווער 18.

די בעדינגונגען זענען די צוגענגליכס-טע, כדי נישט צו בעלאַסטען די האַנד-ווערקער. די איינשרייבונגען קומען פֿאָר חול המועד פּסח פֿון 15.—18. און פֿון 22.—25. אַפּריל אין ביוראָ פֿון „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27

וואָס איז דאָס „Togal"?

„טאָגאַל"-טאַבלעטקעס זענען אַ ווירק-זאַם מיטעל געגען רעוומאַטיזם, פּאָדאַג-רע, גריפּע, נערווען-שמערצען און קאָפּ-וועהטאָג, מיגרענע און פֿערקיהלונגען. מאַכט אייך נישט אַליין קיין היזק בענוצ-ענדיג אַנדערע מינדערוואַרטיגע מיט-לען.

לויט אַ רעגיעמאַלער בעשטעטיגונג פֿון העכער 6000 דאָקטוירים דריקען אויס זייער אָנערקענונג פֿאַר דער ווירקזאַמ-קייט פֿון טאָגאַל. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען. פּרייז 2 זלאָטים.

די שקל-אַקציע פֿון דער ציונ. אָרגאַניזאַציע

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַלגע-מיינער שקל-אַקציע, וואָס האָט זיך אָנ-געהויבען אין אונזער שטאָט איז דער ציוניסטישער קאָמיטעט צוגעטרעטען צו אַ אינטענסיווער טעטיגקייט אויף צו פֿערשפּרייטען דעם הײַ-יאָהריגען שקל. עס ווערע פֿונאַנדערגעשיקט שקלים צו אַלע מיטגלידער פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. אויסער דעם האָבען די ציוניסטישע עסקנים בעקומען שקלים-בילכלעך און זיי זענען אויפֿגעפֿאָדערט געוואָרען צו ווידמען בעזונדער'ס די טעג פֿון חול-המועד פֿאַר דער פֿערשפּרייטונג פֿון שקל.

נדרים-אַקציע פֿון קימת

לויט דעם פּראַדיציאָנעלען מנהג איז אויך הײַ-יאָהר פּסח פּראָקלאַמירט געוואָרען אַ נדרים אַקציע אין די שוהלען לטובת דעם קרן קימת לישראל.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט וועלען די ערשטע טעג פּסח ביים דאַווענען געהאַל-טען ווערען רעדעס אין די שוהלען וועגען די אויפֿגאַבען פֿון קרן קימת און איר בעדייטונג פֿאַר'ן א"י-אויפֿבוי.

———:0:———

מעטש „הכח"

שבת דעם 12. ד. ח. 4 אַזייגער נ. מ. קומט פֿאָר אַ מעטש וועגען מייסטער-שאַפֿט פֿון דער „א"-קלאַס צווישען „הכח" און „ווידזעוו" אויף דעם פּלאַץ פֿון „ווידזעוו".

פֿערגוואַלדיגט 2 קינדער

איז אַ קאַנאַליזאַציע-בײַדעל

(פּ) דער קאַנאַליזאַציע-אַרבייטער מי-כאַל גאַלאַנט האָט אַריינגעשלעפּט אין קאַנאַליזאַציע-ביידעל אויף עק זגערזשער און יוליאַנאָווסקאַ 2 מיידלעך פֿון 12 און 14 יאָהר און זיי פֿערגוואַלדיגט. די מיידלעך זענען אָהנמעכטיג געפֿאַלען מיט אַ געוויין. די מעדיצינישע אויספֿאָרשונג האָט פֿעסטגעשטעלט, אַז איין מיידעל איז אָנגעשטעקט געוואָרען מיט אַ מאָוס'ער קראַנקהייט.

געכטען איז נענען אויסוואונדף פֿאָר-געקומען אַ פּראָצעס ביי פֿערמאַכטע טירען. גאַלאַנט איז פֿער'משפּט געוואָרען אויף 2 יאָהר תפיסה.

מען מוז זיך קענען צופּאַסען צו דער צייט...

נישט מיט קרעכצען וועט מען זיך העלפֿען

עס איז שוין האַרט פֿאַר פּסח און אין מסחר איז טויט. זיצען סוחרים אין זייערע געוועלבער און וואַרטען, עמיצער זאָל זיי דערמאָהנען, אַז זיי נויטיגען זיך אין לייזונג.

דערווייל ברענגט דער עקזעקו-טאָר שטייער-צעטלען, דער הויז-ווירט מאָהנט דירה-געלט, די עלעקטראָווניע פֿערגעסט אויך נישט אָן די רעכנונגען און די סחורה ליגט זיך געמיטליך אויף די פּאָליצעס.

וואָס יעדער סוחר דאַרף געדענקען

זאָרגען און באַרגען וועלען ניט ראַטעווען

איהר שפּאָרט גראָשענ'ס און פֿערלירט הונדערטערס. אויך אין דער איצטיגער שווערער צייט מוזען מענשען זיך עפּיס קויפֿען אויף יום-טוב. ווער מעהר, ווער ווייניגער — יעדער יוד שפּאָרט אָפּ גראָשען צו גראָשען און שאַפֿט זיך עפּיס איין אויף פּסח. אייך פֿעהלט נאָר די ערפֿאַה-רונג, ווי אַזוי צו צוציהען די אויפֿמערקזאַמקייט צו אייער סחורה.

איהר קענט אויפֿלעבען אייער געשעפֿט

אַ סוחר דאַרף מען קאָנען זיין

איהר מוזט אָבער וויסען, ווי אַזוי דאָס צו טון. אין דער אַדמיניס-טראַציע פֿון „לאָדזער טאַגעבלאַט" זיצען מענשען ספּעציאַליסטען, וואָס האָבען גרויסע ערפֿאַהרונג אויפ'ן געביט פֿון האַנדעל און אינדוסטריע, דורך קומען אין בעריהרונג מיט די גרעסטע אונטערנעה-מונגען אין אונזער שטאָט. און אין אויסלאַנד.

פֿערזוימט ניט אונז צו בעזוכען

דורך פּראַקטישע און רעיעלע אַנאָנסען אין

„לאָדזער טאַגעבלאַט"

קענט איהר אַריינברענגען אויפֿלעבונג אין אייער געשעפֿט!

אויפֿגעשניטען דעם בויך ביי זייער שונא.

(א) נעכטען 11 אָוונט זענען אונבע-קאַנטע פֿערזאָנען בעפֿאַלען זנעבען זיין וואוינונג אויף נאַוואַק-גאַס 20 דעם אַר-בייטער מיכאַל זאַכאַריאַש און איהם אויפֿגעשניטען מיט מעסער'ס דעם בויך. אין אַ געפֿעהרליכען צושטאַנד האָט מאַ-נאַטאָוויץ דעם פֿערוואונדעטען אָפּגע-פֿיהרט אין שפּיטאָל. די ערשטע אויס-פֿאָרשונג פֿון דער פּאָליציי האָט בעווי-זען, אַז דאָס מוז זיין אַ פֿערזענליכע נקמה-אַקט.

———:0:———

MIKOŁAJ RIMSKI i ELZA TAMARY

היינט און וויטערדיגע טעג! הערליכע ליבעס-פּאַר

„דערפֿאַר, ווייל איך ליב דיך"

דראַמע פֿון גרויסע ליבע און אויפֿאָפּפֿע-רונג. הערליכע מוזיק-אילוסטראַציע פֿון סימ. אָרקעסטער אונטער לייטונג פֿון א. טשוד-נאָווסקי. אָנהויב פֿון די סעאַנסען 4 נאָכמ.

אין זייער בעסטער קרעאַציע א. נ.

LUNA

שבת און זונטאָג 12 פֿאָרמ. לעצטער סעאַנס 10 אָוו. פּרייזען פֿון פּלעצער: אויפ'ן ערשטען סעאַנס פֿון 1 זל. שבת און זונטאָג פֿון 12 ביז 3 נאָכמ. אַלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

„דאָס זיבעטע געבאָט"

היינט און טעגליך!!! בעגייסטערטע ליבעס פּאַעמע און אויפֿאָפּפֿערונג אַ פֿילם, וואָס רופֿט ביז טרעהרען אַפֿילו די גרעסטע ציניקער

סימפֿאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פֿון ש. בייגעלמאַן

Janet Gaynor i Charles Farrell

רעזשי Frank Borzage — הויפּט-ראָלען:

פּוילע טאַבעלע פון לעצטען ציהונגס-טאָג

עצירות

אַלערליי אָפּפיהרונגס-מיטלען הערען שנעל אויף צו ווירקען, נישט קוקענדיג אויף אַלערליי פּערזיכערונגען, וואָס ווערען געמאַכט דורך פיעלע אַנאָנסען און שרייענדע רעקלאַמעס, נור קאַסקאַרין לאַפּרענס האָט געוואונען אין משך פון אַ רייהע יאָהרען אַ דויערהאַפטע אַנערקענונג אַלס אַזיכער מיטעל, אַדאַנק זיין אויסגעצייכענטע ווירקונג אויף די גריטשאָלען פון די פערדייאונגס-וועגען. פערקויף אין אַלע אַפּטייקען.

ביי אַפּעטיטלאָזיגקייט, אויפשטויסען, שלעכטען מאָגען, נישט גוט פערדייען, עצירות, אויפגעבלאָזענקייט, הויט-אויסשלאַג, בייסעניש בעפרייט דאָס נאַטירליכע Franciszka Józefa ביטערוואַסער פון די אָנגעזאַמעלטע גיפטען. ערפאַרענע דאָקטוירים האָבען אָנערקענט אַז דאָס Franciszka Józefa ביטערוואַסער איז דורכאויס דאָס ווירקזאַמסטע געדערם רייניגונגס-מיטעל.

נדבות

ל. האַלפּערין שפּענדעט 5 זל, פאַר „תומכי אורחים" דאָס געלד איז אָפּצונעמען אין אַדמיניסטראַציע פון לאָדזער טאַגעבלאַט".

נעכטען אין 36-טען (לעצטען) ציהונגס-טאָג פון דער 29-טער פּוילישע מלוכה-לאָטעריע זענען די געווינען אַרויס אויף פאָלגענדע נומערן:

1) Premja zł. 250,000 + zł. 15,000 padła na Nr. 11415.

2) Premja zł. 150,000 + zł. 500 padła na Nr. 104742.

Zł. 15,000 na Nr. 52433.

Zł. 10,000 na Nr. 143497.

Zł. 5,000 na Nr. 6283.

Po zł. 3,000 na N-ry: 15363 63549 76195 94496 106493 169588 179004 197588.

Po zł. 2,000 na N-ry: 102907 185515.

Po zł. 1,000 na N-ry 20923 33629 46632 53835 62425 77967 82768 90785 91831 93479 99420 106121 127377 158588 160552 169632 175560 190760 199445 203167.

Po zł. 600 na N-ry.: 19216 32308 88377 106608 111428 154868 163369 193956 203832.

Po 500 zł. Nr. Nr.: 908 1226 1842 3712 6085 6500 6658 6714 9633 11180 12379 13536 14097 15184 16474 16548 17389 19759 20029 20672 23484 23508 23782 24694 27037 27424 27646 27837 31770 31794 31904 32550 33099 34246 35600 37695 38447 38683 42041 43287 43592 45491 48213 49559 51330 52181 54065 55985 62525 63678 64785 64888 66548 66988 72783 73509 73678 74799 74807 75078 75279 75636 77982 79076 79654 79669 80130 81360 81566 82292 84899 85476 85831 86576 87434 88778 90665 91144 91317 92963 93542 94689 94869 95356 96097 100468 100566 101863 102619 104065 105005 106791 107291 107415 108229 108377 109032 109833 110104 110574 112465 112914 114526 115569 116117 117523 125383 126123 126405 128078 128768 129521 129912 130907 132193 133241 133342 135793 135939 136509 136911 137076 137388 137496 138864 139351 142260 142316 143538 143559 143842 146588 150978 151379 151764 152098 152349 153771 156790 157128 159950 160893 160940 162551 168396 169680 171118 172354 172702 172971 172984 173452 174379 176929 177864 177384 177490 178490 179468 180271 181865 181893 182564 184890 185992 186807 187135 187718 188886 189438 190049 190096 192739 193003 193911 195108 195520 195823 200355 200652 201071 201875 202265 293711 203936 204413 205449 206876 207000.

[illegible]

30 59 62 97 181 99 301 20 631 755 62 807 35
1098 239 76 346 521 60 636 728 814 40 55 985
2026 125 69 291 97 387 428 504 99 659 718 61
805 925 3095 113 224 80 320 22 526 643 71 737
68 835 61 87 990 4005 7 86 265 328 38 496 530
54 55 646 65 722 812 28 5050 150 293 355 09 34
64 620 30 9 755 78 81 822 914 67 75 6207 825
482 613 83 903 7121 69 70 75 99 207 325 38 728
922 84 8142 231 42 58 323 41 620 65 738 61 824
40 941 9036 73 91 218 404 669 86 746 813 27
902 55 10012 17 52 69 387 475 536 91 95 660
771 952 70 11114 339 463 514 711 35 927 67
12063 210 437 71 629 707 13244 94 338 91 614
90 759 839 903 14054 62 78 331 774 819 912 30
15164 276 324 428 38 97 524 705 16 73 864 905
46 88 16028 108 76 99 344 471 521 95 601 2 60
80 85 945 69 84 17098 120 55 96 206 65 329 40
442 638 56 64 755 999 18061 67 100 18 597 658
861 64 19024 94 114 283 87 321 73 89 438 532
78 620 74 85 732 87 873 20009 25 54 98 145
255 302 87 450 69 575 93 657 708 19 944 21006
41 131 246 331 571 655 898 997 22023 54 174 222
40 43 341 60 63 486 517 603 721 24 46 843 947
23301 4 88 468 514 628 776 821 34 24065 113 71
210 12 30 336 44 404 29 76 537 80 630 708 31
806 28 908.

25012 53 81 91 106 57 62 331 85 414 28 543
26034 136 823 36 542 51 602 7 75 880 926 45
27004 170 209 477 506 680 816 926 36 28054 68
75 116 335 443 625 80 746 810 28 29006 44 75
120 374 520 78 603 7 76 716 819 942 57 30050
105 47 310 11 50 460 99 500 616 57 762 915 40
31121 345 445 629 710 83 903 16 32163 215 84
436 37 66 68 164 80 656 67 832 989 33055 228
33 494 526 93 697 854 91 34000 143 832 35165
445 531 44 97 786 915 36084 599 961 80 37161
86 673 741 58 885 38111 302 10 68 529 36 613
728 912 76 39022 44 380 409 58 543 646 82 869
97 40156 260 399 549 518 21 75 640 709 979
41062 315 446 506 641 64 756 87 878 42084 92
108 203 324 406 652 53 65 711 24 35 830 54 86
89 99 43089 207 12 38 58 456 546 72 706 92 831
76 90 990 44050 65 96 144 88 332 61 500 47 95
729 45001 214 38 56 306 29 406 59 86 612 87 88
701 80 91 881 953 46108 43 63 84 323 532 56
613 87 788 855 62 990 470072 96 191 216 307 88
422 32 503 52 95 98 754 885 48023 237 73 86 96
99 458 512 627 91 708 844 68 918 19 49033 69
118 78 235 306 29 77 489 601 44 712 26 802 67
932 76.

50057 124 81 320 40 492 640 48 796 805 43
77 908 51036 88 156 237 46 356 78 411 13 95 503
755 878 52010 259 318 27 57 88 472 555 94 831
54 69 53004 77 101 236 520 49 70 86 641 65 728
84 999 54012 61 247 375 582 659 72 98 858 61
959 78 55081 127 90 258 70 71 300 77 487 532 71
626 48 743 43 71 881 56298 350 77 88 447 532
697 716 811 23 89 57120 315 91 596 756 61 76
58009 402 524 708 24 866 59005 165 264 334 440
89 520 688 703 93 870 60033 141 211 16 72 332
79 505 99 622 30 770 842 957 61018 172 386 98
454 62 546 672 77 721 804 92 98 921 62089 133
76 201 424 55 67 82 505 29 612 762 824 85 87
63041 88 156 394 477 95 558 617 30 58 704 93
863 932 64138 297 357 76 514 23 682 780 81
860 976 65147 98 241 61 379 450 530 38 618 731
88 872 66209 369 435 509 21 69 626 87 88 702
99 891 67025 43 136 67 80 82 419 22 617 83 810
68219 25 40 65 445 643 783 836 69007 14 123
47 77 294 339 500 671 735 73 851 80 974 75
70039 43 127 61 270 384 434 60 652 71057 575
651 714 69 85 72028 83 127 281 374 512 49 61
620 48 63 82 780 849 984 73016 124 49 54 206
60 330 479 506 8 82 656 77 749 68 812 53 72
74025 187 251 473 83 85 518 609 14 711 815 53
929.

75045 179 91 94 230 555 625 78 864 96 937
76128 34 63 370 412 526 635 84 814 69 87 906
77060 456 82 90 549 53 55 90 644 865 984 78044
76 113 242 315 99 571 99 607 707 60 945 52
79041 58 143 212 78 355 81 404 13 16 31 82 890
695 907 73 8190 80107 10 65 316 487 92 503 88
607 18 720 26 831 62 973 81021 436 54 57 63
583 95 635 55 723 803 64 906 55 68 82032 599
97 449 71 600 1 26 709 92 878 905 24 28 83001
174 242 573 97 600 716 65 861 922 30 84116
88 217 18 30 41 84 335 574 643 733 44 85036
49 217 50 78 90 461 532 46 671 942 44 93 86107
25 99 223 355 469 98 620 31 95 970 87050 57 236
522 45 682 703 76 87 830 968 88036 48 203 414
63 701 29 74 805 42 53 61 983 89017 44 123
50 311 434 563 634 53 56 725 810 999 90028
98 165 88 205 337 63 752 91128 331 454 71 630
37 43 713 807 86 92054 63 183 257 342 45 465
661 822 932 93012 218 393 466 872 931 94148 270
77 346 54 435 46 95007 81 223 380 447 84 605
896 945 96002 101 11 23 51 208 326 73 445 514
705 839 982 97155 255 394 581 652 88 95 705
62 69 82 830 83 98057 80 220 29 70 310 87 402
77 685 728 859 63 99060 111 18 42 99 208 380
674 889 96 923 66.

100202 366 403 84 518 618 44 702 78 810
21 946 101026 107 212 400 40 41 537 40 66 668
70 712 909 65 102025 68 81 190 277 97 315 22
69 408 49 94 562 82 89 615 720 95 868 906 103201
86 487 835 79 933 63 104052 53 332 67 427 515 39
58 623 49 703 32 888 910 91 105071 78 142 413 65
691 738 867 961 106103 346 518 771 802 915 61
107084 48 94 96 116 70 78 233 76 93 362 88
769 816 108040 132 342 45 88 464 86 581 99 612
14 35 80 757 58 80 814 39 94 907 42 109072
170 81 370 408 42 50 65 72 672 778 897 110046
158 200 7 22 28 505 627 37 753 950 64 65 111169
236 44 53 317 32 401 90 562 81 720 950 99
112036 131 251 360 418 97 633 732 33 56 113055
187 325 46 466 514 30 640 43 95 743 44 866 952
58 114030 46 233 72 81 389 404 562 648 755
861 990 115268 89 389 433 582 910 14 58 116049
450 882 92 910 18 86 117137 76 272 424 765
856 940 118109 28 304 83 410 46 539 85 88 603
796 801 119002 236 330 52 57 60 69 421 670 700
74 120178 83 280 334 424 41 532 601 727 44 94
121068 139 236 49 498 520 45 52 670 856 72 928
122064 130 46 94 200 90 348 484 521 36 637 702
821 33 84 982 123072 112 22 91 208 45 542 89
613 71 124097 131 92 306 451 62 80 565 71 613
37 38 759 946 73.

125183 89 97 224 38 332 500 625 830 49 914
72 126191 98 383 446 526 75 682 773 970 127036
40 67 236 354 474 617 19 59 752 62 67 69 921
40 69 128164 229 34 79 319 61 79 424 93 517
626 70 84 729 53 840 957 129074 106 36 87
95 348 50 62 446 563 625 47 859 82 918 130042
139 229 72 427 590 95 633 87 751 62 802 30
34 68 986 131055 264 301 75 466 500 646 779
935 132043 114 73 386 510 614 48 766 90 820
71 973 133048 107 32 71 222 91 310 607 84
811 38 94 991 134022 35 180 463 580 84 680 93
710 49 881 135194 208 69 511 47 661 63 705 848
136098 123 254 440 557 601 7 35 870 82 927
55 72 74 97 137110 56 324 80 436 543 52 643
765 970 138414 540 47 824 92 139046 149 69
246 48 65 334 571 84 96 97 606 14 87 727 96 99
801 956 75 76 90 140076 161 230 65 71 312 43
73 497 524 759 74 80 86 88 864 972 141035 353
406 510 46 72 614 767 829 68 978 142002 30
48 58 168 343 445 52 91 566 86 629 66 765
832 64 960 143083 147 242 501 607 786 816 18
89 144100 20 39 226 39 48 95 398 771 861 921
145150 87 83 318 30 95 554 84 644 70 742
828 56 978 146258 332 34 63 412 716 87 906
147140 48 217 464 703 42 94 148016 242 389 544
83 612 93 149117 73 212 46 57 94 305 15 445
53 553 610 851 61.

150627 111 26 57 82 97 262 483 553 91 701
68 99 801 18 37 83 911 32 151045 412 561 801
68 152015 35 99 116 420 501 73 719 31 55 66
875 936 153111 32 223 87 88 321 418 63 89 519
20 59 67 608 757 928 40 154123 24 69 370 490
97 561 603 5 745 869 [illegible] 287 442
94 572 98 700843 46 [illegible] 66
67 319 86 474 634 95 [illegible] 88
216 26 38 78 321 450 89 [illegible] 94
158048 188 420 504 683 732 868 991 159034 125 231
307 26 531 623 703 40 65 802 70 160010 205
327 30 64 422 24 66 516 63 733 74 85 837 951
56 161059 137 243 82 342 43 425 662 82 871
938 162024 98 214 344 473 83 715 65 70 856
163064 216 358 428 60 504 96 601 85 722 70 834
64 914 16 88 164211 12 327 410 594 605 16 99
732 60 803 19 970 84 97 165075 77 170 291
429 509 27 33 99 605 49 87 95 700 50 78 854
914 19 36 67 166118 26 62 89 285 97 360 417
70 98 555 65 663 71 739 69 897 167104 277 329
63 69 795 932 168006 75 82 123 27 97 446 85
506 14 653 750 62 76 838 46 169124 88 329 91
520 39 57 863 901 15 41 82 170118 35 282 310
471 83 517 51 75 766 842 84 171056 264 301 26
69 73 546 740 96 873 903 55 69 79 172032 35
109 49 58 72 259 397 451 512 15 640 760 80
846 86 97 919 55 70 173094 107 11 207 303
32 47 436 567 604 29 37 52 759 816 975 85 94
174097 227 66 93 801 27 405 19 66 528 675 753
814 921 38 54 98.

175023 28 77 146 75 287 324 32 453 80 550 84
89 612 782 847 176007 17 38 51 84 159 84 260
89 98 407 8 14 545 55 87 660 701 907 25 177037
220 58 98 342 45 48 402 24 529 670 749 848
78 88 982 178096 219 40 83 463 87 535 652 62
842 58 93 179043 104 274 433 879 901 180129 215
73 400 612 86 791 181102 91 313 478 500 98 182018
34 40 88 324 26 56 507 70 658 722 911 183006
23 145 238 84 384 531 35 737 56 865 921 22 78
184046 135 68 277 366 520 96 815 41 76 971
185068 145 269 359 77 429 72 585 717 28 31
932 46 186012 33 153 65 70 227 379 592 627
708 836 942 187036 58 145 378 453 517 52 74
606 710 44 66 846 188054 66 94 128 334 633 67
744 926 189147 329 681 913 40 43 190009 44 53
56 80 85 110 52 77 79 80 214 303 13 414 47
57 506 84 628 49 92 710 65 814 93 191021 51
196 282 423 43 622 38 759 936 192335 58 86
475 89 96 524 70 682 813 903 97 193011 57 59 70
257 439 618 725 194097 119 78 501 662 97 805 33
45 62 69 76 195118 95 269 346 51 76 84 460
724 29 894 925 29 70 196035 37 42 102 16 254 306
621 54 877 89 197084 151 56 202 28 69 339 448
70 768 76 842 198114 28 33 241 91 300 76 436
577 835 36 62 944 58 199046 74 91 111 336 421
89 644 753 57 846 902.

200000 184 254 59 73 380 815 70 90 932 57 92
201516 62 651 797 202018 90 124 27 49 54 257 361
455 68 671 721 40 57 203198 229 44 491 747 93
961 204057 96 186 205 422 500 13 26 85 600 23
912 37 205178 333 50 627 73 770 84 97 838 59
953 206000 108 399 410 82 692 935 207299 [illegible]
422 534 84 717 81 208124 81 361 427 637 89 [illegible]
814 94 900 13 78 209077 78 156 [illegible]
34 478 506 37 78 763 79 907.

——ooo——

היינט הייערליכע פּרעמיערע פון קלאַנג-פילם-ערעפנונג

דער פּאַריזער-זינגער

100% קלאַנג-פילם

ס'ווערט געשפּילט דער פילם א. נ. —

אין דער הויפּט-ראָל: **Maurice Chevalier** דער אונפערגלייכליכער זינגער

רעזשיסירט דורכ'ן שעפער פון „געפאַלענעם מלאך" **Richard Wallace**

דער פילם ווערט ווערען דעמאָנסטרירט אויף די קלאַנג-אַפּאַראַטן — **Western-electric** —

Grand-Kino

אָנהויב פון די סעאַנסען 4, 6, 8 און 10 אָוונד. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פרייזען צו 1, 2, און 3 זלאָט. זאַספּאַרטו און הנחה-בילעטען אונבעדינגט אונגילטיג.

די תפיסה פון דער אינזעל הייליגע העלענע

Werner Krauss i Albert Bassermann

אַ דראַמע, וואָס בעווייזט די טראַגישע ליבע פון גאָט פון דער מלחמה צו אַ געפאַנגענע ענגלענדערין הויפּט-ראָלען:

פרייזען פון די פּלעצער 1—1 זל. 2—75 גראָשען 3—50 גראָשען אויפ'ן ערשטען סעאַנס אַלע פּלעצער צו 50 גר. אָנהויב 4 נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און חגאות 2 נאָכמיטאָג
פּאַספּאַרטאו און פרייבילעטען אום שבת און זונטאָג נישט גילטיג. ערשטקלאַסיגע מוזיק-אַנסאַמבל.

קינא-טעאַטער

Przedwiośnie

זשעראָמסקעגאָ 74/76

צופאַהר מיט די טראַמווייען 5, 6, 8, 9, און 16 ביז עק קאָפּערניק און זשעראָמסקי.

נאָר נישט געוועזענע צירק-אַטראַקציעס
פון וועלט-בעריהמטען בעצווינגער

Panter Paolino Engerto

צירק „KORONA"
פּיעטריקאָווער 180
אַ טרופּע סיוקס-אינדיאַנער, קלאַונס, עקוויליבריסטען, גימנאַסטיקער. ביים צירק — אַטיר-גאַרטען.

פאָטאָגראַפיר-אַנשטאַלט און פּאָרטרעטען-אַטעליער
צוליב'ן 35-יעהריגען יובילעאום פון די פירמע

„A. PIOTROWSKI"

PLAC WOLNOŚCI 6

איז בעשאַנקען געוואָרען מיט גאָלדענע מעדאַלען
אויף אַ קורצע צייט זענען די פרייזען פערקלענערט.
12 ביוסט-פאָטאָגראַפיעס 3 זל.
3 פאָטאָטיבקעס דאָפּעלט רעט. גאַנצע פיגור 3 זל.
1 פאָטאָ-פּאָרטרעט פון ד. נאַטור 50, 40, 10 זל.
קאָנקורענצלאָזע אויספיהרונג.

בעמ.: די אויפנאַמען הערען אויסגעפיהרט פערזענליך דורכ'ן בעקאַנטען אָפּעראַטאָר ה' F. BUCHCAR געוועזענער אינהאַבער פון דער פירמע „I. Tyraspolski" איצט: פּלאַץ וואָלנאָשטשי 6

אויפּפאָדערונג!

דערמיט בעשטעטיג איך, דאָס מרדכי היישובעק פון ריישאַ האָט איינקאַסירט געלד פון אַ קונדע ישראל טראַהן אין ריישאַ און דאָס גאַנצע נישט אָבגעגעבען. אין שייכות דערמיט פאָדער איך אויף אין משך פון 8 טאָג מיר די רעשט געלד אָפּצוגעבען, אין געגענפאַל נעהם איך אַראָפּ פון מיר די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט. מ. אייזענבאַך, לאָדז, צעגעלניאַנאַ 53

בעקאַנטמאַכונג.

מיר מאַכען בעקאַנט דאָס די

מלעטשאַרניא

אויף זאַכאָדניאַ 36

איז געעפענט

Poszukuje się Dolarów 3000.—, na hipotekę większej nieruchomości, położonej w centrum Łodzi. Oferty składać do redakcji „Lodzer Tageblat" dla № 3734.

דאָס שענסטע, ביליגסטע און אַנגענעהמסטע אין דער שטוב

איז אַ ראַדיאָ-דעטעקטאָר פאַר נאָר 6 אָדער 38 זל. ביי דער פירמע

Dataub

פּיעטריקאָווער 152, טעל. 142-20

אין קאַלושקי

צווישען שאָסע און באַהן-ליניע קאַלושקי—סלאָטוויני, צו פוס פון דער סטאַציע קאַלושקי 8 מינוט גאַנג נעבען וואַלד צו פערקויפען

פּלעצער

אויף זומער-וואוינונגען.

אינפאָרמאַציעס ערטיילען אין קאַלושקי ה' נאָוואַקאָווסקי. זשעראָמסקי (ביים שעכט-הויז), אין לאָדז ביי ה' פעטצאָלד גלובנאַ 8

שפּריט של פסח

ווי אויך ווייגען פון די בעוואוסטע וואַרשאָווער פירמעס שולדערריין און ליבערמאַן. ווי אויך כרמל-וויין, שליוואָוויץ און קאָניאַקען. אַלעס כשר לפסח! צו פאַבריקס-פרייזען איז צו בעקומען ביי

אַ. בזשעזשינסקי, נאַרוטאָוויטשאַ 31

טעלעפאָן 190-08
(רוג קילינסקיעגאָ)

וויכטיג

פאַר שניידערמייסטער און קאָנפעקציאָנערען!

מיר טיילען מיט דאָס מיר האָבען געעפענט איין געשעפט פון פערשידענע

דאַמען און הערען שניידער-צודאַטען

וויקטאַריאַס	ראַססהאַר	ספּעציאַל אַפּטיילונג
בעק	מושלין	פון דאַמען מענער
ערמעל פוטער	לייווינד	קינדער
וואָלאשאַנקאַס	קעפער	קנעפּ
זיידענע פוטערס	קרויזע	שנאַלען
אַלפּאַגאַס	זשאַגאַנעט	

זאָוויע זעמטליכע גאַרנע קנאָפּ לאָך ויידע עטצ.
אַלעס געפינט זיך אויף לאַגער און גרויסער אויסוואַהל צו ביליגע פּרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך. מיט אַכטונג

„BAZAR KRAWIECKI", Łódź
Nowomiejska 8 פראָנט-געוועלב
אים הויז וואו עס געפינט זיך דאָס טוך-לאַגער פון בנימין מאַראָקקאָ.

פאַר שניידערס ספּעציעלער ראַבאַט

פּרעזידענט מאָשטשיצקי קומט קיין לאָדז

(א) דעם 27. ד. ח. קומט פֿאַר דער חנוכּת הבּית פֿונ'ם שפּיטאָל פֿון דער קראַנקען-קאַסע אויף זאַגײַעניקאָווא. דער שפּיטאָל וועט טראָגען דעם נאָמען פֿון פּרעזידענט מאָשטשיצקי. ווי מיר דער-ווייסען זיך וועט דער פּרעזידענט אין בעגלייטונג פֿון אייניגע מיניסטאָרען פּאַר-וואוינען דעם חנוכּת הבּית.

מעדעל שפּרינגט אַראָפּ פֿון 2 שטאָק
פֿערטשעפּעט זיך אין די טעלעפֿאָן-דראָטען און ראַטעוועט זיך פֿון דריי אַנפֿאַלער

אויסטערלישע פּאַסירונג אין פּאַביאַניץ

(פּ) אין פּאַביאַניץ, אויף לאַנקאָווא 13 איז מיטוואָך אָוונט פֿאָרגעקומען אַנ'אָנפֿאַל אויף אַ מיידעל מאַריאַ אַנ-דרעיעווגאַ, וועלכע וואוינט אין דערמאַנ-טען הויז. אין אַנדרעיעווגאַ'ס דירה האָ-בען זיך געוואַלט אַרײַנקריגען מיט גע-וואַלד 3 פּערשוינען.

מורא'-האָבענדיג פֿאַר די אַנפֿאַלער, האָט דאָס מעדעל בעשלאָסען בּשום אופֿן זיי ניט אַרײַנצולאָזען אין שטוב.

די פּערשוינען האָבען דאַן געבראָכט העק, כּדי אויפֿצוברעכען די טיר. די טע-ראָריזירטע אַנדרעיעווגאַ, מורא'-האָבענ-דיג, אַז זאָל אָט-אָט ניט אַרײַנפֿאַלען אין די הענד פֿון די אַנפֿאַלער, האָט זי בעשלאָסען צו אַנטלויפֿען דורכ'ן פֿענס-טער. און אמר ועשה. זי האָט תּיכּף געעפֿענט דאָס פֿענסטער אויפֿ'ן צווייטען שטאָק און אַרויסגעשפּרונגען אין גאַס אַרײַן. פֿאַלענדיג פֿון דער הויך, האָט זי זיך גליקליך פֿערטשעפּעט אין די טעלע-פֿאָן-דראָטען, וועלכע האָבען זיך איבּער געריסען און פּאַמעליך איז דער פֿרײַליין געלונגען ווייטער זיך אַראָפּצולאָזען אויף דער גאַס.

ווען זי האָט זיך שוין געפֿינען אויפֿ'ן ברוק האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז על פּי נס האָט זי גאָרניט געליטען אַזוי, אַז זי האָט גיך געקאָנט לויפֿען צו איהרע בעקאַנטע, כּדי זיך אויסצובעהאַלטען פֿון די אַנפֿאַלער.

די 3 פּערשוין האָבען זיך נאָכגעיאָגט. פּאָליציי האָט זיי אָבער געשטערט אויס צופֿיהרען דעם נקמה-פּלאַן און דאָס מיי-דעל איז נצול געוואָרען פֿון אָנפֿאַל.

בּוי-הלוואות אין 1930
נאָר פֿאַר פּריוואַט-אונטערנעמער

(בּ) עס איז שוין בעשטימט געוואָרען דער קאָנטינגענט פֿון הלוואות אויף צו בּויען הײַזער אין 1930. אונגיכען וועט דער לאָדזער מאַגיסטראַט ווענען דעם בעקומען צוגאָב-אינסטרוקציעס. הײַ-יאָהר וועלען בעקומען בּוי-הלוואות נאָר פּריוואַטע בּוי-אונטערנעהמער. די רעגי-רונג איז ניט מסכּים, אַז פֿון קאָנטינ-גענט זאָלען געדעקט ווערען די אויסגאַ-בען אויף צו פֿערענדיגען די בּוי-אַרבּײַ-טען אויף „פּאָלעסיע".

לאָדז
פֿרייטאָג י"ג ניסן תּר"ץ פּ' צו | 11 אַפּריל 1930 | זון-אויפֿגאַנג: 5.01 | זון-אונטערגאַנג: 6.16 | ליכט-צינדען 6.08

טאָג-כראָניק

צוגאַב-פּאָבּאָר פֿאַר 1908

(בּ) שבת וועט אויף פּאָמאַרסקאַ 18 אַמטירען אַ צוגאָב-פּאָבּאָר - קאָמיסיע פֿאַר'ן יאָהרגאַנג 1908 און עלטערע, וועלכע זענען בּיז איצט ניט געשטאַ-נען פֿאַר דער פּאָבּאָר. עס דאַרפֿען זיך שטעלען די, וואָס וואוינען אין 2, 3, 5, 8, 9, 11. קאָמיסאַריאַט און האָבען בעקומען רוף-צעטלען.

נייע גאַזאָווניע אין לאָדז

(בּ) דער מאַגיסטראַט האָט שוין אויסגעאַרבּייט אַ פּלאַן וועגען בּויען אין לאָדז אַ גרויסע מאָדערנע גאַזאָווניע. אינ-גיכען וועט פֿערעפֿענטליכט ווערען אַ קאָנקורס וועגען דעם.

5 יוגענדליכע פֿערמשפּט פֿאַר קאָמוניזם

(§) אין לאָדזער קרייז-געריכט איז געכטען פֿאָרגעקומען אַ פּראָצעס געגען 5 פּערזאָן, וועלכע זענען אָנגעקלאָגט גע-וואָרען אין קאָמוניזם אויף דער בּעשיל-דיגונגס-באַנק זענען געזעסען דער 20-יעהריגער יעקב גאָלדבּערג, דער 25-יעה-ריגער משה ראָזענפֿעלד, דער 19-יעה-ריגער אברהם טרעגער, דער 25-יעהרי-גער דוד שלייפֿמאַן און די 19-יעהריגע פּערל ליבּערמאַן.

בּעת זיי זענען אַרעסטירט געוואָרען, זענען דורכגעפֿיהרט געוואָרען רעוויזיעס און עס זענען ענטדעקט געוואָרען קאָמ-פּראָמיטירענדע מאַטעריאַלען. אין גע-ריכט האָט בּלויז גאָלדבּערג זיך מודה-געווען און געהערען צו דער קאָמוניס-טישער פּאַרטיי.

דוד שלייפֿמאַן און יעקב גאָלדבּערג זענען פֿער'משפּט געוואָרען צו 4 יאָהר שווערע תּפיסה; משה ראָזענפֿעלד אויף 2 יאָהר אויסבּעסערונגס-הויז; טרעגער אויף 3 יאָהר און פּערל ליבּערמאַן אויף 1 יאָהר אויסבּעסערונגס-הויז.

———:0:———

„וואו מאַכט מען פֿאַלשע 5-ער גילדענס?"

פֿון אַזאַ שמועס האָט אַ יוד זיך אַרײַנגעפּאַקט אין „חד-גדיא"

(§) יצחק טיקאָטשינסקי און מרים-רחל בּוימאַן זענען אָנגעקלאָגט געוואָרען אין גערינגט, אַז זיי האָבען פֿערשפּרייט פֿאַלשע 5-זלאָטי-שיינען.

דעם 22. אויגוסט פֿ. י. האָט אריה לאַנגפֿוס (פּאָמאַרסקאַ 25) און יוסף הערצבּערג געשמועסט וועגען דער צרה פֿון די פֿאַלשע 5-זלאָטים. זיי האָבען דערבּיי בעהויפּטעט, אַז די „סחורה" ווערט פֿאַבּריצירט אין וואַרשאַ. דאַן האָט הערצבּערג זיך אַרויסגעכאַפּט, אַז אויך אין לאָדז ווערען געמאַכט דיזעלבּע מטבעות. ער האָט בעת מעשה אָנגעוויזען אויף אַ פּערזאָן, וואָס קאָן צושטע-לען די סחורה. צוזאַמענגענם האָט הערצ-בּערג בעקאַנט געמאַכט לאַנגפֿוס'ן מיט טיקאָטשינסקי'ן און פֿרוי בּוימאַן. אין רעזולטאַט האָט לאַנגפֿוס בעקומען אַלס „מוסטער" איין 5-ער, וועלכען ער האָט איבּערגעגעבען דער פּאָליציי.

טיקאָטשינסקי איז פֿער'משפּט געוואָ-רען אויף אַנדערטהאַלבּען יאָהר תּפיסה, פֿרוי בּוימאַן איז בעפֿרייט.

———:0:———

פֿון „הזמיר"

צווייטער רעליגיעזער קאָנצערט מיט'ן אָנטייל פֿון משה קוסעוויצקי

דער גרויסער ערפֿאָלג, וועלכען עס האָט געהאַט דער קאָנצערט פֿון רעליגי-יעזער מוזיק, וואָס איז מיט אַ קורצער צייט צוריק אײַנגעאָרדענט געוואָרען דורכ'ן „הזמיר", האָט בעוואוינען דער פֿערוואַלטונג פֿון „הזמיר" אײַנצואָרדנען אַ צווייטען גרויסען קאָנצערט פֿון סינאַ-גאָגאַלער מוזיק, וועלכע וועט פֿאָרקומען דאָנערשטאָג דעם דריטען טאָג חול-המועד פּסח. אין דעם דאָזיגען קאָנצערט וועט זיך בעטייליגען דער „הזמיר"-כאָר, ווי אויך דער בעוואוסטער אָבער-קאַנ-טאָר משה קוסעוויצקי פֿון וואַרשאַ. אַ חוץ דעם נעמט אין דעם קאָנצערט אָנ-טייל דער „הזמיר"-אָרקעסטער, וועלכער וועט אויספֿיהרען אָריגינעלע יודיש-נאַ-ציאָנאַלע מוזיק, געשאַפֿען פֿון די מאָ-דערנע יודישע קאָמפּאָזיטאָרען.

דער דאָזיגער קאָנצערט, וואָס האָט אַ חוץ זיין קינסטלערישער אויך אַ גרויסע קולטורעלע בעדײַטונג, וועט געוויס דער-וועקען אינטערעס אין די ברייטסטע קרײַזען פֿון יודישען לאָדז.

וועקסעל-פּראָטעסטען אין לאָדז

אין חודש מערץ איז די סומע פֿון וועקסעל פּראָטעסטען אין לאָדז, לגבּי די פּראָטעסטען אין פֿעברואַר, העכער אױף 300,000 זל.

„צעמאַניאַ", די שיך פֿון דער בעסטער פּוילישער מאַרקע

דער סוף פֿון פֿאַריגען יאָהר-הונדערט האָט געבראַכט אַ פּרינציפּיעלע ענדערונג אויפֿ'ן געבּיט פֿון שוך-פּראָדוקציע. אין מערב-אייראָפּע האָט דער אינדוסטריע צווייג אַזוי ווייט זיך ענטוויקעלט, אַז דאָס האַנד-שוסטעריי איז אונגאַנצען אַוועקגעגע'הרג'עט געוואָרען, און פּוילען איז די דאָזיגע ענדערונג ניט אָנגעקו-מען אַזוי ראַש. פֿונדעסטוועגען האָבען מיר שוין אין פּוילען היפּשע אָנהויבען פֿון מאָדערן-אײַנגעריכטעטע מעכאַנישע שוך-וואַרשטאַטען. מעכאַנישע שוך-פֿאַבּ-ריקען זענען שוין היינט פֿאַרהאַן אין פּוילען בּיז 30, אָבּער אין דער שפּיץ פֿון דער גאַנצער שוך-פּראָדוקציע אין פּוי-לען שטעהט די גרעסטע מעכאַנישע שוך-פֿאַבּריק „צעמאַניאַ", אַנ'אַקציען-געזעלשאַפֿט, וועלכע האָט איבּערגענומען די אײַנריכטונגען און געבּייִדעס פֿון דער פֿירמע „צעדראַ" און האָט מיט אַ האַלבּ יאָהר צוריק גענומען אונטערנעמען צו אַר-בייטען אונטער דער לייטונג פֿון ה' ב. צייטלין און זוהן.

„צעמאַניאַ" איז די וויכטיגסטע און מאָדערנסטע שוך-פֿאַבּריק פֿון גרויסען שניט. די אַרבּייט ווערט פּסדר מאָדערני-זירט די אויסאַרבּייטונגען פֿון „צעמאַ-ניאַ" האָבען זיך ניט צו פֿערשעמען פֿאַר די שיך פֿון די גרעסטע אויסלענ-דישע מאַרקעס.

די שיך פֿון „צעמאַניאַ" האָבען נאָך אַ גרויסע מעלה דערמיט, וואָס אַ הוץ זייער שעהנהייט און גוטקייט, זענען זיי אין פּרייז צוגענגליך.

אויפֿגעשניטען דעם בּויך אין מיטען גאַס

געהיימניספֿולע רציחה אויף באַלוט

(פּ) מיטוואָך בּיינאַכט איז אויף באַ-לוט אויסגעפֿיהרט געוואָרען אַ בּלוטיגע פֿערברעך איבּערן 27-יעהריגען אַרבּיי-טער מיכאַל זאַכאַריאַש.

אויף עק אַלעקסאַנדרער און צימער'ס נאַסען איז געשטאַנען אַ גרופּע טונקעלע פּערשוינען. ווען זאַכאַריאַש איז דאָרט פֿערבּייגעגאַנגען, האָט ער פֿון זיי בעקו-מען מיט אַ שטיין אין קאָפּ אַרײַן. ער איז באַלד אַנידערגעפֿאַלען אַ פֿערבּלו-טיגטער. זעהענדיג ווי דאָס בּלוט גיסט זיך פֿון זייער קרבּן, האָבען די אוואַנטו-ריסטען אויף איהם זיך געוואָרפֿען מיט אַ מעסער און איהם אויפֿגעשניטען דעם בּויך אַז ס'זענען איהם באַלד אַרויס די געדערים...

זעהענדיג זיך דערנעהנטערען מענשען, זענען די אַנפֿאַלער נעלם געוואָרען.

די אַלאַרמירטע פּאָגאָטאָוויע האָט דעם פֿערוואונדעטען אָפּגעפֿיהרט און אַ געפֿעהרליכען צושטאַנד אין פּאָזנאַנ-סקי'ס שפּיטאָל.

די אומשטענדען פֿון דעם דאָזיגען פֿערברעכען זענען זעהר געהיימניספֿול; בּיז איצט איז נאָך ניט געלונגען פֿעסט צושטעלען די סיבּות פֿון דעם אכזריות.

פּאָליציי פֿיהרט אַן ענערגישע אויס-פֿאָרשונג וועגען דער רציחה.

אויפֿנאַהם-שעה'ן פֿון דעלעגאַציעס
און אינטערעסאַנטען אין דער וואָיעוואָדזטווא

(—) אין דער לאָדזער וואָיעוואָדז-טווע זענען בעשטימט געוואָרען פֿאָלגענ-דע אויפֿנאַהם שעה'ן פֿאַר דעלעגאַציעס און פֿראַנטערעסירטע פּערזאָנען. דער וואָיעוואָדע נעמט אויף יעדען דינסטאָג און דאָנערשטאָג פֿון 12 בּיז 2 נאָכמי-טאָג. דער ווייצע-וואָיעוואָדע — יעדען טאָג פֿון 11 בּיז 1 אַזייגער; שבת פֿון 11 12. די נאַטשעלניקעס און אינספּעק-טאָרען נעמען אויף אינטערעסאַנטען יע-דען טאָג פֿון 11בּיז 1 אַזייגער. אינטע-רעסאַנטען, וואָס ווענדען זיך אין די דאָ-זיגע שעה'ן קאָנען זיך ווענדען נאָר אין זעהר וויכטיגע ענינים. דעלעגאַציעס פֿון דער פּראָווינץ מוזען פֿריהער אויס האָ-בען בעשטימט דעם טערמין פֿון דער אויפֿנאַהמע.

לאָדזער קאַסע-ברעכער

אויף דער „אַרבּייט" אין דער פּראָווינץ

(וו) דער לאָדזער אויספֿאָרשונגס-אַמט האָט בעקומען אַ מיטטיילונג פֿון „קאָלאָ". אַז נעכטען בּיינאַכט האָבען אונבעקאַנטע גנבים אויפֿגעבּראָכען די אײַזערנע קאַסע און פֿרײַדענבּערגס פֿאַבּריק און אַרויסגע'גנב'עט 10 טויזענד זל. מזומנים. די ערשטע אויספֿאָר-שונג האָט פֿעסטגעשטעלט, אַז די אַר-בּייט האָבען אויסגעפֿיהרט געניטע קאַ-סע-ברעכער, וועלכע זאָלען שטאַמען פֿון לאָדז.

———:0:———

אַ גנב אויף דער הייסער מינוט
איז געפֿינען געוואָרען אונטער'ן טיש

(§) אויף וואָלטשאַנסקאַ 777 וואוינט ה' פֿעליקס גראַף. נעכטען אָוונט ווען ה' גראַף איז אַהיימגעקומען, האָט ער געטראָפֿען אין זיין שטוב אַ מענש אינ-טער'ן טיש. ער איז דאַן צוגעגאַנגען מיט אַ רעוואָלווער צום אומגעבעטענעם גאַסט. וועלכען ער האָט אַרויסגעפֿיהרט. ער איז אָפּגעפֿיהרט געוואָרען אין דער פּאָ-ליציי. דער גנב הייסט מאַרצאַניש קאַ-סיז, ער איז אַרעסטירט.

אין קאָנסטאַנטין טוט זיך חושך
שאַרפֿער פּראָטעסט געגען בּורמיסטרוש

(§) אין קאָנסטאַנטין טוט זיך חושך. די לוסטראַציע, וואָס איז דורכגעפֿיהרט געוואָרען אין קאָנסטאַנטינער מאַגי-סטראַט האָט פֿעסטגעשטעלט אַ גאַנצע ריי פֿיקטיווע פּאָזיציעס אין דער בּוכ-פֿיהרונג. דער בּורמיסטרוש ה' גרוזעל שלעפּט דערײַבּער אָפּ מיט צוגויפֿרײַפֿען די שטאָט-ראָט. די פֿראַקציעס בײַמטע-ווען זיך צולייב דעם. זיי וועלען שיקען אַ דעלעגאַציע צום וואָיעוואָדע און פֿאַר איהם פּראָטעסטירען געגען בּורמיסטרוש גרוזעל.

נאַכט-דיזשורען אין די אַפּטייקען

אַנטאָניעוויטש, פּאַביאַניצער 50; לאַנדזינסקי, פּעטריקאָווער 164; סאָלאָ-לעווימש, בּושעיאַזד 19; רעמפּיעלינסקי אַנדזשעיאָ 26; זגרעלעווימש, פּעטרי-קאָווער 25; קאַספּערקעווימש, זגערזשער

אונפֿערגלייכליך
אין כּשרות און אין קוואַליטעט
איז דער ווײַן פֿון די פֿירמע „באָרווין"
אינהאַבּער: מענדיל בּאַרנשטיין
נאָוואָמיעסקאַ 30
טעלעפֿ. 210-58
היט אייך פֿאַר פֿאַלסיפֿיקאַטען !!!

פֿערקויפֿטע נשמות
שפּאַנענדער ראָמאַן

(24-טע פֿאָרטזעצונג)

די קעניגין, דערהערענדיג די ווערטער, איז געבּליבּען ווי ערשטוינט און שיער ניט אומגעפֿאַלען פֿאַר איבּערראַשונג. ברײַטשײַד האָט ניט פֿערלוירען קיין איבּריגע מינוט. אַרוים נעהמענדיג זיין רעוואָלווער, האָט ער אָנגעהויבען מיט די ווערטער:

— אײַער גנעדיגע קעניגין זעהט, אַז איך מוז אַנטלויפֿען, ווייל אַרום דעם שלאָס זוכט מען מיך, און אַלע קוימענס זוכט מען מיך, ווייל זיי זענען זיכער, אַז איך געפֿין זיך אין איינעם פֿון זיי. איך בעדויער, וואָס איהר מוזט זיך געפֿינען אין דער געזעלשאַפֿט פֿון אַ פֿרעמדען, אין דער צייט ווען דער קעניג האָט נעדאַרפֿט היינטיגע נאַכט זיין אייער געזעל-שאַפֿטס-לייטער, נאָך אייער לאַנגער אַפּוועזענהייט. אָבער דער קעניג פֿיהלט זיך אַ בּיסעל בעסער מיט דער מאַרקיזין פּאָמפּאַדור.

די קעניגין האָט זיך האַסטיג אַ הויב געטאָן פֿון איהר אָרט, ווייל דער ביטערער אמת, וואָס זי האָט געהערט פֿון ברײַטשײַד'ס מויל, האָט אויף איהר געווירקט, ווי מען וואָלט איהר אַראָפּגעלאָזט אַ פֿײַערדיגען פּאַטש.

— איך בּין די קעניגין פֿון פֿראַנקרײַך! — האָט זי אויסגעשריגען מיט צאָרן.

ברײַטשײַד האָט עלעגאַנט זיך אַ בּויג געטאָן אַזוי ווי ער וואָלט אַלײַן געווען איהרס אַ פֿירשט.

— איך ווייס עס גאַנץ גוט, גנעדיגע קעניגין. גלויבט מיר אַז איך וואָלט אייך אַמוועגנסטען פֿון אַלע אייערע אַרומיגע מענשען געוואָלט בעליידיגען.

יעצט ערשט האָט די קעניגין בעמערקט, אַז זי געפֿינט זיך אין איהר נאַכט-גאַרדעראָבּע, אַז זי איז אונגאַנצען אויס-געטאָן און אַ פֿרעמדער מאַנספּערשוין שטעהט נעבען איהר. דאָס בּלוט האָט איהר אַ שלאָג געטאָן אין פּנים. זי האָט אַ שלעפּ געטאָן די קאָלדרע און פֿערדעקט דעם קערפּער בּיז'ן האַלז.

— האָט ניט קיין מורא, — האָט ברײַטשײַד געזאָגט, בעמערקענדיג די בעוועגונג — אין אַזאַ פֿאַל וואָלט נאָר אייך געקאָנט בעליידיגען עפּיס אַ ערגערער אַ הויף-מענש, אָבער ניט איך. ברײַטשײַד נוצט קיינמאָל ניט אַזעלכע מאָמענטען, כאָטש איך בּין ניט מעהר, ווי אַ פֿיהרער פֿון אַ רויבּער-באַנדע.

דאָס גערודער איז כּסדר געוואַקסען. פֿרויען און מענער-שטימען האָבען זיך צונויפֿגעמישט און זיך פֿונאַנדערגעטראָ-גען איבּער די קאָרידאָרען. די טירען פֿון די פֿאָדער-צימערען האָבען זיך געעפֿענט.

— די קוימענס וועלען אַדורכגעקוקט ווערען — האָט ברײַטשײַד געזאָגט אין דער שטיל — איך מיין, אַז די זעלנער וועלען דאָ אויך אַרײַנקומען. איך מוז אויפֿמערקזאַם מאַכען, אַז דאָס טאָר בּשום אופֿן ניט געשעהען די טיר מוז זיין פֿערשלאָסען. איהר פֿערשטעהט דאָך, וואָס איך מיין.

ברײַטשײַד האָט מכּלומר'שט אַ כאַפּ געטאָן דאָס געוועהר. די קעניגין האָט עס בעמערקט.

— איהר קאָנט זיין פֿולקאָם רוהיג — האָט ברײַטשײַד צוגעגעבען, גריסענדיג זיך העכסט עלעגאַנט.

— דער רויבּער געפֿינט זיך אין שלאָס — האָבען מורא'-דיג געשריגען די שטוב-מיידלעך מיט די גאַרדעראָביאַנעס. ער איז אין קוימען! הילף! הילף!

די גוואַרדיסטען האָבען זיך דערנעהנטערט. זיי האָבען הילכיג געקלאַפּט אויפֿ'ן קול, ווען זיי האָבען דערזעהען די האַלבּ-אויסגעטוענע, דערשראָקענע מיידלעך. איבּער אַלע שטימען האָט זיך געהערט דאָס קול פֿון שלאָס-אויפֿזעהער:

— לויט אַלע וואַהרשיינליכקייטען מוז דער העכט זיין אין קוימען, וואָס פֿיהרט צו די אַפּאַרטאַמענטען פֿון דער קעניגין. איך מיין אַזוי...

ברײַטשײַד האָט געהערט יעדעס וואָרט ער האָט אַ קוק געטאָן אויף דער קעניגין און זי האָט איהם פֿערשטאַנען.

עמיצער האָט אָנגעקלאַפּט אין דער טיר.

— ווער איז? — האָט די קעניגין געפֿרעגט מיט אַ ציטערנדיגער שטים.

— דאָס בּין איך, אייער גאַרדעראָבּיאַנע, גנעדיגע קעניגין — דאָ האָט זיך עמיצער אויסבעהאַלטען. די גאַנצע דינערשאַפֿט און די הויף-וואַך איז דאָ. זייט אַזוי גוט און עפֿענט אויף.

די קעניגין האָט אַ ציטערישע געוואָרפֿען אַ בּליק אויף ברײַטשײַד'ן, וועלכער איז געשטאַנען אַנ'אויסגעגלײַכטער בּיים קוימען, האַלטענדיג אָנגעלעהנט די האַנד אויפֿ'ן הענ-טעל פֿון פּיסטאָלעט.

— בעאונרוהיגט מיך ניט — האָט די העגיגין אָפּגע-ענטפֿערט — דאָ איז קיינער ניטאָ. קיין שום פֿערברעכער האָט זיך דאָ ניט אַרײַנגעקריגען.

— ענטשולדיגט, גנעדיגע העררין, — האָט זיך אָנגערו-פֿען דער קאַמערדינער געהמאַן און פֿאָרגעצימער — מיר מוז-זען זוכען אומעטום. דער באַנדיט געפֿינט זיך אין שלאָס. ער ליגט בעהאַלטען אין די מויערען פֿון קוימען. דער קעניג איז זעהר אונרוהיג דער אויסוואורף מוז דירכאוים געכאַפּט ווע-רען.

— אָבער דאָ איז אויף זיכער קיינער ניטאָ — האָט די קעניגין מיט אַ שטילער שטים געענטפֿערט — איך ווינש מיר ניט, אַז מען זאָל מיך בעאונרוהיגען און מיין שלאָף-צימער. עס ווילט זיך מיר שלאָפֿען.

גערמאַן איז געבּליבּען שטיל.

— עפֿען אויף, דער לומפּ מוז דאָ זיין, עפֿען אויף. איך בעפֿעהל דיר!

דאָס איז געווען דער קעניג אַליין. ער האָט געפֿאָדערט, אַז די קעניגין זאָל דורכאויס עפֿענען די טיר.

אַ פֿער'חלש'טע איז די קעניגין געפֿאַלען אויפֿ'ן בעט, בעת דער קעניג האָט געהאַלטען און אַיין שרייען.

— גיט אַהער די שליסלען — האָט ער בעפֿוילען — דורך אַנ'אַנדערער טיר קאָן מען אויך אַרײַן אין שלאָף-צימער. גערמאַן! דו האָסט דאָך די שליסלען, עפֿען אויף שנעלער, איך בעפֿעהל דיר.

(דאָס ווייטערע קומט).

אימפונגען
געגען דיפטעריט און שארלאך

(:) דער וואיעוואדישער קאמיטעט צו בעקעמפען דיפטעריט פיהרט אנ'אינטענסיווע אקציע. די אומזיסטע אימפונגען וועלען דויערן ביז'ן 10 יוני ד. י. עלטערען, וואס ווילען פערהיטען זייערע קינדער פון דיפטעריט און שארלאך דארפען אויסנוצען די געלעגענהייט און זיך ווענדען אין די שטאטישע סאניטאר אמטען.

פערלוירען געלד
אין 5 קאמיסאריאט

ה' י. מ. קרול פון זגערזש בעט אונז מיטצוטיילען, אז נעכטען נאכמיטאג האט ער ביי עק זאוואדזקא און פיעטריקאווער געפונען א סומע געלד, וואס ער האט איבערגעגעבען דעם פאליציאנט וועלכער איז גראד געשטאנען אויפ'ן פאסטען אין דערזעלבער צייט. דער פאליציאנט האט דאס געלד איבערגעגעבען אין 5 קאמיסאריאט. וסלארניא נאס 38.

א דענקמאל פון א פוילישען קעניג

(§) אנהויב יוני וועט אין טושין אפגעהילט ווערען א דענקמאל פון פוילישען קעניג יאגעלא.

56 „אופדלאשט'שן" און „נאדזארען" אין חודש מערץ

נעכטיגע זענען ווידער 3 בעקאנטע לאדזער פירמעס גשטעלט געווארען אונטער א „נאדזאר".— דער פירמע מאדיש איז ערקלערט געווארען אנ'אופדלאשטש.

אין חודש מערץ זענען אין האנדעלס געריכט אריינגעקומען 21 פעטעס ווענען בעשטימען קאנקורסען, פון וועלכע 19 זענען געווארען בעשטעטיגט אין דעם זעלבען חודש זענען אנגעקומען פון 35 פירמעס בעטעס, צו בעשטימען אויף זייערע אונטערנעהמונגען א „נאזאר", דריי בעטעס האט מען ענטזאגט און 2 האט מען בעשטעטיגט. 30 זאלען אין היינטיגען חודש בעשטימט ווערען.

אין חודש מערץ איז אין האנדעלס געריכט אריינגעקומען 183 האנדעלס-פראצעסען און 414 „קלויזולעס" זענען ארויסגעגעבען געווארען אויף וועקסלען איבער 1000 זל.

ווען מיר נעהמען נאך אין בעטראכט, אז פאר'ן ערשטען קווארטאל פון יאהר 1930 האט דער שטאטישער געריכט ארויסגעגעבען 28,200 קלויזולעס אויף מער 1000 זל., וואס ס'מאכט אויס ביי 75 טעג אנ'ערך פון 400 קלויזולעס א טאג, קאן מען זיך פארשטעלען, וואס דער קריזיס בעדייט פאר'ן לאדזער האנדעל בכלל און לאדזער סוחר בפרט.

* * *

ענדע פעברואר ד. י. האט די פירמע „ברוין און פאבריקאנט" אריינגעגעבען א בעטע אויף א „נאדזאר". די פירמע געפינט זיך אויף ציגעל גאס 31. ארבייט אויס טעקסטיל-סחורות אין פרעמדע ווארשטאטען און פיהרט א האנדעל מיט די דאזיגע סחורות.

די אונטערנעהמונג עקזיסטירט זייט 1914. דער בילאנס פון דער פירמע שליסט זיך אפ מיט 925,000 זל. אייגען קאפיטאל פערמאגט די פירמע 2,000 זל. קורץ-טערמינונגע פערפליכטונגען בעטרעפען 825,000 זל. און זייער נעדרעקט דורך אקציווען, וואס בעשטעהען אויסשליסליך פון האלב-פאבליסונג און פליסיגע מאזיציעס, און צווישען זיי כאבא און וועקסעל-פארטפעל בעטרעפן 15000 זל. סחורות 565,000 זל. בעל-חובות פון אפענעם רעכענונג 250,000 זל. סך-הכל 925,000 זל.

דאס געריכט האט גענומען אין אכט די בויטע פון דער פירמע און איהר בעשטימט א „נאדזאר" ביז'ן 5 יולי ד. י. אלס ריכטער-קאמיסאר איז בעשטימט געווארען ה' קיסאווסקי, אלס קוראטארען — אפליקאנט ארוואק. ארנאלד מארקאוויטש און דער סוחר בוכאריער.

* * *

אויף דער נעכטיגער זיצונג האט דאס האנדעלס-געריכט אויך ערטיילט א נאדזאר דער פירמע „הירש בלאוואס". די פירמע עקזיסטירט זייט 27 יאהר; געפינט זיך אויף דער גאס פון 28 שוסטער פולק 27. די פירמע ארבייט אויס זאקען און גוטע ארויס ארבייט די באלופניקעס און פערקויפט פערטיגע אויסארבייטונגען. די פירמע איז געקומען אין פינאנציעלע שוועריגקייטען צוליב דעם, וואס איהרע קליענטען האבען בעקומען נאדזארען. דאס האט די פירמע דערפיהרט דערצו, אז זי האט אליין געמוזט בעטען א „נאדזאר". די אקטיווען פון דער פירמע בעטרעפען 112,000 זל. חובות 81,000 זל. קאפיטאל 30,000 זל.

דאס געריכט האט דער פירמע „הירש בלאוואט" ערטיילט א „נאדזאר" ביז'ן 5. יולי. אלס ריכטער קאמיסאר איז בעשטימט געווארען האנדעלס-ריכטער פעליקס גאלדשטיין, אלס קוראטארען ארוו. רודאלף פאהל און דער סוחר שלמה אלטמאן.

* * *

דער דריטער פירמע, וואס איז ערטיילט געווארען א „נאדזאר" איז „ברידער פ. און מ. שוואלבע", קאנפעקציע האנדעל אויף פיעטריקאווער 85. די פירמע עקזיסטירט זייט 21 יאהר. דער בילאנס שליסט זיך אפ מיט דער סומע 465,000 זל. דער סחורה לאגער געשאצט פארזיכטיג איז ווערט 355,000 זל., חובות — 60,000 זל. ביידע פאזיציעס, נישט אריינרעכענענדיג קלענערע, דעקען זיך מיט די חובות, וואס בעטרעפען 400,000 זל. אייגען קאפיטאל בעזיצט די פירמע — 60,000 זל.

דאס געריכט האט דער פירמע ערטיילט א „נאדזאר" ביז'ן 8 יולי ד. י. אלס ריכטער קאמיסאר איז בעשטימט געווארען מעצאר קיזאווסקי, אלס קוראטארען די סוחרים גוסטאוו קנאך פיעטריקאווער 87 און ארטור ראפאפארט פיעטריקאווער 15.

* * *

דאס האנדעלס-געריכט האט ערקלערט א „אופאדלאשטש" דער פירמע יואב קאריש, נאוואמיעסקא 26 דער איינציל איז ארויסגעגעבען געווארען אויף דער פארדערונג פון די קרעדיטארען. דער טערמין פון עפענען די אופאדלאשטש איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 21 פעברואר 1930, דאס הייסט דער טאג ווען די פירמע האט אפגעשטעלט איהרע צאהלונגען. אלס ריכטער-קאמיסאר איז בעשטימט געווארען האנדעלס ריכטער יאקוב הערץ, אלס קוראטאר אפליקאנט ארוואק. קאושומיערזש פיליפקאווסקי.

—:0:—

ווינקעל-רעזורעס ווערען בעקעמפט

(וו) דער פרויזיער-צעך האט אפגעהאלטען א פערזאמלונג ווענען דער קאנקורענץ פון די ווינקעל-רעזורעס. דער צעך האט אויסגעוועהלט א קאמיסיע פון 6 פערזאן, וועלכע האט זיך שוין ווענען דעם ענין געווענדעט צו דער האנדווערקער קאמער, צו דער סאניטאר קאמיסיע און צו דער אינדוסטריע-אפטיילונג ביים מאגיסטראט.

פון דער ציונ. ארג.

ציוניסטישע פערזאמלונג

מיטוואך, חוה"מ 9 אווענד ארדענט אין די ציונ. ארג. א פערזאמלונג, געווידמעט דער איצטיגער סיטואציע אין ציוניזם און אין ארץ ישראל (נאך די זיצונג פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט און אדמיניסטראטיווען ראט פון דער יודישער „אגענץ" און נאך דער פערעפענטליכונג פון בעריכט פון דער בריטישער אויספארשונגס - קאמיסיע). רעפערירען וועלען דעם. ד"ר ראזענבלאט ה' אברה לערנער, געוו. ווייצע פרעזידענט פון תל-אביב און ד"ר י. שפינדעל פון א"י. איינגאנג צו דער פארלעזונג איז לויט איינלאדונגען.

ווערבירונגס-אקציע

דער ציוניסטישער קאמיטעט האט פראקלאמירט אויף די טעג פון חול-המועד א ספעציעלע מיטגלידער ווערבירונגס-אקציע, צו פערגרעסערען און שטארקען די ארגאניזאציע, וועלכע בויט ארץ ישראל. אין דער אקציע בעטייליגען זיך די מיטגלידער פון ציוניסטישען קאמיטעט און די ציוניסטישע עסקנים.

פאלקס-אוניווערזיטעט

די פארלעזונגען אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציונ. ארג. ווערען ווייטער פארטגעזעצט. מאנטאג ד. 2. טאג פסח 7 אווענד קומט פאר א פארלעזונג אין העברעאישער שפראך פון ה' מ. גראוועער אויף ד. ט.: „דאס יודישע קולטור-לעבען און מערב-אייראפא".

פאר דער נאהענטסטער צייט זענען פארגעזעהן פארלעזונגען פון רעד. י. אונגער, ד"ר פרענקעל, ד"ר פרידמאן, ד"ר אללעק, אינזש. זשעלינסקי א. א.

לאדזער קאמעראל-טעאטער
„ארדט"
אלעע 1-טער מאי 2
פריהער ענגלישער זאל

קינסטלערישער לייטער: משה בראדערזאן
דירעקציע: יוסף סטרוגאטש.
קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן.
קאנפעראנס.: נתן רייכענבערג.

היינט פרייטאג, 10 אווענד
שבת און זונטאג צו 1 פארשטעלונג
4 א זייגער נאכמיטאג
צו ביליגע פרייזען פון 1—4 זל.
מאנטאג 3 פארשטעלונגען
4, 7.45 און 10 א זייגער
פרעמיערע
פון 4-טען פראגראם א. נ.
טשאקעדיג
און קנאקעדיג
אין צוויי טיילען
16 גאנץ נייע שלאגער-נומערן 16

גארדעראבע גישט פערפליכטענד.
בילעטען צו בעקומען אין דער קאסע פון טעאטער יעדען טאג פון 1—11 און פון 5 ב"מ

די פאבאר-אפערעס אין לאדז

דאקטאר לאביעגא ווידער אויף דער בעשולדיגונגס-באנק

(§) לאדז האט שוין ווידער א סענסאציאנעלען פאבאר-פראצעס, וואס האט זיך נעכטען אנגעהויבען און הינגען מיליטערישען געריכט. אויף דער בעשולדיגונגס-באנק זיצט דער פארוטשניק אנטאני לאבעגא אונטער'ן פערדאכט פון בעגעהן פאבאר-מיסברויכען. דער בעשולדיגונגס-אקט ווארפט אויף איהם פאר, אז דעם 7. יולי 1927 האט ה' לאבעגא אלס דאקטאר אויף דער פאבאר-קאמיסיע בכיון, צוליב פערדינסט-צוועקען, בעפרייט פון מיליטער-פליכט דעם פאבארפאווע ענאן עלסנער. בעת עלסנער איז ארעסטירט געווארען האט ער מודה-געווען, אז מיט דער הילף פון דער בענטשקאווסקא, וועלכע האט ביי איהם גענומען 750 דאלאר נאכ'ן בעפרייט ווערען האט ער זיך אומגעקערט אין דער שווייץ, וואו ער האט שטודירט.

פארוטשניק לאבעגא איז מיט א צייט צוריק פער'משפט געווארען אויף 2 יאר שווערע תפיסה און פערלירען אלע רעכט. דאס העכסטע געריכט האט בעריקזיכטיגט זיין בויטע, אנולירט דעם פראצעס און דעם ענין נאכאמאל איבערגעשיקט צום לאדזער געריכט.

פארוטשניק לאבעגא האט זיך נישט מודה געווען אין דער שולד, אויפקלערענדיג, אז קאטעגאריע „צע" פאר עלסנער'ן האט ער מאקע בעשטימט, קיין לאבאר האט ער אבער נישט גענומען.

ווענען דער בענטשקאווסקא איז פאר געקומען צוא דיאלאג צווישען פארזיצענדען און דעם אנגעקלאגטען:

פארזיצער: צי האט איהר געקענט הרם בענטשקאווסקא'ן?

לאבעגא: יא, איך האב זיך בעקענט מיט איהר אין מיין וואוינונג. זי פלעגט קומען צו מיין פרוי אין האנדעלס-אנגעלעגענהייטען.

פארזיצער: וואס פאר א כאראקטער האבען געטראגען איהרע וויזיטען, ווען זי איז צו אייך געקומען אהיים ערשט אין שפיטאל?

לאבעגא: זי איז געקומען צו א סך אפאציענטען, וועלכע האבען ביי איהר גענומען סחורה אויף ראטעס.

פארזיצער: צי האט זי זיך געווענדעט צו אייך מיט געוויסע פראפאזיציעס?

לאבעגא — ניין.

פארזיצער: 750 דאלאר האט איהר בעקומען פון איהר?

לאבעגא: ניין.

פארזיצער: צי וואס האט הרם בענטשקאווסקא, א גאלאנטעריע סוחרטע אייך געבראכט פיש און שטויב ארטין?

לאבעגא: איך ווייס גארנישט ווענען דעם.

פארזיצער: אויפ'ן פריהערדיגען פראצעס האט איהר געהאט א בעסערען זכרון. דאמאלס האט איהר ערקלערט, אז איהר האט בעצאהלט פאר די פיש.

לאבעגא: איך רעכען, אז מיין פרוי האט בעצאהלט

פארזיצער: צי האט איהר געהערט, אז בענטשקאווסקא איז א מאקלערקע?

לאבעגא: דאמאלס האב איך עס נאך נישט געוואוסט.

פארזיצער: ווען און ווי אזוי האט איהר זיך עס דערוויסט?

לאבעגא: אין מאי 1928 האב איך געהערט פון פולקאווניק מילארדאווסקי, אז א יודישקע פון פיעטרקאוו דרעהט זיך ארום מיליטער-דאקטוירים און שלאגט זיי פאר ברודיגע געשעפטען.

פראקוראר: וואסערע איינקינפטען האט איהר געהאט?

לאבעגא: פון פענסיע און פערשידענע פערטרעטונגען אין שפיטאל.

פראקוראר: האט איהר געשפילט קארטען?

לאבעגא: איך האב געשפילט עטליכע מאל אין אפיצירען-קאסינא, אין 1927 האב איך אפילו געוואונען 500 זל.

פראקוראר: און אין פיעטרקאוו האט איהר געשפילט?

לאבעגא: יא, געשפילט.

פראקוראר: ווי גרויס זענען געווען די חודש'ליכע ראטעס, וואס איהר האט געצאהלט די בענטשקאווסקא?

לאבעגא: 10 ביז 20 זל.

פראקוראר: האט איהר אלץ בעצאהלט?

לאבעגא: ניין, איך בין איהר גאר שולדיג.

עס ווערען דאן אויסגעהערט איינציגע עדות און צום ווארט קומט די בענטשקאווסקא. זי לייקענט דערין, אז זי איז געווען מיט פארוטשניק לאבעגא אין א צוקערניע און איהם געשענקט א דיוואן. זי האט געהאנדעלט און איז געגאנגען מיט סחורה צו פערשידענע מענשען. זי האט דערביי נישט ערלויבט, אז צוליב איהרע ערקלערונגען זאל פערשווארצט ווערען דער האנאר פון זעהר בארוטשניק לאבעגא.

פארזיצער: צי קען דער עדות די פראו'ן?

עדות: יא. איך האב אין דער באהן בעקענט זיין פרוי און דער נאנא? איהם שלוין ער רעדט אויס אויף מיר כל דבר ... אפי' זיך אליין צו ראטעווען איז בין אונשולדיג. ראסזעלבע פארוטשניק לאבעגא. שולדיג זענען נאר די, וועלכע רעדען ווענען און פון, דוקא און פלאכטשינסקי. איך שווייג אוצט, נאר אויף מיין פראצעס וועל איך אלץ דערציילען. דא האב איך גארנישט מעהר אויפצוקלערען, ווי ד"ר לאבעגא איז אנ'אונשולדיגער קרבן.

היינט קומט פאר דער המשך פון פראצעס, וועלכער וועט דויערן 3 טעג.

* * *

דר. וואלאשינאווסקי דערלאנגט א קאסאציע

(§) אין דער פאבאר-אפערע, אין וועלכער עס איז ארויסגעטראגען געווארען מיט 2 טעג צוריק אנ'אורטייל, איז אוצט אריינגעטרעטען אנ'אנדער ווענדונג. ד"ר וואלאשינאווסקי דערלאנגט א קאסאציע-אנקלאגע און דער פראקוראר קאפיטאן מיטאווסקי טרעט ארויס מיט אנ'אנקלאגע געגען דעם צו מילדען אורטייל איבער'ן ד"ר וואלאשינאווסקי.

טרינקט נור כשר'ן ווין
„בארון"
מענדיל בארנשטיין'ס

ערשטער קלאנג - קינא-טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
אויף די אפאראטען פון „וועסטערן עלעקטריק". נארוטאוויטשא 20
היינט און ווייטערע טעג!! דער הערליכסטער שלאגער פון סעזאן.
דער געניאלער זינגער און פילם-ארטיסט —
AL JOLSON
אלס דזשעז-זינגער
די לעבענס - געשיכטע פון אנ'ארטיסט, וועלכער האט, ארויסרייסענדיג זיך פון די מויערן פון געטא, דערגרייכט דעם העכסטען רוהם. טראגעדיע פון א געניאלען זינגער, פון וועלכען דער פאטער, א חזן, האט זיך אפגעזאגט, צוליב דעם, וואס דער זוהן האט איבערגעריסען מיט דער רעליגיע, נאר אויפ'ן טויטען-בעט איז דער פאטער מוחל דעם זוהן, ווען אל דזשאלסאן, פערטרעטענדיג דעם פאטער, דעם חזן, זינגט דאס ליד כל נדרי —פון מחילה —
אנהויב פון די סעאנסען 4, 6, 8 און פינקטליך 10 אוו.
די פרייזען פון די פלעצער 1 — 2 — 3 זלאטים.

טעאטער און קונסט

פון יודישען טעאטער

אין יודישער טעאטער זענען לכבוד יום-טוב צוגעגרייט געווארען די שענסטע יודישע אפערעטען.

היינט פרייטאג אווענד ווערט געגעבען די פרעמיערע „די אמעריקאנער חתונה", וועלכע איז געשפילט געווארען מיט גרויס ערפאלג אין ניו-יארק.

מארגען, שבת נ. מ. ווערט געשפילט „מינקע די דינסט מויד". זונטאג 4 נ. מ. צו ביליגע פרייזען — „ארעסטאנטקע נומער 49." מאנטאג דעם 2-טען טאג פסח נ. מ. געהט די „מאמע פון דער וועלט" צו ביליגע פרייזען.

אין אלע שטיק שפילט די הויפט-ראלען די גאסטראלערין אנא יאקובאוויטש.

גרויסען ערפאלג „די אמעריקאנער חתונה. עס נעמט אויך אנטייל דער נייע אנגאזשירטער ארטיסט און זינגער מיכאל קליין. צום שלוס וועט פארקומען א קאנצערט, און דער זינגער מיכאל קליין וועט ארויסטרעטען מיט פאלקס-לידער, און ארטיסט י. ראקאוו מיט רעציטאציעס. באלעט-מייסטער ב. לייבאוויטש און נייע טענץ.

„ארדט"

היינט, פרייטאג אווענד ווערט געגעבען די פרעמיערע פון 4 פראגראם א. נ. „טשאקעדיג און קנאקעדיג" אין 2 טיילען, 16 נייע נומערן.

„די גאלדגרעבער"

זונטאג 4 נאכמיטאג, מאנטאג, דריטען טאג ד 15 אפריל וועט אין „הזמיר" אויפגעפיהרט ווערען דורך דער „יודישער טעאטער סטודיע" שלום אש'ס קאמעדיע „די גאלדגרעבער".

20 יעהריגער יובילעי
פון סופליאר וואלף נייהויז

מיטוואך, דעם 16-טען אפריל, 2-טען טאג חול-המועד 9 אווענד, וועט פארקומען אין יודישען טעאטער די פייערליכע פארשטעלונג לכבוד דעם 20-יעהריגען יובילעאום פון סופלער וואלף נייהויז. געשפילט וועט ווערען מיט'ן אנטייל פון די ארטיסטען אנא און הויפט-מאן יאקובאוויטש די אפערעטע, וועלכע איז געגאנגען אין ווארשא מיט א זעהר

שטאטיש טעאטער

היינט: „ארפעאוש אין גיהנום"

שבת נאכמ.: „וואונדערליכע וואנדערונגען פון סאוואמאסער".

שבת אווענד: פרעמיערע „האמלעט" מיט דיר. ארדוועניאוויטש אין דער הויפט-ראלע. זונטאג נאכמ. „פערברעכער", זונטאג אווענד „האמלעט" מאנטאג נאכמ. „דער בראווער זעלנער שוועיק". מאנטאג אווענד: „די וואונדערליכע וואנדערונגען פון סאלוואמאסער".

קאמעראל טעאטער

היינט: „דער דזשעז-זינגער".

שבת אווענד פרעמיערע: „די מאמע פון דער עלענדסטער וועלט".

„יודישע ביהנע" אין קאמעראל-טעאטער

מאנטאג, דעם צווייטען טאג פסח, ווערט אין לאדזער „קאמעראל-טעאטער" צום [illegible] „טעפיכמאכער" פון [illegible] דער סצעניזשער בעארבייטונג פון יצחק ראזענ[illegible] — [illegible]

„פאפולארני"

היינט אווענד, שבת נאכמ. און אווענד און זונטאג „דאס פערבישטעטע דארף".

—:0:—

דאס „פוילישע מאנטשעסטער"
די שטאט פון גרויסע דלות
פון ש. י. סטופניצקי

ש. י. סטופניצקי, דער רעדאקטאר פון „לובלינער טאגבלאט", האט אין לעצטען נומער פון זיין צייטונג אפגעדרוקט אנ'ארטיקעל „א גרוס פון פוילישען מאנטשעסטער", וועלכען מיר ברענגען דא עטוואס געקירצט.

די רעד.

דאס „פוילישע מאנטשעסטער", אזוי האט מען אמאל גערופען די שטאט לאדז. מיט דעם נאמען האט מען איהר געקרוינט, און דער נאמען האט פיל צו בעדייטען. מאנטשעסטער איז די רעזידענץ פון דער ענגלישער מאנופאקטור, זי איז דערמיט שוין ממילא די רעזידענץ פון מאנופאקטור אין גאר דער וועלט. אזוי ווי דער שטאלץ פון ענגלאנד איז געווען איהר פאבריקאציע, וואס איז געווען דער יסוד פון איהר רייכטום, אזוי אין יעדע שטאט, וואס האט זוכה געווען צו בעקומען דעם טיטעל, געווען די רעזידענץ פון מסחר און דער קוואל פון רייכטום.

דאס „פוילישע מאנטשעסטער". ווער געדענקט נישט, וואס פאר אנ'אפקלאנג דער נאמען האט געהאט אמאל אין דער יודישער וועלט? יונגע מענשען האבען געוואנדערט קיין לאדז זוכען בעשעפטיגונג, זוכען שטעלעס און ווער עס איז אהינגעקומען, דער איז שוין צוריק נישט געקומען מיט לעדיגע הענט. אליין האט זיך דארט איינגעארדענט. ווען מיר זענען געווען קינדער האט מען אין די ליטווישע שטעט געהערט פון מאסקווא, אהין פלעגען פאהרען מענשען מיט אונטערנעמונגס-קראפט, מענשען, וואס האבען געהאט בעציהונגען, און פון מאסקווא איז מען אזוי שנעל נישט געקומען. ערשט אויף יום-טוב פלעגען אראפ-קומען די מאסקווער שעהנע יודען און האבען געבראכט נייעס, האבען געבראכט געלד און די לעצטע מאדע און שטעטעל ארטין.

נאכדעם, אז מען האט ארויסגעטריבען יודען פון מאסקווא, איז לאדז געווארען דאס צווייטע מאסקווא. אלץ איז געפאהרען קיין לאדז. עס איז נישט וויכטיג, וואס מען האט דארט געטון. צי מען האט זיך אריינגעדרעהט אין א גרויסען ראד און מען איז מיט דער צייט געווארען א פאבריקאנט, אדער מען איז געבליבען א משרת, א רייזענדער, אדער גאר א לעהרער, א מלמד, עס האט נישט אויסגעמאכט. יעדנפאלס איז מען ארויס אין דער וועלט אויב נישט ער, איז זיין קינד, זיין אייניקעל געווארען א לייט, האט געגעסען זיין ברויט בדרך הכבוד.

אזוי האט אויסגעזעהן לאדז אמאל. היינט בעקומען מיר אויך גרוסען פון לאדז. אבער היינט איז זי נישט מעהר דאס פוילישע מאנטשעסטער", היינט איז זי נישט מעהר די שטאט פון גרויסער אינדוסטריע, פון האנדעל און פערקעהר, היינט איז זי, לייטער, די שטאט פון גרויסע דלות. א העלפט פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז איז היינטיגען יאהר אנגעוויזען אויף שטיצע, א העלפט פון אלע יודען שטרעקען אויס די האנד נאך הילף אויף יום-טוב.

די רעזידענץ פון פוילישען דלות — אזוי דארף זי, אזוי מעג זי היינט הייסען. פופציג פראצענט פון דער גאנצער בעפעלקערונג זענען פעראראמט און מען מוז זיי שטיצען. דאס איז דער גרוס, וואס מיר בעקומען פון אונזער לאדז. און דער גרוס, די ידיעה בעקומען מיר א דאנק דעם מעות חיטים, א דאנק דער טראדיציע, וואס איז אנגענומען אין דער גאנצער יודישער וועלט, צו רעגיסטרירען און פערציילען די נויטבעדערפטיגע אויף פסח. די רעגיסטראציע פון די בעדערפטיגע, דער מעות חיטים, איז איינענטליך א מין סטאטיסטיק, וואס מיר פיהרען דורך איינמאל אין יאהר, צו זעהן, ווי מיר האלטען אין דער וועלט.

דאס גאנצע יאהר איז מען פערהארעוועט, מען לויפט, מען שטעהט, מען דרעהט א ספאדעק. קיינער ווייסט נישט, וואו ער האלט אין דער וועלט, קיינער ווייסט נישט, וואו דער צווייטער האלט. קומט דער פסח ווערט געמאכט א שטריך אונטער רעכענונג, מען מאכט א רעכענונג און מען דערוויסט זיך דעם ביטערן אמת, אז עס איז נישטא אויף יום טוב..

—:0:—

א גנב'ישער סדר

(ענדע פון זײַט 6)

נאַנץ יאָהר...

בײַם יורעל האָט נאָך פרײַטער גע־שמײכעלט ס'פּנים:

— נישקשה, אונזער פערדאַרבט אײַך א גאַנץ יאָהר אויך נישט דעם מאָגען; נאָר ס'איז דאָך פּסח, דאַרף מען זעהען, ס'זאָל האָבען א לעמישערען טעם...

בערל'ען האָט דאָס גאָר אונטערגעהוי־בען:

— ס'איז נישט אײַער דאגה. אז אונזער האָט נאָך נישט אַרײַנגעשטעקט דערין אײַער האַנד, מעגט אונזער זוכער זײַן, אז מ'וועט שוין ס'עסען קאָנען נעהמען און מויל אַרײַן...

— יאָ — האָט דאָס יורעל געלאַכט — אז איך וואָלט נישט צוגעטון קײן האַנד, וואָלט אונזער טאַקע א סך געהאַט.

— וואָס? — האָט בערעלע אָפּגע־לאָזט דעם לעפעל — אונזער זענט דאָ אויך דאָ?

— יאָ, איך זאָל נישט זײַן, וואָלט אונזער, דאַכט זיך, שעהן אויסגעזעהען..

— און די שטאָט?

— האָט טאַקע בעצאָהלט דערפאַר, אָבער ווער וואָלט דאָס געווען געוואָלט האָבען צו טון מיט גנבים, ווען איך זאָל זיך נישט נעהמען דערצו?...

— אזוי? האָט אונזער זיך דאָס אויף אונז דערבאַרימט?... זײַט ושע טאַקע מוחל און נעהמט אַרײַנבריינגען א שטאָף בראָנפען, און דוקא יום־טוב'דיגען, אויב אונזער ווילט נישט האָבען קײן פערשטער־טען יום־טוב...

— וואָס הײַסט, כ'וועל אײַך אַרײַנ־ברענגען בראָנפען און א תפיסה? — האָט זיך דאָס יורעל דערשראָקען.

— אונזער ווילט נישט? — האָט זיך קאַלט אָפּגעזאָגט בערל גנב — דאַרף מען נישט, וועט אײַך קײנער נישט נויטען. מאָ געהט אײַך געזונדערהײט, נאָר געדענקט איר, זײַט מוחל, מיט ס'עסען, ווארום אזא חזיר'ישקײט, מײנט אונזער וועט עמיצער נעמען און מויל אַרײַן?..

— אונזער האָט דאָך ערשט פאַר א רגע געלעקט די פינגער — איז דאָס יורעל אַרויס פון די כלים.

— אויב אונזער וועט אַרײַנגעבען בראָנ־פען, וועט עס ווײַטער גוט זײַן — האָט גע'טענה'ט בערעלע גנב — און אויב נישט, וועט עס גלײַך לויגען אויפ'ן הויף, און דאָס מאָל וועט מען זעהען, ווער עס וועט זײַן מעהר תקיף. אונזער זאָלט אונז אפילו געהן פער'מסור'ן פאַר'ן נאַטשאַל־ניק — וואָס האָט מען מורא? ער האָט דערינבער א מכה צו בעפעהלען.

און א וואונק געמײן צו דער חברה:

— מ'וואַרפט אַרויס ס'עסען!

און שוין האָבען זיך די שיסעלעך גע־נומען הויבען אין דער לופטען, ווען בײַם דאָס גילע יורעל, וואָס האָט אָנגעהויבען צו ציטערן, ווי א בלאַט, און אויסגע־שפּרײַט די הענד, ווי א פלעדער־מויז די פליגעל, האָט זיך צושריען:

— וואַרט, וואָס וואַרפט אונזער שוין, אויף דער מינוט? כ'וועל אײַך אַרײַנגע־בען בראָנפען! ס'ברענט נישט!... געה, האָב צו טון מיט באַנדיטען, גנבים, אז דאָס פערשטעהט זיך נישט אויף קײן גע־לעכטער...

און איז אַרויסגעלאָפען פון דער קא־מער.

———

חברה האָט געקײַכט פאַר געלעכטער, אָבער שוין נישט געקאָנט מעהר נעמען צום מויל די קאַרטאָפעל, וואָס זענען דערווײַל קאַלט געוואָרען; דערפאַר, אז עס האָט זיך אָנגעהויבען דאָס אַרײַנגע־בען ס'עסען צו אונז, די שטאַטושע, האָ־בען זיי זיך אָפּגענומען זײַער עולה, און זיי האָבען זיך שטאַרק געפרעהט, וואָס ס'איז פלוצלינג אָנגעשטאַנען אזא יאָהר. מ'האָט גענומען אײַנזעצען א חוין גנבים אויך אזעלכע יונגעלײַטלעך אין תפיסה ס'זאָל זיי בעשערט זײַן א פּסח פון כל־טוב.

כ'האָט נישט לאַנג געדויערט אזי דאָס גילע יורעל איז געקומען מיט דער פלאַש בראָנפען. פראַנק און פרײַ געגאַנגען, אַלעמען אין די אויגען, גאַרנישט, ווי אין א תפיסה. און אז חברה האָט זיך אָנגע־טרונקען, האָט מען זיך, פערשטעהט זיך, גלײַך צוזינגען מיט די גוים אויפ'ן הויף.

איז געקומען צו לויפען דער „סמאַר־שי" און אז ער האָט דערשפירט בראָנ־פען, האָט ער זיך גענומען וואַרפען נאָך אויפ'ן הויכען קול:

— פון וואַנען האָט אונזער גענומען בראָנפען? ווער האָט אײַך אַרײַנגעגע־בען?...

כאָטש דאָס גילע יורעל האָט דעם בראָנפען אַרײַנגעטראָגען פאַר אַלעמען אין די אויגען.

די יונגען האָבען געלײַקענט שטײן און בײן:

— מ'ווײסט נישט פון קײן בראָנפען!...

— ס'האָט קײנער נישט אַרײַנגעגע־בען..

האָט דער „סמאַרשי" אָנגענומען דעם דאַרען בערעל, וועלכער איז געפאַלען פון די פיס, און זיך געשאָקעלט, ווי א לולב.

— זאָג, פון וואַנען דו האָסט גענומען בראָנפען זיך אָנצו'שכור'ן?

— ווער איז שכור? — האָט אוזם דער יונג אַרײַנגעקוקט מיט זײַנע וואַ־קלדיגע אויגען אין פּנים אַרײַן.

— דו קאָנסט דאָך נישט אײַנשטעהן אויף די פיס... וואו האָסטו גענומען בראָנפען?

— ווארום, מ'מוז זײַן שכור פון בראָנפען? — האָט דער יונג געלאַכט.

— וואָס דען פון וואַסער, וואָס דו האָסט זיך אָנגעטרונקען? — האָט דער „סמאַרשי" איבער אוזם געשריגען — דו האָסט נאָך א מזל: ס'איז פּסח. אנישט וואָלסטו שוין הײַנט בײַ מיר געלעגען אין „קאַרצער"...

— חכם אײַנער! — האָט דער יונג זיך געוויצעלט — נישט פּסח, וואָלט דאָך נישט געקומען דערצו, כ'זאָל זיך באַלד אָנ'שכור'ן..

און דער „סמאַרשי" האָט אַלעמען פערטריבען אין דער קאַמער, אָפּגעשלאָ־סען די טיר.

———

ס'האָט נישט לאַנג געדויערט שוין ביז נאַכט. ס'איז געוואָרען טונקעל. די זון איז פערגאַנגען און דאָ אָפּגעלויכטען אויף די ווײַס־אָפּגעקאַלעכטע ווענד פון דער קאַמער. די תפיסה איז באַלד גע־וואָרען אָפּגעשלאָסען פון אַלע זײַטען. א שטילקײט האָט אַרומגענומען די שטומע גרויסע בנינים, וואָס זענען אַלץ מעהר גע־וואָרען פערשוואונדען פון דער נאַכט.

מ'האָט דאָ אויפגעשטעלט דעם טיש, געלײגט אויף אוזם מצות, אָנגעצונדען ליכט, און אײַנער א ייד, אַנ'אַלטער ייד, מיט א גרויער באָרד, וואָס איז שוין גע־האָט געזעסען דאָס אַנדערע יאָהר פאַר פיהרען סחורה איבער דער גרענעץ, האָט גענומען אָפּרעכטען דעם סדר. ער האָט שטיל געזאָגט, און אונמיטען אויפ־געהערט, אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און זיך אַראָפּגערעדט פון האַרצען:

— ס'אַנדערע יאָהר שוין פּסח אין תפיסה... אין דער הײם א ווײַב מיט דער וואַקסענע קינדער.. און נאָך א גאַנץ יאָהר צו זיצען...

און דרויסען, אין קאָרידאָר איז גע־גאַנגען דער שליסעל־האַלטער; געגאַנגען אהין און צוריק, און אז ער איז געקומען פאַר דער טיר — אײַנגעהאַלטען די טריט.

— יודישער פּסח דאָ, מ'דאַרף נישט פאַרבײַגעהן...

דערפאַר, אז די סעודה האָט זיך געהויבען, האָט מען אוזם אַלײן צוגע־רופען און אַרויסגעלאַנגט דורך דער אָפּענע גראַטעס פון פלײש, מצות, אוזער

— גאָ דיר, און ווײס, אז ס'איז פּסח. אומעטום אַצונד פּסח בײַ יודען, וואו יע־דען זענען נאָר, אפילו אין תפיסה..

די יונגען האָבען ערשט אויצט בעזײַט די עסענס, זיך געלאָזט וואוילגעהן, און דער דאַרער בערעל, וואָס האָט זיך שוין געהאַט אויסגעניכטערט, האָט זיך נאָך געווינשען:

— אויב ס'איז מיר נאָך בעשערט לאַנ־גע יאָהרען צו לעבען, זאָל איך קײן ער־נערען יום־טוב נישט האָבען..

— — — — — — — — — —

שפּעט בײַנאַכט, אז די ליכטלעך האָ־בען זיך שוין געהאַט אויסגעלאָשען, און די יונגען זענען געשלאָפען אויף זײַערע געלעגערס, האָט אונזערע אויגען אַלץ נישט גענומען קײן שלאָף.

ס'איז געווען שטיל אַרום, האַלב נאַכט אַפּשר; די לבנה האָט אַרײַנגע־קוקט דורכ'ן פענסטער, און ס'האָט זיך אזוי געטראַכט פון דער נאָהענטער הײם וואו דער טאַטע זיצט אויצט און גיט א קרעכץ, וואָס מ'איז נישטאָ בײַם טיש.

— חסל סדור פּסח כהלכתו...

און דאָ בעזונדער, מוז מען לײגען אויף דער נאַרע, לײגען שטיל — זענען טרעה־רען געקומען אין די אויגען אַרײַן...

———:0:———

שיין אנגעקומען!!

א גרויסער טראַנספּאָרט שיך

נײַעסטע פאַסאָנען אויפ'ן זומער סעזאָן

ערשט־קלאַסיגע ● פרײַזען שטאַרק ערמעסיגטע ●

י. ווינדמאַן, לאָדז, פּיעטריקאַווער 35

טעלעפאָן 112-23 — טעלעפאָן 112-23

?וואָס זאָגט?

דעוועי דער פינאַנץ ראַטגעבער פון פוילען

אויב דו ווילסט דעם וואוילשטאַנד פון פוילען

קויף נאָר אינלענדישע אויסאַרבײַטונגען.

אויב דו ווילסט גוטע און ביליגע שיך

נאָר בײַ דער פירמע

ALFRED HEINE

פון 25.90 ביז 35.—

פון 34.50 ביז 36.50

4 פערקויפס־שטעלען:

פּאָמאָרסקאַ 24

אין וואַרען־הויז יוליוש ראָזנער (פּעטריקאָווער 98 / 160

בײַ דער פירמע פ. גרענדושינסקי פּעטריקאָווער 53

די בעסטע שיך

— קוואַליטעט —

„CETANJA"

צו בעקומען אין ערשט־קלאַסיגע מאַגאַזינען.

בחצי חנם! הגדות אין אַלע פאַרבען

ווילנער סקלאַד ספרים | פערטרעטער פון קאַלאַמײער טליתים

א. מ. גרובשטיין, ווסכאָדניאַ 54, פראָנט 1־טער שטאָק

צו בעקומען ש"ס טורים, רמב"ם, חומשים פסוקים מדרשים, משניות, מחזורים און מחזורים מיט פוילישער איבערזעצונג, סידורים, ספּעציעלער אויסוואַהל סידורים פאַר כלה־מתנות. טליתים קאַלאַמײער, טערקישע און פײַנע זײַדענע אויך ליתים קטנים, ציצית, זײַדענע גאַרטלען, קאַפּלן, ויך אַ גרויסער סאָרטימענט פון פערשיד. ספרים

25 פראַצענט ביליגער ווי איבעראַל!

א. מ. גרובשטיין, ווסכאָדניאַ 54, פראָנט 1. שט

ממונו של אדם מעמידו על רגליו! (פסחים קי"ט)

אַלע יודען דאַרפען געדענקען, אז קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט פון פוילען, אַלע אַרט פּאָדאַניעס ווי: סאָנדאָווע, סקאַרבאָווע און אַד־מיניסטראַציאָנע אויך שותפות־אַקטען, וואוינונגס - אַקטען, אַפּעלאַציעס, ווילאַנטשעניעס איבערזעצונגען (אויך העבּרעאיש) א. ז. וו. שרײַבט און ערלע־דיגט לויט'ן אוסטאַוו

רעכטס־קאָנסולענט: י. ח. בוזין

לאָדז אָגראָדאָוואַ 3.

צוגענגליכע פּרײַזען | (עגזיסטירט זײַט 1910)

Anzüge u. Paletots

beste Ausführung

95.-, 125.-, 150.-

bis 250.-

Julius Rosner

Lodz, Petrikauer 98 u. 160

א צימער און קוך

פראָנט, זונען־וואוינונג אָפּצוגעבען. דאַפּראָווסקי 23 בײַ ...

רעפּעראַטורען

פון מאָטאָרען, מאַשינען און אַלערלײ עלעקטרישע אַפּאַראַטען. פערקויף און אויסטויש פון מאָטאָרען, קראַפט און ליכט־אַנלאַגע

MAURYCY RAK

לאָדז, זאַוואַדזקאַ 12, טעל. 214-11

אַ גרייטע זיכערע פּרנסה.

פאַר 1000 דאָלאַר פון זאָפּאָרט איבערצוגעבען אַ פאַבריק, וואָס גיט וועכענטליך ביז 200 זל. אין מזומנים. דער פערקויף קומט פאָר נאָר אין באַר־געלד. געניערס צו ערפאַהרען זאַמענהאָפאַ 16 (ראָזוואַדאָווסקאַ) אין פאַרבען־געשעפט בײַ טײטעלבוים

פּראָפעסיאָנעלע שאָפערן־קורסען

Fr. Grętkiewicz, Łódź

טעל. 175-35 פּיעטריקאָווער 111 טעל. 175-35

רער לערן־זאַל איז פערזעהען מיט די נײַעסטע מאָדעלען און שול - מכשירים דורכשניטען פון אויטאָמאָבילען ווערען געבראַכט אין בעוועגונג מיט עלעקטרישע קראַפט. אויטאָמאָבילען צום לערנען אויף 4—6, 8 צילינדערדיגע. אײַנשרײַבונגען אויף נײַע קורסען נעמט אָן און אינפאָרמאַציעס ערטײלט די שול־קאַנצעלאַריע פון 9 פריה ביז 8 אָוונד — ווערקשטעלען און גאַראַזשעז אויפ'ן אָרט.

Mydło Rewolwer Majde

אנשטאט ראשיגע רעקלאמע גיבען מיר ביליגע און גוט סחורה

א געשעפט

גרינגער מאַרק איבערצוגעבען. מיט א וואוינונג פון זאַפּאָרס № 10 בײַ כאָראָווסקי. 1670

דאָס אויג

מוז ווערען גוט געהיטען!!! דעריבער מוז מען זיך שטאַרק דערמיט רעכענען, ווי אַמבעסטען צו קויפען און דאָס בעקומט מען נור אין בעוואוסטען אָפּטימער־געשעפט פון —

M. HERSZKORN

מ. הערשקאָרן, פּושעיאַזד 2 רוג פּיעטריקאָווער

ווי עס ווערען בחנם די אויגען אונטערגעזוכט בײַם קויפען א בריל אָדער א צוויקער און גענוי צוגעפּאַסט דורך אַ ספּעציאַליסט. בעזיצט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע נײַעסטע אַמעריקאַנער אָפּראַוועס צילינדער־קאָמבינירטע גלעזער. :—: רעפּעראַטורען אַלער אַרט ווי לײַטען אַבריל און אַנדערע אַרבײַט ווערען באַלד אויפ'ן אָרט געמאַכט צו גאַנץ ביליגע פּרײַזען קומט און איבערצײַגט אײַך.

אַנאָנסען אין „לאָדזער טאָגעבלאַט" האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג

טליתים־פאַבריק

אויסאַרבײַטונג פון וואָלענע האַלב־וואָלענע, זײַ־דענע טליתים כמו טערקישע, יאַראָסלאַווער און קאָלאָמעער, ווי אויך אויסלענדישע, טליתים־קטנים הורט און דעטייל, מיט אויספּערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל בײַ

א. ה. ציטרינאָווסקי

קאַמיענאַ 1, אין 2־טען טויער, פּאַרטער. נעמ.: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלע טליתים צו וואַשען.

אַ חסידישער יונגערמאַן

זוכט אַ פּאָסטען בײַ וואָס עס זאָל נישט זײַן, בעזיצט די פּוילישע שפּראַך און אַ שעהנע האַנדשריפט. צו ערפאַהרען אין געבער שטיבעל קאַמיענאַ № 6

אײַליגע פּלעצער

יעדער צו ½ מאָרג צווישן די שענסטע ווילעס אין קאַלי (אַ פּשיסטאַנעק פאַר קאָכאַנובעק) זענען געלעגענהײַטליך צו פערקויפען. צו ער־קונדיגען זיך דורך טעלעפאָן 127-98.

מ. קאפעלושניק'ס מענער-הוט

מאכט אייך יונג און שעהן

8 נור קאנסטאנטינער ⟸

דער פערוואלטונג פונ'ם אינטערנאט און פערמע אין העלענובעק

מיט'ן פרעזעס ה' רום-אווסקי בראש

ווינשען מיר א פרעהליכען יום-טוב!

די יוגענד פון דער בורסע א. נ.

„בית-שמואל"

פאמארסקא 41a,

א פרעהליכען און כשר'ן יום-טוב לזמן חרותנו

דעם גרינדער און מיטהעלפער

ה' שטיינשניידער און פרוי

ווינשט די יוגענד פון דער בורסע א. נ.

„בית-שמואל" פאמארסקא 41a.

Bank Spółdzielczy Kupców i Przemysłowców

w ŁODZI

Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34

39 צעגעלניאנא 39

פראנט 1-טער שטאק — פראנט 1-טער שטאק

נעמט אן וועקסלען, פראכטען און פערשידענע דאקומענטען אויף אינקאסע אויף אלע פלעצער אין גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע און צאהלט אויס דעם זעלבען טאג, ווייזט איבער געלד אויף גאנץ פוילען, נעמט אן וקלאדען, איינלאגען, נדן-געלדער און קלענערע אפשפארונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאכט דיסקאנטא און גיט ארויס אוואנסען אויף 'אינקאסא.

ערלעדיגט אלץ פינקטליך און רעעל.

די באנק איז אפען פון 9 ביז 2 מיטאג.

ווי'עז היילט!

ארטאפעדישער שוהמאכער-מייסטער ספעציאליסט

היילט אויס אלע ארט קראנקע פיס ווי: פלאטפוס, קלומפוס, האלפוס, זענקפוס, הינער-אויגען און אלע זעמטליכע פוס-פערהארטונגען —

וויכטיג פאר שטעפער און שוסטער

עס ווערט אונטעריכטעט מאס-נעהמען לייסטען-ריכטען, מוסטער-צייכנען און שניידען לויט מ אס און פאבריקס-ארט.

וויענער דיפלאמירטער פאר-לעהרער

Maurycy Silbersztein, Łódź,

49 Wschodnia 49

נעמט אן פון 9–12 און פון 3–6 נאכמיטאג.

כשר לחג הפסח.

דערמיט בעשטעטיג איך, דאס די פלאנצען-פוטער פון דער פירמע

אקצ. געז. שיכט

„צערעס" „ראדיאל" און „ריטא" איז שטרענג כשר לחג הפסח

די גאנצע צוזאמענשטעלונג פון די פלאנצען-פוטער שטעהט שטענדיג אונטער מיין השגחה פון אנהויב פון דער ארבייט ביז דער פערפאקונג דורך ערליכע און פרומע נאמנים בני-תורה ויר"ש. דעריבער קען יעדער, אפילו דער פרומסטער יוד דאס שפייז-פעטס ווי צו פליישיגע און צו מילכיגע מאכלים מיט א רוהיג געוויסען געברויכען, אויב עסגעפינט זיך נאר מיין חתימה „כשר לחג הפסח".

שמחה פרענקיל תאומים

אבד"ק סקאווין והגליל, חופ"ק פאדגורזע יע"א.

שמחה פרענקיל תאומים אבד"ק סקאווין חופ"ק פאדגורזע יע"א

בעזה"י

ועד ישיבת סאכטשאב „בית אברהם" פה לאדז פאנסקא № 1 על שם קדושת אדמו"ר הגאון ראש הגולה מרן מסאכאטשאב זצ"ל זי"ע, מודיע בזה שיש עוד מקומות בהישיבה במחלקות הגבוהות לקבל עוד תלמידים חדשים. וכל הרוצה לזכות יבא אל לשכת הישיבה עד זמן ראש חודש אייר. הלשכה פתוחה בכל יום משעה 5 עד שעה 8 ערב. וכל הקודם זכה.

א' צו תר"צ לאדז. — ועד הישיבה.

הערה: גם כל התלמידים שכבר למדו בהישיבה צריכים להכתב מחדש עד זמן הנ"ל.

צום איצטיגען יום-טוב פסח

בעטען מיר די יודישע בעפעלקערונג, אז זי זאל געדענקען אן די יתומים און אן די ארימסטע קינדער, וואס לערנען אין רב'ס תלמוד-תורה און זאל מנדב זיין לטובת דעם רב'ס תלמוד-תורה.

די פערוואלטונג פון תלמוד-תורה ע"ש הרב מייזל זצ"ל.

בזה אנו מביעים את תודתנו החמה

למר **זליג גומולינסקי**

בעד נדבתו שתי מנורות-חשמל לבית תפלתנו „שערי-מזרח", קילינסקיגה 44

ומברכים אותו בחג שמח

הועד של ה„מזרחי"

והגבאים של „שערי מזרח"

אויסערגעווענליכע טעלעגראמע!

צו אלע בירגער פון דער פוילישער רעפובליק

שוין ווידער מאכען מיר בעקאנט, אז די לעצטע פרעמיע אין דער איצטיגער 5 קלאס אויפ'ן לעצטען נומער וואס איז ארויסגעצויגען פון גליקס-ראד

150.000 זל. ≡ איז געפאלען אויפ'ן נומער **104.742**

פערקויפט דורך אונזער גליקליכסטער קאלעקטור

די איינציגע גרעסטע, עלטסטע און גליקליכסטע קאלעקטור אין פוילען

E. Lichtenstein

Łódź, Piotrkowska 72, Piotrkowska 11

מיר עמפעהלען ווייטער אונזערע גליקליכסטע לאסען צו דער 1-טע קלאס פון דער 21-טער מלוכה-לאטעריע.

אכטונג, מאלער-מייסטער!

מיטוואך, ד. 16 ד. ח. 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין בערלינער-זאל, זאכאדניא 26

די פייערליכע

צעך-ערעפנונג

פון מאלער-מייסטער, סוועלען זיך בעטייליגען פארשטעהער פון דער מאכט און דעלעגאטען פון געזעלשאפטליכע איסטיטוציעס.

אלע רעגיסטרירטע מאלער-מייסטער ווי אויך איינגעלאדענע געסט ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

די צעך-קאמיסיע.

בעקאנטמאכונג

7-קלאס. ארטאדאקסישע לעהר-אנשטאלט

„בית-תלמוד" של ל. פאסטערנאק

פיעטריקאווער 18 (וסכאָדניע 41) טעלעפאן 15716,

מיר האבען דעם כבוד בעקאנטצומאכען די פעראינטערעסירטע עלטערן דאס אין אונזער מוסטערהאפטען „גן ילדים" (פרעבעל-שולע) ווערט נאך אנגענומען קינדער אין עלטער פון 5 יאהר אן אין שול-קאנצעלאריע טעגליך פון 9–1.

די לייטונג.

Dr. med. B. Donchin

ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Moniuszki 1, tel. 209-97.

Dr. med. M. Heller

ספעציאליסט פאר הויט- און וענערישע קראנקע און מענער-שוועכע

נאווראט 2, טעל. 179-89

נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4–8 אווענד

פאר פרויען פון 4–5 נאכמ.

אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייזען.

שוין אפצוגעבען

א צימער מיט א קוך

מיט מעבעל אדער אן מעבעל, ביליג, נאווא צעגיעלניאנא 19 מאכאראווסקי.

צו וואס ליידען שמערצען?

פון אדציסקיס, אז אין 2 טעג קענט איהר זיי בעזייטיגען נוצענדיג דעם פלאסטער „ראדיקאל", פרייז נור 30 גראשען. אויך פלין „ראדיקאל" וואשט אפ שמוץ און פלעקען פון אלע קאליר-טע שיך. פרייז 50 גראשען א פלעשעל. צו בעקומען ביים צייטונגס-פערקויפער ווינער פיעטריקאווער 10

פיל פערקויפען און וועניגער פערדינען איז דער געבאט פון דער היינטיגער שעה

בעקאנטמאכונג!

סוחרים האנדווערקער און אנגעשטעלטע, איידער איהר געהט בעת'ן היינטיגען שווערען קריזיס קויפען שיך פאר אייך און אייער פאמיליע בעזוכט פריהער מיין שיך-געשעפט, וואו עס געפינט זיך שטענדיג א גרויסער אויסוואהל פון

שיך

דאמען, מענער און קינדער

ביליג, שעהן און גוט

אז מיינע שיך זענען עלעגאנט, שעהן און גאראנטירט גוט, דאס ווייסען שוין אלע, אבער פון אזעלכע ביליגע פרייזען ווי איצט האט איהר נאך נישט געהערט

אייגענע אויסארבייטונג

קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג

ב. קירשטיין לאדז,

פאמארסקא 8, טעל. 187-38

ב"ה

הכשר

אני הח"מ מאשר בזה שעל היין והקאניאק הבא לארצנו מא"י לחברת „כרמל" בווארשא באת כח של **יקבי הברון רוטשילד** (הנדיב הידוע) בראשון לציון יש תעודת הכשר מהרב והה"ג, **ר' יוסף הלוי** ראשון לציון והרבנים **הג' רי"ח זאנענפעלד** ירושלים **והג' רא"י הכהן קוק** ירושלים חזקו את עדותם לסמוך עליו שהיין והקאניאק הללו נמצאים תמיד תחת השגחה נמרצה של הרה"ג הנ"ל בכל הענינים הנוגעים אל הכשרות **גם לחג הפסח** ונתקימו בהם כל המצוות התליות בארץ. והמרתף של „כרמל" כאן עומד תחת השגחה תמידית של הרב **ר' אברהם מאיר מארגענשטערן בהרה"ג הקדוש מקאצק ומליקאווי** זצללה"ה ובכן גם אני מאשר כשרותם של היינות והקאניאק הנ"ל ויכולים **גם המהדרין מן המהדרין** לשתות אותם בכל ימות השנה וגם **בחג הפסח** הבע"ל בלי שום פקפוק כלל וכלל וכל הלוקח מן היין והקאניאק הללו מקים גם מצוות החזקת הישוב בא"י.

ההכשר הנ"ל נתן רק על היין שנמכר ע"י חברת „כ ר מ ל" ווארשא רחוב נלבקי 27 ועל כל בקבוק יין נמצא סימן של הפירמה בציור שני אנשים נושאים אשכל ענבים כדוגמא זו. ועל היינות הנמכרים ע"י פירמות אחרות בלי חציון הנ"ל אין אני אחראי בעד כשרותם.

ולראי' באה"ח כ"א לחודש שבט שנת תר"ץ לפ"ק פה ווארשא.

נאום **חיים יהושע גוטשעכטער**

(יו"ר ועד הרבנים)

צוריק צו די הויפט-יסודות פון דער נאציאנאלער אויפבוי-ארבייט

(צו דער פושקע-אקציע פון קק"ל)

דורכ'ן זיך, אז עס איז לחלוטין איבעריג צו רעדן וועגן דער גרויסער פאפו- לאריטעט און ליבשאפט, וואס עס האט ערוואָרבן די בלוי-ווייסע קרן-קימת- פושקע. נישט אומזיסט איז זי געווען דער וויכטיגסטער מעטינקעטס-געביט פון יודישן נאציאנאל-פאנד. די בלוי- ווייסע פושקע האט געפונען איהר כבודיג ארט אין יודישן שטוב, אויף דער יודישער גאס, וועלכע האט בכלל תמיד ארויסגעוויזן א בעזונדער אנער- קענונגס-געפיהל פאר דער פושקע לטובת פאלקס-שטענדונגען.

די פושקע בכלל איז געווען פערצויי- כענט א ממש ארגאנישער טייל פונם אינ- לעבן יודישן לעבן. עס איז גע- נוג צו דערמאנען די פושקע-קלאפערס און די פערצייטיגע געמא-געסלער מיט'ן חולכינגען אויפרוף: „צדקה תציל ממות" וואס פלעגן זיך ווייזן תמיד בעת דעם פאלקס-פערזארגען און לויעון. עס איז אויך א איבעראל בעוואוסטע זאך, מיט וואס פאר פערעהרונגס- געפיהל, ממש פער- היילינגס- בעציהונג, פלעגן זיך אונ- זערע עלטערן בעציהען צו די כולל-פיש- קעס א. ר. גל. דער טאג, און וועלכן דער משולח איז געקומען אויסליידיגן די פושקע, איז געווען א לעבטיגער יום- טוב פאר די שטעטלדיגע יודען.

און די לעצטע צעהנדליג יאהרען, האט די בלוי-ווייסע פושקע פערנומען דעם ארט פון די פערצייטיגע פושקעס און דעם יודיש-נאציאנאלען שטוב-ווינ- קעל. די עצם מסורה פון דער פאלקס- פושקע אין יעדער פאלקסטימליכער משפחה ווערט פארגעזעצט. עס לאזט זיך אין דעם זין פאראפראזירען: „יע- דער דור — און זיין פושקע".

די בלוי-ווייסע פושקע האט איבערגע- שטיגען איהרע פארגענגערינס. זי איז ארייננגעדרונגען אין די שטובען פון די יודישע מאסען. זי איז געווארען די פאלקס-פושקע, האט פערנומען איהר ארט אונ'ם גאנצן פאלק. רייך, צו ארים, פרום צו נישט פרום. אין יעדן נאציאנאל - בעוואוסטען שטוב איז דאס ארט פון דער בלוי-ווייסער פושקע, אלע אהן אויסנאהם יודען האבען דאך א חלק אין דעם אויפבוי - ווערק, וואס ווערט מיט איהרע מיטלען אויפגעריכט.

און ווי עס פאסירט אפט מיט זאכען, וואס ווערען פערוואנדעלט. איז א מאני- טעגליכער ווירקליכקייט און דאס איז א מאסען-פארם — איז צוגלייך מיט דער בסדר שמיינענדער פאפולאריטעט פון דער קרן-קימת פושקע — אראפ עטוואס פון איהר קדושה-שליינער, דערמיט וויל מען בעגרינדען דעם עטוואס אפגעשוואכ- טען אינטערעס פון דעם עלטערן ציוני צו יעדער פושקע אזעלכער רולע זיך, אז עס איז אין דעם דא נעגוג הגזמה. שנעלער ריצפון וויזט דער עלטערער ציוני וועניגער אינטערעס פאר דער פושקע, ווייל ער זעהט מיט וואסער יונגער-ברען און אויפריכטיגער התלהבות. עס פער- וועט זיך מיט איהר דער יונגער דור

און וויל זיך דערובער ווידמען אנדערע מעטינקעטס-געביטען, וועלכע זיינען נים צוגענגליך פאר'ן יונגען דור

און דאך איז דאס א טעות פון דעם עלטערן ציוני צו פערלאזען זיך מיט דער מעט-נקעט אויפ'ן פושקע-געביט אויפ'ן יונגען דור. זיין אנטייל מוז דא זיין צו- ליב פיל סבות. קודם כל דארף אט די פושקע, וועלכע סומבאליזירט מיט איהר מעטינקעטס די געמיינזאמע פעראנטווארט- ליכע פאלקס-שטרעבונגען און אנשטרענג- גונגען — קאנצענטרירען ארום זיך דאס גאנצע פאלק; די גאנצע יודישע משפחה. ביי דער ארבייט קאנען און דארפען זיך צוזאמענטרעפען דער פאטער מיט'ן זוהן וואס ביי פיל אנדערע געזעלשאפטליכע ארבייטען געהען זיי זיך זאגאר פונאנ- דער.

גאנץ ריכטיג טוט דערבייצט די קרן קימת צענטראלע, וואס איז צוזאמען- האנג מיט דער פערשטארקטער פושקע- אקציע, ווענדט זי זיך הויפטזעכליך צום עלטערן ציוני, אז אויך ער זאל זיך שטעלען צו דער ארבייט פאר ארוה דער בלוי-ווייסער פושקע, ווי ער האט

עס געטון מיט יאהרען צוריק און וואס מיאקע א דאנק זיין אויפפלערונגס-ארבייט איז געלונגען איינצופלאנצען אזא דת'- הנ'ת-בעציהונג ביי איינער נאציאנאלער יונגער לטובת דעם נאציאנאל-פאנד

די אקציע ווערט געפיהרט אונטער'ן לאזונג: „און יעדער צווייטער יודישער שטוב א בלוי-ווייסע פושקע" מיר גלויבען און האבען צוטרוי אז די ברייטסטע נאציאנאל בעוואוסטזיניגע יודישע מאסען אז זיי וועלען דעם לאזונג אויפנעמען און פערוואנדלען אין א ווירקליכקייט יעדע יודיש נאציאנאלע שטוב ווען האלטען פאר איהר עהרען-חוב צו האלטען א בלוי-ווייסע פושקע; אט די פושקע-פושקע, וואס האט אזוי פיל לע- גענדעס פון נעלטען און לעגענדארער ווירקליכקייט פערוואנדעלט, און וועלכע טרעט אויס פאר אונז דעם פערווירקלי- כונגס-וועג פאר דער לעגענדע פון א פריי יודיש פאלק און א ריין יודיש לאנד, וועל- כע האט קיינמאל נישט אויפגעהערט דורך אונז געוועבט צו ווערען!

י. ווארסקי

סדרים פאר יודישע זעלנער

און יום-טובדיגע מאהלצייטען.

די פסח-אקציע אין די שפיטאלען און תפיסות.

גענעראל אלשוגא פון לאדזשער מילי- טערישען גארניזאן האט א ייכגעגעבען א פעראָרדנונג צו אלע היגע פארמא- ציעס, צו בעפרייען אלע יודישע זעלנער פון היינט פרייטאג 1 ביינאכט ביז קומענ- דיגען מאנטאג 12 ביינאכט.

די יודישע זעלנער, וואס וועלען פאה- רען אהיים אויף פסח, קאנען בעקומען „פושעפוסטקעס".

פון מארגען שבת אן גיט ארויס די לאדזשער יודישע קהלה כשר'ע מאלצי- טען פאר די יודישע זעלנער.

אלע זעלנער דארפען מארגען שבת פון 12 ביז 2 זיין אין גערולד'ס רעס- טאראַ (פעטריקאווער 35). אויך די סדרים וועלען אפגעריכט ווערען פאר די יודישע זעלנער אין גערולד'ס רעסטא- ראן. בשעת יעדע טאג יום-טוב וועלען ארויס- געגעבען ווערען מאלצייטען פון 12 ביז 2 ביינאכט און פון 6 ביז 8 אווענר.

גאנץ חול המועד וועלען די זעלנער אויך פערזארגט ווערען מיט מאלצייטען אין גערולד'ס רעסטאראן.

די סדרים מיט די זעלנער ווערען אפ- געהאלטען פונקט ווי יעדעם יאהר, אונ- טער'ן פארזיץ פון ה' משה עפשטיין.

צו דער ערשטער סדר-נאכט פון די יודישע זעלנער האט צוגעזאגט זיין בעי- זוך דער שעף פון מיליטערישען שטאב אין לאדז.

* * *

די לאדזשער יודישע קהלה בעזארגט אויך אויף פסח מיט יום-טוב'דיגע מאל- צייטען די יודישע קראנקע אין די היגע שפיטעלער און די יודישע ארעסטאנטען.

שטייער-עקזעקוציעס אין יום-טוב

וועלען נישט דורכגעפיהרט ווערען

(—) ראטמ יחיאל יצחק בערמאן האט אויסגעפועל'ט ביי דער שטייער- מאכט, אז אנהויבענדיג פון שבת ביז'ן אסרו-חג פסח וועלען די יודישע שטייער צאהלער נישט דורכגעפיהרט ווערען קיין עקזעקוציעס. דאסזעלבע איז אויך חל אויף גאנץ חול-המועד.

* * *

(—) די סאניטארע מאכט האט פער- אָרדענט גאנץ פסח נישט דורכצופיהרען קיין רעזינפעקציעס אין יודישע וואוינונ- גען.

גרויסע האנדווערקער - פערזאמלונג

אין צענטר. יוד. האנדווערקער-פערבאנד

אין שייכות מיט'ן אינדוסטריע-געזעץ וואס געהט שוין ארייַן אין קראפט, און מיט דער פעראָרדנונג פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע פון 21 מערץ ה. י. וואס פערבאט צו בעשעפטיגען לערן-יונגלעך ביי בעל-מלאכות, וואס האבען נישט דע טיטעל „מייסטער", רופט דער צענ- טראלער האנדווערקער פערבאנד אין לאדז (פאלודניאווא 4) אויף דינסטאג, דעם ערשטען טאג חול המועד, א גרוי- סע האנדווערקער - פערזאמלונג.

אויף דער דערמאנטער פערזאמלונג וועט אויך בעטראכט ווערען די פראגע פון אננעמען שרוט געגען דער גזירה סער- שטייער-לאסט, וואס איז היי-יאהר ארויפ- געלעגט געווארען אויף די האנדווערקער

1930-SEIBERLING-1930
AMERYKAŃSKA OPONA WYŻSZEGO GATUNKU
Wyłączne zastępstwo na Wojew. Łódzkie
Dom Handlowy „WOJPOL" Sp. z o. o. w Łodzi,
ul. Narutowicza 38, tel. 181-38.

ווי אזוי האט לאדז געשפילט אין דער יוביליאומער 5 קלאס?

געלטען האבען זיך געענדיגט די ציה- הונגען פון דער 5-טער קלאס 20-טער מלוכה-לאטעריע. עס איז פראי אינצט א טראכט צו טון אויף וויפיל האט דאס מאל דאס גליק געשמייכלט אונזער שטאָט. באמש די הויפט-געווינסען זיינען דאס מאל נישט געפאלען קיין לאדז, די פרעמיעס זיינען געפאלען אין סטאניס- לאוו און אין לעמבערג, דאך אויב עס האנדעלט זיך וועגען מיטעלע געווינסען, האט לאדז געשפילט זאגאר נים שלעכט, מיר האבען דאך צו פערצייכענען גע- ווינסען אזעלכע ווי: זל. 50,000, פיל צו 20.000, 10,000, 5,000 3,000 א. אז וו. אינטערעסאנט איז, וואס דאס גרעסטע געווינס אין לאדז זל. 50.000 אויף נומער 31082 ווי אויך די מעהרהייט פון די איבריגע געווינסען זיינען געפאלען (ווי געוועהנליך) אויך דאס מאל אין דער בע- קאנטער קאלעקטור ס. יאטקא פעטרי- קאווער 22 און 66. עס איז דערובער קיין וואונדער נישט, וואס די מעהרהייט פון די לאדזער שפילערס קויפען לאזען צו דער 1-טער קלאס נאר אין דער ראזונגער קאלעקטור.

אהז קאמענטארען...

דעמאסקירט „כרמל-אריגינאל"

אין „פושעגלאנד-זיעמשארני" № 83 פון 9-טען אפריל, לייענען מיר פאלגענדע ידיעה:

די צאָל-מאכט אין ווארשא האט לעצטענס געווענדעט איהר שטארקע אויפ- מערקזאמקייט אויף דעם וויין, וועלכער ווערט אריינגעפיהרט פון ארץ-ישראל, כדי צו פערהיטען פאר דעם אימפארט פון ראדזינקעס-וויין, וועלכע ווערען, ווי בעקאנט, פראדוצירט ביי אונז אין לאנד. יעדע פארטיע ארץ-ישראל-וויין, וועל- כע קומט אן קיין ווארשא, ווערט איבערגעגעבען צו א גענויער אנאליז אין די לאבאראטאריעס פון צאל-אמט און צאל-דעפארטאמענט. מיט א חודש צוריק האט מען געמאכט אנ'אנאליזע פון א גרויסען טראנספארט וויין, וועלכער איז אריינ- געפיהרט געווארען דורך דער געזו. „כרמל", די אנאליז האט פעסטגעשטעלט, אז דער וויין איז פון ווייַנטרויבען.

דאגעגען האט דער אנאליז פון וויין, וועלכער איז אריינגעפיהרט געווא- רען דורך דער פאר א פאר וואכען ענטשטאנענער אין ווארשא פירמע „כרמל- אריגינאל" (אינהאבער ב. אלטער) געגעבען א נעגאטיווען רעזולטאט. א גרויסער טייל פון דעם דאזיגען וויין האט זיך ארויסגעוויזען פאר ראדזינקע-וויין.

קאמענטארען זיינען איבריג.

5403

א נייע וואוינונג-קאלאניע פאר 5 און א האלב מיליאן זל.

ווערט אויפגעבויט אין לאדז

(§) דער פערזיכערונגס-אינסטיטוט פאר גייסטיגע ארבייטער האט אויף נאָ- וואָ-פאביאניצקא גאס אין לאדז געקויפט א פלאץ אויף צו בויען א נייע ארבי- טער-קאלאניע אין לאדז. די בוי-ארבייט

מען וועלען זיך אנהויבען אין יולי הי- יאהר וועט די קאלאניע נאך פארטיג זיין. די קאסטען פון דער וואוינונגס-קא- לאניע וועלען בעטרעפען 5 און א האלב מיליאן זל.

גאנץ לאדז און די פראווינץ

האט זיך שוין איבערצייגט, אז דעם גרעסטען אויסוואהל

לכבוד פסח

פון אלע סארטען ווינען איז און אויסלענדישע אריגינעלע

ווי רויט-ווייַן ספעציעל פאר צוקערליידענע און פערשידענע אנדערע
אויך ווייַנען אלעס כשר לחג הפסח עמפעהלט

די בעוואוסטע פירמע

צו קנקורענץ-פרייזען

כרמל-ווייַן

ליפא שיינביין

ווי אויך אריגינעלען וו״ן פון דער בעוואוסטער פירמע

ליבערמאן, ווארשא פראנציסקאנסקא 19

מעהד, ליקער, שפריט שליוואוויץ

לאדז, נאוואמיעסקא 27

טעלעפאן 149-27 קומט און איבערצייגט אייך!

די פירמע עקזיסטירט זייט יאהר 1903. - בעמ.: ביי א גרעסערען איינקויף ראבאט. - אכטונג! כ'בעט די ג' קונדשאפט ביים איינקויפען וויין פון דער פירמע ליבערמאן, ווארשא, אכטונג צו געבען, אז אויף די אינ- ווייניגע קארקען זאל זיין אויסגעברענט דער זעלבער נומער, וואס אויפ'ן עטיקעט. — צו דער בעקוועמליכקייט פאר דעם ג' פובליקום איז דאס געשעפט אפען טעגליך ביז 2 א זייגער ביינאכט

ווינער ארטאפעדישע פראצאוניע

— אונטער אויפזיכט פון א דאקטאר ספעציאליסט — מאכט לויט גיפס-מאדעלען וויקלאדקעס געגען פלאכע פיס קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען און אפאראטען א. ז. וו. גדאנסקא 28. וו 1, פון 5—7 אווענד

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאנא 25

טעלעפאן 126-87

ספעציאל-ארצט פאר הויט ווענערישע קראנק- הייטען און מענער-שוואכע. אלע-ארט אנאליזען בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2, און פון 6 -9 אווענד.

בעזונדער „ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med.

Daniel Wajskopf

אינערליכע קראנקהייטען

ספעצ. פאר מאגען, קישקע, לעבער-קראנקהייטען

רענטגען

פיעטריקאווער 104B, טעל. 114-82

נעמט אן פון 4 ביז 7, זונטאג פון 10 ביז 12 מיטאג.

בעקאנטמאכונג.

דער פערמיטלער-פעראיין פיעטריקאווער 64 № טיילט מיט אלע מיטגלידער, אז דינסטאג ד. 15 קוויעטשען, 3 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר

די יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג די זיצונג, 2) וואהלען פון פרעזידענ- דען און אסעסארען, 3) בעריכט פאר'ן יאהר 1929, 4) בעריכט פון רעוויזיאנס- קאמיסיע, 5) בודזשעט פאר 1930, 6) וואהלען פון א פערוואלטונג מיט קאנדי- דאטען, 7) וואהלען פון א רעוויזיאנס-קאמיסיע, 8) וועגן שטייער-אנגעלעגענהייטען. 9) פרייע אנטרעגע. אין אינטערעס פון יעדען מיטגלידצו ערשיינען. עס האנ- דעלט זיך וועגען וויכטיגע אנגעלעגענהייטען וואס אינטערעסירט אלע מיטגלידער.

בעמ.: ביי נישט צושטאנדענע נויטיגע צאהל מיטגלידער אום 3 א זייגער ערשיינט די פערזאמלונג אום 5 א זייגער דעם זעלבען טאג ביי יעדער צאהל מיטגלידער.

די פערוואלטונג.

געז. „קולטור-ליגע" אפט. לאדז. § קינא „ספלענדיד" נארוטאוו. 20

זונטאג, ד. 13 אפריל (1. טאג פסח) 10.30 פריה קומט פאר אין קינא „ספלענדיד"

א פייערליכע פרץ-אקאדעמיע

(געווידמעט דער 15-טער יאהרצייט פון יצחק לייבוש פרץ).

אין פראגראם: רעפעראט פון ח' ש. מענדעלסאן (ווארשא); קאמפאזיציעס פון הענדעל, מענדעלסאן, הלוי, הירשין א. א. אויסגעפיהרט דורכ'ן כאר ביי דער געז. „קולטור-ליגע" מיט אקאמפאניאמענט פון א שטרייך-קווינטעט אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. זאזולא.

קאמפאזיציעס פאר קלאוויר פון בעט- האווען, שאפען און אנד. אויסגעפיהרט דורך פראפ. זאזולא. (קלאוויר סאלא) אויסגעפיהרט דורך דער דראם. סטודיע „בענינען" ביי דער געז. „קולטור-ליגע". נעגויעס אין די פראגראמען.

בילעטען צום פרייז פון 50 גר. ביז 2 זל צו בעקומען יעדען אווענד אין „קולטור-ליגע" בזשעזשינער 23, אין ארב. ווינקעל פאלודניאווא 20 און אין טאג פון דער אקאדעמיע — פון 9 פריה ביי דער קאסע פון „ספלענדיד".

בעקאנטמאכונג

מיר זענען מודיע דאס געעהרטע פובליקום, אז אונזערע וועלט-בעריהמטע

ווייַנען און מעהד

פירמא „פאלווין" איז ווארשא האבען מיר איבערגעגעבען דעם הויפט - פערקויף פיר לאדז און אומגעגענד

ה' נח רוסאק לאדז, אלעקסאנדראווסקא 28 — לענגסט „העלזנער" —

פון עמפעהלען אלע סארטען ווייַן און מעהד כשר לפסח צו ווארשאווער אבריקס-פר ייזן, אויך אלע סארטן ארץ-ישראל ווייַן „כרמל-אריגינאל" כשר אפילו למהדרין

פירמא „פאלווין" אינהאבער סאקאלעוויטש און ווארשאווער ווארשא, מלאווסקא 2, עק פראנציסקאנסקא.

הורט, דעטייל צו פאבריקס-פרייזען

כשר לפסח אפילו למהדרין

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייט

קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערושער 17, פון 2 ביז 3 נאכמ.

Dr. L. Suchowczycki

כירורג

נעמט אן טעגליך פון 2 ביז 3 און פון 6 ביז 8

Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 123-47

Dr. A. Mazur

ווסכאדניא 65, — טעל. 166-01

נעמט אן פון 12.30—1.30 און 4—6 אווענד

Dr. med. Z. Datyner

ספעציאליסט פאר גירען-בלאז און אורין-קראנקהייטען

Piramowicza 2, tel. 148-95

נעמט אן פון 1 ביז 2 פריה און 6—8 אווענד

ראדיא פראגראם

פרייטאג, ד. 11. אפריל

לאדז, (233,8)

12.30 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 17.15 „דאס פערד אין פאלקלאר אין די אלטע צייטען" ד"ר וול. יאנאווסקי; 17.45 נאכמיטאג קאנצערט פון (ווארשא); 18.45 עקאנאמישע קאמוניקאטען; 19.20 „פאסט"-קא- מוניקאטען; 19.58 שעה-צייכען; — 20 שבת'דיגער פראגראם; 20.05 מוזיקאלישער שמועס ק. סטרא מענגער; 20.15 סימפאנישער קאנצערט פון הארי- שאווער פילהארמאניע, הייטער — קאמוניקאטען און טראנסמיסיעס פון אויסלענדישע סטאציעס.

ווארשא (1412)

11.58 שעה-צייכען; 19.10 לאנדווירטשאפטליכער בעריכט; 19.25 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 19.58—19.40 פרעסע-ידיעות.

אויסלענדישער ראדיא-פראגראם

בודאפעסט (550) 15.30 „פאוסט" (אפערע)

האמבורג (372) — 20 בעטהאווען אווענר.

קעניגסבערג (276) — 20 סימפאנ. קאנצערט

שטאקהאלם (1348) — 20 סימפאנ. קאנצערט

גענוא (385) 20.30 „מעפיסטא" (אפערע)

רוים (441) 21.20 „גרעפין מאריצא" (אפערעטע)

פראג (487) — 20 קאנצערט.

שבת, דעם 12. אפריל

לאדז, (233,8)

12.30 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 15.15 „נאפאלעאן אין פוין" (רעפעראט) פראפ. ה. מאשטשיצקי; 15.35 „אלעקסאנדער פרעדרא" רעפעראט סט. אדאמ- טשעווסקי; 16.15 ארטיסטישער ווינקעל; 16.40 גרא- מאפאן-פליטען-מוזיק; 17.05 רעפעראט וועגען זשורנ- נאליסטיק (פון פויזען); 17.25 עקאנאמישע קאמו- ניקאטען; 17.45 „לאמיר איהם נאכגעהן" (פאר יו- גענד און עלטערע קינדער, לויט סענקעוויטש'ס א נאוועלע) י. גיל; 18.55 „דאס לעבעדיגע וואָרט" פון פויזען ס. חיסאצקא; 19.20 ארגעל-מוזיק (פון פויזען) פראפ. י. פאחלאק; 19.50 אינטערנאציאנאַ- לע קאמוניקאציע און טוריסטיק-אויסשטעלונג (פון פויזען); — 20 „חיות אין דינסט פון דער וויסענ- שאפט" (רעפעראט פון קראקא) ד"ר ק. סימ 20.30 אווענד-קאנצערט פון ווארשא; — 22 „די דיא- מאנטען-זוכער (פעליעטאן) פראפ. וואלער געהעלטן 22.15 קאמוניקאטען; 22.25 די לעצטע כחו-ליע רעה. י. פיאטראווסקי; 22.35 „פאסט"-קאמוניקאטען; 23— מוזיק פון ווארשאווער „בריסטאל".

ווארשא, (1412)

11.58 שעה-צייכען; 17.15 מינק בריף-קאסטען; 19.25 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 19.58 - 19.40 פרעסע ידיעות, פראגראם אויף זונטאג.

אויסלענדישער ראדיא-פראגראם

קעניגסוואוסטערהויזען (1635)

16.30 אינטערהאלטונגס-קאנצערט;

— 20 לוסטיגער אווענד.

בוקארעשט (394) — 20 „ריגאלעטא" (אפערע)

גענוא (385) 20.35 „באיאדערא" (אפערעטע)

מאדריד (424) — 21 בונטער אפערן-אווענד

ברעסלוי (325) 22.30 טאנץ-מוזיק.

דער גנב...

(ענדע פון זייט 8)

האָבען נאָך דעם רבי האָט טאַקע גע־האוסט, אַז איך וועל אַהערקומען זוכען אַ קאַמעראַד, אַ חבר, וואָס זאָל מיר צו־דערלאַנגען, האָט ער דיך עקסטרא געהייסען מאַכען פאַר אַ גנב כדי מיר זאָלען זיך דאָ צוזאַמענטרעפען...

דער ליטוואַק איז געבליבען שטאַרק צורודערט. ער האָט בשום אופן נישט געקאָנט גלויבען, אַז דאָס זאָל האָבען דער רבי געמיינט... לויט אַלע סימנים אָבער, האָט ער אָבער געזעהען, אַז עס איז פאַרט אַזוי... און האָט דערפאַר אָנ־גענומען דאָס געשעפט אַהינצוגעהן בע־נב'ענען דעם פריץ!..

קומענדיג אַהין צום פריצ'ס הויז, האָט דער פריץ צו אויהם געזאָגט: דו פער־שטעק דיך דאָ אַ ווײַלע. און איך וועל צוגעהן אויף דער אַנדערער זײַט. אויף

דער זײַט איז שוין די דינערשאַפט אויף, דאָרט אָבער שלאָפען זיי נאָך אַלע. איך וועל דיך שוין זעהען דאָרט אַרום אַרײַנ־צוקריגען...

גלײַך ווי דער פריץ איז אַוועק, האָט זיך דעם ליטוואַק אויסגעוויזען גלײַך, ווי ער הערט עמיצ'ם רעדען. ער האָט אָנגע־שטרענגט די אויערען, און האָט ווירקליך געהערט נישט ווײַט פון אויהם אַ שטי־מע: הײַנט מוז עס געשעהען! מיר וועלען אַרײַנטאָן דעם סם אין דער קאַווע, און גלײַך וועלען מיר צונעמען דאָס גאַנ־צע געלד פון דער קאַסע, דאָס גאַנצע צוהרונג, און מיר פאָהרען אַוועק!...

אַ פערצומטערטער איז דער ליטוואַק אַפּגעשפּרונגען צוריק, ער האָט געוואָלט אָנהויבען צוריקצולויפען צום שטעטעל צו. דאָ איז אָבער דער פריץ אויהם אונ־טערגעקומען און אויהם ערקלערט, אַז אַלע שלאָפען נאָך דאָרט, ווי די גע'הרג'ע טע און מען קאָן זעהר לײַכט אַרײַנקו־מען..

— איך געה נישט מעהר — האָט דער ליטוואַק געזאָגט, איך האָב געהערט אַ סוד, אַז מען נעהט דעם פריץ מאָרגען און דער פריה פער'סמ'ען, מען וועט אויהם אַרײַנשיטען סם אין דער קאַווע אַרײַן. וועל איך אין דער פריה אַרײַנגעהן צום פריץ און וועל דאָס אויהם אויסזאָ־גען... וועט ער מיך זיכער דערפאַר גוט בעלוינען.

— אַ ליגען זאָגסט דו! — האָט דער פריץ, בלאַס ווערענדיג, געזאָגט. — דו ביזט אַ טרוס, אַ פּײַנלינג! דערפאַר זאָג־סטו אַזוי... איך וועל מיר שוין מוזען זוכען אַן אַנדערען חבר... דו טויגסט צו גאָרנישט .. — און איז שנעל פערשווונ־דען געוואָרען אויף דער אַנדערער זײַט.

דער ליטוואַק איז שוין נישט אַהיים־געגאַנגען. באַלד אין דער פריה איז ער אַרײַנגעגאַנגען צום פריץ, און ווי פער־

וואונדערט איז ער געוואָרען, וואָס בעת ער איז אַרײַנגעקומען צום פריץ, האָט ער אין אויהם דערקענט זײַן נעכטיגען חבר...

קום אַהער ליטוואַק! — האָט צו אויהם דער פריץ זעהר פרײַנדליך געזאָגט. איך דאַנק דיר זעהר, וואָס דו האָסט מיך אָפּגעראַטעוועט פון אַ זיכערען טויט! דו דאַרפסט אָבער אויך דאַנקען דײַן רבי'ן! ווארום ווען נישט ער, וואָלט דאָס אַלץ נישט געווען...

עס פערשטעהט זיך, אַז דער פריץ האָט דעם ליטוואַק זעהר רײַך בעלוינט. דער ליטוואַק האָט געמאַכט זעהר אַ ברײַטען יום־טוב, און אַלײן איז ער אַרי־בערגעפאָהרען צום אַלטען ז"ל.. וואו דעם צווײַטען טאָג יום־טוב נאָכ'ן טיש, האָט אויהם דער אַלטער ז"ל געהייסען דערצעהלען פאַר דעם גאַנצען עולם די גאַנצע מעשה...

נאָך יום־טוב, בעת דער ליטוואַק איז אַהיימגעקומען נאָך קאָרטשין, האָט דער פריץ געשיקט נאָך אויהם:

— חער ליטוואַק! — האָט ער צו אויהם געזאָגט מיט אַ שמייכעל. — איך האָב דאָך נאָך געוואָלט ווערען דײַן חבר, ווען דו ביזט געווען אַ „זעקסער"־גנב! זאָלען מיר זיך אַלזא הײַנט אויף אַנ־אמת חבר'ן... איך ווייס, אַז דו ביזט אַ זעהר בראַווער מאַן, אַנ'עהרליכער סוחר, און איך וויל, אַז דו זאָלסט איבערנעה־מען די אויפזיכט איבער אַלע מײַנע גי־טער, און בכלל אָנפיהרען מיט אַלע מײַ־נע געשעפטען.

עס פערשטעהט זיך, אַז דער ליטוואַק האָט דאָס אָנגענומען, און ער האָט שוין געהאַט פרנסה בכבוד אויף זײַן גאַנ־צען לעבען. און ווי לאַנג דער „אַלטער" האָט געלעבט, איז ער געבליבען אַ הײַסער חסיד, וואו כמעט אויף יעדען צווײַטען שבת און איבערהויפט אויף אַלע יום־טובים, האָט ער גענומען זײַן בײַם אַל־טען ז"ל!..

———:0:———

ארבעה בנים

ענדע פון זייט 5.

האָט קאָן שוין רעדען בײַם פּאָטער אויף די אַקסלען און מיט אויהם אַזוי אַרום אַרויפגעהן אויף דעם הר הבית דעם בית־המדרש־באַרג, מוז מען מיטנעמען דרײַ מאָל אין יאָהר — פסח, שבועות און סוכות — קײַן ירושלים, כדי עס זאָל זיך אין דעם צאַרטסטען עלטער צײַגע־וועהנען צום יודישען חײַלונטום, צו די יודישע מנהגים און טראַדיציעס. גרויס איז די קראַפט פון דער טראַדיציע, ווען מען פלאַנצט זי אײַן אין הארצען פון יונגען קינד. די געוואוינהײַט ווערט די צווײַטע נאַטור.

דעם קלענסטען קינד, דעם שאינו יודע לשאול, טאָר מען פון אויג נישט אָפּלאָ־זען. מען מוז אויהם ערציהען און יודי־שען גײַסט!

———:0:———

קינא

ZACHĘTA

זגערזשער 26

הײַנט און טעגליך! צום ערשטען מאָל אין לאָדז גרויסער רעליגיעזער פילם, וואָס ס'איז בעעהרט גע־וואָרען מיט'ן הויכען פּראָטעקטאָראַט פון אַרציביס־קופּען, קאַרדינאַל דובאָיס און קאַרדינאַל פּיפלאַ —

די אײַביגע מלחמה (דער חורבן ירושלים)

— אין די — הויפּט־ראָלען:

מוריצי שוץ און מארגארעטא מאדיס

קירצליך

דער הערשער פון סאַהאַראַ

שירפּלאַן

לויט די נײַעסטע פּאַריזער מאָדעלען
פּראָדוצירט די בעריהמטע פירמע
ביליגע פּרייזען
גאַרנעצקאַ, מאַנופאַקטוראַ 1.

די פּרייזען פון לוקסוס־שיך זענען בעדייטנעד פערקלענערט געוואָרן!

אויפ'ן פריהלינגס־סעזאָן שיך פון בעסטען לעדער, נײַעסטע פאַסאָנען

מיר עמפּפעהלען:

דאַמען־שיך צום פּרייז פון 45 זל. פריהער 65 זל.

מענער־שיך צום פּרייז 50 און 55 זל. פריהער 70 און 75 זל.

STELZNER, WEBER i S-ka

141 פּיעטריקאָווער 141

Karol Goeppert

Najlepszy filcowy kapelusz

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט־קראַנקהײַטען און מענער־שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערוועז־קראַנקהײַטען.

קוואַרץ לאַמפּ־עלעקטרישער הייל־קאַבינעט־מאַסמעטים

טעגליך פון 8 אַ זייגער ביז 9 אָוונט

זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג

בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען

וויזיט 3 זלאָטעס

רעפאָרמאַציע פּילען

מיט דער מאַרקע „ניסטליבער" בעקאַנט פון יאָר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לעבער לײַדען, נעגען דיקקײַט, אַטרעטיזם, דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָאידען, רײַניגט דאָס בלוט און בײַנײַגונגען צו אָבסטרוקציע — אַ גינסטיג דורכרײַניגונגס־מיטעל.

צוגעברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.

פּרײַז פון אַ שאַכטעל 1.35. אויסאַרבײַטונג פון דער אַ פּטיק

Karczewski i Tuszyński, Warszawa

Trębacka 4

צופערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן „גײַסטליכען" (zakonnik)

שיך־מאַגאַזין

אייגענער אויסאַרבײַטונג

פון דאַמען־הערען־ און קינדער־שיך

A. Lewandowski

Łódź, Cegielniana 24.

ס'ווערען אָנגענומען בעשטעלונגען און רעפּעראַטורען, ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג! ——— צוגענגליכע פּרייזען!

בוכהאַלטעריע

איינפאַכע און דאָפּעלטע

ווי אויך מאַשין־שרײַבען און רעכנען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין־שרײַבען 10 זל. צעגיעלניאַנאַ 55 — רעכטע אָפיצינע I אַרײַנגאַנג וו. 15

מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס־אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע

Dr. Ludwik Falk

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס־קראַנקהײַטען

נאַרוטאָוויטשאַ 7, טעל. 128-07

נעמט אָן פון 10—12, 5—7 אָוונט.

דער לעצט! דער לעצט!

אַכטונג! ——— אַכטונג!

קאָנקורענץ־פּרײַזען!

כדי צו ערמעגליכען די ברײַטסטע קרײַזען פון ג' פּובליקום צו בעקו־מען אַ ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפגאַהמע' זענען די פּרײַ־זען אין מײַן פאָטאָגראַפישן אַנשטאַלט געוואָרען פערקלענערט ווי:

12	שטיק	(„Express pictures")	זל. 2
6	„	פאַסט־פאָטאָגראַפיעס	„ 2
6	„	פאַסט־ . ברוין	„ 6
6	„	„ . אויף זייד	„ 8

אַכטונג צו אַ 1/2 טוץ זיידענע פאַסט־פאָטאָגראַפיעס גיט מען צו אַכטונג

אַנ'אָריגינעלען פּאָרטרעט בחנם!!

ס'ווערען אויך אויסגעפּערטיגט פּאָרטרעטען אין ראַה־מען און אויך אַ פּערקויף פון ראַהמען.

קומט און איבערצייגט אײַך!

מיט אַכטונג

„PARISIEN"

קונסט־אַנשטאַלט

פראַנציסקאַנער 30.

ווײַכטיג פאַר דאַמען!

מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען־הוטע נאָך דער לעצטער פאַריזער מאָדע און די עלטעסטע הוטע איבער־אַרבײַטע איך אויף גענצליך נײַ. געדענקט די אַדרעס:

פאַר נאָר 2.50 זל.

23 זאַוואַדזקאַ 23

אין הויף. 2־טען אײַנגאַנג, לינקס פּאַרטער.

בעמערק.: נײַ היטען די לעצטע נײַהײַטען אין פעינער ביליגער. אויספּערטיגונג 50 פּראָצ. ווי איבעראַל

אינזש. אורי גליקליך ווארענט, אַז

איידער איהר מאַכט דעם לעצטען דעצידירענדען טריט און בע־שליסט צו קופען וועלכע נישט איז מאַשין, וועלכען נישט איז אַרטיקל פון דער טעכנישער בראַנזשע, ווענדעט זיך צוערשט

צו אונז

מיר האָבען די גענעראַל־פאַרטרעטונג פון פערשידענסטע, ערשטקלאַסיגע, וועלט־בערימטע אויסלענדישע פאַבריקען און דאָס אויסשליסליכע רעכט צו פערקויפען זייערע אויסאַרבייטונגען אין פויל־

איידער איהר מאַכט דעם לעצטן דעצידירענדן טריט און בעשליסט צו קויפען

שוין גענוצטע לאָקאָמאָבילן, מאָטאָרן, אויטאָמאָבילן אָדער פער־שידענסטע אַנדערע אַרטיקלען פון דער טעכנישער בראַנזשע, —

בעראַט זיך צוערשט אומבעדינגט מיט אונז

אונזערע אינזשינערן, ערפאַרענע ספּעציאַליסטען אויף אַלע געביטען, וועלן אייך געבען זייער פאַכמענישע מיינונג, נאָך גע־נויער אויספּראָבירונג און איבערנעמענדיג אויף זיך די פולע גאַראַנטיע.

מיר שטעלען גלייכצייטיג איין פערטרעטער אין אַלע פּונקטן פון דער פוילישער רעפּובליק. מיט אָפּערטען קענען זיך ווענדען נור פערזאָנען מיט פעראורטייללאָזער פערגאַנגענהייט, וואָס בע־זיצען אַנטשפּרעכענדע בעסטע רעפערענצען, אויסערסט טיכטיגע, ענערגישע און רעפּרעזענטאַטיווע. געוויסע טעכנישע קענטנישען זענען געווינשט.

מיר ליפערן דאָס בעסטע אויף מעגליכסט גוטע בעדינגונגען.

ווענדעט זיך שוין צו אונז, דען אָן ריזיקאָ וועט איהר האָבען בײדייטענדע געלד געווינסטן:

Inż. Urij Gliklich, Warszawa,

Elektoralna 11/12

skrz. poczt. 393. —— Tel. 36-76.

58 טוך־ און קאָרט־לאַגער 58

H. WEKSLER

58 PIOTRKOWSKA 58

TELEFON 209-89 .... I PIĘTRO, FRONT.

עמפּפעהלט צום פריהלינגס־ און זומער־סעזאָן

אינלענדישע און אויסלענדישע שטאָפען פון ערשטקלאַסיגער קוואַליטעט אויף מענער־ און דאַמען־גאַרדעראָבע

צו צוגענגליכע פּרייזען.

Reklamy świetlne w Parku kolejowym

Na mocy koncesji, wydanej przez MAGISTRAT m ŁODZI urządzamy

reklamy świetlne na słupach miejskiego parkanu,

taczającego Ogród Kolejowy ze strony ulic : Narutowicza Kilińskiego i Skwerowej.

Park Kolejowy znajduje się przy samym dworcu, między trzema najruchliwszemi ulicami naszego miasta,

Reklamy świetlne, wykonane najestetyczniej, oświetlone będą od zmroku w przeciągu całej nocy.

Reklama świetlna jest tania i celowa.

Reklamy świetlne w Parku Kolejowym

6-go Sierpnia № 1. tel. 120-77 i 188-53.

Sz. Maroko, Łódź

נאָוואָמיעסקאַ 2 פראָנט 1 שטאָק טעל. 15948

עמפּפעהלט צום פריהלינג־סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פון די נײַעסטע און בעסטע דאַמען־ און מענער־שטאָפען.

Dr. med. IGNACY MARGOLIS

ספּעציאַל־אַרצט פאַר אויגען־קראַנקהײַטען.

צוריקגעקעהרט.

נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7

צל. קאָשטשושקי 21 — טעל. 165.17

דער אינטעליגענט

(ענדע פון זייט 7)

אינטעליגענטען, עס איז אַן'איבער־פּראָדוקציע.

און באמת איז עס איצט אין אייראָפּא די אײנציגע מאַסען־פּראָדוקציע.

אייראָפּא האָט קיינמאָל נישט געהאַט אַזויפיל אוניווערזיטעטען און אַזוי פיל סטודענטען.

די נייע מלוכות, וואָס האָבען זיך געבילדעט, האָבען תיכּף געעפענט אוניווערזיטעטען און האָבען אויף איין פוס אנגעהויבען אַרויסלאָזען דאָקטוירים, אינזשענערן, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, אינזשענערן, אַדוואָקאַטען און אַנדערע נײַ־פאַבריצירטע אינטעליגענטע פּראָפעסיאָנאַלען.

אַ קליין לאַנד האָט צוועלף אוניווערזיטעטען. וואָס טוען יאָהר־יעהרליך און לאָזען אַרויס גאַנצע מחנות אינטעליגענטען.

די אַלטע לענדער טוען דאָס נאָכמאַכען.

איז אַ ביטערע קאָנקורענץ, אַ שלעכטע און נעמיינע קאָנקורענץ, אַפשר נאָך געמיינער, ווי די קאָנקורענץ מיט אַנדערע אַרטיקלען.

דער אינטעליגענט איז שוין נישט קיין קווייטעל אין דעם אידוּלישען לעבען, ער איז שוין לאַנג נישט קיין שענער אייזעם אויף קעסט, ער איז שוין נישט דער האַלבער לערנ־נעהער, וועלכער לאָזט אַראָפּ די אויגען, ווען מען בעצאָהלט איהם פאַר זיין אַרבייט.

האָט פריהער דער קרעמער געשריען, אַז דער יוד איז זיין ביטערסטער קאָנקורענט, אַז דער יוד רייסט ביי איהם דעם ביסען פון מויל אַרויס איצט שרייט עס דער אינטעליגענט. וואָס איז שוין אַרויס פון אוניווערזיטעט און דער סטודענט, וואָס איז נאָך אין אוניווערזיטעט.

דאָס איז דער זעלביגער קרעמערישער אַנטיסעמיטיזם. עס איז דער אַנטיסעמיטיזם פון דעם נישט־פערגינער, פון דעם פחדן, וואָס שרעקט זיך פאַר דער יודי־שער שוואַרצער גבורה און פלינקייט.

יענען סטודענטען, די צוקונפטיגע הענדלער מיט דאָקטאָריט, פיליאָלאָגיע, געשיכטע און אַדוואָקאַטור, די שרייענ־דיגסטע אַנטיסעמיטען איצט אין אייראָפּא.

עס איז אַראָפּגעפאַלען דאָס חיבעלע, מיט וועלכען די אַלע אינטעליגענטע פּראָ־פעסיעס זענען געקומען אויף דער וועלט און דורות געלעבט מיט איהר.

נאַקעט שטעהען זיי...

דער אַמאָליגער אינטעליגענט האָט אַ סך זאַכען זיך געשעהמט צו טון. ער איז בטבע געווען אַ שעהמעוודיגער. ער האָט זיך אָבער נישט געשעהמט צו זיין אַן'אָרימאַן. ער איז ביי זיך קיינמאָל געווען געפאַלען צוליב זיין אָרימקייט, פערקעהרט, דאָס איז געווען דער חן פון דעם אַמאָליגען אינטעליגענט.

דער הײַנטיגער אינטעליגענט שעהמט זיך נישט קיין מיאוס'ע זאַך צו טון, אָבער זיין אַן'אָרימאַן שעהמט ער זיך.

און אַפילו אין טשעכאָ־סלאָוואַקיען, אין דער ראָזיגער רעפּובליק, וואָס מאַסאַריק מיט זיין שניי־ווייסען און פילאָ־זאָפישען קאָפּ בעקרוינט זי, דערגאַנגען צו דעם, אַז סטודענטען האָבען געפּאָ־רערט צו בעגרענעצען די צאָהל פון די יודישע סטודענטען.

אַן'אַנטיסעמיטישער גרילין הערט זיך פון אַלע אייראָפּעאישע אוניווערזיטע־טען.

אייראָפּעאישע סטודענטען מאַכען איינבאַר פּאָגראָמען אויף יודען.

דער אינטעליגענט איז פּסול געוואָ־רען.

ער האָט אויך נישט אויסגעהאַלטען, ער איז אויך פערפוילגעווען געוואָרען דורך דער סאָלדאַטסקער וועלט־בעגעה־מונג, וואָס האָט איצט אַרומגעכאַפּט די וועלט.

די טענה איז אונז בעקאַנט; יודען פילען אָן די אוניווערזיטעטען. זיי נעהמען אַרויס פון די אוניווערזיטעטען און פער־כאַפּען אַלע אינטעליגענטע פּראָפעסיעס.

און אַ חשבון קומט, אַ גענויער חשבון: די יודען האָבען לויט זייער צאָהל מעהר סטודענטען אין אוניווערזיטעט און ממילא מעהר אינטעליגענטע פּראָפעס־יאָנאַלען, וואָס פערנעהמען מעהר פּלע־צער אין לעבען.

ניכטער און אויסגערעכענט איז דער אויצטיגער סטודענט; ער לערנט אַ מלאָכה און וויל צוגרייטען אַ פּלאַץ פאַר זיך, ווען ער וועט האָבען די מלאָכה אויסגעלערנט.

נישט אַזוי זענען געווען די אַמאָליגע סטודענטען. זיי האָבען נאָר מורא גע־האַט צו טראַכטען וועגען אַ קאַריערע, וועגען דעם וואָכעדיגען מאָמענט, ווען מען וועט מיט דעם געלערנטען מוזען פערדינען אַ שטיקעל ברויט. מען האָט

ייִדקשר
פאדערט איבעראַל
ייִדקשר
שאָלדענריי'ס
כשר לפסח!

געלערנט צוליב'ן לערנען גופא. ערשט שפּעטער, ווען מען איז אַרויס פון אוני־ווערזיטעט האָט די ביטערע ווירקליכ־קייט גע'פּסל'ט פיל שעהנע אילוזיעס, פיל כשר'ע, פרומע און גוטע כוונות.

קינדער זענען געווען אַמאָל סטודענ־טען. בראַווע קינדער, מונטערע קינדער.

הײַנט ווייס דער סטודענט גענוי צוליב וואָס ער איז אין אוניווערזיטעט, ער לערנט זיך אַ מלאָכה, וואָס דאַרף איהם שפּייזען.

און ווי ער טרעט איבער דעם שוועל פון דער אוניווערזיטעט, דערזעהט ער שוין די קונפטיגע קאָנקורענטען זיינע.

וואַרט ער נישט ביז ער וועט זיך בעגעגענען מיט זיי פּנים אל פּנים אין לע־בען, שפּעטער, ווען ער וועט אַרויס פון אוניווערזיטעט. ניין, ער הויבט אָן קעמ־פען מיט זיינע קונפטיגע קאָנקורענטען שוין אין אוניווערזיטעט גופא.

ווי קלוג, ווי אויסגערעכענט און ווי ציניש איז דאָס קינד פון דער מלחמה־צייט.

איז שוין איצט קיין ווינקעל אין דער וועלט נישטאָ, וואו מען קאָן זיך אויס־בעהאַלטען פון ווערמינגען מלחמה־גייסט.

אומעטום איז ער דאָ, אומעטום. און אין די אוניווערזיטעטען האָט ער פער־כאַפּט אַלע קאַטעדרעס...

און זיכל פון בילדונג בגשעוועט ער.

יודישע אנעקדאָטען און וויצען וועגען פסח

(ענדע פון זייט 7)

כלאַפּצעס אויסגעשריגען, — ביי אונז אין דער הגדה שטעהט אַנדערש!

— שווייגט, ממזרים! — האָט דער בעל־עגלה בייז געענטפערט — זיי לער־נען מיך! „בנים" איז אויך אַ מכּה..

פרעה און המן

פרעה מיט המנ'ען האָבען זיך אַמאָל בעגעגענט אויף יענער וועלט.

— הער פרעה! — זאָגט המן — אַלע זאָגען, אַז דו ביזט געווען אַ מלך אדיר און אַ גרויסער חכם. און איך זאָג, אַז דו ביזט געווען אַ גרויסער שוטה. דו האָסט געוואָלט אויסראָטען די יודען, און איך האָב געוואָלט טון דאָס זעלבע, דו האָסט זיי געגעבען טון שווערע אַרבייט, געפּיי־ניגט, געדריקט, געשטיקט... און וואָס האָסטו אויסגעפיהרט? די אַרבייט האָט זיי גענעבען צו טון שווערע אַרבייט, געפּיי־שטאַרקער געוואָרען: געקריגען געזונדע, קרעפטיגע ביינער. זעהסטו, מיין פּלאַן איז געווען אַן'אויסגעצייכענטער. איך האָב זיי געוואָלט אַלעמען מיט אַמאָל אויסהענגען. דער פעהלער איז מעהר נישט געווען, וואָס מיין קעניג, אחשורוש, איז געווען אַ גרויסער טיפש, און ער האָט צושטערט מיין גאַנצען פּלאַן; אָבער דו ביזט דאָך געווען „מלך בכיפו", אַ גרוי־סער הערשער; ווען דו וואָלסט מיר גע־ראָט נאָכגעטון, וואָלט שוין קיין איין יוד נישט געבליבען אויף דער וועלט"

— אי, דו ביזט נאָר אַ שוטה! — ענטפערט פרעה — איך האָב בעסער אויסגעפיהרט ווי דו. דו האָסט זיי גע־געבען אַ פּורים — הוליען זיי און טאַנ־צען און דיר קלאַפּט מען די ביינער אויף וואָס די וועלט שטעהט. אָבער איך האָב זיי פערזאָרגט מיט אַ פסח — קרענקען זיי פאַר פסח, און פסח, און נאָך פסח...

די מיסטישע, געהיימניספולע „חד־גדיא", וואָס האָט דעם נאַאיווען אויס־זעהען פון אַ קינדערישׁ ליד'על־מעשה'לע, האָט אויך געגעבען גענוג שטאָף דעם יודישען וויצלער און הומאָריסט. אָט איז איינער פון די אַנעקדאָטען אויף דער טעמע פון „חד גדיא".

אַ מדרש פּליאה אויף חד־גדיא

דער דובנער מגיד איז אַמאָל געקומען אין אַ שטעטעל קלייבען אויף „מעות־חטים". אין שטעטעל האָט געוואוינט אַ גרויסער גביר, אָבער זעהר אַ גרויסער קמצן. געהייסען האָט דער גביר „אבא".

אַרומגעהענדיג מיט דעם שמש צוזאַ־מענעמען ביי דעם עולם די נדבות, זע־גען זיי אַריינגעגאַנגען צום קמצן. דער גביר האָט אַ'ויסגענומען צוויי גילדען (30 קאָפּיקעס) און געגעבען דעם מגיד. יעם מגיר האָט עס פערדראָסען, פאַר וואָס אַזאַ גביר זאָל מעהר נישט געבען, ווי צוויי גילדען און ביי איהם איז גע־בליבען דעם קמצן אַ ביסעל אַריינזאָגען.

— איך וועל אייך דערצעהלען אַ מעשה — זאָגט דער מגיד צום גביר — וואָס ס'האָט אַמאָל מיט מיר געטראָפען. ס'איז געווען אַנ'ערב־פסח, ווי איצט. איך בין געווען אונטערוועגנס. די טייכען האָ־בען זיך פונאַנדערגעגאָסען. בין איך קוים אַ לעבעדיגער אַריינגעפאַלען אין אַ קרעטשמע שוין שפּעט אין אָווענד, צום ערשטען סדר.

„אַריין אין קרעטשמע, טו איך אַ קוק: ביים סדר שטעהען, ווי גזלנים, דער אַרענדאַר מיט אַ האַק אין דער האַנד, און זיין זוהן מיט אַ גראָב־אייזען און דער האַנט, בײַדע גרייט אייינער דעם אַנ־דערען צו דער'הרג'ענען.

„ווי דער אַרענדאַר האָט מיך דערזעהען, האָט ער זיך דערפרעהט: „איצט — זאָגט ער — וועלען מיר ווייסען, ווער עס איז גערעכט". און ער האָט מיר דער־צעהלט אַזאַ געשיכטע:

„ווי איהר זעהט, רבי, איז דאָס מיין איינציגער זוהן. פרנסה האָב איך, ברוך השם, האָב איך געוואָלט מאַכען פון מיין זוהן אַ שטיקעל לייט. צעהן יאָהר צייט האָב איך צו איהם די בעסטע מלמדים געהאַלטען. און איצט, ווען מיר האָבען געזאָגט די הגדה און מיר זענען געקומען צו „דזבין אבא בתרי זוזא", פרעג איך מיין זוהן: וואָס איז דער טייטש דער־פון? זאָגט ער מיר: דזבין — ער האָט געקויפט, אבא — אַ הונד, בתרי זוזא — פאַר צוויי גילדען. איך זאָג: אבא איז אַ טאַטע, און ער זאָגט: אבא איז אַ הונד. מיר האָבען זיך אַזוי אַרומגעקריגט, ביז מיר האָבען זיך צושלאָגען. איצט ווילען מיר זיך פערלאָזען אויף אייך".

„איך האָב אויסגעהערט — זאָגט דער דובנער מגיד צום גביר דעם קמצן — און נישט געוואוסט, וואָס זאָל איך דאָ טון: זאָל איך זאָגען, אַז „אבא" איז אַ טאַ־טע, וועל איך קריגען פונ'ם זוהן מיט דעם גראָב־אייזען אין קאָפּ; זאָל איך זאָגען, אַז „אבא" איז אַ הונד, וועל איך קריגען פון טאַטע'ן מיט'ן האַק איבער'ן קאָפּ. סוף כל סוף בין איך געפאַלען אויף אַ פּלאַן, און האָב געזאָגט: „איהר זייט בײַדע גערעכט: אומעטום איז טאַקע „אבא" אַ טאַטע, נאָר „אבא" פאַר צוויי גילדען איז אַ הונד"...

FARBUJCIE OBUWIE
i INNE WYROBY SKÓRZANE
NAJLEPSZEMI KRAJOWEMI FARBAMI
KOLORYT

צאָהנאַרצטליכער קאַבינעט אין דער קעסטניצע „POMOC"
אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1 (באַלוט)
אָפען טעגליך פון 5.30 ביז 2.30 נאָכמיטאָג.
נאָך אַ קורצען איבעררייס אין פון

אַנאָנסען אין „לאָדזשער טאָגעבלאַט"
האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג

הלא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה.
בצדק כל אמרי פי, אין בהם נפתל ועקש, אשרי אדם שמע לי, לשקד על דלתותי יום יום. איבער דעם זאָלסטו קומען אין מיין
רעכטסקאָנסולטענטען־ביוראָ צו
ה' מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17, זאַכאָדניאַ 52
טעלעפאָן 148-79
וואו ס'ווערט פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדמיניסטראַציעס, קלאַוזולעס, זאַפּעזפּיעטשע־ניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, ווענען דירות אין אָרעסטאַנד ראַזיעמטשעס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּיעטריקאָווער 17

גלאַטע ענגלישע עקסצענטרישע שטיהל 52 צאָל ברייט און אַ שוס־שפּול־מאַשין פון 12— 24 שפּינדעל אין גוטען צושטאַנד ווערען פון זאָפאָרט געזוכט. אָפערטען אָפּצוגעבען אין אַד־מיניסט. פון „לאָדז. טאָגעבלאַט" אונטער „R. M."

באַד נויהיים
די וועלט־בערימטע ריידי מיט קוילען־זויערע האָך־זאַלץ־וואַרם־בעדער (30.5—34.4° צעלזיוס)
ווירקט זעהר ביי האַרץ און אַרטעריע־קראַנקהייטען, רעוומאַטיזם, גיכט, בראָנכיט, חוט־השדרה־קראַנקהייט און נערווען־לײַדען. — ער גוטע אונטערהאַלטונג
אַלע אַרט ספּאָרט. — זעמטליכע מאָדערנע קור־מיטעל. — שענער אנגענעמער ערהאָלונגס־אויפענטהאַלט. — פּראָספּעקטען פון באַד נויהיים אין קורפערוואַלטונג.— פּר.כ ווערט צוגעשיקט פריי.
דייטשלאַנד D־צוג סטאַציע פון דער ליניע האַמבורג · (בערלין) · קאַסעל · פראַנקפורט אַם מיין · באַזעל (45 מינוט פון פראַנקפורט אַם מיין.) פּראָספּעקטן פון באַד אין קורפערוואַלטונג.— באַד נויהיים און אין רייזע־ביוראָ.

Dyrekcja Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi

podaje do powszechnej wiadomości, że niżej wyszczególnione nieruchomości w Łodzi położone, obciążone pożyczkami Towarzystwa, za niezapłacone raty wraz z zaległościami wystawione zostały na sprzedaż przez publiczne licytacje, odbywać się mające o godz. 11-ej z rana w Kancelarji Wydziału Hipotecznego m. Łodzi przy ul. Pomorskiej nr. 21 przed wyznaczonymi notarjuszami.

Zbiór objaśnień i warunki licytacyjne znajdują się w księgach hipotecznych odpowiednich nieruchomości oraz w biurze Dyrekcji Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi i tamże przeglądane być mogą.

W razie gdyby dzień wyznaczony dla sprzedaży był świątecznym, sprzedaż odbędzie się dnia następnego.

№№ hipoteczny nieruchomości	przy ulicy	Vadium	Licytacja rozpocznie się od sumy	przed notarjuszem	Dnia	№№ hipoteczny nieruchomości	przy ulicy	Vadium	Licytacja rozpocznie się od sumy	przed notarjuszem	Dnia
1	Jakóba	10.000	75.000	J. Andrzejewski	18. VI. 30 r.	874-a	Kątna	3.040	22.800	A. Karnawalski	25. VI. 30 r.
47 s	Żeromskiego	9.000	67.500	St. Bułharowski	„	893-i	Sosnowa	7.000	52.500	S. Korn	„
47 ay	I Maja	30.040	225.300	K. Imieniński	„	902-n	Grabowa	18.920	141.900	J. Krzemieniewski	„
78/8a	Franciszkańska	4.000	30.000	S. Jarzębski	„	938 fg	Nawrot	13.000	97.500	B. Lisowski	„
270 c	Zachodnia	64.780	485.850	L. Kahl	„	948	Napiórkowskiego	8.040	60.300	J. Łada	„
271 ka	Gdańska	50.000	375.000	A. Karnawalski	„	975	Przędzalniana	8.000	60.000	K. Rossman	„
288 ad	Mielczarskiego	18.700	140.250	S. Korn	„	1061-f	Krucza	5.500	41.250	W. Siniarski	„
820 aa	11-go Listopada	50.000	375.000	J. Krzemieniewski	„	1068	Napiórkowskiego	14.940	112.050	A. Smoliński	26. VI. 30 r.
821 k	Jerzego	17.000	127.500	B. Lisowski	20. VI. 30 r.	1085	Kilińskiego	16.000	120.000	S. Szmidt	„
868	Pomorska	17.440	130.800	J. Łada	„	1090-bb	Rokocińska	28.340	212.550	E. Trojanowski	„
435	„	43.340	325.050	W. Siniarski	„	1108	Kilińskiego	20.000	150.000	H. Wardęski	„
489	Południowa	23.000	172.500	S. Szmidt	„	1109-e	Sienkiewicza	24.180	181.350	J. Andrzejewski	„
582	Piotrkowska	54.960	412.200	H. Wardęski	„	1150-a	Fabryczna	8.400	63.000	S. Bułharowski	„
545	„	3.600	27.000	J. Andrzejewski	„	1150-b	„	5.360	40.200	K. Imieniński	„
545-a	Sienkiewicza	26.560	199.200	S. Baranowski	„	1284-a	Rokocińska	3.600	27.000	S. Jarzębski	„
546	Piotrkowska	30.100	225.750	S. Bułharowski	28. VI. 30 r.	1285-a	„	18.000	135.000	W. Jeżewski	„
565	„	40.560	304.200	K. Imieniński	„	1296	Sienkiewicza	41.520	311.400	L. Kahl	„
593	„	36.160	271.200	S. Jarzębski	„	1395-a	Cegielniana	33.380	250.350	B. Lisowski	27. VI. 30 r.
593-a	Brzezna	59.940	449.550	W. Jerzewski	„	1433-s	Narutowicza	48.020	360.150	J. Łada	„
658-a	Wólczańska	10.000	75.000	L. Kahl	„	1442	Kilińskiego	29.400	220.500	W. Siniarski	„
680	Piotrkowska	24.040	180.300	A. Karnawalski	„	1636/7	Wierzbowa	7.200	54.000	A. Smoliński	„
698	Piotrkowska	30.420	228.150	J. Krzemieniewski	„	1993	Wrześnieńska	6.000	45.000	S. Szmidt	„
711-k	Wólczanska	8.000	60.000	B. Lisowski	„	2228	Jerzego	17.000	127.500	E. Trojanowski	„
721	Piotrkowska	28.000	210.000	K. Rosman	24. VI. 30 r.	2407	28. P. Strzel. Kaniows.	21.000	157.500	S. Baranowski	30. VI. 30 r.
761	„	44.560	334.200	W. Siniarski	„	2422	Warszawska	2.400	18.000	S. Bułharowski	„
786	„	40.260	301.950	S. Szmidt	„	2482	Pomorska	2.620	19.650	K. Imieniński	„
796-a	Gdańska	22.800	171.000	S. Baranowski	„	2488	Cegielniana	5.660	42.450	S. Jarzębski	„
803 c	Żeromskiego	41.660	312.450	S. Bułharowski	„	4051	Rzgowska	7.000	52.500	W. Jerzewski	„
811-g	Andrzeja	25.600	192.000	K. Imieniński	„	4093	Hipoteczna	6.000	45.000	L. Kahl	„
814-i	Podleśna	11.040	82.800	S. Jarzębski	25. VI. 30 r.	4208	Limanowskiego	17.000	127.500	A. Karnawalski	„
832	Wólczańska	24.000	180.000	W. Jerzewski	„	4579	Napiórkowskiego	4.000	30.000	S. Korn	„
843	Wólczańska	16.000	120.000	L. Kahl	„	4595	Mazurska	3.620	27.150	B. Lisowski	„

Licytacje powyższe o tyle dokonywane będą, o ile poszukiwane należności do chwili ostatecznego przybicia w dniu licytacji zapłacone nie będą.

אין זמן חרותנו· אין פריהלינגס=יום=טוב אין נייע שיך

ס׳געהט צו פריהלינג, ליבע ברידער און דעריבער, הערט מיין ראט קויפט די שעהנסטע שיך, די בעסטע אין דער גרעסטער פירמע „באט״.

„באטא״ איז בעריהמט געווארען! איז די קרוין פון לאדזשער מארק איהר פאנטאפעל איז א לייכטער דויערהאפטיג, שעהן און שטארק.

פון דעם שעהנסטען ווער עס נאר שיך איהר שיך גאר אהן א שיער רייך בעצירט מיט פערפעראציע צוגעפאסט צו א שפאציר...

ספארט-שיך, ענגלישע מאדעלען, וועלכע זינגט אראב פון פוס פירמע „באטא״ פאר די דאמען שאפט דאך פריידען און גענוס

ס׳געהט צו פסח, ס׳געהט צו פריהלינגג איז דעריבער הערט מיין ראט זעהט בעצייטענס צו בעזוכען — אונזער ליבע פירמע „ב א ט״.

Zł. 16.90

א פאנטאזיע-בעפוצטער פאנטאפעל פאר יונגע עלעגאנטקעס, דעקארירט מיט אימיטאציע פון שלאנגען-לעדער. יונגע עלעגאנטקעס, וועמען די עלטערן האבען נאך נישט געקויפט אזעלכע פאנטאפעל, זענען מקנא זייערע חבר׳טעס. צוויי אויספיהרונגען.

Zł. 34.90

א ספארט-האלב-שיכעל פון מאדערנעם שניט און פאסאן „דערבי״. אויסגעארבייט פון א ספעציעלען קאלבס-באקס פון קאליר סאנבורן. פאנטאזיע - אזשור. דער מאדערנער ברשטער פאסאן מאכט איהם בעקוועם און פאסיג צו טראגען אויף לאנגע שפאציר-גענג.

Zł. 29.90

עלעגאנטער לאקירטער לאטשעל אויף א שפאנישען אבצאס. נויטיג פאר יעדער פרוי, וואס קומט אין געזעלשאפט.

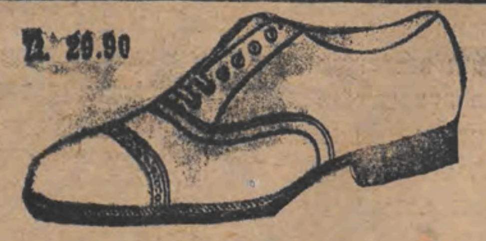

Zł. 29.90

ברוינער און שווארצער האלב - שוך פון ערשטקלאסיגען באקס. זוילען און אבצאסען פון וואולקאניזירטער גומע.
דער ענטשפרעכענדסטער שוך פאר ארבייטס-מענשען. דער דאזיגער בעקוועמער שוך וועט נישט בעלאסטען אייער קעשענע.

Zł. 24.90

שווארצער לאקירטער פאנטאפעל פאר יונגע פריילינס אויף נידריגע אבצאסען. אויסגעארבייט פון דויערהאפטען לאקיר אויף א לעדער-נעם זויל אויסערגעוועהנליך פראקטיש אין טראגען.

Zł. 34.90

העכסט - מאדערנער בעקוועמער שפאציר-פאנטאפעל אויף אן׳אמעריקאנישען אבצאס מיט גומי, דויערהאפטיג און פראקטיש. צו בעקומען אין אלערליי קאלירען. דער בעזאץ איז בעפוצט מיט א טונקעלערען קאליר.

Zł. 34.90

זאמשעגער שפאציר-לעטשעל אויף א הויכען אבצאס, עלעגאנט, קאמבינירט מיט לאקיר. אונזערע ספעציעלע דעקאראטיווע ספינקעס געבען צו דעם לעטשעל א בעזונדערן שיק.

Zł. 36.90

עלעגאנט ברוינער גענייטער האלב-שוך פון פרימא קאלב-באקס, ענגלישער פאסאן „נאלף״. פאנטאזיע-אויסגעפיהרטער בעזאץ. פאסיג פאר שפאציר און צום ספארט-אנצוג.

NN 27-30 Zł. 19.90
„ 31-35 Zł. 24.90
„ 36-38 Zł. 29.90

פאנטאפעל פאר יונגוואר, בעזאץ פון זעהר גוטען קאלבס-באקס. זוילען פון ערשטקלאסיגען לעדער, טראגען זיך פראקטיש און דויערהאפט.

Zł. 14.90

פראקטישער און ביליגער פאנטאפעל פון בעסטען שווארצען פרונעל אויף א קלעצעל-אבצאס.

Zł. 29.90

שווארצער לאקירטער דאמען - פאנטאפעל. ווערט שטארק פערלאנגט. דער פיינער שניט און גוטע אויספיהרונג זענען אונזער קונדשאפט בעקאנט. דער ענטשפרעכענדסטער פאנטאפעל פאר דער פיין-געקליידעטער דאמע.

Zł. 36.90

עלעגאנט און פראקטיש שווארצער שוך. סאלידע אויספיהרונג פון פרימא קאלבס-באקס. האלב-לענגליכער פאסאן.

NN 27-30 Zł. 16.90
„ 31-35 Zł. 19.90
„ 36-38 Zł. 24.90

ספארט-שיך פאר דער שול-יוגענד. די זוילען פון אינדישען לעדער, בעסטע אויספיהרונג.

Zł. 22.90

אטלאסענער אווענד - פאנטאפעל. אויסגעפיהרט פון דויערהאפטיגען רויהישטאף, זעהר לייכט, איז ער ספעציעל צוגעפאסט צום טאנצען.
אויף וואונש פארבען מיר יעדען פאנטאפעל ענטשפרעכענד צו יעדען קלייד.

Zł. 34.90

מאדערנער פאנטאפעל פון בעסטען קאל-בערנעם באקס. די אוהפאסונג איז בעפוצט מיט פערשידענפארביגע קאמבינאציעס. די פארביגע בענעהוננגען אויף די זייטען, זענען דאס לעצטע געשריי פון דער מאדע.
אויספיהרונג אין פערשידענע קאלירען.

Zł. 39.90

גוט געפאסטער ברוינער און שווארצער פאנ-טאפעל פון נייעסטען ווינער פאסאן, אויסגע-ארבייט פון בעסטען קאלבס-באקס. פאדעשווע פון ערשטקלאסיגען לעדער.

Zł. 9.90

זומערדיגע דאמען-קאלאשען אין עטליכע קאלירען, וואס לאזען זיך צופאסען צו יעדער מאדערנער קליידונג. טראגענדיג אונזערע זומער-קאלאשען בעת א רעגען פערהיט מען זיך פון א פערקיהלונג.

Zł. 12.90

ווייסע ריפסענע פאנטאפעל אויף א הויכען שפאנישען אבצאס. דער אויסען-טייל איז בע-פוצט מיט אנ׳אונקאלירדיגען זעהר שעהנעם לאם. לייכט און בעקוועם צו טראגען אין שעהנע פריהלינגס-טעג.

Zł. 34.90

זעהר רייך בעפוצטע פאנטאפעל פון נובוק און לאקיר. אויספיהרונג אין פערשידענע קא-לירען. קלעצעל-אבצאס, צוגעפאסט צו טראגען אויפ׳ן שפאציר אין לייכטע פריהלינגס - שפא-צירען. בעקוועמע שליסונגען מיט דער הילף פון שנעלעכלעך.

Zł. 39.90

אנ׳עלעגאנט געקליידעטער הערר טראגט שטענדיג אין טעאטער, ביים טאנץ און וויזיט א לאקירטען פאנטאפעל. די דאזיגע לאקירקעס זענען אויך אויסגעצייכענט צוגעפאסט צו א טונקעלען אנצוג און אין ביורא. זיי דארפען ווערען געפוצט מיט ווייסע פאסטא און מיט די הילף פון אונזערע פלאנעלען.

און פיל פולשטענדיגע נייע פריהלינגס און זומער-מאדעלען אין גרויסען אויסוואהל.

צו יעדער קינדער פאר שיך געבעז מיר צו אומזיסט א הערליכן באלאן אין שעהנע קאלירען

Polska Spółka Obuwia Bata Spółka Akcyjna.

Łódź, ul. Piotrkowska 87.

אבאנעמענטס-פרייז: [illegible] אנאנסען-פרייז: [illegible]
Redaktor-wydawca E. Hamburski
Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 18.